

Genel Yayın Sıra No:151

2009 / 17

Cep Kitaplığı: XLVIII

ISBN No: 978-605-5614-06-5

Yayına Hazırlayan

Av. Celal Ülgen - Av. Coşkun Ongun

Kapak

Can Eren

Tasarım / Uygulama

Referans Ajans

Tel: +90.212 347 32 47

e-mail: info@referansajans.com

Baskı

Sanat Matbaacılık

Medya ve Reklam Hizm. San. Tic. Ltd. Şti.

Hattat Halim Sokak No:13

Balmumcu - Beşiktaş / İstanbul

Tel: +90.212 267 04 23

e-mail: as@sanatmatbaacilik.com

Onuncu Basım Ekim 2009

İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Kararıyla 1.000 adet basılmıştır.

B&M

Prof. Dr. Erdener YURTCAN

CEZA AVUKATI'NIN EL KİTABI

10. BASIM

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

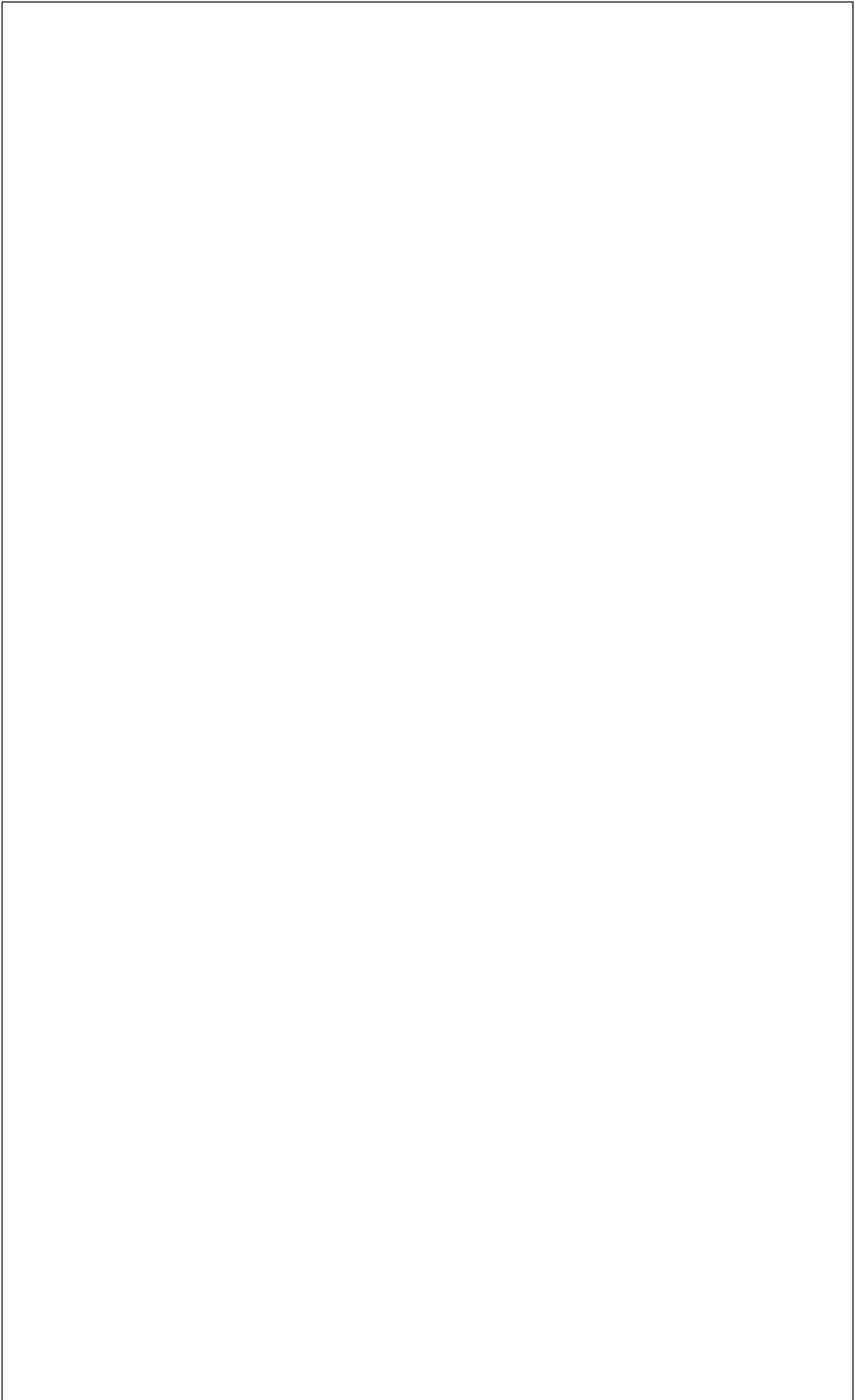
İstiklal Caddesi Orhan Adli Apaydın Sokak

1. Baro Han Beyoğlu / İstanbul

Tel: (0212) 251 63 25 (pbx)

Faks: (0212) 293 89 60

dergi@istanbulbarosu.org.tr

İÇİNDEKİLER

Sunu	9
1. Bölüm	11
AVUKATLIĞIN TEMEL İLKELERİ	11
1. Müvekkil ilişkileri	11
2. Hizmeti açıklık, dürüstlük içinde tam olarak yerine getirme	13
3. Müvekkille haberleşme	13
4. Müvekkil psikolojisi	14
5. Hukuku bilmek	15
6. Adliye personeli ile ilişkiler	15
2. Bölüm	17
SUÇ DUYURUSU VE ŞİKAYETE İLİŞKİN İLKELER ...	17
1. Suçlanan kişi: Şüpheli/Sanık	17
2. Dilekçelerde açık bir anlatımın gerekli oluşu	21
3. Dilekçede olması gereken bir bölüm	22
4. Dilekçenin eklerinin düzenli olması	23
5. Takipsizlik kararı (koğuşurmama kararı) ve karara itiraz	23
3. Bölüm	27
CEZA DAVASI AÇILDIKTAN SONRAKİ İLKELER	27
1. Dosyanın izlenmesi-tevzi mahkemesi	27
2. Avukatın ceza davasındaki sıfatları	30
3. Duruşmalarda hazır bulunma -mazeret bildirme- ...	32
4. Avukata söz verilmez: Avukat söz alır	34
5. Duruşmada tutuklu sanığın tahliyesi istemi	34
6. Tutuklama süresi (m.102)	36
7. CMK'da yeni bir yargılama önemi: adli kontrol	37

8. Çocuk Koruma Kanununda adli kontrol	41
9. Duruşmada yerel yetki itirazı	42
10. Duruşmada görev itirazı	44
11. Duruşmada verilen görevsizlik kararı ile işbölümü yönünden yetkisizlik kararı farkı	45
12. Layihalarla dosyaya yön verme	46
13. Duruşmada mahkemeden mehil isteme	47
14. Davaların birleştirilmesini ya da ayrılmasını isteme	47
15. Soruşturmanın genişletilmesi (tevsii tahkikat) istemi	50
16. Müdahilin esas hakkındaki iddiasını bildirmesi	51
17. Savcının esas hakkındaki mütalaası ve buna karşı savunma	52
4. Bölüm	57
KANUNYOLLARINA İLİŞKİN İLKELER	57
I- İtiraz kanun yolu	57
1. Konusu ve niteliği	57
II- İtiraz yoluna başvurma	58
1. Yetkililer	58
2. Yöntemi	58
3. Etkisi	59
III- İtiraz Yargılaması	59
1. Genel olarak	59
2. İtiraz yargılaması	60
A- İstinaf kanun yolu	61
B- Temyiz kanun yolu	62
I. Temyiz süresi	62
II. Temyiz dilekçesi, temyiz layihası	63
III. Temyizde duruşmalı inceleme istemi	64

IV. Yargıtay'da dosyanın takibi	66
V. Yargıtay'da temyiz incelemesi	67
VI. Tebliğnamenin bildirimini	68
VII. Temyiz incelemesinin kapsamı	72
VIII. Temyiz incelemesinin hızlandırılması	74
C- Öteki kanunyolları	75
5. Bölüm	76
KAMU DAVASINA MÜDAHALE TEMEL İLKELER	
UYGULAMADA MÜDAHALE	76
1. Kamu davasına müdahale (CMK: katılma) nedir? ...	76
2. Kim müdahale isteminde bulunabilir?	76
3. Müdahale istemi ne zaman yapılır?	77
4. Müdahale isteminin yöntemi	77
5. Mahkemenin müdahillik kararı verme zorunluğu ...	77
a) Mahkemece müdahale isteminin reddedilmesi	78
b) Karara bağlanmayan müdahale istemi	78
6. Müdahil davayı takip etmek zorunda mıdır?	79
7. Müdahalenin diğer özellikleri	79
8. Vekille temsil	79
6. Bölüm	83
MÜDAFİNİN YETKİLERİ	83
1. Müdafinin görevlendirilmesi	83
2. Müdafinin sanıktan bağımsızdır	83
3. Müdafinin vekaletname ibrazı	83
4. Dava dosyasını inceleme yetkisi	84
5. Müdafinin sayısı	86
6. Müdafinin görev ve yetkileri	86
7. Bölüm	88
HAZIRLIK SORUŞTURMASINDA TUTUKLAMA	
YARGILAMASI	88

1. Tutuklama nedenleri ve koşulları	88
2. Hazırlık soruşturmasında tutuklama yargılaması ve kanunyolları	90
3. Tahliye istemi ve kanunyolu	91
4. Sorgu için tutuklama	92
5. Aynı sanık hakkında birden çok tutuklama kararının varlığı	93
6. Hükümle birlikte tutuklama ve yurtdışına çıkma yasağı	95
CEZA DAVASI İŞLEMLERİ VE ÖRNEKLERİ	97
CEZA MUHAKEMESİ KANUNU	153

CEZA AVUKATININ EL KİTABI

Kitabın 9. Basısı bir rekora imza attı. Kitabın mevcudu 45 günde tükendi. Önceki basının mevcudu tükendiği için yeni basıyı yapıyoruz.

Kitap, ana çatısını tabii ki korumaktadır. Bu kitapla ilgili bir nokta ön plana çıkmaktadır : Bu kitapta teorik açıklamalar yoktur. Ayrıca içtihat da yoktur. Kitabın amacı farklıdır; ceza avukatlığı yapanlara ve yapacak olanlara bunun yollarını göstermektir.

Türk uygulamacısı bu kitabı çok sevdi. Bunun farkındayım. Böyle olmasa, bu kitap bu kadar kısa sürelerde yeni basılar yapar mı?

Türk hukukçusu bugüne kadar benim her kitabıma gereken ilgiyi gösterdi. Bundan gurur duyarım ve teşekkür ederim.

Bu basıyı, üyesi olmakla övündüğüm İstanbul Barosu ile yapıyoruz.

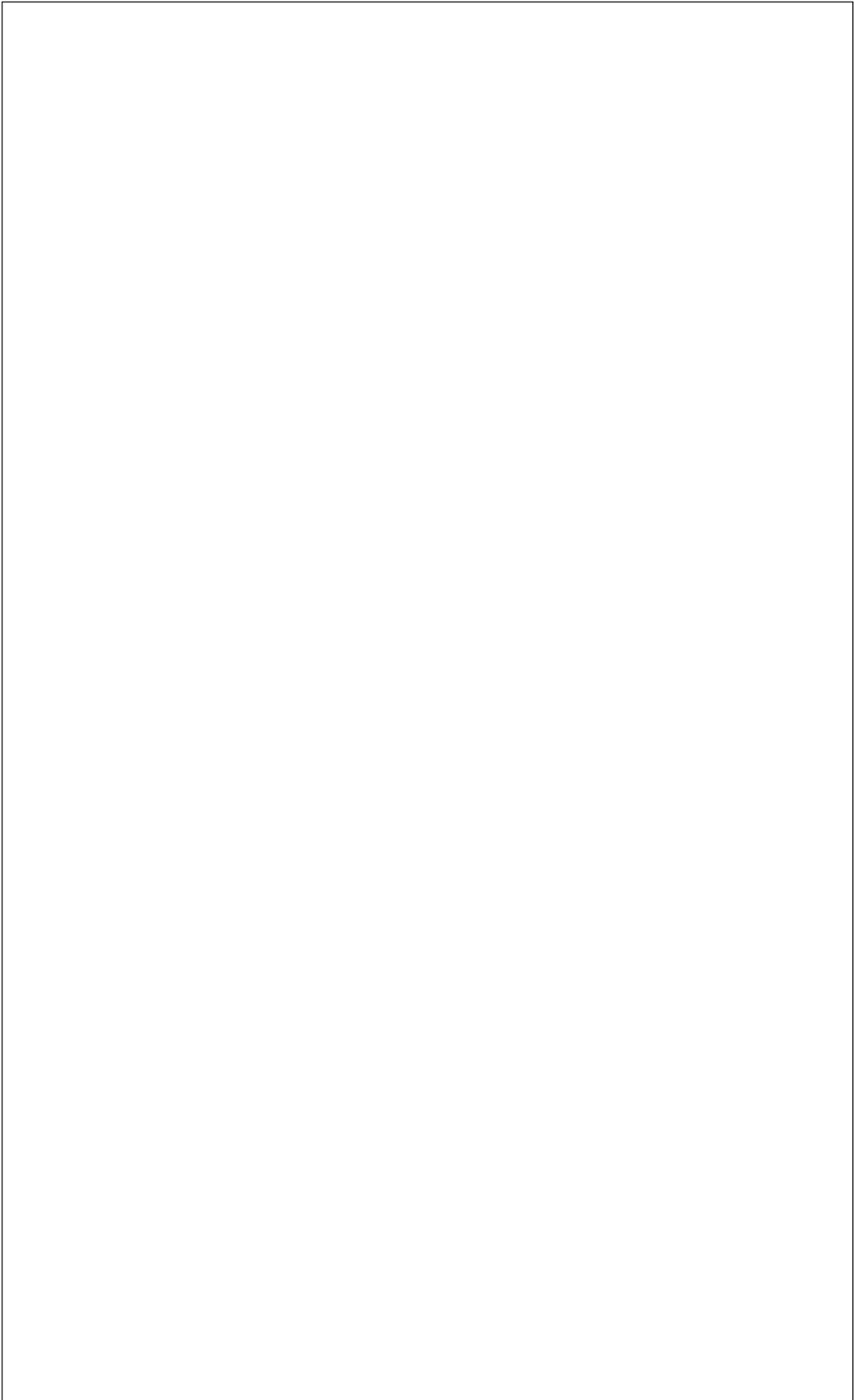
Başkanımız Av. Muammer Aydın'a, Yönetim Kuruluna ve Yayın Kurulu Başkanımız Av.Celal Ülgen'e içten teşekkürler.

Bu arada bir sevincimi sizlerle paylaşmak isterim : Bu kitap benim 116. kitabımdır.

Yeni çalışmalarda buluşmak dileğiyle.

Tarabya, Ağustos 2009

Prof. Dr. ERDENER YURTCAN

1. Bölüm

AVUKATLIĞIN

TEMEL İLKELERİ

Müvekkil İlişkileri - Açıklık - Dürüstlük - Hizmeti Tam Olarak Yerine Getirme - Haberleşme - Müvekkil

Psikolojisi - Hukuk Bilmek - Doktrin ve Uygulamayı Takip - Adliye Personeli İle İlişkiler

1. Müvekkil ilişkileri

Avukat bir serbest meslek mensubudur. Avukatın yaptığı iş bir kamu hizmetidir, fakat yüklendiği işlerde kendisine «iş veren»lerin birer insan olduklarını avukat hiçbir zaman aklından çıkarmamalıdır. Bu nedenle de müvekkillerle ilişkilerde çok dikkatli olmak gerekir. Müvekkil, avukatın kendisine açıkladığı ve anlattığı hususlardan büyük oranda kendi işine gelenleri aklında tutan ve zamanı geldiğinde bunları avukata ifade eden bir yapıya sahiptir. Öte yandan müvekkil, özellikle ceza davalarında sanık sıfatını taşıyorsa, avukatından bazı hususları gizleyebilir. Bu gizlemeler savunmayı zayıflatan hususlardır. İyi bir avukat, müvekkilini incitmeden onun ağzından gizlediği sırları da almasını bilir.

Avukat, müvekkiline başaramıyacağı sonuçlar için umut veren kişi olmamalıdır. Bu bakımdan olayda söz konusu olan olumlu ve olumsuz tüm etkenler müvekkile aktarılmalıdır. Unutmamak gerekir ki, boş umutlar gerçekleşmediği zaman, ortaya çıkan sonuçları müvekkile anlatmak çok daha zordur.

Ceza avukatlığı, sonuç garanti eden, sonuca bağlı bir avukatlık türü değildir. Bu ilkeyi biraz açmak gerekir. Bir taşınmaz uyuşmazlığında olayın taraflarından birinin avukatlığını üstlenen bir avukat, davanın sonucuna göre bir anlaşma yapabilir; hatta olayda alacağı vekalet ücretini de vaad ettiği sonuca bağlayabilir. Bu tür bir tavır avukatlık ilkeleri ile çelişmez.

Konuya ceza avukatlığı açısından bakıldığında, durum farklıdır. Ceza avukatı, sanık savunucusu olarak ya da müdahil vekili olarak, sanığı ilk celsede tahliye ettireceği, sanığa beraat, para cezası ya da erteleme içeren bir hüküm vaad edemeyeceği gibi, davanın zamanaşımı sonucu düşeceğini de garanti eden bir tutum sergileyemez. Öte yandan avukat, müdahil vekilliği görevinde, sanığın en ağır ceza ile cezalandırılacağı ya da tutuklu bir sanığın hiçbir zaman salıverilmeyeceği sonucu üzerine bir avukatlık hizmeti kuramaz.

Bu tür garantiler ve vaadler ceza avukatlığına yabancısıdır; yabancı olmak zorundadır. Ceza avukatı, hangi rolde olursa olsun, hukukun kendisine sağladığı olanaklar içinde, üstlendiği görevde en iyiyi başarmak için çalışmak ve çaba harcamak üzerine kurulur.

Daha önce belirtmeye çalıştığım gibi, bir an için verilen garantilerin ve vaadlerin gerçekleşmediğini düşünelim. Böyle bir durumda hem avukatlık mesleği hem de o olaydaki meslektaş büyük bir yara alacaktır.

Böyle bir sonucu başkalarının üstüne yıkararak olaydan sıyrılmak da mümkün değildir, çünkü «başkaları» bu olayın ayrılmaz parçalarıdır. Burada yanlış, kendince bu tür bir sonucu garanti eden avukattadır. Uygulamada çoğu kez karşılaşıldığı gibi, gerek davaya bakan yargıçlar gerek ağırceza heyetleri değişmektedirler. Bir davada iki celse üstüste aynı yargıç ya da heyetle yargılama yapılamadığı gerçeği ile karşı karşıyayız. Böyle bir tablo içinde, tutuklu bir sanığın «o celse» tahliyesini garanti etmek nasıl bir temele dayanabilir ki? Dosyayı bilmeyen yargıç ve savcılar katıldığı bir duruşmada, bu kişilerin avukatın istediği sonucu yaratmalarını gerçekleştirebilecek bir sonuç değildir.

Bütün bu anlatmak istediklerimden bir sonuç çıkar: Ceza yargılaması fert hak ve hürriyetleri ile uğraşan, ölüm cezasını öngören sistemlerde, insanın yaşama hakkını temelden ilgilendiren bir alandır. Böyle bir alanda, kişilere

vaadler ve garantiler vermek yerine, hukukun çizdiği çerçeve içinde avukatlık görevini en iyi biçimde yapmak çabası ön plana çıkmak zorundadır.

2. Hizmeti açıklık, dürüstlük içinde tam olarak yerine getirme

Avukat, üstlendiği işte müvekkiline karşı açık olmak zorundadır. Bu açıklık, dosyadaki belge ve bilgilerden çıkan tüm sonuçları müvekkiline aktarmakla başlar. Bir davanın alınması aşamasında açık ve dürüst biçimde sergilenecek tavır, belki de, bir işin kaybı sonucunu doğurabilecektir. Ancak avukat mesleğini uzun yıllar yapmak düşüncesinde olan bir kişi olarak, bu açıklık ve dürüstlük-ten kazançlı çıkan kişi olacaktır. Unutmamak gerekir ki, bir kişinin bir işini almak ve yürütmek, avukatlıkta bir başarı değildir. Başarı, aynı kişinin bir başka işini de alma ya da o kişinin çevresinden tavsiye üzerine başka işleri de alma ile ortaya çıkar.

Avukat, her olayda üstlendiği hizmeti tam olarak vermek zorundadır. Bu konudaki ölçü, işin ve konunun niteliğine göre değişebilecektir. Ancak özellikle davanın ve konunun tüm aşamalarda takip edilmesi, yasaların verdiği olanakların sonuna kadar kullanılması, avukatın görevidir. Bu ilkeye uyulmadığı takdirde, mücadelesi yapılan bir hakkın kaybolması sonucuna neden olmanın yanısıra, bu tavrın ayrıca hukuki ve cezai sorumluluklar da doğuracağı bilinmesi gerekir. İyi bir avukat, her olayda ve her davada mutlaka başarı gösteren kişi değildir. İyi bir avukat, hukukun sağladığı tüm olanakları kullanan ve hizmeti tüm ciddiyeti ve dikkati ile sonuna kadar yapan kişidir.

3. Müvekkile haberleşme

Bugün ülkemizde avukat-müvekkil ilişkisinde en fazla şikayet konusu olan husus, haberleşmedeki eksikliklerdir. Avukatların işleri üstlendikten sonra, müvekkillerini gelişmelerden haberdar kılmamaları yakınmalara neden olmaktadır. Özellikle duruşma günlerinden, duruşmada

ortaya çıkan gelişmelerden ve ertelenen işlerde, yeni duruşma günlerinin müvekkile bildirilmesi bu konuda önemli bir yer tutmaktadır.

Bu konuda yapılacak şey aslında çok basittir. Avukat bir davayı üstlenmişse ve dava da duruşma aşamasına gelmişse, avukat her oturumla ilgili tutanağı bir üst yazıyla müvekkiline ulaştırdığında, yukarıda belirtilen şikayetlerin büyük çoğunluğu ortadan kalkacaktır. Bu yöntem ayrıca hizmetin dürüst olarak görülmesinin de bir parçasıdır. Avukat, duruşma tutanağını müvekkiline gönderdiğinde, bu tutanakta yer alan hususlardan, duruşmada cereyan edenler, alınan kararlar ve yapılan işlemler öğrenilecektir. Bu nedenle de gizli birşey kalmayacağı gibi, yanlış anlamalar da ortadan kalkacaktır.

4. Müvekkil psikolojisi

Bir avukatla ilişkiye giren ve ona bir iş tevdi eden müvekkilin ilginç bir psikolojisi vardır. Bir kere müvekkil, aslında gerçek öyle olmasa da, her zaman haklı ve suçsuz olduğunu düşünen, kendisini buna inandıran bir kişidir. Ceza davaları yönünden düşünülduğünde, sanık olan bir müvekkilin her olayda mutlaka kurtarılması, kendisinin beraat ettirilmesi söz konusu olamayacağına göre, davanın sonuçları açısından iyi biçimde ve dürüstçe aydınlatılması şarttır.

Bir ceza davasının müdahil tarafının vekilliği üstlenildiğinde de, insan yapısının bir sonucu olarak, sanık/sanıkların mutlaka cezalandırılmaları ve en ağır biçimde cezalandırılmaları, suçun mağdurunun ya da suçtan zarar göreninin beklediği bir sonuçtur. Bu konuda da bu kişilerin yasalar karşısındaki durumları kendilerine açık ve seçik olarak anlatılmalıdır. Bu yaklaşımlar, davanın sonunda ortaya çıkabilecek sonuçları açıklayabilmeyi de kolaylaştıracaktır.

İyi bir avukat, müvekkilinin anlayacağı dille konuşan kişidir. Bu husus hiçbir zaman akıldan çıkarılmamalıdır.

Müvekkil hukuk bilmek zorunda değildir. Bu nedenle müvekkile yapılacak görüşmelerde, konuyu «*hukukun içinde boğmamak*» gerekir. Bunun için müvekkilin anlayacağı dilde bilgilerin aktarılması uygun olur.

5. Hukuku bilmek (Doktrini ve Uygulamayı Takip Etmek)

En basit anlatımı ile, avukat hukuku bilmek zorundadır. Bu nedenle üstleneceği konuları ve davaları seçerken, bu dal-daki hukuk bilgilerine tam olarak sahip olmak zorundadır. Bir meslek mensubu olmak, o mesleği en iyi biçimde yapmak için yeterli değildir. Bunun için, ülkemizde büyük eksikliği duyulan mesleki eğitim temel bir kavramdır.

Avukatlar gerek doktrin gerek uygulamayı takip ederek, hukuk bilgilerini en taze ve güncel tutmak zorundadırlar. Öte yandan avukatlar yasaların ve mevzuatın en yakın takipçisi olmakla yükümlüdürler.

Bu konularda daha başka noktalara değinmeyi gereksiz sayıyorum ve meslektaşlarımızın bu bilinçle hareket edeceğine inanıyorum.

6. Adliye personeli ile ilişkiler

Adalet hizmetinin iyi biçimde görülmesi, bu hizmeti gören personelin kalitesi ile orantılıdır. Bu yalın gerçek, bir ülkede hizmetin seviyesinin de göstergesi olacaktır.

Avukatlar, yargıç ve savcılarla olan ilişkilerinde aynı öğretim kurumu kaynağından gelen «*meslektaşlar*» olduklarını unutmamalıdır. Yargıç ve savcıların, gördükleri hizmetin gereği olarak, «hak ve adalet dağıtan» rolünde olmaları, avukatların onlara karşı boyun eğmek zorunda olan meslektaşlar sıfatını vermez. Adalet hizmeti, iddia-savunma-yargı sacayağında görülen bir hizmettir. Bu hizmet çatısı altında, meslek kurallarına bağlı, karşılıklı saygı ve sevgi içinde, herkesin rolünü en iyi biçimde oynaması şarttır. Hiçbir meslek grubunun bir diğerine karşı üstünlüğü yoktur; hizmetin gereklerinden kaynaklanan sonuçlar söz konusudur.

Avukatlar, adalet hizmetinin diğer personeli olan zabıt katipleri ve mübaşirlerle olan ilişkilerinde de mesleğin gerektirdiği ciddiyet ve karşılıklı saygı içinde davranmak zorundadırlar. Bir noktanın çok açık olarak vurgulanması şarttır. Avukatlar, zabıt katipleri ile mübaşirlerden «*hukuk*» öğrenen kişiler değildirler. Bu nedenle, mesleğe yeni başlayanlar dahi, hukuku bilmek ve uygulamak yolunda ilerlerken, yasalar çerçevesinde, zabıt katipleri ile mübaşirlerle ilişki içinde olacaklar, onlara da saygı göstereceklerdir. Yasaların bu kişilere yüklediği görevleri yerine getirmeleri sırasında avukatlar, bu kişilere karşı bir üstünlük duygusu içinde olmayacaklardır. Fakat onlara “*hukuk*” sormayacaklardır.

2. Bölüm

SUÇ DUYURUSU VE ŞİKAYETE İLİŞKİN İLKELER

Suçlanan Kişi: Şüpheli/Sanık - Açık Anlatım - Hukuki Değerlendirme - Dilekçenin Ekleri - Takipsizlik Kararı - Bu Karara İtiraz

1. Suçlanan kişi: Şüpheli/Sanık

CMK iki kavramı tanımlamıştır(m.2). Bu tanımlar şöyledir :

Şüpheli:Soruşturma evresinde, suç şüphesi altında bulunan kişidir.

Sanık: Kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişidir.

Bu tanımların iyi anlaşılması için, bazı açıklamaların yapılması gerekir. CMK, hazırlık soruşturmasını soruşturma evresi, sonsoruşturmayı da koğuşturma evresi olarak adlandırmıştır (m.2). Bu çerçevede, şüpheli hazırlık soruşturması aşamasında suçlanan kişinin adıdır. CMK'ya göre, hazırlık soruşturması savcının iddianamesini hazırlayıp mahkemeye vermesi ile sona erer. Sonsoruşturma ise, iddianamenin mahkemece kabulü (m.175) ile başlar ve şüpheli sanık adını alır.

CMK, şüpheli ve sanık kavramlarını, görüldüğü gibi, yargılamanın aşamaları ile ilişkilendirmektedir. Daha açık anlatımı ile, yeni yasaya göre sonsoruşturma iddianamenin kabulü ile başlamadan önce, suçlanan kişi sanık sıfatını alamaz. Bu kişinin şüpheli olarak adlandırılması gerekir. Yasakoyucunun bu yaklaşımı, ceza yargılamanın temel ilkeleri dikkate alındığında, doğru değildir. Hatta CMK'nın hükümleri ile de çelişmektedir.

CMK, hazırlık soruşturmasında toplanan delillerle, yeterli suç şüphesine ulaşıldığında, kamu davasının açılması

gerektiğini kabul etmektedir (m.170). Yasa, tutuklama için kuvvetli suç şüphesinin aranacağını öngörmektedir (m.100). Bu durumda, hakkında tutuklama kararı verilen suçlanan kişi, şüpheli olarak nitelenemez; onun adı sanık olmak gerekir. Fakat yasa, daha önce de belirttiğim gibi, bu statüleri yargılamanın aşamalarına göre adlandırmayı tercih ettiğinden, tutuklanan şüpheliden/sanıktan söz etmektedir. Bunun anlamı şudur : Kişi, hazırlık soruşturmasında tutuklandığında dahi, onun adı şüphelidir. Bu kişi ancak son-soruşturmada tutuklanırsa, ona sanık adını vermek uygun olur. Oysa, tüm ülkelerin ceza yargılaması normlarında, şüpheli, hakkında kuvvetli suç şüphesi olan kişi değildir. Konuyla bağlantısı nedeniyle, bir noktaya açıklık getirmek uygun olur. Soyut bir ifade olarak algılanacak olan, kuvvetli şüphe/yeterli şüphe kavramları delillerin ortaya çıkardığı kavramlardır. Deliller şüpheyi güçlendirecek ya da zayıflatacaktır. Bu konuda kesin, matematiksel ölçütler yoktur. Bunlar, her olay dikkate alınarak değerlendirilecek hususlardır.

Bu konuda bazı ipuçları vermek mümkündür. Yapılan hazırlık soruşturmasında toplanan deliller, suçun işlendiği konusunda ne ölçüde sonuçları içeriyorsa, o ölçüde kuvvetli/zayıf/yeterli delilden söz etmek mümkündür. Bu konuda göz önünde bulundurulacak olan bir başka husus, delil sınıflandırması ile ilgilidir. Doğrudan doğruya deliller/dolaylı deliller ayırımına göre, doğrudan delil sınıfı içinde yer alacak olgular, dolaylı delillere oranla suç şüphesini kuvvetlendirecektir. Örnek : tanık beyanı, bilirkişi raporu, mağdur anlatımı ile üzerinde tartışma söz konusu olan dolaylı deliller, olay yerinde failin gömleğinin bulunması, bunun üstündeki kan lekesinin tahlilinde, mağdurun kan grubu ile bu lekenin uyuşması. Birinci grup suçun işlendiği konusundaki şüpheyi güçlendirirken, ikinci grup bu konuda kuşkuyu tam olarak ortadan kaldırmayacaktır.

Fiilin sonuçları, fiil sonunda elde edilen eşya/değer/mal da şüphenin gücü konusunda bir fikir verecektir. Failin

evinde yapılan aramada uyuşturucu/uyarıcı maddenin elde edilmesi, sahte paranın/belgenin ele geçirilmesi gibi sonuçlar, güçlü delil oluşturacakları için şüpheyi kuvvetlendireceklerdir.

Bu açıklamaların ışığı altında, ceza yargılamasında şüpheli ve sanık kavramları ele alınmalıdır.

Bu kişiler ceza yargılamasının önemli sùjeleridir. Yargıç ve savcı makam olarak sùjelik sıfatını taşıırken, şüpheli/sanık kişi olarak bu sùfata sahip olmaktadır.

Şüpheli/sanık suç işlediğı sanılan kişidir. Bu nedenle tüm ceza yargılaması mekanizması onun için harekete geçmektedir. Ortada bir fiil olmadığında, bu fiilden ötürü bir kişi de bulunmayıp, onun suçlu olduğı şüphesi yok olduğunda sanıktan da söz etmek gereksiz olmakta ve ceza yargılaması makamları ve buna katılan kişiler de hareketsiz kalmaktadır.

Şüpheli/sanık olma ceza yargılamasında başlı başına bir statüdür. Bu statü içine giriş, suçlanan kişi olan sanığa bazı yetkileri verirken, onun bazı yükümlere katlanması sonucunu da doğurur.

Ceza yargılamasının tahkik sistemine göre işlediğı tarihsel aşamada, sanık yargılamanın sùjesi değil, fakat bir objesi olarak görülmüş ve sanığa haklar tanınmamış, yalnızca bir delil olarak ele alınarak, cezalandırılmasına çalışılmıştır. Bunun için sanık artık bir sùjedir ve yargılamada haklara sahiptir. Bunların en önemli olanları, anayasal haklar derecesine ulaşmıştır. Bunların başında doğaldır ki, kişinin savunma hakkı ile yargıç önünde hak arama ve adil yargılanma hakkı başta gelmektedir (AY, 36).

Suç duyurusu ya da şikayet başta Cumhuriyet Başsavcılıkları olmak üzere, CMK'nın 158. maddesinde sayılan makamlara yapılır. Bu başvurularda, mümkün olduğu kadar, suçlanan kişi/kişilerin açık kimlikleri ve adreslerine yer verilir. Bu hususların olayda yapılacak soruşturmayı kolaylaştıracak önemli etkenler olduğu dikkat-

en kaçırılmamalıdır.

CMK'nın 158. maddesi, önceki yasanın 151. maddesinden farklıdır. Yeni hüküm şöyledir :

“İhbar ve şikâyet

MADDE 158. - (1) Suça ilişkin ihbar veya şikâyet, Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir.

(2) Valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikâyet, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

(3) Yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına da ihbar veya şikâyette bulunulabilir.

(4) Bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbar veya şikâyet, gecikmeksizin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

(5) İhbar veya şikâyet yazılı veya tutanağa geçirilmek üzere sözlü olarak yapılabilir.

(6) Yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturma evresine geçildikten sonra suçun şikâyete bağlı olduğunun anlaşılması halinde; mağdur açıkça şikâyetten vazgeçmediği takdirde, yargılamaya devam olunur.

Suç duyurusu ya da şikâyet dilekçesinde suçlanan kişilere «*sanık*» denir. Her ne kadar Türk doktrininde, hakkında ceza davası açılan kişiye sanık denilmesi uygun bulunmakta ise de, ülkemizdeki uygulamada, henüz işin başında, olay adliyeye intikal ettirilirken de sanık terimi kullanılmaktadır.

Sanık bir gerçek kişidir. Bir suç olayı bir tüzel kişilik bünyesinde ortaya çıksa dahi, suç teşkil eden hareket daima bir gerçek kişiden kaynaklanacağı için, sanıkların gerçek kişi olmaları şarttır. Bunun bir istisnası, 1567 Sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu gereğince yapılan soruşturma ve açılan davalardır. Bu olaylarda sanıklar tüzel

kişi olabilirler. Bu yasada öngörülen yaptırımlar da nitelikleri gereği tüzel kişilere uygulanabilen yaptırımlardır.

Uygulamada suç duyurusunda ya da şikayette bulunurken, suçlanan kişilerin belirlenmesinde dikkatli olmak gerekir. Bu konuda önemli olan nokta, suç teşkil eden hareketi bulunan ve suçu işlemiş ya da suça iştirak etmiş kişiler hakkında başvuruda bulunmaktır. Bunun faydası, yapılacak hazırlık soruşturmasının en kısa sürede bitmesini sağlamasıdır. Tüzel kişiler bünyesinde ortaya çıkan suç olaylarında, aynı ilkeler çerçevesinde hareket etmek uygun olur.

Uygulamada bu konuda birkaç nokta dikkati çekmektedir. Bunlardan birincisi, olayı olduğundan daha önemli duruma getirmek için, çoğu kez bilerek, konu yanlış yönlere çekilmektedir.

Örnek: Bir televizyon yayıncılığı yapan şirkette, bir yayın sonucu bir hakaret ya da sövme suçu nedeniyle yapılan suç duyurusu ya da şikayette, bu şirketin yönetim kurulu başkanı ya da üyeleri sanık olarak gösterilmektedir. Bu konuda yapılan soruşturmada, bu kişilerin olayın dışında oldukları tespit edilmektedir, fakat bu uzun bir sürenin geçmesine neden olmaktadır. Hatta bazen, hazırlık soruşturması çok dikkatli yürütülmediğinde, bu kişiler aleyhinde ceza davası açılmakta, bu kez yargılama sürecinden geçerek gerçek faillerin ortaya çıkması mümkün olabilmektedir. Bu da bu konudaki gerçeği bulmayı geciktirmektedir.

2. Dilekçelerde açık bir anlatımın gerekli oluşu

Bir suç duyurusu ve şikayette suçlama konusu olay açık ve yalın bir biçimde anlatılmalıdır. Bunun için, kısa kısa cümlelerle, sözü uzatmaksızın bir olay hikaye edilmelidir. Bu yol izlenirken, dilekçeyi okuyan kişinin, olayda hangi suçun konu edildiğini en kolay anlaması sağlanmalıdır.

Hukukçu, dili en iyi kullanan ve «*meramın*» en iyi anlatan kişi olmalıdır. Her ne kadar iyi yazma ya da iyi konuşma ile iyi hukukçu olma arasında doğrudan bir bağlantı bulunduğu düşüncesi doğru değilse de, yine de iyi bir anlatım

amaca ulaşmadaki yolu aydınlatacaktır.

Uygulamada rastlanılan bir hatalı tutuma işaret etmek gerekmektedir. Avukat, hukuku meslek edinmiş kişi olarak, kendisine başvuranlara yardımcı olan kişidir. Avukat işini, ciddiyet, dürüstlük ve meslek kurallarına tam olarak uyararak yapacaktır. Bu noktaya kadar bir sorun yoktur. Avukatın bu ilkelere uyması, müvekkili ile özdeşleşmesi anlamına gelmez. Uygulamada, aradaki bu farkı kaçırarak bazı avukat meslektaşların -terim bağışlanırsa- kantarın topuzunu kaçırdıkları ve dilekçelerinde kullandıkları söz ve ibarelerden ötürü kendilerinin sanık durumuna düştükleri dikkati çekmektedir. Böyle bir davranışa hiç gerek yoktur. Dilekçelerde kullanılacak üslup ve tarz bu tür istenmeyen sonuçları önleyecektir.

3. Dilekçede olması gereken bir bölüm:

Hukuki Değerlendirme

Uygulamada görülen bir eksiklik olarak bu nokta üzerinde durulmalıdır.

Suç duyurusu ya da şikayet dilekçelerinde, klasik formu içinde bilgiler aktarıldıktan sonra, «*hukuki değerlendirme*» başlığı altında olayda hangi suçtan söz edildiği, bu suçun nasıl gerçekleştiği de anlatılmalıdır.

Bu yöntem birkaç amacı birlikte sağlayacaktır. İlkin, dilekçeyi değerlendirmek durumunda olan kişileri yönlendirecektir. İkinci olarak, dilekçeye konu olayda ileri sürülen suçun oluşup oluşmadığı yönünden bazı tereddütler varsa, bunların ortadan kalkmasına yardımcı olacaktır. Bu amaca ulaştırmak için, dilekçenin bu bölümünde suçun unsurlarının kısaca ne oldukları ve olayda nasıl gerçekleştikleri de belirtilmelidir.

Hukuki değerlendirme bölümünde, her olayda olmasa bile, olayda uygulanması gereken özel bir yargılama yöntemi varsa, bunun da belirtilmesi uygun olur.

Örnek: Bir olayda sanık TCK'nın 6. maddesi anlamında kamu görevlisi (önceki yasa:memur) olabilir. Bu durum onun

bir görev suçu işlediği ve memur yargılaması kurallarının uygulanmasını (MKYK) akla getirir. Ancak olayda suçlama bir adli görevin ifası nedeniyle olmakta ise, bu durumda CMK'nın 161/5. maddesi ön plana çıkar ve MKYK böyle bir olayda uygulanmaz.

Avukatlar, dilekçelerinde bu bölüme mutlaka yer vermelidirler. Bu yöntem, savcılara görevlerini öğretmek değildir. Bir olaydan ötürü ceza davasının açılmasının gerekliliğini ortaya çıkarma çabasıdır. Ayrıca bu yöntemin bu konuda sonuç çıkaracak ve işlem yapacak kişinin işini de kolaylaştıracağına kuşku yoktur.

4. Dilekçenin eklerinin düzenli olması

Dilekçelerin ekinde yer alan belgelerin düzenli olmaları, iyi bir dilekçe kadar önemlidir. Bu düzen sağlandığında, dilekçeye göre işlem yapacak makamlar da gerçeği bulmakta zorlanmayacaklardır. Bu ekler eksik bırakıldığında ya da içinden çıkılmaz bir biçimde takdim edildiğinde, istenen sonucun alınması güçleşecektir.

5. Takipsizlik kararı (koğuşurmama kararı) ve bu karara itiraz

Savcılık bir olayda suçun oluşmadığı, delillerin ceza davası açmak için yeterli olmadığı, eylemin suç teşkil etmediği v.b. nedenlerle dava açmadığı takdirde, takipsizlik kararı verecektir (m.172).

Bu karar, niteliği gereği bir idari karardır. Bu karara itiraz CMK' da (m.173) öngörülmüştür. İtiraz bir dilekçe ile yapılır. Dilekçeye deliller ve belgeler de eklenir. Bu başvurunun amacı, savcının vermiş olduğu takipsizlik kararını ortadan kaldırtabilmek ve ceza davasının açılmasını sağlamaktır.

Dilekçe, takipsizlik kararını veren C. Başsavcılığına verilir. Dilekçenin başında, itiraz incelemesini yapacak ağır ceza mahkemesi başkanına hitap edilir. Bu mahkeme başkanı, takipsizlik kararını veren savcılığa en yakın ağırceza mahkemesi başkanıdır.

Örnek: Kadıköy Ağırceza Mahkemesi Başkanına

Sunulmak üzere

Üsküdar Cumhuriyet Başsavcılığına

CMK'nın bu görevi yalnızca mahkeme başkanına verdiği, kurul halinde bir görevin söz konusu olmadığına dikkat etmek gerekir. Bir olayda Üsküdar C.Başsavcılığı takipsizlik kararı verdiğiğinde, itiraz Kadıköy Ağırceza Mahkemesi Başkanı tarafından incelenir. Kadıköy'de bugün 3 ağırceza mahkemesi vardır; bunlardan hangisinin bu itirazı inceleyeceği, tevzi sonucu belli olur. Bu olaya göre dilekçedeki hitap şöyle olmalıdır: Kadıköy Ağırceza Mahkemesi Başkanına sunulmak üzere Üsküdar C. Başsavcılığına.

İtiraz dilekçesinde hangi dosyadaki takipsizlik kararına karşı itiraz edildiğini açık olarak ortaya koymak bakımından, iki numara belirtilmelidir. Bunlardan birisi, dosyanın savcılıkta aldığı hazırlık numarasıdır. Bu numara soruşturmanın açıldığı yıla göre verilir, 2009/.... Sor. İkinci numara, savcılıkça verilen takipsizlik kararının numarasıdır. Bu numara da 2009/... şeklindedir.

Bu itiraz 15 günlük süreye tabidir. Bu süre, takipsizlik kararının suç duyurusu ya da şikayeti yapmış olan tarafa bildiriminden başlar.

Uygulamada takipsizlik kararları genellikle bildirilmemektedir. Bu nedenle de süre işlememektedir. CMK'nın yürürlüğe girmesi ile, uygulama önceki tavrını değiştirmek eğilimindedir. Bu noktanın dikkatten kaçırılmaması gerekir. Bildirimin olmadığı durumlarda, süre işlemeye başlamayacağına göre, takipsizlik kararının verilmesinin üzerinden çok uzun süre geçmiş olsa da itiraz yoluna gidilebilecektir.

Takipsizlik kararının kimlere bildirileceği konusunda CMK'nın 172. maddesinde değişiklik vardır. Bildirim, suçtan zarar görene, önceden ifadesi alınmış ya da sorguya çekilmiş bulunan şüpheliye bildirilecektir.

İtiraz incelemesi dosya üzerinden yapılır. Bu nedenle itiraz dilekçesinin iyi biçimde kaleme alınması ve dava

açılmasının gereklerini gösteren delillerle eklerin düzenli biçimde hazırlanması şarttır.

Takipsizlik kararına itiraz üzerine, uygulamada dosyalar itiraz dilekçesi ve ekleriyle birlikte ağırceza başkanlarına gönderilmektedir. Bu yöntem, olayı inceleyen başkanın tüm dosyayı görmesi sağlandığı için, başarı şansını yükseltmektedir.

Başkan takipsizlik kararını kaldırırca, savcı kamu davasını açmak zorundadır. Bu karara uymak savcı için bir mecburiyettir. Uygulamada bazı savcılar, başkanın kararı nedeniyle iddianameyi düzenlediklerine, iddianamelerinde yer verdikleri görülmektedir. Bu doğal karşılanması gereken bir sonuçtur.

Başkan itirazı reddederse, bu karara karşı ancak yazılı emir (yeni CMK: kanun yararına bozma) yoluna gidilebilir.

Son fıkraya göre, itirazın reddedilmesi halinde; savcının, yeni delil varlığı nedeniyle kamu davasını açabilmesi, önceden verilen dilekçe hakkında karar vermiş olan ağır ceza mahkemesi başkanının bu hususta karar vermesine bağlıdır. Bu hüküm yorumlandığında, şu sonuçlar belirtilmelidir. Savcının verdiği koğuşturmama kararı yargısal bir inceleme tabi tutulmuş ve davanın açılması haklı bulunmamıştır. Daha sonra ortaya çıkan delillere göre, davanın açılabilceği olasılığını değerlendirme yetkisi, önceki yargısal kararı (itirazı reddeden karar) veren makama verilmiştir. Bunda bir ölçüde haklılık payı vardır, çünkü ağırceza mahkemesi başkanı olayı ve delilleri bildiği içindir ki, bu konuda sağlıklı bir değerlendirme yapabilecektir.

Ancak, bu karar yeni bir soruşturma başlanması yönünde olduğunda, savcı da işe yeniden başlayarak soruşturmayı yaptığında, yeni bir koğuşturmama kararı verebilecektir. Bu karara karşı itiraz edilebileceğinde kuşku yoktur. Bu yola gidildiğinde, yine ağırceza mahkemesi başkanı bu itirazı incelemek durumundadır. Burada dikkat edilecek olan husus şudur : Bu ağırceza mahkemesi başkanı, soruşturmanın yeniden yapılmasına karar veren başkan olamaz,

çünkü o kanaatini açıklamıştır. Bu durum, yargılamada tarafsızlık ilkesi ile bağdaşmaz. Bunun çözümü, bir başka ağır ceza mahkemesi başkanının bu itirazı incelemesidir. Ağır ceza mahkemelerinin birden çok dairesinin bulunduğu yargı çevrelerinde sorun yoktur; numara olarak izleyen mahkemenin başkanı bu incelemeyi yapar. Tek dairesi ağır ceza mahkemelerinde konu kanımca şöyle çözülmelidir : Yasa, en yakın ağır ceza mahkemesi başkanına yetki verdiği göre, bu başkan, dosyanın yeniden açılması kararını veren ağırceza mahkemesi başkanına en yakın ağır ceza mahkemesinin başkanı olacaktır.

3. Bölüm

CEZA DAVASI AÇILDIKTAN SONRAKİ İLKELER

Dosyanın İzlenmesi - Tevzi Mahkemesi - Görevde Uzmanlaşma - Duruşmalarda Hazır Bulunma - Mazeret Bildirme - Avukatın Söz Alması - Tutuklu İşlerde Tahliye İstemi - Duruşmada Yapılan İşlere Layiha ile Katkı - Mehil İsteme- Savcının Esas Hakkındaki Mütalaası - Savunma Dilekçesi ve Sözlü Savunma.

1. Dosyanın izlenmesi - tevzi mahkemesi

Savcı bir olayda ceza davasını açtığında, ceza mahkemelerinin birden çok daireye ayrıldığı yerlerde (uygulamadaki yerleşik yanlışla: bir yerde aynı konuda görevli birden çok mahkeme bulunduğu, dosya duruşmanın yapılacağı mahkemeye gelmeden önce, bir yol katetmek zorundadır. Bir yargı çevresi içinde bu olasılık yoksa, dava o yer mahkemesinde görülecektir. Örnek: **(A)** ilinde ya da **(B)** ilçesinde tek ağırceza mahkemesi vardır. Bu nedenle bütün ağırceza davaları burada toplanacaktır.

Kamu davası açıldıktan sonra şöyle bir yol izlenir:

Savcıların -genellikle bir aylık sürede- açtıkları davalar, davanın sulh ceza, asliye ceza ya da ağır ceza mahkemelerinin görev alanı içinde olmalarına göre, o yargı çevresi içinde bulunan bir mahkemede toplanacaktır. Bu mahkemeye uygulamada «*tevzi mahkemesi*» denilir. Bu terim, bu mahkemenin kendisine gelen davaları dağıtmasından kaynaklanır.

Tevzi mahkemesi, açılan davaları eşit ölçü içinde dağıtır; kendisi o sürede dava almaz. Özellikle büyük merkezlerde bugün artık dağıtım bilgisayarla yapılmaktadır. Tevzi mahkemeleri eşitliği sağlamak için, kapsamlı bir dosya ya da çok sanıklı bir dosya için kur'a usulüne başvurumaktadırlar.

Tevzi işleminde dikkat edilecek husus şudur: Belirli yasalarda bazı suçların yargılamaları belirli mahkemelere bağlanmıştır. Bunun dışına çıkmak mümkün değildir. Bu nedenle dağıtım sırasında, iddianamelerdeki suçlama konuları ve sevk maddelerine göre, o işlerin o mahkemelere verilmesi zorunludur. Bu konuda yapılacak sayısal hesaplarda, bu noktanın dikkate alınması gerekir.

Bugün basın suçları ve basın yoluyla işlenen suçlara ilişkin davalar, asliyelik ya da ağırcezalık oluşlarına göre, 2. mahkemelerde görülür (Basın Kanunu,md.27). Kaçakçılıkla Mücadele Yasasından kaynaklanan kaçakçılık davaları 1. mahkemelerde görülür (md.17/2).

Maddenin 2. fıkrasının yorumunda şu noktalar dile getirilmelidir :

Bu Kanun kapsamına giren suçlar (KMK'nın kabulü çerçevesinde : kabahatler bu hükmün dışındadır) dolayısıyla açılan davalar, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen asliye ceza mahkemelerinde görülür. HSYK, tercihini, asliye ceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunduğu yerler için, (1) nolu daire olarak belirlemiştir. Bunda bir değişiklik olmadığı sürece, aynı sonuç geçerli olacaktır.

Ancak kaçakçılık suçlarıyla bağlantılı olarak resmi belgede sahtecilik suçunun işlenmesi halinde, görevli mahkeme, ağır ceza mahkemesidir.

Bu konuda şu hususlar belirtilmelidir : KMK, kaçakçılık suçlarının işlenmesinde resmi belge sahteciliği de yapılan hallerde, her iki suçtan ayrı ayrı ceza vermeyi öngörmüştür(m. 4/5). Yukarıdaki görevli mahkemeyi belirleyen kural, yasanın bu kabulünün bir sonucudur. Yasa, resmi belgede sahtecilik suçu ağırceza mahkemesinin görevi içinde olduğu için, bununla bağlantılı kaçakçılık suçunu yargılama görevini de ağır ceza mahkemesine vermektedir.

Yargı yetkisinin ağır ceza mahkemesine verilmesi, bağlantılı uyuşmazlıklarda birleşik yargılama ilkesi (geniş bilgi için, Yurtcan, Ceza Yargılaması Hukuku, 12. bası, 2007) doğrultusunda uygun bir çözümdür. Ancak bir eksiklik dikkati çekmektedir. Yasakoyucunun bu mahkemeyi de belirlemesi ya da bu konuda HSYK'yı yetkilendirmesi uygun olurdu. Bu yapılmamıştır. Resmi belgede sahtecilik yargılamasının, ağırceza mahkemesinin birden çok daireye ayrılmış olduğu yerlerde, bunlardan birinde yapılmasında sakınca yoktur. Ancak, ülkemizde 1918 sayılı Yasayla başlayan geçmişte, kaçakçılık suçlarının yargılamalarının bir uzmanlık yargılaması olduğu gerçeği karşısında, daima belirlenmiş mahkemelerde yapılması karşısında, yasanın bu kez bu açıklığı taşımaması, bir eksikliktir.

1 Kasım 2005 tarihinde 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu yasanın 164. maddesi şu hükmü içermektedir :

“Özel görev

MADDE 164. - *Bu Kanunda tanımlanan düzeltici, iyileştirici ve kısıtlayıcı önlemleri almamak, işlemlerin kayıt dışı bırakılması ve gerçeğe aykırı muhasebeleştirme ve zimmet suçları ile sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme, bankacılık ve müşteri surlarının açıklanması, bankacılık faaliyeti çerçevesinde işlenen nitelikli dolandırıcılık, bu suçların işlenmesi amacıyla yönelik olarak örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak veya bu suçlarla bağlantılı olup da ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlara ait davalar, fiilin işlendiği yerin bağlı olduğu ilin adıyla anılan (1) numaralı ağır ceza mahkemelerinde görülür. Gerekli görülen yerlerde Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu tür suçlara bakmak üzere o yerlerdeki diğer ağır ceza mahkemeleri de görevlendirilebilir veya yeni ağır ceza mahkemesi de kurulabilir.”*

Bankacılık Yasası, 4389 Sayılı Bankalar Kanunundan değişik bir yaklaşımla, bankacılık faaliyeti çerçevesinde işlenen nitelikli dolandırıcılık fiillerinin yargılamasını, özel

yargı kapsamına almıştır. Bunun anlamı şudur : Bu davalara, 164.maddenin açık ifadesi çerçevesinde, (1) nolu ağır ceza mahkemelerinde ya da HSYK'nin belirlediği ağır ceza mahkemelerinde bakılacaktır.

HSYK bu konudaki tercihini, 08.12.2005 tarih ve 861 Sayılı Kararı ile ortaya koymuştur. Bu kararda, İstanbul dışında (İstanbul'da 8. Ağır ceza Mahkemesi kurulmuştur) ağırceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunması halinde, bu davaların 2. ağır ceza mahkemelerinde görülmesi öngörülmüştür.

Uygulamada yukarıdaki esaslar dikkate alınarak dosyalar tevzi edilmekte, bu tevzi sonucu bir dosya bir mahkemeye geldiğinde, «*esas defteri*» denilen deftere kaydedilmektedir. Bu kayıttan sonra, bu davaya bakacak mahkeme, esas mahkemesi adını almaktadır. Dosyalara numaralar yılına göre verilmektedir; 2006/.... gibi.

Daha sonra bu mahkemede duruşma hazırlığı işlemleri, uygulamadaki adıyla «*dosyanın tensibi*» yapılmaktadır. Her dosya için yapılacak işlemler bir tutanakla tesbit edilmektedir. Bu tutanağın adı tensip tutanağıdır. Bu tutanak yapılırken duruşma gününü belirlemeye özellikle dikkat edilmekte, tutuklu işler için daha erken gün verilmektedir.

2. Avukatın ceza davasındaki sıfatları

Avukatlar ceza davalarında temelde iki görev üstlenirler. Bunlardan biri sanıkların müdafiliğidir. Müdafilik vekillikle aynı değildir. Bu nedenle ceza yargılamasında «*sanık vekili*» teriminin kullanılması yanlıştır. Müdafilik doğaldır ki sanığa hukuki yardımcılıktır, fakat statü gereği sanıktan bağımsızlık anlamı taşır. Uygulamada müdafî terimini yerleştirmek avukatların görevidir. Uygulamada, yargıç ve savcıların, sanıkları savunan avukatlar sanık ya da yakınları tarafından seçildiğinde, bunlara «*vekil*», baro tarafından atandıklarında, «*müdafî*» demeleri hiçbir yasal temele dayanmayan bir belirlemedir. Oysa CMK'da her iki şıkta da sanık savunucusunun adı müdafîdir. Böyle bir ayırımın temelini, avukat seçme ve

görevlendirme halinde, bu kişilere vekaletname vermeye dayandırılması yanlıştır. Vekaletname, olayı özel hukuk yönünden ortaya koyan belgenin adıdır ve karşılıklı yükümleri içeren bir sözleşme ilişkisinin belgesidir.

Öte yandan uygulamada baro tarafından görevlendirilen müdafilerden mahkeme ya da savcılıkların ayrıca vekaletname istemeleri doğru değildir. Bu şıkta bir atama vardır. Bu nedenle müdafinin sanık ya da yakınları ya da yasal temsilcileri tarafından seçildiklerine aranan vekaletname, bu konuya yabancıdır. Baronun görevlendirme yazısının dosyaya ibrazı yeterli sayılmak gerekir. Bu sonuç yargılamanın tüm aşamaları için geçerlidir.

Ceza davalarında avukatın bir ikinci görevi müdahil vekilliğidir. Buradaki vekillik terimi doğrudur, çünkü müdahil ceza yargılamasında iddia yanında yer alır. Bu nedenle iddiacının müdafii olmaz, vekili olur. Bu sıfatın kazanılması ile ilgili açıklamalar müdahillik bölümünde yapılacaktır.

Müdafilerin müvekilleri tarafından görevlendirilmeleri, kendilerine noterden verilen vekaletname ile gerçekleşir. Müdafiler hazırlık soruşturmasının başından itibaren bu hizmeti görebilirler. Hatta bazı işlemler bakımından vekaletname ibraz etmeleri aranmaz. Bu konulara ilgili bölümlerde değinilecektir.

Bu noktada bir hatırlatmanın yapılması faydalıdır. Avukatlar, vekaletname ibraz etmeksizin her dosyayı inceleyebilirler. Ancak dosyadaki belgelerden suret almak için, vekaletname ibraz etmek şarttır. Uygulamada bazı mahkemelerin bu noktayı ciddi biçimde ele almamaları hukuka aykırıdır.

CMK'nın 153. maddesine göre, hazırlık soruşturması aşamasında da avukatlar dosyaları inceleyebilirler ve suret alabilirler. Savcılar bunu soruşturmanın amacı yönünden sakıncalı buluyorsa, sulh ceza yargıcına başvurmak suretiyle, gizlilik kararı almalıdırlar. Bu kararın olmadığı

durumlarda, açıklık kuralı işler.

153. maddede yer alan, sanığın sorgu tutanağı, ifade tutanağı, bilirkişi raporları ve sanık ya da yakalananın hazır bulunmak hakkına sahip olduğu işlemlere ilişkin tutanaklar için savcı sulh yargıcından gizlilik kararı alamaz. Bu belgeler için mutlak açıklık söz konusudur.

Bu konuda son olarak belirtmem gereken nokta şudur : CMK'nın 153/son maddesi, müdafie tanınan dosyayı inceleme yetkisini, suçtan zarar görenin vekiline de tanımıştır.

3. Duruşmalarda hazır bulunma - mazeret bildirme

İster müdafî olsun ister müdahil vekili, duruşmaya katılan her avukat vekaletnamesini ibraz ederek o davada görev üstlenebilir. Uygulamada ilk oturumlar için mahkemelerin vekaletnamesiz görev yapmayı kabul etmeleri, avukatlık prestiji bakımından olumludur.

Ancak bazı mahkemelerde müdafilerin ve müdahil vekillerinin «*duruşmaya kabullerine*» karar verilmesi yanlıştır. Bir avukat, görevden yasaklı olmadığı ya da disiplin cezası almamış olduğu sürece, her davada görev üstlenebilir. Mahkemeler, arakararlarında yalnızca sanığı **(A)** isimli avukat savunacaktır ya da müdahili **(B)** isimli avukat temsil edecektir, biçiminde bir tesbitle yetinmelidirler. Bu sınırın dışına çıkarak verilen kararların hukuki temeli yoktur. Bir mahkeme bir avukata bu sıfatı vermek ya da vermemek yet kisine sahip değildir.

Avukatlar, yukarıdaki sıfatları nedeniyle her oturumda hazır bulunmak zorundadırlar. Bu onların üstlendikleri görevin bir gereğidir. Avukatın duruşmada hazır bulunması, sanık ya da müdahilin hazır bulunması ile bağlantılı değildir. Bu kişiler hazır bulunmasalar dahi, avukatlar hazır bulunmak hakkına sahiptirler. Ülkemizde 1973 yılına kadar bu konuda yaşanan tereddütler, 1973 yılında CMUK'nın 227. maddesinde yapılan değişiklikle aşılmıştır. Yargıtay da aynı sonucu kabul etmiştir. Bu sonuç, avukatın temsil ettiği

kişiden bağımsız bir statüye sahip olduğunun bir göstergesidir. CMK da 197. maddesinde aynı sonucu kabul etmiştir.

Avukatlar, mesleki mazeretleri nedeniyle bir oturumda hazır bulunamayacaklar ise, bu mazeretlerini dosyaya koyacakları dilekçe ile belirtmelidirler. Bu beyan bunun dışında, mahkemeye gönderilen telgraf ya da faks mesajı ile de olabilir. Önemli olan husus, mazeretin o oturumdan önce dosyaya girmiş olmasıdır.

Adliyelerdeki baro görevlileri bu konuda avukatlara düzgün bir hizmet vermektedirler. Faks yoluyla buralara ulaşan mazeret dilekçeleri, bu kişilerce dosyalara ibraz edilmektedir.

Bu şekilde bildirilecek mazeret, o oturumda yapılacak işlemlerden ötürü doğabilecek olumsuz sonuçları önler.

Avukatlar bu konuda gerekli işlemi yapmadıkları takdirde, bazı sürpriz sonuçlarla karşılaşabilirler. Sanık ve müdafinin savunma yapmaları için ertelenmiş olan bir yargılamada, sanık hazır bulunmaz, müdafisi de mazeret bildirmeksizin duruşmaya gelmezse, mahkeme savunma almaksızın hüküm verebilir. Bu sonucun doğmasında bir hukuka aykırılık yoktur. Mahkeme sanık hakkında mahkumiyet kararı verdiğiğinde, bu sonucu temyiz yoluyla kaldırmak şansının dışında bir şans yoktur. Türk sisteminde bazı yetkililer mahkemelerin takdir yetkisi içinde mütalaa edildiğinden - paraya çevirme, erteleme, taksitlendirme gibi - Yargıtay'da hükmün bozulmasını sağlamak kolay olmayacaktır.

Yukarıda açıklanan ihtimalde, mazeretsiz duruşmada hazır bulunmamak nedeniyle karşılaşılan sonuçları ortadan kaldırmak için bir çare, eski hale getirme istemektir. CMK'ya göre eski hale getirme, kusuru olmaksızın bir süreyi geçirme temeline dayandığından, böyle bir olgunun ispatı iddia edene düşer. Bu ispat başarılabilirse, o celse yapılan işlemler ortadan kalkacaktır. Sözelimi, mahkeme hüküm vermişse, bu hüküm geçerlik taşımayacak, müdafisi savunmasını yapma hakkını elde edecektir.

4. Avukata söz verilmez : Avukat söz alır.

Ceza davalarındaki duruşmalarda bu noktaya dikkat etmek gerekir. Türk ceza yargılaması sisteminde, belirli işlemler dışında(örneğin esas hakkında savunma ya da ek savunma), duruşmayı yöneten yargıç ya da mahkeme başkanının avukatlara (müdafiler ve müdahil vekilleri aynı kapsamdadır) söz vermeleri yasal bir yükümlülük oluşturmaz. Duruşmadaki bir işlem ya da kararla ilgili olarak avukatın söz istemesi gerekir. Bu ilke gözden kaçırıldığı takdirde, yargılamanın tarafı olarak ileri sürülmesi gerekenler eksik kalır.

5. Duruşmada tutuklu sanığın tahliyesi istemi

Sanığın tutuklu olduğu davalarda mahkemenin her oturumunda sanığın tutukluluk durumunu gözden geçirmesi ve bu konuda bir karar vermesi yasal bir zorunluktur. Bu nedenle de sanığın müdafisine bu konuda önemli bir görev düşer. Müdafisi sanığın tahliyesini sağlamak için, mahkemeye tutuklama nedenlerinin ortadan kalktığını ya da tutuklama kararının hukuka aykırı olduğunu açık bir biçimde açıklamalıdır.

Müdafisi tahliye istemini, duruşma sözlü cereyan ettiği için, sözlü açıklamaları ile belirtecektir. Ancak bu konuda duruşmadan önce dosyaya bir dilekçe koymasına engel yoktur. Bu yöntem izlendiğinde, mahkeme de o oturumdan önce dosyayı inceleyeceği için, bu konudaki istem hakkında bir fikir sahibi olacaktır. Müdafinin izleyeceği en iyi yol, duruşmadan önce dilekçesini dosyaya ibraz etmek, duruşmada da söz alarak tahliye istemini dile getirmektir.

Tutuklu sanığın tahliyesini sağlamak, bir müdafisi için başarıdır. Bu nedenle müdafinin bu konuda iyi bir hazırlık yapması şarttır.

Bir nokta burada ön plana çıkar: Sanığın tahliyesini sağlayacak nedenler kesinlikle hukuki nedenlerdir. Bu konuda sanığın kaçma şüphesi olmadığı ya da delilleri karartmasının söz konusu olmadığı dosyanın içeriğine göre enine

boyuna incelenmelidir; bu konuda sağlam hukuki gerekçeler mahkemenin önüne konulmalıdır.

Bu konuda dikkat edilmesi gereken bir başka önemli nokta şudur : Yaptırımı ağır olan suçlarda mahkemeler tutuklu sanığın tahliyesine karar vermemektedirler. Bu nedenle tutuklu sanıklar uzun süreler tutukevinde kalmaktadırlar. Bu sonuç, uygulamada pekişmiştir. Ancak, bu noktada tutukluluk ile şartla salıverilme kavramları kesişmektedir. Açıklamayı şöyle yapmak uygun olur : Modern ceza sistemlerinde, cezasının infazı süren hükümlü, yasada öngörülen süreler içinde şartla salıverilme hakkından yararlanmaktadır. Bu, infazın kesilmesi ve hükümlünün cezaevinden tahliyesi demektir.

Bir tutuklu sanık, yargılandığı suç ve cezası dikkate alındığında, tutuklu kaldığı süre, o suç için yasada öngörülen şartla salıverilme süresini karşıladığında, sanığın tahliyesine karar verilecektir. Uygulamamız bu noktada da pekişmiştir.

Bu durumda, sanığın müdafininin tahliye istemini bu temele de dayandırması şarttır. Bunun için dosyanın iyi incelenmesi, sürelerin hesaplanması ve mahkemeden bu gerekçeyle dayanan tahliye kararının istenmesi uygun olur.

Uygulamada bazı davalarda görüldüğü gibi, sanık için «acındırma» yöntemi kullanılarak başarının elde edilmesi son derece güçtür. Öte yandan sanığın sabit ikametgah sahibi olduğu, «iyi aile babası» olduğu gibi nedenlerle tahliyeyi sağlamaya çalışmanın hukuki temeli yoktur.

Tahliye istemi, uygulamadaki yerleşik terimle «*bi hakkın tahliye*» temeline dayandırılacaktır.

Önceki uygulamada, bu konudaki ikinci şık, «*kefaletle tahliye*» istemek olarak ortaya çıkmaktaydı. Belirtmem gerekir ki, CMK'nın yürürlüğü ile birlikte, tutuklama hallerinde bu şıkkın uygulanması mümkün değildir; yasada böyle bir hüküm, tutuklama konusunda yoktur. Ancak CMK yeni bir kavram getirmiştir. Bu kavram, adli kontrol kavramıdır. Bu konuyu birazdan ele alacağım. Kefaletle

tahliye bu kavram nedeniyle uygulama alanı bulacaktır.

Bihakkın tahliye istemi, tutuklama kararının mahkemeye geri alınması istemidir ve tutuklama önleminin sona erdirilmesini amaçlar.

Tutuklu sanığın tahliyesini sağlamak için bugün bir yol daha CMK'da yer almaktadır. Bu yol mahkemeye karşı yasanın 100/1. maddesini ileri sürmektir. Bu hüküm, "işin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez." demektir.

1992 reformu ile CMUK'nın 104/son maddesine yerleştirilen hükmün başka sözcüklerle tekrarı niteliğindedir. Tutuklamanın çok ağır bir yargılama önlemi olduğu göz önünde bulundurulmuş ve bu hüküm yasaya konulmuştur. 104/son maddede, tutuklamanın amacına bir başka yargılama önlemi ile ulaşmak mümkün olabilirse, tutuklama kararı verilmemesi öngörülmüştü. Bunun anlamı, verilmiş bir tutuklama kararının da aynı şartlarla kaldırılması ve sanığın salıverilmesi idi. Bu nedenle her olayda o dönemde 104/son maddeden mutlaka yararlanmak yoluna gidilmekteydi.

CMK'nın 100/1. maddesi bu konudaki sonucu perçinlemiştir. Uygulama aynen sürecektir.

Tutuklama kavramı özel bir bölümde ele alınacaktır. Ancak duruşmadaki özelliği nedeniyle burada da belirtilmesi gereken bir nokta şudur: Mahkeme duruşmada sanığın tutukluluk halinin devamına karar verdiğinde, bir başka anlatımla, sanığın tahliye istemini reddettiğinde, bu karara karşı itiraz yolu açıktır. CMK'nın 104/2. maddesi bu olanağı öngörmektedir. Bağlantıyı kurmak bakımından açıklık getirmek gerekir : Önceki yasanın 298. maddesindeki yetki aynen sürmektedir.

6. Tutuklama süresi (m.102)

5560 Sayılı Yasa bu konuda değişiklik yapmıştır. Buna göre, ağırceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde

tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek altı ay daha uzatılabilir.

Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez. Uzatma kararları, Cumhuriyet savcısının, şüpheli veya sanık ile müdafinin görüşleri alındıktan sonra verilir.

7. CMK'da yeni bir yargılama önlemi : Adli Kontrol

Yeni yasanın getirdiği bir kurumdur; niteliği açısından bir yargılama önlemidir (m.109). Temel amacı, tutuklamanın ağır sonuçlarını ortadan kaldırmaktır.

Adli kontrol konusunda yasanın kurduğu sistemi şu şekilde açıklamak uygun olur :

a) Adli kontrol nedenleri (m.109)

100. maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, üst sınırı üç yıl veya daha az hapis cezasını gerektiren bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebilir. Kanunda tutuklama yasağı öngörülen hallerde de, adli kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir.

Adli kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir:

aa) Yurt dışına çıkamamak.

bb) Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak.

cc) Hâkimin belirttiği merci veya kişilerin çağrılarına ve gerektiğinde meslekî uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak.

dd) Her türlü taşıtları veya bunlardan bazılarını kullanmamak ve gerektiğinde kaleme, makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek.

ee) Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yat-

mak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek.

ff) Şüphelinin parasal durumu göz önünde bulundurulurarak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine hâkimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırmak.

gg) Silâh bulunduramamak veya taşıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silâhları makbuz karşılığında adli emanete teslim etmek.

hh) Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere aynı veya kişisel güvenceye bağlamak.

ii) Aile yükümlülüklerini yerine getireceğine ve adli kararlar gereğince ödemeye mahkûm edildiği nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence vermek.

5353 Sayılı Yasa bu konuda önemli bir değişiklik getirmiştir : Şüphelinin, yukarıda belirtilen **(aa)** ve **(ff)** bentlerinde yazılı yükümlülüklerle tabi tutulması bakımından, üst sınırı 3 yıl ya da daha az hapis cezasının gerektiren suç, sınırlaması uygulanmaz. Bunun anlamı şudur : Şüpheliye yüklenen suç daha uzun süreli bir hapis cezasını öngörse dahi, **(aa)** ve **(ff)** bentlerinde yer alan yükümlülükler uygulanabilir.

Hâkim veya Cumhuriyet savcısı **(dd)** altında belirtilen yükümlülüğün uygulamasında şüphelinin meslekî uğraşlarında araç kullanmasına sürekli veya geçici olarak izin verebilir. Adli kontrol altında geçen süre, şahsî hürriyeti sınırlama sebebi sayılarak cezadan mahsup edilemez. Bu hüküm, maddenin üçüncü fıkrasının **(ee)** bölümünde belirtilen hallerde uygulanmaz.

Eleştirel yaklaşım :

Adli kontrol, ceza yargılaması hukukumuzda yeni giren bir kurumdur. Bu kurumun hukuki niteliği, tutuklamanın bir türevi olmasıdır. Bunun anlamı şudur : Tutuklamanın koşul-

larının ve nedenlerinin gerçekleştiği hallerde, yargıç tutuklama kararı vermeyecek, fakat sanığın adli kontrol altına alınmasına karar verecektir. Adli kontrol, sanığın 109. maddede sıralanan yükümlülüklerden birine ya da birden çoğuna tabi tutulmasıdır. Maddede, bu kararı verecek olan yargıca geniş bir skala içinde seçenekler sunulmuştur. Yargıç, olayın oluşu, sanığa yüklenen suç ve delilleri gibi hususları dikkate alarak, adli kontrol kararında sanığın tabi olacağı yükümlülük/yükümlülükleri belirtecektir.

Adli kontrol kapsamındaki yükümlülükleri yargıç değiştirmek hakkına sahiptir. Önemli olan husus, bu yükümlülükler altına konulan sanığın yargılamada gerçeğin ortaya çıkmasına yardımcı olması ve sonuçta verilecek olan hükmün kağıt üzerinde kalmasını önlemektir.

Dikkat edilmek gerekir ki, adli kontrol altına alınan sanık, kendisine yüklenen yükümlülükleri gereği gibi, eksiksiz olarak yerine getirmediği takdirde, yargıç bu kararın geri alınmasına ve sanığın tutuklanmasına karar verecektir.

109/c madde üzerinde durmak uygun olur. Bu hükümle, sanığın yurtdışına çıkması adli kontrol kavramının kapsamında önlenebilecektir. Bu hüküm, ceza yargılaması yasasına alınmakla, bir yenilik oluşturmaktadır. Ancak yurtdışı yasağı Pasaport Yasasında ve başka yasalarda yeri olan bir yargılama önlemidir. Yeni yasanın yürürlüğü ile, yurtdışı yasağı yeni bir çehre kazanmış olacak, yargıçlar adli kontrol kapsamında bu yasağa hükmedebileceklerdir.

Teknik hukuk çerçevesinde yaptığım açıklamalardan sonra, belirtmek isterim ki, adli kontrol kapsamında 109. maddede yer alan yükümlülükler, ülkenin sosyal ve ekonomik koşulları, bazı kamu hizmetlerinin görülmesindeki altyapı eksiklikleri dikkate alındığında, uygulamada güçlük çıkaracak bir görünüme yaratmaktadır. Bu görüntü, uygulamada yargıçlar adli kontrol kurumunun uygulanmasından sonuç alınamayacağı düşüncesine kapıldıklarında, bu çağdaş kurumun askıya alınması, adeta, ölü doğması sonu-

cunu yaratacaktır. Adli kontrol kurumu gerek verilen kararlar gerek uygulanması ve denetimi ile istenen sonuçları yarattığında, ülkemizde tutuklamanın doğurduğu zararları ortadan kaldıracak niteliktedir.

b) Adli kontrol kararı ve hükmedecek merciler (m.110)

Şüpheli, Cumhuriyet savcısının istemi ve sulh ceza hâkiminin kararı ile soruşturma evresinin her aşamasında adli kontrol altına alınabilir. Yargıç, savcının istemiyle, adli kontrol uygulamasında şüpheliyi bir veya birden çok yeni yükümlülük altına koyabilir; kontrolün içeriğini oluşturan yükümlülükleri bütünüyle veya kısmen kaldırabilir, değiştirebilir veya şüpheliyi bunlardan bazılarına uymaktan geçici olarak muaf tutabilir.

109. madde ile bu madde hükümleri, gerekli görüldüğünde, görevli ve yetkili diğer yargı mercileri tarafından da, kovuşturma evresinin her aşamasında uygulanır.

c) Adli kontrol kararının kaldırılması (m.111)

Şüpheli veya sanığın istemi üzerine, Cumhuriyet savcısının görüşünü aldıktan sonra hâkim veya mahkeme 113. maddenin ikinci fıkrasına göre beş gün içinde karar verebilir. Adli kontrole ilişkin kararlara itiraz edilebilir.

d) Adli kontrol tedbirlerine uymama (m.112)

Adli kontrol hükümlerini isteyerek yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında, hükmedilebilecek hürriyeti bağlayıcı cezanın süresi ne olursa olsun, yetkili yargı mercii hemen tutukluluk müzekkeresi kesebilir.

e) Adli kontrolün güvenceye bağlanması (m.113) ve önceden ödetme (m.114)

Şüpheli veya sanık tarafından gösterilecek güvence, aşağıda yazılı hususların yerine getirilmesini sağlar:

aa) Şüpheli veya sanığın bütün usul işlemlerinde, hükmün infazında veya altına alınabileceği diğer yükümlülükleri yerine getirmek üzere hazır bulunması.

bb) Aşağıda gösterilen sıraya göre ödemelerin yapılması:

1. Katılanın yaptığı masraflar, suçun neden olduğu zararların giderilmesi ve eski hâle getirme; şüpheli veya sanık nafaka borçlarını ödememeleri nedeniyle kovuşturuluyorsa nafaka borçları.

2. Kamusal giderler.

3. Para cezaları.

Şüpheli veya sanığı güvence göstermeye zorunlu kılan kararda, güvencenin karşıladığı kısımlar ayrı ayrı gösterilir.

Belirtmem gerekir ki, adli kontrol kurumu, önceki yasa da yer alan güvence karşılığı salıverme(kefaletle tahliye, teminatla tahliye) kavramına yakınlaşmaktadır.

Önceden ödetme halinde, yargıç, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı, şüpheli veya sanığın rızasıyla güvencenin mağdurun haklarını karşılayan veya nafaka borcuna ilişkin bulunan kısımlarının, istedikleri takdirde, mağdura veya nafaka alacaklılarına verilmesini emredebilir.

Soruşturma ve kovuşturmanın konusunu oluşturan olaylar nedeniyle, mağdur veya nafaka alacaklısı lehinde bir yargı kararı verilmiş ise, şüpheli veya sanığın rızası olmasa da ödemenin yapılması emredilebilir.

f) Güvencenin geri verilmesi (m.115)

Hükümlü, 113. maddenin birinci fıkrasının **(a)** bendinde yazılı bütün yükümlülükleri yerine getirmiş ise güvencenin 113. maddenin birinci fıkrasının **(a)** bendini karşılayan ve aynı maddenin ikinci fıkrasına göre verilecek kararda belirtilen kısmı kendisine geri verilir. Güvencenin, suç mağduruna veya nafaka alacaklısına verilmemiş olan ikinci kısmı, kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararları verildiğinde de şüpheli veya sanığa geri verilir. Aksi hâlde, geçerli mazereti dışında, güvence Devlet Hazinesine gelir yazılır.

Hükümlülük hâlinde güvence 113. maddenin birinci fıkrasının **(b)** bendinde yer alan hükümlere göre kullanılır, fazlası geri verilir.

8. Çocuk Koruma Kanununda (ÇKK) adli kontrol

ÇKK, çocuk suçluluğunun özelliklerini dikkate alarak şu normlara yer vermiştir :

1. Suça sürüklenen çocuklar hakkında hazırlık soruşturmasında ve sonsoruşturmada, CMK'nın öngördüğü adli kontrol hükümleri uygulanır.

2. Ayrıca aşağıdaki tedbirlerden bir ya da birkaçına karar verilebilir:

a) Belirlenen çevre sınırları dışına çıkmamak.

b) Belirlenen bazı yerlere gidememek veya ancak bazı yerlere gidebilmek.

c) Belirlenen kişi ve kuruluşlarla ilişki kurmamak.

3. Ancak bu tedbirlerden sonuç alınamaması, sonuç alınamayacağının anlaşılması veya tedbirlere uyulmaması durumunda tutuklama kararı verilebilir.

Çocuklar hakkında adli kontrol kurumu uygulanırken, bir nokta ön planda yer alır. O nokta şudur : CMK, adli kontrolü iki temel önşarta bağlamıştır. Bunlar, tutuklama koşullarının ve nedenlerinin gerçekleşmesi ile sanığa yüklenen suçun yaptırımının 3 yıl ve daha az hapis cezası olmasıdır. Bu iki önkoşulun varlığı halinde adli kontrole hükmedilebilir.

Çocuklar için bu önkoşullar aranmayacaktır. Bu nedenle her suçta adli kontrole hükmetmek mümkündür. Maddenin 2. fıkrasında açıklanan bu sonucun amacı, çocuklar için tutuklamayı en aza indirmektir. Adli kontrol çerçevesinde uygulanan tedbirlerden sonuç alınmadığında, sonuç alınamayacağının anlaşılmasında ya da tedbire uyulmamasında ancak çocuk hakkında tutuklama kararı verilebilecektir.

9. Duruşmada yerel yetki itirazı

Ceza davasının yerel yetkili mahkemede açılmaması ihtimali vardır. CMK sisteminde yerel yetki kuralları gözden geçirildiğinde, bu konuda değişik değerlendirmelerin

yapılması mümkündür. Özellikle CMK'nın 12. maddesinin yazımından kaynaklanan belirsizlik (suçun işlendiği yer) bunların temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle yerel yetki duruşma aşamasında da tartışılabilecektir.

Türk sistemi, doğru bir tesbitten yola çıkarak, yerel yetkinin kamu düzenine değil, fakat pratik amaçlara hizmet etmesinden ötürü, yerel yetkinin yargılamanın her halinde tartışılmasını kabul etmemiştir. Bu tartışma duruşmanın başlangıcında bitirilmelidir. Yasa (m.18) duruşmanın başlangıcında, sanığın sorgusundan önce yerel yetki itirazının yapılmasını şart koşturmuştur. Bu nedenle sanığın sorgusu yapıldıktan sonra, yerel yetki itirazı yapılamaz.

Duruşmada bu konuda çok dikkatli olmak gerekir. Mahkeme başkanının ya da duruşmayı yöneten yargıcın sanığın sorgusunu yaptıktan sonra bu olanak kullanılmaz. Bu konuda uygulanacak basit bir yöntem, atlamaları önleyecektir. Duruşmadan önce dosyaya konulacak bir dilekçe ile yerel yetki itirazı yapıldığında, itiraz zamanında yapılmış olacaktır.

Uygulamada karşılaşılabilecek olan bir hal şu olabilir : Sanığın sorgusu talimatla yapılabilir. Bu durumda yerel yetki itirazının talimat mahkemesinde yapılması şarttır. Bu yapılmadığında, dosya davaya bakan mahkemeye geldikten sonra, yerel yetki itirazı yapılamaz.

Öte yandan mahkeme yerel yetki itirazını reddettiğinde, bu karara karşı itiraz edilebilir; CMK'nın 18/son maddesi bu olanağı öngörmektedir. 1946 tarihli bir İçtihadı Birleştirme Kararında (İBK) kabul edilmiş bulunan bu sonuç, yeni yasa-da pozitif hukuk oluşturmuştur.

Bu konuda son olarak şu hususa da dikkat çekmek uygun olur: Mahkeme yetkisizlik kararı vererek dosyayı yetkili mahkemeye gönderdiğinde, bu mahkeme mutlaka davaya bakmak zorunda değildir. Bu mahkeme de yetkisizlik kararı verebilir. Bu durumda ortaya çıkan «*yetkisizlik uyumsuzluğu*» CMUK'nın 17 ve Yargıtay Yasasının 14. maddesi çerçevesinde

çözülür (bkz. Yurtcan, Ceza Yargılaması Hukuku, 12. baskı, Ocak 2007).

Yargıtay Başkanlar Kurulunun 29.01.1999 tarihli kararı ile, bu Kurulun Yargıtay Kanununun 17/1-6 maddesinden aldığı yetki ile, 01 Şubat 1999 tarihinden itibaren görev uyuşmazlıklarını çözüme yetkisi 5. Ceza Dairesine verilmiştir.

CMK, yetkisizlik iddiası konusunda istinaf yolunu da dikkate alarak hüküm sevk etmiştir (m.18). Bu hükümler şöyledir :

Sank, yetkisizlik iddiasını, bölge adliye mahkemelerinde incelemenin başlamasından ve duruşmalı işlerde inceleme raporunun okunmasından önce bildirir.

Yetkisizlik iddiasına ilişkin karar, bölge adliye mahkemelerinde duruşmasız işlerde incelemenin hemen başlangıcında, duruşmalı işlerde inceleme raporu okunmadan önce verilir. Bu aşamalardan sonra yetkisizlik iddiasında bulunulamayacağı gibi mahkemeler de bu hususta re'sen karar veremez.

Yetkisizlik kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

10. Duruşmada görev itirazı

Görev, ceza yargılamasının temel kavramlarından biridir. Mahkemelerin hangi suçları yargılayacaklarını belirler. Görev ayrıca kamu düzenine ilişkindir.

Bunun anlamı şudur: Her mahkeme ancak yasalarla kendisine yargı görevi verilen işlere bakabilir, bunların dışındaki işlere bakamaz.

Görev kavramı yargılamanın her aşamasında, yargılama kesin hükümle sonuçlanıncaya kadar tartışılır.

Bu ilkeler çerçevesinde duruşmada da mahkemenin görevli olup olmadığı tartışmaya açıktır. Yargılamanın tarafları görev itirazında bulunabilirler.

Mahkeme bu itirazı kabul ederse, dosyayı görevli mahkemeye gönderir. Yargılamanın tarafları böyle bir görevsizlik kararına karşı itiraz yoluna gidebilirler (m.5/2).

Bu konuda da, aynen yerel yetkide olduğu gibi, mahkemeler arasında görev uyuşmazlığı çıkması mümkündür. Daha açık anlatımı ile, bir mahkemenin verdiği görevsizlik kararı üzerine, dosyanın önüne geldiği mahkeme bu davaya mutlaka bakmak zorunda değildir. Bu mahkeme de görevsizlik kararı verebilir. Bu durumda ortaya çıkan «görevsizlik uyuşmazlığı» CMK'nın 4/2. maddesi ile Yargıtay Yasasının 14. maddesine göre çözülür; görevli mahkemeyi ortak yüksek görevli mahkeme belirler (bkz. Yurtcan, Ceza Yargılaması Hukuku, 12. baskı, Ocak 2007).

Uygulamada, görev kavramı ile işbölümü yönünden yetki kavramı arasındaki fark anlaşılacağı içindir ki, işbölümü konusu görev kapsamında ele alınmaktadır. Bunun sonucu olarak, bazı davalarda işbölümü çerçevesinde davanın hangi mahkemede görüleceği tartışılmaktadır. Bu konudavaya bakmakta olan mahkeme, davanın bir başka mahkemeye gönderilmesi yönündeki istemleri, kendisinin görevli olduğu gerekçesi ile reddetmektedir. Bu durumda, mahkeme görevli olduğu kararını vermektedir.

Bu karara karşı itiraz yoluna gidilemez, çünkü CMK'nın öngördüğü yeni sistemde, yalnızca görevsizlik kararı itiraza açık bir karardır. Bu konu ancak hüküm temyiz yolunda ele alındığında, ileri sürülebilecek ve tartışılabilecektir.

11. Duruşmada verilen görevsizlik kararı ile işbölümü yönünden yetkisizlik kararı farkı

Görevsizlik kararı yönünden yukarıda açıklamalar yapılmıştı.

İşbölümü yönünden yetkisizlik kararı açısından şu hususların dikkate alınması gereklidir : İşbölümü yönünden yetki, aynı görevi gören mahkemeler arasında, yasalardaki açık düzenlemelerin ışığı altında, yekili mahkemenin belirlenmesidir.

Duruşmada bu konuda bir sorun çıkması ve davaya bakan mahkemenin işbölümü yönünden yetkisizlik kararı vermesi olasıdır. Bu karara karşı ne yapılabilir?

Bu karar, niteliği ve temeli yönünden bir görevsizlik kararı değildir. Bu nedenle CMK'nın 5/2. maddesinin uygulanması mümkün değildir.

Bu konuda göz önünde tutulacak olan noktalar şunlardır: Mahkeme, bu kararla yargılamayı durdurmuştur. Kararın içeriğinde, davaya aynı derecede bir başka mahkemede bakılması sonucu vardır. Bu karar, CMK'nın 223. maddesi anlamında bir hükümdür. Hükümlere karşı temyiz yolu açıktır. Bu nedenle, işbölümü yönünden yetki-sizlik kararlarına karşı temyiz yoluna gitmek söz konusudur.

Uygulamada, temyiz dilekçelerinin, itiraz dilekçesi olarak kabul edilmesi ve buna göre işlem yapılması hukuka aykırıdır. Mahkeme, bu kararı temyiz eden kişinin bu istemini haklı bulmuyorsa, CMK'nın 296. maddesine göre işlem yapmalı, bu dilekçeyi reddetmelidir. Bu durumda, 1 hafta içinde yapılacak başvuru üzerine dosya Yargıtay'a gönderilecek ve Yüksek Mahkeme sonucu belirleyecektir.

12. Layihalarla dosyaya yön verme

Bir ceza davası görülürken yargılamanın tarafları olarak sanık ve müdahil belirli işlemlerin yapılmasını istediklerinde, söz gelimi tanık dinlenmesi, bilirkişi incelemesi ya da keşif yapılması gibi, dosyaya bir layiha koyma yöntemini uygulamalıdır. Bu yöntem iki amacı sağlar. İlk istemler daha iyi anlatılır, çünkü duruşmada bu istemler sözlü olarak açıklandığında ve bunlar tutanağa geçirildiğinde, belirli hususların eksik kalması ihtimali vardır. Ayrıca esas mahkemesince hüküm tesis edildiğinde, dosya temyiz incelemesi için Yargıtay'a gittiğinde, burada yapılacak incelemede de dosyadaki layihaların faydası inkar edilemez. Hatta mümkün oldukça, bu layihalar duruşmadan önce dosyaya ibraz edilebilirse, mahkemeye de bunları inceleme olanağı sağlanmış olacak, duruşmada zaman kayıpları da önlenmiş olacaktır.

Bu bölümde belirtilmesi gereken önemli bir nokta da şudur : Dosya üzerinde bilirkişi incelemesi yapılmasına karar

verildiğinde, ister müdafî ister müdahil vekili, dosya bilirkişi/bilirkişilere tevdi edilmeden önce, dosyaya bir layiha koymalıdır. Bu layihada, yapılacak olan bilirkişi incelemesinde, bilirkişilerin aydınlatmaları gereken noktalar mutlaka yer almalıdır. Bu noktaların layihada açık biçimde sıralanması konuya netlik kazandıracaktır. Bu tavır iki amaca ulaştırır. İlk bilirkişilerin dosya üzerine eğilmeleri ve soruları cevaplandırmaları görevi hatırlatılmış olur. İkincisi, bilirkişiler raporlarında layihada yer alan noktaları ve sorunları aydınlatmadıkları, sorulara net cevaplar vermedikleri takdirde, bilirkişi raporu tartışmaya açıldığında, raporu temel düşünceler ileri sürülerek tartışmak mümkün olacaktır. Hatta, mahkeme sonuçta, eksik incelemeye dayanan bilirkişi raporuna dayanarak hüküm kurduğunda, bu bir temyiz nedeni olacaktır.

13. Duruşmada mahkemeden mehil isteme

Yargılamanın tarafları bu olanaktan faydalanmak hakkına sahiptirler. Ancak bu olanağın iyi kullanılması gerekir. Mahkeme, tarafların mehil istemini her olayda ayrı değerlendirecektir. Özellikle duruşmada karşılaşılan ve beklenilmeyen bir gelişme nedeniyle mehil isteminde bulunmak uygun olur.

Mehil ayrıca zaman kazanmak için de başvuru bir yöntemdir. Ancak bu konuda mahkemeye karşı görevini yapmamış bir avukat durumuna düşmemeye de özen göstermek gerekir. Örnek: Duruşmadan yaklaşık bir ay önce dosyaya ibraz edilmiş bulunan bir bilirkişi raporunu incelemek ve beyanda bulunmak için mehil istendiğinde, mahkeme bu istemi uygun bulmayabilecektir. Her ne kadar mahkemeler uygulamada savunma hakkını ilgilendiren konularda daha hassas davranmakta iseler de, her yargılamada mahkeme ile yargılamanın tarafları arasında bir ilişki doğduğunu ve bunun karşılıklı yardımlaşmaya göre yürüdüğünü unutmamak gerekir.

14. Davaların birleştirilmesini ya da ayrılmasını

isteme

Bu iki kavram ayrı ayrı ele alınmalıdır.

Davaların birleştirilmesi şu önemli hususu akla getirir. Aynı sanık hakkında birden çok dava vardır. Bu ihtimalde, bu sanık hakkında birleşik yargılama yapılması birçok fayda sağlar. Sonuca etkisi bakımından, en önemli fayda, sanık hakkında aynı suçlama ile (uygulamadaki terimle: aynı sevk maddeleri ile) birden çok dava açılmışsa, bunların birleştirilmesi ile, TCK'nın 43. maddesinin, yani olayda müteselsil (zincirleme) suçun uygulanmasını gündeme getirmektir.

Türk uygulamasında davaların birleştirilmesi mekanizması şu şekilde işlemektedir: Mahkeme resen bu konuda harekete geçmektedir ya da davanın tarafları (savcı, sanık, müdahil, müdafî, müdahil vekili) birleştirme isteminde bulunmaktadırlar. Bu istem, tarih itibariyle ilk davanın açıldığı mahkemeye yapılmaktadır. Mahkeme, birleştirmeye konu olabilecek dosyaları getirtmekte ve birleştirmenin koşullarının bulunup bulunmadığını incelemektedir. Birleştirme koşulları oluşmuş ise, bu kez birleştirilecek davaların mahkemelerine müzekkere yazarak, birleştirmeye «muvafakat» edip etmediklerini sormaktadır. Bu sorunun sorulmasının temelinde yargıç bağımsızlığının yattığı unutulmamalıdır. Bir mahkemenin ya da bir yargıcın önündeki davayı bir başka mahkemeye göndermesi konusunda bir yargıç bir başka yargıca emir veremeyeceğine göre, bu konuda muhatabın muvafakatının alınması, Türk uygulamasının yarattığı olumlu bir sonuçtur.

Birleştirme kabul edildiğinde, birleştirme, ilk davanın açıldığı mahkemede gerçekleşir. Burada iddianame tarihi ile dosyanın esas numarasına bakarak sonuç çıkarılır. Uygulamada bazen bu konuda hata yapıldığı görülmektedir. Bu mekanizma içinde, davaların hangi mahkemede birleştirileceğinin belirlenmesi yönünden, suçun işlendiği tarihin önemi yoktur. Önemli olan husus, dosyaların esas numaraları ve iddianame tarihleridir.

Muvafakat ve dosyaların gönderilmesi işlemleri tamamlandıktan sonra, yargılama, dosyalardan birincisinin esas numarası altında, birleşik olarak sürdürülmektedir.

Davaların ayrılmasına gelince, Türk uygulamasının sevmediği bir kavramdır. Mahkemeler ülkemizde mecbur kalmadıkça, uygulamadaki terimle, «*davanın tefriki*» kararı vermemektedir. Bunun temel nedeni, birden çok sanık hakkında açılmış bulunan davayı birlikte sonuçlandırmak amacıdır. Bunun dışında, dava ayrıldığında, ilkin dosyadaki belgelerin yeni dava için oluşturulması söz konusu olmaktadır ki, bu da bir sorun yaratmaktadır. Mahkemelerin bunun için ödeneklerinin bulunmaması, davanın igilileri tarafından bu giderlerin karşılanmasını gündeme getirmektedir.

Uygulamada, çok sanıklı bir davada, sanıklardan biri/bazıları hakkında gıyabi tutuklama kararı (CMK : yakalama emri) bulunduğunda, bu karar/kararlar uzun süre infaz edilemediğinde, diğer sanıklar yönünden dosyadaki işlemler tamamlanıp yargılama bitme noktasına geldiğinde, davanın ayrılması (tefriki) kararı verilmesi en sık karşılaşılan ihtimaldir.

CMK'nın yürürlüğe girmesi ile, davaların ayrılması konusunda iyi bir örnek de şudur : Çok sanıklı bir davada, duruşma aşamasında toplanan deliller, bazı sanıkların suçsuzluğunu açıkça ortaya koyduğunda, mahkeme davaların ayrılmasına karar vererek, o sanıklar hakkında beraate hükmedip, öteki sanıklar için yargılamayı sürdürmelidir.

Örnek : Bir şirketin yönetim kurulu üyeleri, şirkette alınan bir karar nedeniyle suç işledikleri iddiası ile yargılanmaktadırlar. Mahkeme, ticaret sicilinden, bu tarihte şirketin yönetim kurulunda olanların kimler olduklarını sorduğunda, gelen cevapta, sanık sıfatını taşıyan bazı kişilerin o tarihte şirketin yönetim kurulunda görevli olmadıkları anlaşıldığında, mahkeme o sanık/sanıklar için davanın ayrılmasına ve bu sanık/sanıkların beraatine hükmetmelidir.

Mahkeme resen davanın ayrılmasına karar verebileceği gibi, taraflar da bunu isteyebilirler. Mahkeme dosyaya göre durumu takdir eder.

15. Son soruşturmanın genişletilmesi (tevsii tahkikat) istemi

Duruşma devresinde delillerin ileri sürülüp tartışıldığı dönemde ortaya çıkan bir kavramdır. Amacı, yargılamanın taraflarının, yargılamaya katılarak tartışılmasını istedikleri delilleri ileri sürebilmelerini sağlamaktır.

Soruşturmanın genişletilmesi denildiği zaman, bu istemin yapıldığı ana kadar, yargılamaya katılmamış, gerek yargılamanın tarafları gerek mahkeme tarafından bilinmeyen ve üzerinde durulmamış deliller akla gelmelidir.

Mahkemeler uygulamada taraflara, soruşturmanın genişletilmesi istemlerinin bulunup bulunmadığını sormaktadırlar. Hatta bu dönem geçildikten sonra, 216. madde çerçevesinde «son sözler» ve «mütalaalar» dile getirilmektedir.

Soruşturmanın genişletilmesi kavramı, bu niteliğiyle, yargılamada bir geriye dönüşü ortadan kaldırmak, taraflara delil ileri sürme olanağını tanımak amacına yönelik bir ilkedir.

Soruşturmanın genişletilmesi olanağından yararlanılarak ileri sürülen bir delil istemi, mahkemenin süzgecinden geçmek durumundadır. Mahkeme bu istemi serbestçe değerlendirecek ve kabulü ya da reddi biçiminde bir karar verecektir.

Mahkeme, soruşturmanın genişletilmesi kapsamı içinde bir delilin toplanmasını ve tartışılmasını uygun bulduğunda, bunun için gerekli işlem yapılacaktır. Sözelimi bu bir tanık olduğunda, tanık duruşmaya çağırılacak ve dinlenecektir. Bu yolla bilirkişi incelemesi yapılabilecek, olay yerinde keşif gerçekleştirilecek ya da bir makama tezkere yazılarak bir hususun cevaplandırılması istenebilecektir.

Uygulamada gerek iddia gerek savunma taraflarının, soruşturmanın genişletilmesi olanağından faydalandıkları

görülmektedir. Bu konuda, zamanlama bakımından, ilkin daha önce dosyaya girmiş bulunan delillerin tartışılması ve değerlendirilmesinin yapılmasına, daha sonra da soruşturmanın genişletilmesi yoluyla yeni delillerin ele alınmasına dikkat etmek gerekir.

Bu konu uygulanırken, bazı mahkemeler yargılamanın taraflarına, soruşturmanın genişletilmesine ilişkin istemlerinin bulunup bulunmadığını sormaktadır. Fakat bunun sorulmaması da mümkündür. Böyle bir durumda, sanıklık ya da müdahillik statüsünde, soruşturmanın genişletilmesi isteminin ileri sürülmesi şarttır.

Mahkeme, duruşmada müdahilin ya da savcılığın esas hakkındaki mütalaasını söylemesine geçmeden önce, soruşturmanın genişletilmesi isteğinin ortaya konulması şarttır.

16. Müdahilin esas hakkındaki iddiasını bildirmesi

Türk sisteminde müdahilin bulunduğu ceza davalarında, yargılama bu aşamaya geldiğinde, savcıdan önce müdahil/müdahil vekili esas hakkındaki iddialarını bildirecektir (m.216). Müdahile tanınan bu olanak, duruşmanın sonunda uyuşmazlık çözülürken, olayın temeline ilişkin beyanda bulunma fırsatıdır. Bu nedenle iyi biçimde kullanılması gerekir.

Bu konuda tavsiye edilecek yöntem, bir dilekçe ile müdahilin esas hakkındaki beyanlarını mahkemeye bildirmesidir. Bu yol izlendiğinde, «söz uçar, yazı kalır» ilkesi hayata geçirilmiş olur.

Müdahil ceza yargılamasında iddia görevi yapar. Bu nedenle suçun mağduru ya da suçtan zarar göreni olarak, doğaldır ki, sanık /sanıkların cezalandırılmalarını ister. Ancak bu konudaki istemler beyan edilirken, yasaların tüm kurum ve kavramları süzgeçten geçirilmeli ve bunları içeren bir tablo çizilmelidir.

Bunun başlangıç noktası, yapılan yargılama sonunda suçun oluştuğu ve sanıkların cezalandırılması gerektiğinin

vurgulanmasıdır. Bu yapılırken, yargılama konusuna göre, hangi suç tartışılıyor ise, bu suçun unsurlarının olayda nasıl ortaya çıktığı ve bunun delillerinin neler oldukları anlatılmalıdır.

Bu konuda cezanın alt ve üst sınır olarak belirlendiği durumlarda, mahkemenin sanıklara vereceği cezayı alt sınırın üstünde tayin etmesi için, dosyada mevcut deliller ve olgular açık olarak ortaya konulmalıdır.

Bir başka ihtimalde, sanıklara uygulanabilecek olan maddelerde, hapis cezası ile adli para cezasının seçimlik ceza olarak öngörüldüğü durumlarda, hapis cezası verilmesi gerektiği sonucu, gerekçelerle anlatılmalıdır.

Bunun dışında, olaydaki ihtimale göre, sanık/sanıkların TCK'nın 50-52. maddelerinden yararlanmak suretiyle, hapis cezalarının adli para cezasına ya da tedbire çevrilmesi, ertelenmesi ya da adli para cezalarının taksitlendirilmesi söz konusu olabilecekse, fail lehine doğabilecek bu sonuçları önlemek için, sağlam nedenler ve gerekçeler ileri sürülmelidir.

Öte yandan tutuksuz yargılanan sanık/sanıklar hakkında mahkemenin hükümle birlikte, ağır mahkumiyetler halinde tutuklama, adli kontrol önlemi kapsamında yurtdışına çıkma yasağına hükmetmesi de esas hakkında iddialarda yer alabilecek bir husustur.

17. Savcının esas hakkındaki mütalaası ve buna karşı savunma

Yargılama bu aşamaya geldiğinde, birinci yargılamanın sonuna gelindiğini söylemek gerekir.

Savcı esas hakkında mütalaasını, müdahilin esas hakkındaki iddialarından sonra söyleyecektir. Bu noktanın hatırlatılmasında fayda vardır.

Savcı bu mütalaada, yargılamanın kamu adına sonuçlarını ileri sürecektir. Bu noktada belirtmek uygun olur ki, bu düşünceler sanık lehine olabileceği gibi, sanık aleyhine de olabilir. Bu konuda savcının sanık hakkında:

- a) Beraat kararı verilmesini,
 - b) Davanın düşmesi (ortadan kaldırılması) kararı verilmesini,
 - c) Davanın durması kararı verilmesini,
 - d) Mahkumiyet kararı verilmesini,
 - e) Davanın reddi kararı verilmesini,
- istememesi ihtimal içindedir.

Bu kararlar, durma hariç, CMK'nın 223. maddesinde «hüküm» adı altında sayılan sonkararlardır. CMK'da ayrıntılı bir düzenleme yer almaktadır.

CMK'nın 223. maddesi şöyledir :

“ (1) Duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra hüküm verilir. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükümdür.

(2) Beraat kararı;

a) *Yüklenen failin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması,*

b) *Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması,*

c) *Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması,*

d) *Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması,*

e) *Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması,*

hallerinde verilir.

(3) Sanık hakkında;

a) *Yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması,*

b) *(5353 Sayılı Yasayla değişik) Yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya*

zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi,

c) Meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması,

d) Kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi,

hallerinde, kusurunun bulunmaması dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir.

(4) İşlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen;

a) Etkin pişmanlık,

b) Şahsî cezasızlık sebebinin varlığı,

c) Karşılıklı hakaret,

d) İşlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı,

dolayısıyla, faile ceza verilmemesi hallerinde, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir.

(5) Yüklenen suçu işlediğinin sabit olması halinde, sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilir.

(6) Yüklenen suçu işlediğinin sabit olması halinde, belli bir cezaya mahkûmiyet yerine veya mahkûmiyetin yanı sıra güvenlik tedbirine hükmolunur.

(7) Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir.

(8) Türk Ceza Kanununda öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hallerinde, davanın düşmesine karar verilir. Ancak, soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir. Bu karara itiraz edilebilir.

(9) Derhâl beraat kararı verilebilecek hâllerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez.

(10) Adli yargı dışındaki bir yargı merciine yönelik görevsizlik kararı kanun yolu bakımından hüküm sayılır." (geniş bilgi için bkz. Yurtcan, Ceza Yargılaması Hukuku, 12. baskı, Ocak 2007).

Savcının sanık hakkında beraat kararı verilmesini istemesi, bir açıdan savunmanın işini kolaylaştıracaktır. Ancak bu noktada dikkatli olmak gerekir. Savcının bu istemi, yargılamanın savunmanın lehine sonuçlanacağını tam olarak göstermez, çünkü mahkeme bu istemle bağlı değildir. Mahkeme aksi bir kanaatle, sanık hakkında mahkumiyet kararı da verebilir. Bu konuda müdafinin olayı adeta «*koklaması*» ve buna göre savunmasını yapması gerekir. Yoksa, savcının her beraat yönündeki mütalaası üzerine, «*savcının mütalaasına aynen katılıyorum, müvekkilimin beraatine hükmedilmesini istiyorum*» demek doğru değildir.

Savcının mahkumiyet kararı yönündeki mütalaası, olayda suçun oluştuğu ve sanığın cezalandırılması gerektiğini belirtmek anlamını taşır. Bu durumda savunma aksi sonuç, yani sanığın beraat ettirilmesi için, kolları sıvamalıdır.

Bunun ilk adımı, şayet savcının esas hakkındaki mütalaasını bildirdiği oturumda savunma tam olarak hazır değilse, savcının bu mütalaasında belirttiği hususları tam olarak irdelenecek ve cevaplandırılacak bir savunma önceden düşünülmüş ve hazırlanmamışsa, mahkemeden savunma için mehil istemektir. Her mahkeme bu mehli verecektir, çünkü savunma hakkını ilgilendiren bir konudur. Aksi takdirde Yargıtay hükmü sırf bu nedenden ötürü bozacaktır.

Savunma yazılı olarak hazırlanmalıdır. Ancak savunmanın yapıldığı oturumda sözlü olarak anlatılmalıdır. Uygulamada bazen karşılaşıldığı gibi, yargıcın müdafinin elinde yazılı savunma metnini gördüğünde, bunun inceleneceğini söyleyerek, müdafiyeye sözlü açıklama için söz vermemesi hukuka uygun bir tavır değildir. Böyle bir tavra karşı koymak gerekir. Herşeye rağmen, sözlü savunmanın, özellikle iyi bir hitabetle yapılacak, içi hukuk dolu bir savunmanın faydası büyüktür.

İyi bir savunma, iddiaları bütünüyle karşılayacak bir savunmadır. Bu nedenle, somut olayın özelliklerine göre, yargılama konusu fiili ve suçlamayı, öte yandan delilleri tam olarak irdelleyen bir savunmadır.

İyi bir savunma, mahkemenin sanık aleyhine sonuç çıkarması ihtimalini de göz önünde bulunduran bir savunmadır. Bu konuda, mahkemenin iddia doğrultusunda sanık hakkında mahkumiyet kararı verebileceği düşüncesi ile, sanık çıkarına en uygun sonucun yaratılmasını sağlayacak istemleri de bir savunma içermelidir.

Bu istemler şöyle sıralanabilir:

- Mahkeme sanık hakkında, alt ve üst sınırlı cezaların öngörüldüğü bir suçta, alt sınırdan ceza tayin etmelidir.
- Suçlama maddesinde birden çok ceza öngörülüp, bunlar seçimlik cezalar olduğunda, sanık için en lehte cezanın uygulanması istenmelidir.
- Sanık hakkında TCK'nın 62. maddesinde öngörülen takdiri indirim nedeninin uygulanması istenmelidir. Bu indirim sanığa cezada 1/6'ya varan bir indirimden faydalanma sağlayacaktır.
- Mahkemenin sanık hakkında TCK'nın 50-52. maddelerini uygulaması istenmelidir. Bu hükümler, hapis cezasının adli para cezasına ya da tedbire çevrilmesi, adli para cezasının taksitlendirilmesi ve ertelenmesi (tecil) olanağını yaratacaktır. Bu konuda bir unutmama ve atlamaya neden olmamak için, şöyle bir formül içinde bu istekler mahkemeye aktarılabilir: «*Sanık hakkında TCK'nun fail lehine öngördüğü tüm hükümlerin uygulanmasını talep ederim.*»

Savunmada bu yolun izlenmesi, mahkemenin sanık hakkında vereceği mahkumiyet kararında, yukarıdaki istemleri gerekçeli kararında cevaplandırması mecburiyetini yaratacaktır. Ayrıca mahkumiyet kararına karşı temyiz yoluna gidildiğinde, temyizde, daha önce savunmada dile getirilen hususların tartışılması olanağı da söz konusu olacaktır.

4. Bölüm

KANUNYOLLARINA

İLİŞKİN İLKELER

İtiraz kanunyolu - İstinaf kanunyolu - İstinafa açık ve kapalı hükümler - İstinaf istemi ve süresi - Eski hale getirme süresi içinde istinaf süresinin işlemesi - İstinaf dilekçesinin etkisi - İstinaf isteminin hükmü veren mahkemece reddi - İstinaf isteminin tebliği ve cevabı Bölge adliye mahkemesi savcısının görevi - Dosya üzerinde ön inceleme- Bölge adliye mahkemesinde inceleme ve soruşturma - Duruşma hazırlığı - İstinaf duruşmasında uygulanacak hükümler - Sanık lehine başvuru halinde verilecek hüküm - Israr yasağı - Özel yasalardaki hükümlere karşı istinaf yolu - Temyiz Kanunyolu - Temyiz Süresi - Adli tatilde sürenin hesabı - Temyiz Dilekçesi - Temyiz Layihası - Temyizde Duruşmalı İnceleme İstemi - Yargıtay'da Dosyanın Takibi - Yargıtay'da Temyiz İncelemesi - Tebliğnamenin Bildirimi - Temyiz İncelemesinin Hızlandırılması - İtiraz Kanunyolu - Diğer Kanunyolları

I- İtiraz kanunyolu

1. Konusu ve niteliği

Ceza yargılaması faaliyeti yürürken, henüz mahkemenin sonkararı ortaya çıkmadan önce de önemli yargısal kararlar verilmektedir. Bu kararlarda hukuka aykırılık bulunmaması ceza yargılamasının amacına hizmet edeceği gibi, sonkararın daha önce verilen ve genellikle “*arakarar*” biçiminde nitelenen kararların üzerine bina edildiği düşünülürse, bu kararlara karşı da yasayollarının kabul edilmesinin gerektiği kendiliğinden anlaşılır.

Yasakoyucu itiraz yolunu (m.267-271) bu düşüncelerle öngörmüş ve ayrıntılı biçimde düzenlemiştir. İtiraz bir olağan yasayoludur, çünkü kesin hükümden öncedir. Öte yandan bir ikinci derece yasayoludur, çünkü itiraz üzerine inceleme hem maddi hem de hukuki yönden yapılır.

Kural olarak hakimlik makamı kararlarına karşı itiraz mümkündür. CMK, 276. maddesinde, “*hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.*” demektir. Böylece önceki yasanın sayma yöntemi terkedilmiştir.

Mahkeme kararlarına kural olarak itiraz edilemez. Bunun başlıca nedeni, mahkemenin sonkararına karşı temyiz yolu açıktır. Ayrıca mahkeme tarafından verilen ve arakararı niteliğinde olan kararlar da temyiz yolunda sonkararla birlikte incelenirler (m.287). Örneğin bir delil ileri sürülüp de bu tartışmaya açılmaksızın reddedildiğinde, mahkemenin arakararı olmasına rağmen, sonkararla yakın ilgisi bakımından sonkararla birlikte temyiz yolunda ele alınır.

CMK mahkeme kararlarına itirazı kabul etmektedir (m.267). Yasa bunu, kanunun gösterdiği hallerde, ibaresi ile sınırlandırmıştır. Bu nedenle yasanın açık hüküm öngördüğü hallerde, mahkeme kararlarına itiraz edilebilecektir. (**örnek** : görevsizlik kararı,m.5/2).

II- İtiraz yoluna başvurma

1. Yetkililer

Yasal çarelere ve yasal yollarına başvurma hakkı olanlar itiraz yoluna başvurabilirler (m.260, 261, 262). Bunların dışında tanık, bilirkişi ya da üçüncü kişiler de kendilerini ilgilendiren ve çıkarlarına dokunan kararlara karşı itiraz edebilirler (örnek : şüpheli ya da sanık dışında beden muayenesine tabi tutulan kişiler, m. 76/4).

2. Yöntemi

Bu yola gidebilmek için ilkin ortada itiraza açık bir karar olmak gerekir. Bu önemli bir husustur.

İtiraz başvurusu kural olarak yazılı, istisnaen tutanağa geçirilen beyanla olabilir (m.268).

İtiraz başvurusu, kararına itiraz olunan makama yapılır (m. 268).

İtiraz 7 günlük süreye bağlıdır (m.268).

3. Etkisi

Bir karara itiraz etmek, onun yerine getirilmesini engellemez (m.269). Bu bakımdan itiraz yasayolunda, “engelleme” etkisi kural olarak söz konusu değildir. Fakat gerek kararına itiraz edilen makam gerek itirazı inceleyen makam, kararın yerine getirilmesini durdurabilir, bunu erteleyebilir (m.300/son).

III- İtiraz Yargılaması

1. Genel Olarak

CMK, itirazı inceleme yetkisi olan makamları saymıştır (m. 268).

a) Sulh ceza hâkiminin kararlarına yapılan itirazların incelenmesi, yargı çevresinde buldukları asliye ceza mahkemesi hâkimine aittir.

b) Sulh ceza işleri, asliye ceza hâkimi tarafından görülüyorsa itirazı inceleme yetkisi ağır ceza işlerini gören mahkeme başkanına aittir.

c) Asliye ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilen kararlara yapılacak itirazların incelenmesi, yargı çevresinde buldukları ağır ceza mahkemesine ve bu mahkeme ile başkanı tarafından verilen kararlar hakkındaki itirazların incelenmesi, o yerde ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye; son numaralı daire için birinci daireye; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi varsa, en yakın ağır ceza mahkemesine aittir.

d) Naip hâkim kararlarına yapılacak itirazların incelenmesi, mensup oldukları ağır ceza mahkemesi başkanına, istinabe olunan mahkeme kararlarına karşı yukarıdaki bentlerde belirtilen esaslara göre buldukları yerdeki mahkeme başkanı veya mahkemeye aittir.

e) Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararları ile Yargıtay ceza dairelerinin esas mahkeme olarak baktıkları

davalarda verdikleri kararlara yapılan itirazlarda; üyenin kararını görevli olduğu dairenin başkanı, daire başkanı ile ceza dairesinin kararını numara itibarıyla izleyen ceza dairesi; son numaralı daire söz konusu ise birinci ceza dairesi inceler.

2. İtiraz yargılaması

CMK yürürlüğe girinceye kadar, uygulamada itiraz dilekçesi, itirazı inceleyecek makama verilirdi. **Örnek :** Hazırlık soruşturmasında verilen bir tutuklama kararına itiraz edildiğinde, itirazı inceleme makamı asliye ceza yargıcı olduğundan, itiraz dilekçesi buraya verilirdi.

CMK'nın yürürlüğü ile birlikte, uygulama tavrı değiştirmiştir. Bundan böyle itiraz dilekçesi, itiraz konusu kararı veren makama verilecektir. Bu makam itirazı inceleyecek, 3 gün içinde kararını değiştirebilecektir; değişikliğe gerek görmediğinde, dosyayı itiraz inceleyecek olan makama gönderecektir. Bu makamı CMK'nın 268. maddesi belirtmektedir.

İtirazı inceleme makamı gerekli gördüğü soruşturma işlemlerini yapabilir (m.270). Bunun yanında, bu makam incelemesini yapmadan önce, görüşünü açıklaması için, itirazı karşı tarafa (savcı itiraz etmişse sanığa, sanık itiraz etmişse, savcıya) bildirip onun yazılı cevabını alacaktır.

İtiraz incelemesi kural olarak duruşma yapılmaksızın gerçekleşir ve belgeler üzerinden karar verilir (m.271). Yasa, karardan önce gerektiğinde savcının dinlenmesini kabul etmektedir (m.301). Alman hukukunda tutuklama itirazda mahkeme isterse duruşmalı inceleme yapabilir (Al. Y., 118/1).

İtiraz incelemesi kararın hem maddi ve hem de hukuki yönden ele alınmasını ve bunun hukuka uygunluğunun denetlenmesini gerektirir. Daha önce de belirtildiği üzere, itiraz yasayolunda bir karara temel teşkil eden deliller ve maddi olgular ile bunu doğuran hukuki durum birlikte değerlendirilir. Bu inceleme sonunda, itirazı inceleyen makam ya iti-

razı reddeder ya da kabul eder. İtirazı reddettiğinde, kararda hukuka aykırılık bulunmadığı; itiraz kabul edildiğinde, kararın hukuka aykırı olduğu anlaşılmış olur. İtirazı kabul eden inceleme makamı, itiraz konusu olan sorun hakkında da karar verir (m.271). Örneğin sanığın tutuklanması kararına itiraz edilip bu haklı bulunduğunda, itiraz makamı sanığın salıverilmesini kararında belirtir.

İtiraz makamının verdiği kararlar kesindir (m.271/4). Bu kararlara karşı olağan yasa yolu yoktur. Ancak yazılı emir yoluna (CMK: kanun yararına bozma) başvurabilir (m.309).

İtiraz üzerine verilen kararların kesinliği ilkesinin bir istisnası yasa da yer almaktadır. Bu tutuklama ile ilgilidir. Yasa istisnaen itirazı inceleyen makamın sanığın tutuklanmasına karar verdiği durumlarda, bu kararı kesin saymamış, fakat buna karşı acele itiraz yolunu açmıştır (m.301).

Yasada öngörülen varsayımı şu biçimde açıklığa kavuşturmak mümkündür: Savcı tutuklanmasını yargıçtan isteyip de, yargıç sanığın tutuklanmasına karar vermediğinde, savcı bu karara karşı itiraz edebilir. İtirazı inceleyen makam, yaptığı yargılama sonunda sanığın tutuklanmasına karar verebilir. Bu durumda daha önce serbest olan sanık hakkında özgürlüğünü kısıtlayan bir karar verilmiş olmaktadır. Yasanın temel ilkesi tam olarak korunmuş olsa, itiraz üzerine verilen kararlar kesin olacağından, sanığın bu karara karşı bir yola başvurabilmesi mümkün olamazdı. Yasakoyucu bunun adil olmayacağını düşünmüş ve sanığa tutuklama kararını bir başka yargı organı önünde tartışmak olanağını tanımak istemiştir. Bunun sonucu olarak da istisnaen itiraz makamının kararına karşı bir acele itiraz yolu açılmıştır (m.271/4).

CMK ile yargılama sistemimize giren istinaf kanunyolu ile ilgili olarak aşağıdaki açıklamalar dikkate alınmalıdır :

A. İstinaf kanunyolu

Not : İstinaf, ilgili yasa yürürlüğe girmediği için, uygulanmamaktadır. Bu nedenle, bu kitabımda bu konuya yer ver-

miyorum.; gerekli bilgiler Ceza Yargılaması Hukuku isimli kitabımda bulunmaktadır.

B. Temyiz Kanunyuolu

I. Temyiz süresi

İlk ele alınması gereken nokta, temyiz süresidir. Bu süre, mahkemenin hükmünü verdiği ve tefhim(duruşmada sözlü anlatım yolu) ya da tebliğ (sonradan aracılı bildirim) etmesinden itibaren 7 gündür (m.291). Bu konuda tefhim yapılmışsa, sürenin işlemeye başlayacağını, ayrıca bir tebliğin beklenmeyeceğinin bilinmesi şarttır. Başka bir anlatımla, yargılamanın tarafları (sanık, müdafî, müdahil, müdahil vekili) duruşmada hazır ve mahkeme hükmü tefhim etmişse, temyiz süresi işlemeye başlar. Duruşmada hazır olmayanlar için tebliğ gerekir; süre bu tebliğden itibaren başlar.

Kökleşmiş Yargıtay uygulaması ile, vekil ya da müdafî ile takip edilen işlerde, müdahil vekili ya da müdafîye tebligatın yapılması şarttır. Mahkeme sanığa ya da müdahile tebligat yapmış olsa bile, onlar bakımından işleyen süreler, aynı zamanda müdafî ya da müdahil vekili için de işlemez.

Adli tatilde sürenin hesabı konusunda şu hususların bilinmesi şarttır :

CMK'nın 331. maddesi ile adli tatil süresi, her yıl 01 Ağustos - 05 Eylül olarak belirtilmiştir. 334/4. maddeye göre, adli tatile rastlayan süreler işlemez. Bu süreler tatilin bittiği günden itibaren üç gün uzatılmış sayılır.

Adli tatilden önce tebligat yapıldığında, süre işlemeye başlar, fakat araya adli tatil girdiğinden, süre durur. Yasanın açık hükmü karşısında, süre adli tatilin bitiminden başlayarak 3 gün uzatılmış olur.

Bir başka olasılık sudur : Tebligat adli tatil içinde yapıldığında, sürenin hesabını 334/4. Maddenin öngördüğü biçimde yapmak gerekir. İşlemin adli tatilin bitiminden başlayarak 3 gün içinde yapmak şarttır. Aksi takdirde işlem geçersiz olur.

Yargıtay, bir olayda adli tatilin bittiğinin ertesi günü olan 06.09.1981 gününün pazara rastlaması nedeniyle, adli yılın 07.09.1981 günü başlamış sayılmasına ve 3 günlük sürenin de bu tarihten itibaren işlemesine haklı olarak karar vermiştir (YKD, Mart 1982).

Bu konudaki ilkeler ve sonuçlar, ceza yargılamasında söz konusu olan tüm sürelerin hesabında da geçerlidir.

II. Temyiz dilekçesi, temyiz layihası

Temyiz dilekçesi, hükmü veren mahkemeye ya da bu mahkemeye sunulmak üzere, bir başka mahkemeye verilen ve mahkemenin hükmünün Yargıtay'da incelenmesini isteyen dilekçedir. Teoride, bu dilekçe ile temyiz davası açılmaktadır.

Bu dilekçenin verilmesi, hükmün kesinleşmesini önler. Uygulamada temyiz dilekçesine, «süre kesme dilekçesi» ya da «müddet muhafaza dilekçesi» adları verilmektedir.

Türk mahkemeleri, istisnalar dışta tutulursa, duruşmada önce, gerekçe içermeyen «kısa karar» larını verdikleri için, yukarıdaki dilekçelerin verilmesi, yalnızca hükmün kesinleşmesini önlemekte ve mahkemelere temyiz yoluna giden taraflara daha sonra gerekçeli kararlarını tebliğ etme yükümünü getirmektedir.

Temyiz layihası, gerekçeli ve hukuki dayanakları olan temyiz dilekçesinin adıdır. Temyiz layihası, mahkemenin gerekçeli kararından sonra verilmektedir.

Temyiz layihasının verilmesi için yasada bir haftalık süreden söz edilmekte ise de, uygulamada bu süreye uymanın önemi yoktur. 1939 yılından bu yana uygulanmakta olan bir İBK'ya göre, Yargıtay'da temyiz incelemesi yapıncaya kadar bir temyiz layihası dosyaya girdiğinde, bu layihada anlatılan hususlar değerlendirmeye alınmaktadır.

Bu sonucun kabul edilmesinin en önemli nedeni şudur: Türk sisteminde Yargıtay, tarafların ileri sürmediği noktalar da da temyiz incelemesi yapabilir ve kendinin tesbit ettiği hukuka aykırılıklarla hükümleri bozabilir. İşte bu nedenle

temyiz layihasının süresi uygulamada önemini kaybetmiştir.

Yasadaki süreye uyulursa, dosya Yargıtay'a gönderilmeden önce, temyiz layihası dosyaya girmiş olur. Aksi takdirde, temyiz layihasının Yargıtay'da dosyaya konulması gerekecektir. Bu olanaktan yararlanmak mümkündür.

III. Temyizde duruşmalı inceleme istemi

Önce on yıl ve daha fazla hapis cezasına ilişkin işlerde Yargıtay'ın duruşmalı temyiz incelemesi yapmasının istenebileceğini belirtelim (m.299). Ayrıca bu konuda uygulamanın yarattığı bir sınırlamaya da dikkat çekmek gerekir. Yargıtay, duruşmalı temyiz için, hükmün yalnızca bir ağır ceza mahkemesinden verilmesini yeterli görmemektedir. Bunun yanı sıra, mahkemece verilen bir hükmün ağır ceza mahkemesinin görevine giren bir suça ilişkin olması da aranmaktadır.

Örnek: Bir olayda emniyeti suistimal suçlaması ile yapılan yargılamada, dosya asliye ceza mahkemesinin zimmet tavsifi üzerine verdiği görevsizlik kararı ile bir ağır ceza mahkemesine geldiğinde, ağır ceza mahkemesi sonuçta sanığı emniyeti suistimal suçundan mahkum edebilir. Bu ihtimalde, bu hükme karşı açılan bir temyiz davasında duruşmalı inceleme yapılamaz, çünkü emniyeti suistimal, uygulamacı diliyle, «ağır cezalı mevaddan» (ağır ceza mahkemesinin görevine giren bir suç) değildir.

Örnek: Avukatlar görev suçlarından ötürü ağır ceza mahkemesinde yargılanırlar. Bu sonuç Avukatlık Yasasından doğar. Bir ağır ceza mahkemesi bir avukatı, aslında asliye mahkemesinin görevine giren bir suçtan yargılayıp hüküm verdiğinde, bu hükme karşı açılan temyiz davasında Yargıtay duruşmalı inceleme yapmaz. Davaya ağır ceza mahkemesinde bakılmış olsa bile, suç asliyeliktir. Böyle bir fiil de duruşmalı incelemenin dışındadır.

Temyizde duruşmalı inceleme isteniyorsa, bunun mutlaka temyiz dilekçesi ya da süre kesme dilekçesi ya da müddet muhafaza dilekçesi denilen dilekçede istenmesi şarttır. Bu

istem temyiz layihasında dile getirilirse, Yargıtay bunu göz önünde bulundurmaz ve incelemeyi dosya üzerinden yapar.

Ayrıca dilekçenin baş tarafında, «duruşmalı inceleme istemi vardır» ibaresinin yazılması yeterli değildir. Yargıtay içtihadına göre, ayrıca dilekçenin içinde de duruşma istemi belirtilmelidir.

Öte yandan Yargıtay'ın kökleşmiş içtihadı ile, Yargıtay dairelerinde incelenecek dosyalar için duruşmalı inceleme istenebilir. Yargıtay Ceza Genel Kurulunda duruşmalı inceleme yoktur; Yargıtay içtihad yoluyla bu yolu kapatmıştır. Yargıtay'ın bu konudaki gerekçesi ilginçtir: Yasada CGK'da duruşmalı inceleme yapılacağına ilişkin bir kural yoktur.

CMK'ya göre ceza daireleri re'sen de duruşmalı incelemeye karar verebilirler (m.299). Uygulamada bu yetkinin çok sınırlı biçimde kullanıldığı dikkati çekmektedir.

Bu konuda önemli bir nokta şudur : CMK, müdahilin de temyizde duruşmalı inceleme istemesini ve duruşmada hazır bulunmasını öngörmüştür (m.299). Böylece önceki yasanın bir eksiği tamamlanmıştır.

Yargıtay'da duruşmalı incelemede, ceza dairesi başkanı ve dört üyesi ile hazır bulunmakta, tutuklu olmayan sanık duruşmaya katılabilmektedir. Duruşma Başsavcılığın tebliğnamesinin okunması ile başlamaktadır. Sonra sanık ya da müdafii sözlü açıklamalarda bulunmakta, dilerse bunları dilekçe ile desteklemektedir.

Yargıtay'da yapılan bu duruşmada bir tutanağın tutulmaması ilginçtir. Aslında CMK'nın sisteminde, gerek esas mahkemesindeki duruşmada gerek Yargıtay'daki duruşmada, duruşmanın hemen sonunda, müzakere sonucu hüküm açıklanacaktır. Ancak sistem bugün Yargıtay'da tam olarak böyle işlememektedir. Bazı ceza dairelerinin, sözgelimi 6. Ceza Dairesi ile 10. Ceza Dairesi-istisnalar hariç- duruşma sonunda kararını açıklarken, başka dairelerin kararını bir süre sonra tefhim yoluyla bildirdiği görülmektedir. Bu yön-

tem uygulandığında, Yargıtay'da duruşma yapmanın hiçbir faydası yoktur. Hatta dairelerde o dosyanın duruşmasına katılmamış üyelerin de bulunduğu dikkate alınır, sonradan tebliğ edilen kararın altındaki imzalar, duruşmayı izlememiş olan üyelere ait olduğunda, Yargıtay'da duruşmalı incelemenin fayda ve değerini daha da azaltmaktadır.

IV. Yargıtay'da dosyanın takibi

Temyiz incelemesi için Yargıtay'a gidecek dosyanın izlediği yol şudur:

Ceza işlerinde kural, mahkemelerin savcılıklar aracılığıyla yazışmaları ve dosyaları göndermeleridir. Bu kural bir dosyanın Yargıtay'a gönderilmesinde de uygulanır.

Temyiz istemi ya hükmü veren mahkemeye yapılır ya da bir başka mahkemeye yapılacak temyiz başvurusu ile, bu dilekçenin hükmü veren mahkemeye ulaştırması istenir.

Hükmü veren mahkemeye yapılacak temyiz başvurusunda örnek:

Yargıtay (.....) Ceza Dairesine

Sunulmak üzere

İstanbul 2. Ağırceza Mahkemesine

Başka bir mahkeme kanalıyla hükmü veren mahkemeye ulaşmada örnek:

(örnekte hükmü veren mahkeme: İstanbul 2. Ağır ceza Mahkemesi dilekçenin verildiği mahkeme: Eskişehir Ağır ceza Mahkemesi'dir)

Temyiz dilekçesi bu ihtimalde yazışma sonucu, İstanbul 2. Ağırceza Mahkemesi kanalıyla Yargıtay'a gönderilecektir.

İstanbul 2. Ağır ceza Mahkemesinin

Yargıtay (.....) Ceza Dairesine

Göndermesi dileğiyle

Eskişehir Ağır ceza Mahkemesine

Temyiz istemi yukarıdaki iki yolla hükmü veren mahkemeye geldiğinde, bu mahkeme temyiz istemini 3 yönden

inceler. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

- a) Temyiz istemi süresinde yapılmış mıdır ?
- b) Temyiz edilebilecek bir hüküm var mıdır ?
- c) Temyiz edenin buna hakkı var mıdır ?

Bu soruların cevabı «evet» ise, dosya Yargıtay'a gidebilir.

Bu soruların biri dahi «hayır» ise, mahkeme temyiz istemini reddeder. Bu karara karşı itiraz yolu açıktır. İtirazı Yargıtay inceler. İtirazın süresi bir haftadır. Bu yola başvurmak, hükmün infazının tehirini gerektirmez.

Temyiz istemi yukarıdaki şartları taşıdığında, dosya Yargıtay'a gönderilmek üzere mahkemenin nezdindeki C.Başsavcılığına gönderilir. Burası dosyayı Yargıtay'a gönderir; göndermeden önce bir numara verir. Bu numara şöyle belirlenir: Savcılık olayda iddianame ile davayı açarken, iddianame bir esas numarası alır. Bu numara, temyiz istemiyle dosya Yargıtay'a gönderilirken, dosyanın alacağı numaradır. Aynı zamanda dosyanın gönderiliş tarihinin de savcılıktan öğrenilmesi şarttır. Bu sayede dosyanın Ankara'da Yargıtay'daki takibi kolaylaşır.

Bugün için Yargıtay'da bilgisayar ile görülen bu hizmet, dosyanın nereden, hangi tarihte hangi numarayla gönderildiğini belirtmek suretiyle verilecek bilgi ile tam olarak görülmektedir.

V. Yargıtay'da temyiz incelemesi

Dosyalar Yargıtay'a geldiğinde, ilkin bir tasnife tabi tutulur. Bu tasnif, bir dosyanın hangi ceza dairesine ya da Ceza Genel Kuruluna gideceğine göre yapılır. Ceza daireleri arasında dosyaların dağıtılması, yetki yönünden işbölümü yetkisidir. Bu konuda Yargıtay Yasasının 14. maddesindeki paylaşırma ilkeleri dikkate alınmalıdır. Ancak bilmek gerekir ki, bu maddedeki paylaşırma mutlak değildir, çünkü işbölümü esasına dayanır. Bu nedenle bu kuralda değişiklik yapılabilir. Böyle bir değişiklik tamamen hukuka uygundur. Bu konuda Yargıtay Başkanlar Kurulunun vereceği kararla,

bir konudaki dosyaların incelenmesi bir daireden alınıp bir başka daireye verilebilir.

Yargıtay'da, bu anlatılanların dışında, hangi dosyalara öncelik verileceği konusunda bugün bir kriter tutuklu dosyalardır. Karışıklığa yer vermemek için belirtmek gerekir ki, tutuklu dosya demek, dosya Yargıtay'a temyiz incelemesi için geldiğinde, halen tutuklu sanık / sanıkların bulunmasıdır. Bu ihtimal içinde dosya inceleme önceliği olacaktır.

Bir dosyanın temyiz incelemesi için Yargıtay'da ilk görev yapan makam Yargıtay C.Başsavcılığıdır.

Dosya Başsavcılık adına ilgili dairenin savcılarına verilir. Bu işlemle birlikte dosya burada bir numara alır. Bu numara, ceza dairesinin numarasından sonra «masa» terimi ile belirlenir.

Örnek:

Yargıtay 5. Ceza Dairesinde yapılacak bir temyiz incelemesi için dosya savcılığa geldiğinde, 5. Masa 2007/..... ile anılır. Bu dosya ile ilgili bilgi alınmak gerektiğinde, bu numara ile sorulmak şarttır.

Başsavcılık adına görev yapan ve dairelerde görevlendirilen savcılar, dosyaları incelerler ve temyiz istemleri hakkında Yargıtay C. Başsavcılığının görüşünü belirlerler. Bu konuda yazılan belgenin adı «tebliğname» dir.

VI. Tebliğnamenin bildirimi

Başsavcının görüşünün açıklandığı belgeye «tebliğname» denir. Tebliğnamede Yargıtay'ın ilgili dairenin ne yolda karar vermesi gerektiği açıklanır. Bu görüşün gerekçelere dayanması şarttır. Tebliğname dosyaya konur ve incelemeyi yapacak daireye gönderilir. Daire ön incelemeye geçer.

Bu konuda 4778 Sayılı Yasa (kabul : 02 Ocak 2003, yürürlük : 11.01.2003) önemli bir değişiklik yapmıştır. Bu değişikliğin yapılmasının nedeni, uygulamada tebliğnamelerin yargılamanın taraflarından gizlenmesidir. Yasa değişikliğine kadar, temyiz aşamasında yargılama aleni

olmasına rağmen, bugüne kadar tebliğnamelere ulaşmak ve incelemek mümkün olamamaktaydı.

4778 Sayılı Yasa (m.2) ile CMUK'nun 316. maddesine bir fıkra eklenmişti. Buna göre, Yargıtay C.Başsavcılığınca hazırlanacak olan tebliğnameler, dairece taraflara tebliğ olunacaktı.

Bunun anlamı şuydu : Tebliğnamenin hazırlanması ve dosyaya konulmasından sonra, dosya Yargıtay'daki işbölümü çerçevesinde ilgili daireye gönderilecekti. Bu daire de bu tebliğnameyi taraflara tebliğ edecekti. Böylece taraflar temyiz aşamasında Yargıtay C. Başsavcılığı tarafından yapılan iddia faaliyeti kapsamında, esas mahkemesince verilmiş hüküm hakkında iddia tarafının düşüncelerini öğreneceklerdi. Bu sayede bunlara karşı beyanda bulunmak mümkün olacaktı.

Yasa değişikliği ile bugüne kadar yaşanan bir eksikliğin giderilmesi amaçlanmaktaydı.

Çok kısa bir süre uygulanan bu hüküm bazı karışıklıklara neden oldu. Yargıtay ceza daireleri yasanın “*taraflar*” hükmünü değişik biçimde yorumladılar. Bazı daireler birinci yargılamanın taraflarına tebliğname tabligatını yaparken, bazıları hükmü temyiz etmiş olanlara bildirimde bulundular.

4829 Sayılı Yasanın (kabul : 19.03.2003, yürürlük : 27.03. 2003) 20. maddesi CMUK'nun 316. maddesine eklenen 3. fıkrayı yeniden düzenledi ve maddeye bir fıkra ekledi. Buna göre, Yargıtay C.Başsavcılığınca hazırlanan tebliğnameler yine ilgili dairece (Yargıtay Yasası, m.14) tebliğ edilecektir. Bunda bir değişiklik yoktur. Bu bildirim kimlere yapılacağı konusuna açıklık getirildi. Tebliğname, sanığa, müdafisine, müdahile, şahsi davacıya veya vekillerine bildirilecektir. Bu tebligatın yapılması şarta bağlanmıştır. Bu şart, bu sùjelerin hükmü temyiz etmiş olmaları ya da aleyhlerine sonuç doğurabilecek görüş içermesidir. Bu şartlar yoksa, tebliğname bildirilmeyecektir.

Örnek: Beraat eden bir sanık için tebliğnamede hükmün

onanması ya da davanın düşmesi isteniyorsa, tebliğname bildirilmeyecektir. Ancak beraat kararının sanık aleyhine bozulması iste-niyorsa, bildirim yapılacaktır.

Örnek : Sanık hakkında mahkumiyet kararı verilen bir olayda, müdahil temyiz yoluna gitmediğinde, tebliğnamede sanık lehine hükmün bozulması istendiğinde, bu tebliğname müdahile bildirilecektir. Yasanın, “aleyhlerine sonuç doğurabilecek görüş içermesi” koşulunun yorumundan böyle bir sonuç çıkar.

CMK, bu sonuçları aynen benimsemiştir(m.297).

Yeni 297/3. maddede tebliğnameye cevap verme süreyle sınırlandırılmıştır. Bu süre, bildirimden başlayarak 7 gündür.

297/4. maddeye göre, tebligatın nereye yapılacağını da düzenlemiştir. Buna göre, tebligat ilgilinin dava dosyasına göre tespit edilecek olan son adresine yapılacak ve geçerli olacaktır. Bu tebligat için Tebligat Yasasının 35. maddesi uygulanacaktır. CMK, bu hususu açıkça belirtmemektedir, fakat bu, sonuca etkili değildir, çünkü Tebligat Yasası, bildirim konusundaki özel yasadır ve tüm olaylara uygulanır.

Tebliğat Yasasının 35. maddesi de 4829 Sayılı Yasayla değiştirilmiştir. Buna göre, adresini değiştiren kimse yenisini bildirmediği ve yeni adres tebliğ memurunca da tespit edilemediği takdirde, tebliğ olunacak evrakın bir nüshası eski adrese ait binanın kapısına asılacak, asılma tarihi, tebliğ tarihi sayılacaktır. Bundan sonar da eski adrese çıkarılan tebliğler muhataba yapılmış sayılacaktır.

Tebliğnamenin tebliği konusunda yapılan son değişiklik, yukarıda sözünü ettiğim karışıklığı önleme amacı taşımaktadır. Tebliğnamenin hükmü temyiz edenlere bildirim kuşkusuz doğru bir çözümdür. Hükmü temyiz etmeyenlerin temyiz yargılamasında taraf sıfatları yoktur. Bu nedenle onlara koşulsuz bir bildirim yapılması gerekmez. Ancak tebliğnamenin aleyhte görüş içermesi şartıyla, bu kişilere de bildirim, onlara da görüş bildirmek için bir fırsattır ve hak

arama özgürlüğü açısından uygun bir çözümdür. Bu konuda kararın ilgili dairece verileceği dikkate alınmış görünmektedir.

5219 Sayılı Yasa ile (9. uyum paketi) (yürürlük : 21.07.2004) Yargıtay Yasasının 28. maddesine bir fıkra eklenmiştir. Bu fıkra şöyledir : *“Zamanaşımı Türk Ceza Kanununun 102 nci maddesinin birinci fıkrasının (5) ve (6) numaralı bentleri kapsamında olan suçlara ilişkin dava dosyaları temyiz üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca tebliğname düzenlenmeksizin ilgili daireye gönderilir. Daire kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının karar düzeltme ve itiraz kanun yollarına başvurma yetkisi vardır.”*

Bu hüküm, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının bazı dosyaları tebliğname düzenlemeksizin ilgili daireye göndermesini öngörmektedir. İlk belirtmek gerekir ki, getirilen bu kural, yargılamanın klasik formatına uygun değildir. Tebliğname, temyiz aşamasında görülen iddia faaliyetinin bir parçasıdır. Tebliğname, temyiz istemlerinin hukuka uygun olup olmadıklarını değerlendiren belgenin adıdır.

Yasa değişikliğinin temeli, Yargıtay'ın iş yükü nedeniyle, daha önemsiz sayılabilecek olan işler için tebliğname düzenlememek, temyiz incelemesini doğrudan doğruya daireye bırakmaktır. Belirtmem gerekir ki, tebliğnamesiz dosyalar hafif hapis ve kabahatlere ilişkin olacaktır.

Ceza yargılamasının amaçları, özellikle adaletin sağlanması açısından, bu değişiklik uygun değildir. Her ne kadar yasakoyucunun yaklaşımı yukarıda açıklamaya çalıştığım temele oturtulsa da, ince bir tahlilde hukuka ve amaca uygun bir düzenleme değildir.

Yasa değişikliğinin gerekçesinde bu sonuç açıklanırken, şu düşünceye yer verilmiştir : Bu işlerde dava zamanaşımı süresi kısadır. Dosyaların Yargıtay'a gelmesi, tebliğnamenin düzenlenmesi süresi dikkate alındığında, çok sayıda dava zamanaşımına uğramaktadır. Bunu önlemek ve işi hızlandırmak için, tebliğname düzenlenmesinden vazgeçil-

miştir.

Bu düşüncelerde haklılık payı vardır. Fakat yukarıda yer verdiğim eleştirilerin değeri de azımsanmamak gerekir.

Tebliğnamesi yazılmış olan dosya ilgili ceza dairesine gelir. Dosya burada tekrar bir numara alır. Bu numara şöyle belirtilir: 5. Ceza Dairesi 2006/.....

Dosya bundan böyle bu numara ile takip edilir.

Yargıtay, daha önce açıklandığı üzere, duruşmalı ya da duruşmasız incelemesini yapar ve dosya ile ilgili kararını verir.

Uygulamada, tutuklu işlerde izlenen bir yöntemin belirtilmesi uygun olur: Temyiz incelemesi sonucu, esas mahkemesinin hükmü bozulduğunda, tutuklu sanığın salverilmesi gerekiyor ise, Yargıtay telgrafla esas mahkemesine tutuklu sanığın salverilmesini bildirmektedir. Uygulamacı diliyle buna «*telle tahliye*» adı verilir.

CMK kuralları gözden geçirildiğinde, yeni yasanın 104/son maddesinde, dosya bölge adliye mahkemesine ya da Yargıtay'a geldiğinde, salverilme istemi hakkında karar verileceği; bunun resen de mümkün olduğu belirtilmiştir (m.104/son). Uygulamanın etkisiyle pozitif hukuk yaratılmış olmaktadır.

VII. Temyiz incelemesinin kapsamı

Yargılama hukuklarında egemen olan temel ilke, yargı organlarının yargılama konusu ile bağlı olmalarıdır. Bu temel ilke ceza yargılamasında da yansımaları bulmuştur. “*Davasız yargı olmaz*” ilkesi bu ilkenin bir sonucudur.

Yeni yasaya göre, Yargıtay, yalnız temyiz dilekçesi veya beyanında belirtilen hususlar ile temyiz istemi usule ilişkin noksanlardan kaynaklanmışsa, temyiz dilekçesi veya beyanında bunu belirten olaylar hakkında incelemeler yapar (m.301).

Bu değişikliklerle, önceki yasada yer alan, ileri sürülmemiş aykırılıkların da incelenmesi ilkesi terk edilmek istenmiştir.

Ancak bu sonuca ulaşıldığı konusunda önemli kuşkular vardır.

Konunun satırbaşlarını oluşturmaları nedeniyle, CMK'nın 294, 289 ve 302 nci maddelerinin birlikte yorumlanması gerekir.

294. madde, temyiz eden, hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır. Temyiz sebebi, ancak hükmün hukukî yönüne ilişkin olabilir, demektir. Bunun anlamı şudur : Temyiz eden, temyiz nedenlerini belirtmek zorundadır. Bunlar, hukuki nedenler olmalıdır, yeni hükümdeki hukuki değerlendirmelerde hatalar olmalıdır. Bunlar ileri sürülmelidir.

302. madde, Yargıtay, temyiz edilen hükmü, temyiz başvurusunda gösterilen, hükmü etkileyecek nitelikteki hukuka aykırılıklar nedeniyle bozar. Bozma sebepleri ilâmda ayrı ayrı gösterilir.

Hüküm, temyiz dilekçesinde gösterilen sebeplerle bozulduğunda, dilekçede açıklanmış olmasa bile saptanan bütün diğer hukuka aykırılık hâlleri de ilâmda gösterilir.

Hükmün bozulmasına neden olan hukuka aykırılık, bu hükme esas olarak saptanan işlemlerden kaynaklanmış ise, bunlar da aynı zamanda bozular. 289. madde hükümleri saklıdır.

Bunun anlamı şudur : Temyiz incelemesi, temyiz istemindeki çerçevede yapılır, yeni temyizde ileri sürülen hukuka aykırılıklar göz önünde bulundurulur. Ancak, bu nedenle bir bozma gerçekleştiğinde, dilekçede açıklanmış olmasa bile saptanan bütün diğer hukuka aykırılık hâlleri de ilâmda gösterilecektir. Bu durumda Yargıtay, ileri sürülmeyen nedenlerden ötürü de hükmü bozabilecektir. Demek ki, önceki yasa açısından geçerli olan yöntem, ileri sürülmeyen nedenlerin de temyiz yargılaması kapsamında mütalaa edilmesi sonucu benimsenmektedir. Ayrıca, bu bozma ile, hükmün dayandığı işlemler de bozulacaktır, söz gelimi bir bilirkişi raporu ya da tanık beyanı.

Yasanın bu konuda 289. maddeyi saklı tutması da ilginçtir. Bu madde, mutlak bozma nedenlerini içermektedir. Bir olayda yapılan temyiz yargılamasında, hükümde 289. madde kapsamında hukuka aykırılıklar saptandığında, hüküm bozulacaktır. Bunun için, bu nedenlerin temyiz isteminde ileri sürülmesi aranmayacaktır.

Bu hükümlerin birlikte ele alınmasından bir temel sonuç doğar : CMK, önceki yasanın sistemini korumaktadır. İstemle sınırlı temyiz yargılaması yöntemini getirmek isterken, bu kadar istisna konulursa, bunun anlamı, eski sistemin devam etmesidir. Demek ki, yeni yasa döneminde de, temyiz yoluna gidildiğinde, her hangi bir neden göstermek, hükmün tüm yönleriyle incelenmesi için yeterli olacaktır.

VIII. Temyiz incelemesinin hızlandırılması

Bu kavramı Türk uygulaması yaratmıştır; yasada yeri yoktur.

Sistem şöyle çalışır:

Bazen bir dosyanın temyiz incelemesinin hızlandırılması, başka dosyalar için gerekli ve zorunlu olabilir. Bu dosyalar aynı sanığa ait olup, birinin bir diğerinin sonucunu etkilemesi ihtimali olabilir. Öte yandan bir hukuk dosyasının dahi bir ceza dosyasını yakından ilgilendirmesi mümkündür.

Bu ihtimallerde, dosyanın hızlandırılması yöntemine başvurulabilir.

Bunun için, ilkin dosyanın Yargıtay C. Başsavcılığında bulunduğu aşamada, bu makama bir dilekçe ile başvurmak gerekir.

Bu dilekçede hızlandırmanın nedenleri anlatılmalı ve ekleri sunulmalıdır. Bu dilekçenin verilebilmesi için, daha önce anlatıldığı üzere, dosya Yargıtay'da «masa» olarak belirtilen numarayı almış olmalıdır.

Bu dilekçe işleme konulduğunda, Başsavcılık tarafından incelenir. Hızlandırma uygun görülürse, dosya sırasını bekle-

mekten kurtulur, hemen incelemeye alınır ve tebliğnamesi yazılır.

Bu yolun katedilmesi ile dosya ilgili daireye geldiğinde, burada hemen incelemeye alınmaz. Başsavcılık aşamasındaki hızlandırmanın dairede geçerliği yoktur. Bunun için daireye bir hızlandırma dilekçesinin daha verilmesi şarttır. Daire de hızlandırmayı uygun bulduğunda, dosya yine öne alınır ve temyiz incelemesi öncelikli olarak yapılır. Dosyanın duruşmalı ya da duruşmasız incelemeye tabi olması, bu yöntemin uygulanmasına engel değildir. Her iki ihtimalde de yukarıdaki yöntem çalışır.

C. Öteki kanunyolları

CMK sisteminde diğer kanunyolları denilince, akla yazılı emir, başsavcının itirazı, yargılamanın yenilenmesi (iade-i muhakeme) gelir.

4793 Sayılı Yasa CMUK'a eklediği 327a maddesi ile yargılamanın mahkum lehine yenilenmesine yeni bir neden eklemiştir.

Bu yollar için ortak nokta, yargılamanın yenilenmesi uygun bulunduktan sonra duruşma açılması dışında, incelemenin dosya üzerinden yapılmasıdır. Bu nedenle, daha önce açıklandığı üzere, bu konulardaki dilekçelerin açık seçik, hukuki dayanaklarla ve delillerle donatılmış olması şarttır. Bu konularda söz konusu olabilecek bir eksikliğin sonradan tamamlanması mümkün değildir. İtiraz üzerine verilen karar kesin hüküm oluşturacağına göre, bu noktalar daha da önem kazanmaktadır (geniş açıklama için bkz. Yurtcan, Ceza Yargılaması Hukuku, 12. baskı, Ocak 2007).

5. Bölüm

KAMU DAVASINA MÜDAHALE

TEMEL İLKELER UYGULAMADA MÜDAHALE

Kamu Davasına Müdahale Nedir - Kim Müdahale İsteminde Bulunabilir - Ne Zaman İstenir - İstek Nasıl Yapılır - Yalnızca İstek Yeterli midir - Müdahil Davayı Takip Zorunda mıdır - Müdahalenin Diğer Özellikleri Nelerdir?

1. Kamu davasına müdahale(CMK: katılma) nedir?

Kamu davasına müdahale, Türk ceza yargılaması sisteminde özel bir yargılama yoludur. Bu yol CMK'nın 237 ve sonraki maddelerinde düzenlenmiştir.

Kısaca müdahale, son dönemlerde kullanılan terimle ve CMK'da «*katılma*», savcının kamu davası açarak toplum adına iddia görevini yaptığı yargılamalarda, suçtan zarar gören sıfatını taşıyan kişinin, savcının yanında kişisel iddici olarak görev yaptığı bir yoldur.

Türk sisteminde, bazı batı ülkelerinin aksine, suçtan zarar görme şartının gerçekleştiği her suçta müdahale mümkündür.

Uygulamada, devlete ve kamu idaresine karşı işlenen suçlarda, müdahalenin söz konusu olduğunu, bu görevin devleti temsil eden «*hazine vekilleri*» adıyla anılan avukatlar tarafından yapıldığı belirtilmelidir.

Bu konuda en tipik iki örnek şunlardır:

- 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Yasasından doğan suçlarda gümrük idaresi adına müdahale,
- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunundan doğan suçlarda defterdarlıklar adına müdahale.

2. Kim müdahale isteminde bulunabilir ?

Müdahil olabilmek için suçtan zarar gören sıfatını taşımak gerekir. Suçtan zarar gören sıfatı, bir suç teşkil eden fiil ile haklı çıkarları zedelene kişilere verilir.

Suçtan zarar görenler gerçek kişi olabilecekleri gibi, tüzel kişiler de olabilir. Tüzel kişiler yönünden bir tüzel kişiliğin suça muhatap olması ve bundan zarar görmesi temel şarttır.

3. Müdahale istemi ne zaman yapılır ?

CMK'daki düzenleme, müdahaleyi bir kamu davasının açılmış olması şartına bağlamıştır. Bu nedenle kamu davası açılmadan önce müdahale isteminde bulunulmaz; bulunulsa bile, bu istem göz önünde tutulmaz.

Uygulamada bu istem duruşmada yapılmaktadır. Uygun olan zaman da budur. Duruşma sonuçlanıncaya kadar, müdahale istenebilir. Bu bilginin doğru kullanılması için, Türk sisteminde duruşmanın tek olduğu, parçalara ayrılan kısımların celseler, diğer terimiyle, oturumlar olduğunun bilinmesi gerekir. Bu açıklamalara göre, mahkeme hüküm verinceye kadar müdahale isteminde bulunulabilir.

Türk ceza yargılaması sistemi, mahkemeler hüküm verdikten sonra, hükme karşı temyiz yoluna giderek müdahaleyi kabul etmez. CMK bu konuda açıklık taşır (m.237/2). Bu noktada, temyiz sonucu Yargıtay hükmü bozduğunda, dosya tekrar esas mahkemesine geldiğinde, müdahale istenebileceği hatırlanmalıdır.

4. Müdahale isteminin yöntemi

Birincisi dilekçeyle yapılır. İkincisi, duruşmada sözlü müdahale istenebilir. İkinci yolu CMK sisteme katmıştır. Bu istek duruşma tutanağına geçirilir.

Her iki yöntemde de dikkat edilecek nokta, açılmış bulunan davanın konusunu oluşturan suçta, istekte bulunan gerçek ya da tüzel kişinin suçtan zarar görmüş olmasıdır.

Müdahale dilekçesinde ya da sözlü beyanda bu hususa açıklık getirilir ve sanık/sanıkların cezalandırılması istenir.

Müdahale yoluyla şahsi hakların istenmesini CMK kaldırmıştır. Bu haklar hukuk mahkemesinden istenecektir.

5. Mahkemenin müdahillik kararı verme zorunluğu

Müdahillik ceza yargılamasında bir hukuki statüdür;

başka anlatımı ile müdahil yargılamada bir sùjedir.

Bu sùjeliđin kazanılması, mahkemenin müdahillige karar vermesi ile mümkündür. Müdahilin ya da vekili olan avukatın bu kararın verilmesine dikkat etmesi gerekir. Bu karar verilmedikçe, suçtan zarar gören müdahil olmaz, uygulama dili ile, müşteki olarak kalır ve yargılamadaki hakları kullanamaz.

Mahkeme, müdahale istemi üzerine, savcının ve savunmanın mütalaasını alır. Bu mütalaa üzerine karar verir. Bu karar olumlu ise, müdahil artık o yargılamada kişisel iddiacıdır ve yasanın kendisine tanıdığı hakları kullanır.

Mahkeme müdahale istemini reddettiğinde, bu karara karşı nasıl davranılacağını CMK'nın 237/2. maddesi düzenlemektedir. Buna göre, ilk derece mahkemesinde ileri sürülüp reddolunan veya karara bağlanmayan katılma istekleri, kanun yolu başvurusunda açıkça belirtilmişse incelenip karara bağlanır.

CMK'da bu konuda iki olasılıktan söz edilmektedir. Ayrı ayrı ele alınması uygun olur:

a. Mahkemece müdahale isteminin reddedilmesi.

Bu karara karşı itiraz yolu açılmak gerekirdi. Bu yöntem önceki yasanın 298/2. maddesinde yer almaktaydı. Müdahale istemi reddedilen suçtan zarar gören, yargılamada üçüncü kişi durumundadır. Bu karara karşı itiraz ederek, müdahalesinin haklılığını ileri sürebilmek gerekirdi. Yeni yasa bu yolu kapatmış, bu konunun Yargıtay'da temyiz incelemesinde ele alınmasını istemiştir. Temyiz yargılamasının dışında bir konudur ve yargılamanın önceki aşamasında çözülmek gerekir.

b. Karara bağlanmayan müdahale istemi.

Bu hüküm, ceza mahkemesinin görevini yapmayabileceği düşüncesinin üzerine bina edilmiştir ki, kabul edilemez. Bu istek, mahkemece incelenecek ve karara bağlanacaktır. Aksi takdirde ortada yerine getirilmeyen bir görev söz konusudur. Bu yargıç/yargıçlar hakkında yapılacak bir denetimde, bu

konuda karar vermeyenler hakkında yasal hükümler işletilmelidir. Bunların başında görevi kötüye kullanma ve ihmâl ile disiplin suçu akla gelir.

Müdahil kendini bir vekille temsil ettirebilir. Mahkeme, müdahilin bizzat bulunmasını istemediği takdirde, müdahil vekili olan avukat yargılamada müdahilin haklarını kullanacaktır.

6. Müdahil davayı takip etmek zorunda mıdır ?

Müdahillik bizim yargılama sistemimizde kolay bir statüdür, çünkü müdahilin ya da vekilinin davayı takip zorunluğu yoktur. Dava takip edilmediğinde, müdahillik statüsü kaybedilmez, fakat yargılamadaki kişisel iddiacılık fırsatları kaçırılmış olur. Mahkeme, müdahil ya da vekilinin hazır bulunmadığı oturumlardaki işlemleri tekrarlamaz. Bunun için, müdahil ya da vekili, hazır bulunamayacakları oturumlardan önce mahkemeye mazeret bildiren dilekçe vermelidirler.

CMK'nın, duruşmada hazır bulunmamaya ve mazeret bildirmemeye rağmen, müdahilliğin kaybını öngörmemiş olması, bir raslantı değildir. Müdahale, kamu davası ile birlikte yürüyen bir yoldur. Kamu adına savcılık iddia görevini yaptığına göre, yasakoyucu müdahilin hazır bulunmamasını bir hak kaybı olarak görmemiştir.

7. Müdahalenin diğer özellikleri

Müdahil, yargılamadaki hakları kullanır. Bunların başında dosyaya delil ibraz etmek, tanık dinletmek, bilirkişi incelemesi, keşif istemek, esas hakkında iddiaları bildirmek, kanunyonlarına başvurmak gelir.

Müdahil, mahkemece verilen hükmü temyiz edebilir, CMK'nın yeni düzenlemesi ile duruşmalı inceleme isteyebilir ve duruşmada hazır bulunabilir ya da kendisini vekili ile temsil ettirir.

8. Vekille temsil

Müdahil kendini vekille temsil ettirebilir. Bunun için iki

yol vardır. Birincisi, müdahil kendine vekil seçebilir. Vekilin avukat olması şarttır. İkinci yol, baronun müdahile vekil atamasıdır (m.239). Müdahil bunu mahkemeden isteyecektir; görevlendirme baro tarafından yapılacaktır.

5793 Sayılı Yasa (Kabul : 24.07.2008) bu konuda önemli bir değişiklik yaptı. CMK'nın 239/1. maddesinin ilk şeklinde, mağdur ya da suçtan zarar görene vekil atama konusunda bir sınırlama yoktu. Değişiklikle, mağdur veya suçtan zarar gören davaya katıldığında, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteyebilir, denildi.

Bu değişikliği şöyle yorumlamak gerekir. Yargılama konusu olayda bir cinsel saldırı suçu (TCK, m. 102) söz konusu ise, vekil atama söz konusu olacaktır. Bu atama suçtan zarar görenin ya da mağdurun isteğiyle gerçekleşecektir. Yasakoyucunun teknik bir ceza hukuku terimi kullanarak cinsel saldırı suçundan söz etmesi, yalnızca yeni TCK'nın 102. maddesi kapsamındaki bir suç söz konusu olmalıdır. Yasakoyucu, cinsel saldırı suçunun "komşu" suçları olan çocukların cinsel istismarı (TCK,m.103), reşit olmayanlarla cinsel ilişki (TCK,m.104), cinsel taciz (TCK,m.105) suçlarını da aynı kasamda görmek isteseydi, formülü başka biçimde kurardı.

CMK'nın 239/1. maddesinde yapılan değişiklikte ikince bir kriter daha söz konusudur. Bu kriter şöyledir : suçun cezasının alt sınırının beş yıldan fazla hapis cezasını gerektirmesi. Bu kriter bütün suçlar için geçerli genel bir kriterdir. Burada önemli olan suçun cezasıdır. Yasakoyucunun suçtan zarar görenlere ya da mağdurlara vekil atama konusunda yukarıdaki kriteri kabul etmesi bir rastlantı değildir. 5560 Sayılı Yasayla CMK'nın 150. maddesinde yapılan değişiklikle, şüpheli ya da sanıklara müdafî atanması konusunda da aynı ceza temeli esas alınmıştır. Böylece 5793 Sayılı Yasayla vekil atanması konusunda paralellik kurulmuş olmaktadır.

Müdahil vekilinin sayısı konusunda, istek üzerine baro tarafından görevlendirmede, bunu sayısı birdir. Yasanın açık hükmü bu sonucu doğurmaktadır.

Müdahilin kendine vekil seçmesi halinde, bunun sayısının kaç olacağı konusunda CMK'da ve başka yasalarımızda hüküm yoktur. Bunun çözümünü uygulama içtihat yoluyla bulacaktır.

Yol gösterici olması bakımından, sanığı savunacak olan müdafii/müdafilerin sayısı konusundaki düşünceler ve ilkelere yardımcı olabilir.

Bu konudaki kuralları şöyle sistemleştirebiliriz:

CMUK'da olduğu gibi, yeni yasada da, hazırlık soruşturmasında şüpheli açısından, gerek savcılıkta gerek kollukta ifade alma işlemlerinde, kişinin yanında bulunacak kendisine hukuki yardımda bulunacak müdafii sayısı üç olarak belirlenmiştir (m. 149/2). Bu hüküm SZG ve mağdur için kıyas yoluyla uygulanabilir. Bu sayı SZG'nin ve mağdurun kendi iradesi ile vekil seçmesi haline ilişkindir; baro tarafından yapılan atamalarda, bu sayı birdir. Bunun arttırılması mümkün değildir.

Müdahillik son soruşturmaya ilişkin bir kavramdır. Bu sıfat son soruşturmada mahkemenin kararı ile kazanılır. Müdahilin son soruşturmada vekille temsili konusunda, aynen müdafilikte olduğu gibi, açık bir hüküm yoktur.

Bu konuda müdafii sayısı açısından sözünü ettiğim, hakkın kötüye kullanılması kavramı hatırlanmalı ve vekil sayısı bakımından iddia hakkının kötüye kullanıldığı izlenimini veren durumlarda, vekil sayısı mahkeme tarafından sınırlandırılabilir.

İleri sürdüğüm bu düşüncenin temelini, hakkın kötüye kullanılması kavramına dayandığı hatırlanmalıdır. Bu kavram, hukukun temel bir kavramıdır ve tüm hukuk dalları için geçerlidir. Hukuk, hakkın kötüye kullanılmasını ihç bir zaman koruyamayacağına göre, bunun ceza yargılamasında da aynen geçerli olacağına kuşku yoktur.

Hakkın kötüye kullanılmasının varlığı/yokluğu her somut olayda, o olayın özellikleri dikkate alınarak takdir edilecektir. Bu takdirde, olayın/davanın önemi en önemli noktayı oluşturacaktır. Bunun dışında, yargılamanın sonuçlanmasını önlemek amacıyla yönelik davranışlar da hakkın kötüye kullanılmasını akla getirmelidir. Mahkemenin bu konudaki takdiri ve kararının kanun yolunda tartışılması doğal bir sonuçtur. Söz gelimi temyiz yolunda Yargıtay bu değerlendirmeyi yapacaktır. Bu değerlendirmede bir hakkın kullanılmasının engellendiği durumlarda, kararın bu noktadan bozulması kaçınılmazdır. CMK'nın 289. maddesinde, mutlak temyiz nedenleri arasında öngörülen, savunma hakkının hukuka aykırı olarak sınırlandırılması hükmü, müdahilin iddia hakkı yönünden kıyas yoluyla uygulamak zorundadır.

En iyi çözüm, yasada açık bir sayısal çözüm içeren kurala yer vermektir. Bence her sanık ve müdahil için üç avukatla temsil yeterlidir.

6. Bölüm

MÜDAFİNİN YETKİLERİ

Müdafinin Görevlendirilmesi - Sanıktan Bağımsızlığı-
Vekaletname İbrazi - Müdafî Sayısı - Görev ve Yetkileri-
Müdafiden Yararlanmada DGM Sistemi

1. Müdafinin görevlendirilmesi

Müdafi, sanığın savunmasını üstlenen uzman kişidir. Uzmanlığı, hukuk öğrenimi görmüş, avukatlık sıfatını kazanmış olmasından kaynaklanır.

Müdafii ya sanık seçer ya da müdafî atanır. 1992 reformundan sonra, atamayı ve görevlendirmeyi barolar yapar. Yetki, yargılama ya da soruşturmanın yapıldığı yerdeki barodur. Baro yasal yetkisini kullanarak bir avukatı müdafilik ile görevlendirdiğinde, bu görevin mazeretsiz yerine getirilmemesi disipline aykırılıktır. Müdafî bunun sonuçlarına katlanır. Aynı sonuçları CMK da korumuştur.

2. Müdafî sanıktan bağımsızdır.

Müdafi sanığın yardımcısıdır, fakat ondan bağımsızdır. Bu nedenle yasanın verdiği yetkileri kullanır, sanığı temsil eder. Bu çerçevede, sanığın hazır bulunmadığı yargılamada görev yapmak hakkına sahiptir.

Ülkemizde 1973 yılına kadar bu konuda tereddütler yaşanmıştır. Hatta sanığın hazır bulunmadığı duruşmaya müdafinin alınmaması gibi bir yöntem dahi uygulanmıştır. 1973 yılında 1696 Sayılı Yasayla CMUK değiştirilmiş, bu kapsamda 227. madde yeniden kaleme alınmış, konuya açıklık getirilmiştir. Müdafî, sanıktan bağımsız olarak yargılamada savunma görevini yapar. Bu görevin kapsamında, sanık hazır olmadığında onu temsil etmek de vardır. Aynı sonucu CMK'nın 197. maddesi de tekrarlamaktadır.

3. Müdafinin vekaletname ibrazı

Uygulamada noterde düzenlenen vekaletname, sanık tarafından seçilen müdafinin hizmet belgesidir. Mahkemeler

ve savcılıklar sanıkların bu konudaki beyanlarını kabul etmezler.

Sanıklara mahkemelerce atanan müdafilerden vekaletname istenmesi yöntemi uygulamada görülmektedir. Bu tutum hatalıdır. Burada baro tarafından bir görevlendirme söz konusudur. Bu nedenle baronun dosyaya göndereceği bir atama yazısı yeterli sayılmalıdır.

Müdafî duruşmada vekaletnamesini ibraz eder ve müdafîlik görevine başlar. Bazı mahkemelerin bu konuda «kabul kararı» vermeleri hukuka aykırıdır.

Avukatlararası yetki belgesi ile yetki devri yöntemi Avukatlık Yasasından doğar; uygulanması kolaylık sağlar.

Müdafî bir oturuma vekaletnamesiz katılabilir. Mahkemeler bunu hoşgörü ile karşılarlar. Vekaletnameler asıl ya da suret olmadığı sürece, harçlandırılmasının gerekli olduğu unutulmamalıdır.

Müdafiler 1992 reformundan sonra, polis, jandarma ve savcılıklarda, hatta hazırlık soruşturmasında sulh ceza hakimi önünde vekaletname ibraz etmeksizin görev yapabilirler. CMUK bu reformla savunmayı güçlendirmek istemiş, vekaletname eksikliğinin sanığı müdafisiz bırakmasını önlemeyi amaçlamıştır.

4. Dava dosyasını inceleme yetkisi

Müdafîin kullanacağı yetkilerin başında dosyayı inceleme yetkisi gelir. Müdafî sanık hakkında hazırlanmış olan dosyayı incelemek suretiyle, ona yüklenen suçu ve sanığın durumu hakkında bilgi sahibi olabilir.

Müdafilerin dosyayı inceleme yetkileri konusunda CMUK'da ve Avukatlık Yasasında kurallar yer almaktadır. (CMUK,153; Av.K., 46).

Bu konuda CMUK'nun 143. maddesi 1992 yılında 3842 sayılı yasayla önemli bir değişiklik görmüştür. CMK aynı ilke ve sonuçları 153. maddesinde tekrarlamıştır.

Yasada, ilkin bu konudaki temel ilke belirtilerek, müdafinin hazırlık evrakı ile dava dosyasının tamamını inceleme ve istediği evrakın bir suretini harçsız alma hakkına sahip olduğu açıklanmıştır (m. 153/1).

Daha sonra, kural olarak müdafî hazırlık soruşturması sırasında dahi dosyayı serbestçe inceleyebilir, biçiminde özetlenebilecek olan düşüncenin yasaya geçirildiği dikkati çekmektedir. Böylece hazırlık soruşturmasının gizli olduğu ve dosyanın ve dosyadaki tüm belgelerin incelenemeyeceği yasağı kaldırılmış bulunmaktadır.

Bu konuda bir sınırlamaya dikkat etmek şarttır. Hazırlık soruşturmasını yürüten savcı, bu devrede müdafilerin dosyayı incelemesini soruşturmanın amacı bakımından sakıncalı bulmakta ise, sulh ceza yargıcına başvurmalı ve onun bir yasaklama kararı vermesini istemelidir. Böyle bir karar alındığında, hazırlık soruşturmasında dosya inceleme engellenebilecektir. Bunun dışında açıklık ilkesi uygulanacaktır (m. 153/2).

Önceki yasada da varolan, belirli belgeler bakımından mutlak açıklık kuralı ve serbestçe inceleme olanağı yeni yasada da sürmektedir. Bu nedenle, yakalanan kişi ya da sanığın ifade ve sorgu tutanakları, bilirkişi raporları ile suçlanan kişilerin hazır bulunmak hakkına sahip oldukları işlemlere ilişkin tutanaklar, mutlak olarak inceleme kapsamı içindedirler. Bunlara daha önce sözü edilen yasaklama uygulanamaz. Sulh yargıcının da böyle bir yetkisi yoktur (m. 153/3).

CMK'da dosyayı inceleme yetkisi bu biçimde düzenlenmiş, Avukatlık Yasası da dosya inceleme yetkisi konusunda, dosyaların ancak mahkeme kalemlerinde incelenebileceğini, müdafinin dosyayı incelemek için vekaletname göstermesinin zorunlu olmadığını, ancak vekaletname göstermeyen müdafî dosyadaki kağıt ve belgelerin suretlerinin verilemeyeceğini belirtmiştir (Av. K., 46).

CMK'nın 153/son maddesi, yasanın 153. maddesinde öngörülen inceleme yetkisinin suçtan zarar görenin vekili tarafından da aynen kullanılması olanağını yaratmıştır. Olumlu bir düzenlemedir.

5. Müdafî sayısı

CMK'da bu konuda açık normlar yer almaktadır.

Bugün için polis ve jandarmada ve savcılıkta görev yapacak müdafî sayısı 3'tür.

Duruşmada sayı sınırlaması yoktur. Fakat bu konuda hukukun genel ilkesi olan «hakın kötüye kullanılması» kavramının uygulanması gerektiğini belirtmek isterim. Mahkeme, bir olayda, savunma hakkının, müdafî sayısındaki çoklukla kötüye kullanıldığı kanaatine vardığında, müdafî sayısını sınırlayabilir. Bu sınırlama çerçevesinde, hangi müdafilerin savunmayı üstleneceğini sanığa bırakmak uygun olur

6. Müdafinin görev ve yetkileri

Buradaki üst kavram, savunma kavramıdır. Sanığın savunmasının gerektirdiği herşey, müdafinin görevine girer. Yasalar bu konuda hassas normlar getirmektedir. Özellikle CMK'nın 289. maddesi (önceki yasa: m.308) bu noktada hatırlanmalıdır. 289. maddeye göre, savunma hakkının her türlü sınırlaması, hükmün mutlak bozulması için bir nedendir. Bunu göz önünde bulunduran mahkemeler, bu konuda haklı olarak hata yapmama gayreti içindedirler.

1992 reformundan sonra, hazırlık soruşturmasında dahi müdafilerin sanıklarla görüşme ve ifade ve sorgu sırasında sanıklara hukuki yardımda bulunma hakkı ile donatıldıkları bilinmelidir. Bu nedenle gerek polis gerek jandarma gerek savcılık gerek sulh ceza yargıcı önünde, müdafî sanığın ifadesi ve sorgusuna gerekli müdahaleleri yapabilir. Sanığın savunması için gerekli gördüğü hususları aydınlatmak için çaba harcayabilir. Aynı ilkeleri CMK da benimsemiştir.

Duruşma aşamasında bu hak en geniş biçimde kullanılacaktır.

Bu noktada bir önemli ilkeyi tekrar belirtmekte fayda vardır: Bizim sistemimizde bugün müdafî avukata söz verilmez, o söz ister ve istemlerini dile getirir ve düşüncelerini açıklar.

7. Bölüm

TUTUKLAMA

HAZIRLIK SORUŞTURMASINDA TUTUKLAMA YARGILAMASI

Tutuklama Nedenleri - Hazırlık Soruşturmasında Tutuklama Yargılaması - Kanunyolları - Tahliye İstemi-Kanunyolu- Sorgu İçin Tutuklama - Aynı Sanık Hakkında Birden Çok Tutuklama Kararının Varlığı - Hükümle Birlikte Tutuklama ve Yurtdışına Çıkma Yasası

1. Tutuklama nedenleri ve koşulları

CMK, tutuklamayı 100 ve devamı maddelerde düzenlemiştir. Bu konudaki temel değişiklik, 1992 reformu ile getirilen, “*yedi yıl*” sınırlamasının kaldırılmış olmasıdır. Aksine yeni yasa 100. maddede bazı suçları sayarak, bu suçlarda “*adeta*” mecburi bir tutuklama öngörmüş gibidir. Her ne kadar bu noktada yasal bir karine yaratılmış olduğu ileri sürülecekse de, gerek hazırlık soruşturmalarında sulh yargıçları gerekse soruşturmada mahkemeler, sevk maddelerinde bu sayılan suçları ve yasaları gördüklerinde tutuklama kararı vereceklerdir; bu konuda endişelerim vardır. Uygulamanın, Anayasadan güç alarak tutuklamanın ihtiyarılığı ilkesini hayata geçirmesini umut etmekteyim.

Öte yandan sanık hakkında verilen tutuklama kararlarında bugün halen bazı genel ibareler kullanılmakta ise de, suçun niteliği, delil durumu, cezanın ağırlığı gibi, yine de verilen tutuklama kararlarını iyi incelemek gerekir. Özellikle delilleri karartma temeline dayanan tutuklamalarda, delillerin büyük çoğunluğu toplandıktan sonra, bu önlemin kaldırılması isteminin temeli güçlenecektir.

Ayrıca tutuklama kararları üzerinde durulurken, şu temel nokta da gözden kaçırılmamalıdır: 100. maddenin kurduğu yapıda, tutuklamanın temeli suç failinin suç işlediğine dair elde kuvvetli delillerin bulunmasına bağlı olmalıdır. “*Kuvvetli suç şüphesini gösteren olgular*” terimini delil olarak anlamak uygun olur.

Yasanın bu bakış açısı ile, bir olayda suçluluk konusunda kuvvetli delillerin olmadığı bir durumda, tutuklama konusu gündeme gelememek gerekir. Yasada daha sonra yer verilen tutuklama nedenleri, kaçma şüphesi, delilleri karartma v.b. kuvvetli delillerin varlığından sonra araştırılacak hususlardır. Bu nedenle suçluluğu gösteren kuvvetli delillerin bulunmadığı bir durumda, suç failinin kaçma şüphesi ya da delilleri karartma nedeniyle tutuklanması hukuka aykırı olur.

Uygulamada bu nokta gözden kaçmaktadır. Hatta daha yakın bir tahlilde belirtmem gerekir ki, CMK sisteminde bir fail hakkında savcılığın kamu davası açması için yeterli şüphenin aranması bir raslantı değildir. Yasanın düzenlemesi temel ilkelere uygundur, çünkü tutuklama suçluluğu sabir olmamış bir failin özgürlüğünün sınırlanması, kendisinin tutukevine konulması demektir. Bunun için yasa tutuklama önlemini uygulamak için kuvvetli şüpheyi aramaktadır.

CMK'nın 100/1. maddesi, işin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilmesini yasaklamıştır. Teoride somut olayla uygulanacak yargılama önlemi arasındaki dengeyi kurmak amacıyla yönelik olarak ifade edilen «*orantılık ilkesi*», 1992 reformu ile 104/son maddede formüle edilerek yasaya geçirilmişti. Sözünü ettiğim yeni tanım, aynı ilkenin tekrarıdır.

Tutuklama ile ilgili olarak CMK'nın getirdiği yeni bakış açısını da belirtmem uygun olur. CMK, 109 ve devamı maddelerde, tutuklama yerine uygulanmak üzere adli kontrol sistemini öngörmüştür. Adli kontrol da bir ceza yargılaması önlemdir; amacı tutuklamanın ağır sonuçlarını ortadan kaldırmaktır. Kitabın yargılama önlemleri bölümünde adli kontrol ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

CMK'da tutuklama konusunda 100/4. madde de belirtilmelidir. Bu maddede çok açık bir tutuklama yasağı yer almaktadır. Bu maddeye göre, yalnız adki para cezasını gerektiren ya da hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla

olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemeyecektir. Bu hüküm mutlakdır. Maddede öngörülen ceza, suçu oluşturan maddedeki soyut cezadır.

2. Hazırlık soruşturmasında tutuklama yargılaması ve kanunyolları

Tutuklama nedenlerinin ve koşullarının gerçekleştiği bir olayda, savcılık, yapılan hazırlık soruşturması sonunda, sanık/ sanıkların tutuklanmasını sulh ceza yargıcından isteyebilecektir. 1992 öncesi dönemde bu konudaki mekanizma şöyle işlemekteydi: Savcının tutuklama istemini içeren müzekkeresi yargıca geldiğinde, sulh yargıcı gizli bir oturumla, müdafî katılmaksızın, sanığın sorgusunu yapmakta ve onun tutuklanmasına ya da salıverilmesine karar vermektedir.

1992 reformu bu mekanizmada temel bir değişiklik yapmıştır:

Savcının tutuklama müzekkeresi üzerine bir duruşma açılmalıdır. Bu duruşmada savcı ve sanıkla müdafî hazır bulunmalıdır. Konusu yalnızca tutuklama olan bir duruşma ve yargılama yapılmalıdır. Yasanın öngördüğü sistem budur.

Uygulamada savcılar bu yöntemi benimsememekte ısrarlıdır; işlerinin artmaması eğilimindedirler. Oysa, henüz suçluluğu belli olmayan bir kişinin, hatta hakkında henüz bir kamu davası açılmamış bir kişinin özgürlüğünün tartışıldığı unutulmamalıdır. Yargıtay da bu konuda yasadaki hükmü yanlış yorumlayarak, bu çağdaş gelişmenin önünü kapatmak istemektedir. Bir daire kararı olan bu karardan en kısa sürede dönülmelidir (bkz. Yurtcan, CMK Şerhi, 5. bası, 2008).

Tutuklama duruşmasında müdafî hazır bulunmak ve sanığa hukuki yardımda bulunmak hakkına sahiptir. Müdafî bunun için vekaletname ibraz etmek zorunda değildir. Yasada bu eksikliğin savunmayı engellememesi düşünülmüştür.

Bu duruşmada ilkin sanık sorguya çekilir. Sonra müdafî,

varsa delillerini ibraz eder ve tutuklamayı önlemek için savunma yapar. Daha sonra savcılık, duruşma sonunda önceki tutuklama isteminden geri dönüp dönmediğini belirtir ve sulh ceza yargıcı kararını verir.

Sanık hakkında tutuklama kararı verilirse, bu karara karşı itiraz yolu açıktır. Bu itiraz 7 günlük süreye tabidir, çünkü CMK'da itiraz tektir ve sürelidir; acele itirazadi itiraz farkı kaldırılmıştır. Tutuklama kararına yapılan itiraz reddedildiğinde ya da bu yola gidilmediğinde, savcının kamu davasını açmasından sonra, esas mahkemesinden sanık hakkındaki tutuklamanın kaldırılması ve tahliyesi istenecektir.

Tutuklamaya itiraz edildiğinde, asliye ceza yargıcı karar verir. Bu karar kesindir.

Sulh yargıcı, yukarıda anlatılan tutuklama duruşması sonunda sanığın salıverilmesine karar verirse, savcı bu karara karşı itiraz yoluna gidebilir. Asliye yargıcı bu itirazı reddederse, karar kesindir. Sanık serbest kalır.

Ancak asliye yargıcı, savcının itirazı üzerine sanığın tutuklanmasına karar verebilir; bu kararı verdiği takdirde, sanık ya da müdafii bu karara karşı itiraz yoluna gidebilir. Bu başvuru da 7 günlük süreye tabidir ve itirazı ağırceza mahkemesi inceler. Bu mahkemenin kararı kesindir.

3. Tahliye istemi ve kanun yolu

Tahliye istemi, tutuklama nedenlerinin ortadan kalktığı nedeniyle, tutuklama kararının geri alınması ve sanığın salıverilmesi amacını taşır.

Tahliye istemi, özellikle duruşmada ön plana çıkar. Daha önce duruşmaya ayrılan bölümde bu konu üzerinde durulmuştu. Bu nedenle tekrarından kaçınıyorum.

Bu bölümde ele alınması gereken bir başka husus şudur : Davanın açılması üzerine, dosya esas mahkemesine geldiğinde, mahkemenin tensip yapması gerekmektedir. Bu işlem, duruşmada yapılacak işlemlerin ve duruşma gününün belirlenmesi, duruşmada hazır bulunması gereken kişilerin

çağırılmasıdır.

Bu aşamada savunmanın kullanabileceği, tutuklu sanığı tahliye ettirebileceği bir olanak vardır. Buna uygulamada “*tensiple tahliye*” adı verilmektedir.

Bu mekanizma şöyle işleyecektir: Dosya esas mahkemesine geldiğinde, sanık/müdafî bu mahkemeye bir dilekçe vererek sanığın tahliyesini ya da gıyabi tutuklu ise, tutuklama kararının kaldırılmasını isteyecektir. Dilekçede bu istemin tensiple birlikte değerlendirilmesine, bu konuda duruşmadan önce bir karar verilmesine açıklık getirmek şarttır. Aksi halde mahkeme bu istemi duruşmada ele almak yoluna gidebilir.

Uygulamada bu yol kullanılmaktadır. Savunmanın faydalanması gereken bir olanaktır. Her zaman sonuç alındığını söylemek güçtür. Fakat özellikle suçun unsurlarının oluşmadığı ya da iştirak halinde işlene suçlarda, sanığın suça iştirak etmediğini gösteren delillerin sunulması halinde, başarı şansı yükselmektedir.

Mahkeme tensiple tahliye istemini ya da duruşmadaki tahliye istemini reddettiğinde, bu karara karşı itiraz yolu açıktır.

Mahkeme, duruşmada yapılan bir tahliye istemini reddettiğinde, bu karara karşı itiraz yolu açıktır. Buna göre tahliye istemi reddedildiğinde, bu karara karşı bir üst mahkemede itiraz etmek mümkündür. Bu konuda sulh, asliye, ağır ceza basamaklarını hatırlamak gerekir. Böyle bir istem bir ağırceza mahkemesi tarafından reddedilmişse, bu itirazı en yakın ağır ceza mahkemesi inceler. Bir yargı çevresinde, ağırceza mahkemesi birden çok daireye ayrılmışsa, bu itiraz için dosya en yakın ağırceza mahkemesine gönderilmez; itirazı numara olarak bir sonraki mahkeme inceler. **Örnek:** Tahliye istemini İstanbul 2. Ağır ceza Mahkemesi reddetmişse, itirazı İstanbul 3. Ağır ceza Mahkemesi inceler.

4. Sorgu için tutuklama

Önceki yasada yer alan 223 ve 229. maddelere dayalı-

nararak, celpname ile çağrıldığı halde mahkemede hazır bulunmayan, daha sonra zorla getirilmesine karar verilmesine rağmen, yine duruşmaya gelmeyen sanık hakkında mahkeme tutuklama kararı verebilmekteydi. Uygulamada bu yöntem, "sorgu için tutuklama" olarak adlandırılmaktaydı.

Bu tutuklama özel bir tutuklamaydı; amacı sanığın sorgusunu yapabilmektir. Bu niteliği ile genel tutuklamadan ayrılırdı. En önemli özelliği sonucu bakımındandı. Sorgu için tutuklama, sanık sorguya çekildiğinde kendiliğinden kalkardı ve sanık serbest bırakılırdı.

CMK, bu konuda bir değişiklik yapmıştır. 199. maddeye göre, mahkeme sanığın zorla getirilmesine ya da yakalama emriyle getirilmesine karar verecektir. İlk bakışta, yeni sistemde sorgu için tutuklama kalkmış gibidir. Oysa, temelde bir değişiklik yoktur, çünkü yakalama emri de mahkeme kararına dayanan ve kolluğa hitap eden bir müzekkeredir. Bu müzekkere de niteliği gereği, sanığın yakalanması ve mahkemede hazır bulundurulması sonucunu içerir. Bu nedenle kavramın temelinde bir fark yoktur.

5. Aynı sanık hakkında birden çok tutuklama kararının varlığı

İlk belirtilmesi gereken nokta şudur: Bugün için ceza mevzuatımızda, aynı sanık için her fiilinden ötürü ayrı bir tutuklama kararı verilmesi/verilmemesi konusunda açık bir norm yoktur.

Uygulama bu konuyu çözmüştür. Sanık için ayrı ayrı tutuklama kararı verilmektedir. Bu konuda uygulamayı şekillendiren husus, birden fazla suç işleyen sanık için düzenlenen hazırlık evrakı sayısıdır. Birden çok suç için tek bir hazırlık evrakı düzenlenmiş ise, tüm suçları kapsayan tek bir tutuklama kararı verilmektedir. Her suç için ayrı ayrı hazırlık evrakı söz konusu ise, birden çok tutuklama kararı verilebilmektedir. Genel uygulama her suç için ayrı bir hazırlık evrakı düzenlemek şeklindedir. Bu konuya yön veren bir başka nokta şudur: Faile yüklenen suçların soruşturma

ve yargılaması değişik yargılama yöntemlerini (genel kurallar ya da 3005'e tabi olmak gibi) gerektiriyorsa, hazırlık evrakı ayrılmaktadır. Ancak dikkat edilecek nokta şuradadır: Sanığın birden çok suçu arasında fiili ve hukuki bağlantı (irtibat) var ise, uygulamada tek bir hazırlık evrakı düzenlenmek gerekecektir.

Bu bağlamda sorulacak olan soru şudur: Bu varsayımda, tutuklulukların süreleri nasıl hesaplanacaktır ?

Bu soruya cevap aranırken, cevabın iki hususta büyük önem taşıdığı vurgulanmalıdır.

İlkin, 3842 Sayılı Yasa (1992) gibi, CMK da tutukluluk süreleri öngörmüştür (m.102). Bu süreler, tutuklu işlerin hangi sürelerde bitirilmesi gerektiğini içermektedir. Konuya açıklık getirmek bakımından hemen belirtiyim ki, yasakoyucu, hakkında tutuklama kararı verilmiş ve tutukevine konulmuş bulunan sanıklar için bir düzenleme yapmıştır. Yoksa giyabi tutuklu sanıklar için bu sürelerin işlenmesi söz konusu değildir.

Bu açıklamanın ışığı altında konuya yaklaşıldığında, hakkında birden çok tutuklama kararı bulunan sanık için 102. maddedeki süreler nasıl işleyecektir ?

Uygulamanın çözümü şudur: Bu konu tutukevi savcılar tarafından takip edilmektedir. İzlenen yöntem, tutuklama kararlarını tarih sırasına koymak, bir önceki numaradaki tutukluluk sona ermedikçe, numara olarak izleyen tutuklamak kararı infaz edilmemekte, beklemede kalmaktadır. Bunun sonucu olarak da, infazı süren tutukluluk dışındaki tutuklamalar için süre işlememektedir.

Aynı sanık için birden çok tutuklamamanın söz konusu olduğu varsayımında, bir başka ele alınması gereken nokta şudur: Uygulamada mahkemeler sanıkların suçlandıkları fiillerin cezasına bakarak, tutukluluğu kısa ya da uzun tutmaktadır. Bu konuda yerleşik terminoloji, suçun vasıf ve mahiyeti, kanunda öngörülen ceza olarak gösterilebilir.

Bunun altında şu gerçek yatmaktadır. Sanıklara yapılan

suçlamalar ağırlaştıkça, tutukluluk süresi uzamaktadır. Bu konuda mahkemeleri şartla salıverilme süreleri sınırlamaktadır. Mahkemelerin şartla salıverilme sürelerinden daha uzun süre ile sanıkları tutuklu yargılamaları mümkün değildir. Bu nedenle mahkemeler bu konuda çok hassas davranmaktadırlar.

Anlatmaya çalıştığım konunun, hakkında birden çok tutuklama kararı bulunan bir sanık için önemi şuradadır. Böyle bir sanık için tüm tutuklama kararlarının infazı birlikte gerçekleşmeyeceğine göre, daha açık bir deyişle, bunlar infaz için numara sırasına konulacağına göre, infazı başlamamış tutuklamalar için, şartla salıverilme varsayımı açısından da sürenin işlenmesi söz konusu değildir.

Aslında mahkemelerin yapması gereken şey, tutukevlerinin savcılarını ile yazışmak suretiyle, konuyu açıklığa kavuşturmalarıdır.

Uygulamada mahkemeler sanıklar hakkında salıverme (bihakkın tahliye) kararı verirken, tutukevi savcılarını ikaz amacıyla, “*sanık başka suçtan tutuklu değilse*” şartını kararlarında belirtmekteydiler. Bu şart, bir sanığın hata sonucu tahliyesini önlemek amacı taşımaktadır. CMK uygulamasında da aynı yöntem geçerli olacaktır.

6. Hükümle birlikte tutuklama ve yurtdışına çıkma yasağı

Konuya önce bir açıklama ile başlamak uygun olur. Başlıkta yer verilen “*hüküm*” terimi, CMK'nın 223. maddesi anlamındaki hükümdür. Bu demektir ki, mahkeme duruşma sonunda uyuşmazlığı çözmekte ve sonucu belirlemektedir.

Buradaki hüküm sanığın mahkumiyeti olarak anlaşılmalıdır, çünkü mahkeme tutuksuz olarak yargılanan bir sanık hakkında hükümle birlikte bu yargılama önlemine başvurmuştur.

Bu önlem tutuklama ya da CMK'nın yeni sisteminde, adli kontrol önlemi çerçevesinde yurt dışına çıkma yasağı olarak gerçekleştirilebilir.

Uygulamada tutuksuz yargılanan sanığın kaçmasını akla getirebilecek ağırlıkta bir sonucun ortaya çıkması halinde yukarıdaki önlemler söz konusu olmaktadır.

Bu sonuç kaldırılmadan önce, DGM'lerde daha sık karşımıza çıkarken, ağırceza mahkemeleri de –kesin bir ölçüt olmamakla birlikte– 10 yıl ve daha ağır ağır hapis cezalarına mahkumiyet halinde, öncelikle tutuklama kararı vermektedirler.

Bu bölümde mahkemenin bu kararlarına karşı gidilecek olan kanunyolu da ele alınmalıdır.

Hareket noktamız şudur: Mahkeme sanığı mahkum etmiş, hükümlerle birlikte tutuklanmasına ya da yurt dışına çıkmasının yasaklanmasına karar vermiştir.

Hükümler, CMK'nın 272. maddesi gereğince istinafa tabidir. Bu mahkemeler kurulmadığında, hükümler için temyiz yolu açıktır (m.286). Bu önlemler de hükümlerle birlikte ortaya çıktığına göre, acaba bu konuda hükmün temyizi üzerine, Yargıtay mı karar verecektir ?

Hayır. Böyle bir sonuç doğru olmaz. Bu varsayımda iç içe geçmiş iki sonuç vardır. Bunlardan biri mahkumiyete dair hüküm, diğeri ise önlem kararıdır. Mahkumiyet kararı bölge adliye mahkemesinde ya da Yargıtay'da tartışılacaktır. Fakat önlem kararları mahkemenin hükümlerle birlikte verdiği hakimlik kararlarıdır. Bu konuda itiraz yoluna gidilecektir.

CMK'da tutuklama ya da adli kontrol çerçevesinde verilen yurt dışına çıkma yasağına karşı itiraz yolu öngörüldüğü için (bu husular kitapta daha önce incelendi), bu yola gidilecektir.

Konuya açıklık geirmek bakımından son bir nokta daha belirtilmelidir: Yukarıda açıklamaya çalıştığım üzere, bu tür bir olayda temyiz ve itiraz yolları birlikte ortaya çıktığına göre, önce mahallinde itirazın çözülmesi, sonra dosyanın bölge adliye mahkemesine ya da Yargıtay'a gönderilmesi uygun olacaktır.

**CEZA DAVASI
İŞLEMLERİ VE ÖRNEKLERİ**

**TUTUKLAMA KARARINA
İTİRAZ DİLEKÇESİ ÖRNEĞİ**

.....Sulh Ceza Hakimliğine

İtiraz eden (sanık) : Adı, soyadı adresi (Bayrampaşa Cezaevinde tutuklu)

Müdafi : Av. Adı, Soyadı adresi.

İtiraz olunan karar : Sulh Ceza Hakimliğinin
Tarih ve Sayılı Tutuklama kararı.

Konusu : Tutuklama kararının itirazen kaldırılarak sanığın tahliyesine karar verilmesi isteminden ibarettir.

İtirazın Nedenleri:

1) Müvekkilim 15 yaşını bitirmemiş bir çocuktur ve yabancıdır.

2) günü saat sıralarında Beyazıt'ta bir adındaki çocuk kendisine müdahalede bulunulması ile aralarında tartışma çıkmış ve çocuk ayağı kayarak yere düşmüştür. Müessir fil neticesi ölüme sebebiyetten müvekkilim küçük tutuklanmıştır.

3) Müvekkilim küçük suçsuzdur, ikametgah ve kefalet sağlayabiliriz. Suçun maddi ve manevi unsurları yoktur.

NETİCE ve TALEP : Belirttiğim nedenler ve soruşturma evrakı içeriğinin dikkate alınarak küçük ve ailesinin mağduriyetine mahal kalması için TUTUKLAMAKararının kaldırılarak tahliyeye karar verilmesini arz ve talep ederiz.

Sanık Müdafi

Tarih ve İmza

**MÜDAHALE
DİLEKÇESİ ÖRNEĞİ**

..... Asliye Ceza Mahkemesine

Müdahale Talebinde Bulunan

Müşteki : Ad Soyad

Vekili : Av. Ad Soyad Adresi

Sanık : Ad Soyadı

Suç: Müessir Fiil

Konusu : Mühadale talebinden ibarettir.

Sanık müvekkilim müşteki karşı işlediği müessir fiilinden ötürü şikayet üzerine sanık hakkında mahkememizde kamu davası açılmıştır.

Suçtan zarar görmüş olmamız nedeniyle bu davaya müdahil olarak kabulümüzü, sanığın cezalandırılmasını saygı ile arz ve talep ederiz.

Müşteki Vekili Av. Ad ve

İmza ve Tarih

**ŞİKAYET
DİLEKÇESİ ÖRNEĞİ**

..... C. Başsavcılığına

Şikayetçi : Ad adres

Vekili : Av. Ad adres

Sanık : Ad soyadı, adres

Suç: Tehdit, hakaret, konut dokunulmazlığını bozmak

Suç tarihi :/...../.....

Olay:

1) Müvekkilim sanıkla aynı binada ilçesi mahallesi sokakta kapı sayılı apartmanda oturmaktadırlar. Müvekkilim 4 No.da sanıkta teras kattadır.

2) Suç tarihinde aralarında elektrik meselesinden tartışma çıkmış, sanık müvekkilime hakarete bulunmuş, namussuz alçak gibi haysiyet kırıcı sözler sarfettiği gibi şöyle yaparım, seni yaşatmam anlamında sözlerle tehdit etmiş, ayrıca müvekkilimin kapısına kadar gelerek içeriye girmeye çalışmıştır.

3) Sanık tecavüzünü sürdürmekte olduğundan makamınıza müracaat zorunlu olmuştur.

NETİCE ve TALEP : Gereğinin yapılarak sanık hakkında işlem yapılmasını ve cezalandırılmasını şahsi haklarımızın saklı tutulmasını saygı ile arz ederim:

Müşteki varsa vekili

İmza Tarih

TAKİPSİZLİK KARARINA İTİRAZ

(C.M.U.K. 173)

İlgili Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığına Sunulmak Üzere
..... C. Başsavcılığına

İtiraz eden : Ad Adres

Vekili : Av. Ad Adres

İtiraz olunan : C. Savcılığının

Karar : Tarih ve sayılı takipsizlik kararı

Konusu : Takipsizlik kararının kaldırılması istemidir.

İtiraz Nedenleri:

1) Ortada kamu davasına konu olan tehdit suçu vardır.

2) Sanık hadisede tamamen suçludur. Ötedenberi mü-vekkilimi gördüğü yerde sana gösteririm, yaşatmam gibi tehditkar sözler söylemektedir. Müvekkilimin bu yüzden sağlığı bozulmaktadır. Tehdit suçu fevren değil düşünülerek istenerek ve tasarlanarak işlenmiştir. Suçun maddi ve manevi unsurları vardır. Dosyadaki tanık ifadeleri vesair beyanlar bunu teyit etmektedir.

NETİCE ve TALEP : Arzolunan nedenler ve soruşturma evrakı içeriği nedeniyle Sanık hakkında verilen TAKİPSİZLİK kararının kaldırılmasını ve KAMU DAVASI'nın açılmasını saygı ile arz ederiz.

Müşteki veya varsa

Vekili Av.

**TEMYİZ SÜRESİNİN MUHAFAZA
DİLEKÇESİ ÖRNEĞİ**

.....Asliye Ceza Mahkemesine

Temyiz eden (Sanık) : Ad Soyadı Adres

Müdafi (varsa) : Ad Soyadı Adres

Temyiz Olunan Hüküm :..... Asliye Ceza Mahkemesinin Tarih ve sayı Mahkumiyet hükmü suçundan müvekkilimin mahkumiyetine dair mahkemece tefhim olunan esas sayılı tarihli kararı yasaya aykırı bulduğumuzdan temyiz ediyoruz.

Gerekçeli mahkeme kararının tebliğinden sonra takdim edeceğimiz temyiz layihamızda arzedeğimiz nedenlerle mahkeme hükmünün BOZULMASINA karar verilmesini saygı ile arz ve talep ederiz.

Sanık Müdafii

İmza Tarih

TEMYİZ LAYİHASI

Yargıtay Ceza Dairesi Başkanlığına Sunulmak Üzere

İstanbul Sulh Ceza Mahkemesi'ne

Temyiz eden (Sanık) : Adı Adresi

Müdafii : Av. Adı, adresi

Temyiz olunan : İstanbul Sulh Ceza Mahkemesinin Tarih ve E..... K..... No.lu Mahkumiyet Hükümü.

1) Temyiz Nedenleri:

1) Müvekkilim Sanık Kiracı olarak tuttuğu işyerini depo olarak kullanılmıştır. İçindeki Elektrik aracı çalıştırmamıştır.

2) Müvekkilim sanık kurallara aykırı davranmamıştır, evvelce yapılan tesisten ve durumdan haberdar değildir. Bu nedenle HIRSIZLIK suçunun maddi, manevi unsurları oluşmamıştır. Cürmi kastı yoktur.

3) Müvekkilim suçsuzdur.

NETİCE ve TALEP : Arzettiğimiz nedenlerden ve yüksek mahkemece görülecek sair sebeplerden Mahalli kararının BOZULMASINI saygı ile arz ve talep ederiz.

...../...../.....

Sanık müdafii

**YARGILAMANIN
YENİLENMESİ DİLEKÇESİ**

..... Asliye Ceza Mahkemesine

Yargılamanın Yenilenmesini isteyen : Ad adres

Karşı taraf : Ad Adres

Yeniden görülmesi istenen davanın :..... Mahkemesi
..... tarih ve sayılı mahkumiyetkararı.

Yargılamanın yenilenmesi nedenleri :

1-

2-

3-

Sonuç ve İstem:Hakkımda mahkumiyet hükmü kesinleşmiştir. Sonradan öğrenilmiş nedenler sanığın cezadan kurtulmasını ve hükmün sonucunu etkileyecek durumda olduğundan, muhakemenin iadesi ve davanın yeniden görülmesini saygı ile arz ederim.

...../...../.....

Sanık veya Müdafii

**YAZILI EMİR
İSTEĞİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Adalet Bakanlığına Sunulmak Üzere

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına(*)

Yazılı Emirle Kararın Bozulmasını talep eden (Mahkum) Ad Soyadı Sağmalcılar Cezaevinde.

Konusu : İst. Ağır Ceza Mahkemesinin tarih ve E K sayılı mahkumiyet kararının yazılı emirle bozulması talebidir.

Bozma sebepleri :

1) Öldürmeye teşebbüsten aleyhime açılan kamu davasında yapılan yargılama sonunda 14/07/1981 Sayılı kararla 10 yıl gün hapis cezasına mahkum oldum.

2) Bana 2 kişi tecavüz etmişti. Ellerinde sopalarla olması, etrafımı sarması önümü kesmeleri bende panik ve korku yaratmıştır.

3) Ötedenberi muğber olan şikayetçiler beni o semtten kaçırmak istemekte tazyik ve tehditkar davranmaktadır. Çakımı müdafaada kullandım.

4) Öldürme kastım yoktur.

Netice:Yukarıda arzettiğim nedenlerden vesair sebeplerden esas mahkemesi kararının yazılı emirle BOZULMASI'nı ve cezanın indirimesini saygı ile arz ederim.

...../...../.....

Sanık ve imza

(*) CMK'nın 310. maddesi, yazılı emir yolunu ikiye çıkarmıştır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da bu yola gidebilir. Bu bakımdan yukarıdaki dilekçe, başlığı değiştirilmek suretiyle kullanılabilir.

PARA CEZASI
ÖDEME HAKKINDA TEBLİGAT
ÖNÖDEME TEBLİGATI

T.C.

İSTANBUL

Cumhuriyet Başsavcılığı

Hazırlık No : 2006/

Tebliğati çıkaran C. Savcılığı : İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı

Sanığın Hıviyeti :

Sanığın Adresi :

Para cezasının toplam miktarı : YTL. Adli para cezası

Nev'i : s u ç u n d a n

hakkınızda hazırlık soruşturması yapılmaktadır.

Aşağıda müfredatı yazılı ve toplam YTL adli para cezasını soruşturma giderleriyle birlikte tebliğ tarihinden itibaren 10 gün içinde ödediğiniz takdirde hakkınızda kamu davası açılmayacağı,

Ödemediğiniz takdirde, hakkınızda kamu davası açılacağı, tebliğat tarihinden itibaren 10 gün içinde para cezasını ödemek üzere İstanbul Cumhuriyet Savcılığına müracaatınız tebliğ olunur.

...../...../.....

İstanbul C. Savcısı

Not: PTT. aracılığı ile gönderilen ödemeler kabul edilmeyecektir.

**TAKİPSİZLİK KARARI
(VAZGEÇME)**

T.C.

İSTANBUL

Cumhuriyet Savcılığı

Hazırlık No : 2006/

Karar No : 2006/

Mağdur :

Sanık :

Suç :

Suç Tarihi :

Yapılan hazırlık soruşturmasına ait evrak incelendi:

Sanığa, isnad olunan suç maddesine uygun olup, takibi, mağdurun şikayetine bağlıdır. Soruşturma sırasında mağdurun şikayetinden vazgeçtiği anlaşılmıştır.

Bu itibarla, vazgeçme nedeniyle sanık hakkında koğuşturmaya yer olmadığına CMK.'nın 172. maddeleri uyarınca karar verildi.

...../...../2006

İstanbul C. Savcısı

TAKİPSİZLİK KARARI
(HUKUKİ)**T.C.****İSTANBUL****Cumhuriyet Savcılığı****Hazırlık No** : 2006/**Karar No** : 2006/**Sikayetçi mağdur** :**Sanık** :**Olay** :

Yapılan hazırlık soruşturmasına ait evrak incelendi:

Yukarıda açıklanan olayda kanunun tayin ettiği suç unsurları mevcut değildir. Bu tür anlaşmazlıkların çözülmesi hukuk mahkemelerinin görevine girmektedir.

Bu nedenle ileri sürülen iddiadan dolayı sanık hakkında kamu adına koğuşturma yapılmasına yer olmadığına, mağdurun görevli hukuk mahkemesine müracaatta muhtariyetine, (karar örneğinin itirazı kabul olmak üzere dilekçe sahibine tebliğine) CM.K.nın 172. maddesi gereğince karar verildi.

...../...../.....

İstanbul C. Savcısı

ZORLA GETİRME MÜZEKKERESİ
(Tanıklar için)

Tanığın adı ve soyadı :

İkametgâh ve işyeri adresi :

Zorla getirme Kararını Veren Mahkeme :

Esas Numarası :

Müdahil(varsa) :

Sanık :

Suçun Niteliği :

Zorla Getirme Kararı Verilmesinin Sebebi :

Duruşma Günü :/...../.....

Saat :dır.

C.M.K'nın 44. maddesi gereğince zorla getirilmesine karar verilen yukarıda hüviyeti yazılı nın duruşma için muayyen olan günde zorla getirilmesi için müzekkeredir.

...../...../.....
Hakim
Mühür ve İmza

**KOĞUŞTURMAMA
(TAKİPSİZLİK) KARARI**

T.C.

İSTANBUL

Cumhuriyet Başsavcılığı

Hazırlık No : 2006/

Karar No : 2006/

16.01.2006 günü Küçükpazar Fetve Yokuşundaki mağdur H.K.'ye ait züccaciye dükkanında meydana gelen ve yerel imkanlarla derhal söndürülen yangın olayı ile ilgili olarak yapılan hazırlık tahkikatında; olayda herhangi bir kimseye atfı kabil kusur veya tedbirsizlik görülmediğinden koğuşturma yapılmasına mahal olmadığına itirazı kabul olmak üzere karar verildi.

24.01.2006

İstanbul Cumhuriyet Savcısı

(İmza)

**KOĞUŞTURMAMA
(TAKİPSİZLİK) KARARI**

T.C.

İSTANBUL

Cumhuriyet Başsavcılığı

Hazırlık No : 2006/

Karara No : 2006/

Şikayetçi :

Mağdur :

Sanık : S. A., Şükrü oğlu, 1945 doğumlu,

adresinde oturur.

Suç : Yangına sebebiyet vermek

Suç tarihi : 09.01.2006

Yapılan Hazırlık Soruşturmasına ait evrak incelendi:

Sanığın televizyonunun kısa devre yapması sonucu ekranın patlaması ile yangın meydana geldiği ve sanığın oturduğu yerin yandığı anlaşılmış ise de, olay teknik bir nedenle meydana geldiğinden sanığa yüklenebilecek bir kusur görülmemiştir.

Sanığın iddia edilen suçu işlediğine dair hakkında kamu davası açılmasını haklı gösterecek delil elde edilmemiştir.

Bu nedenle sanık hakkında takibat yapılmasına yer olmadığına (karar örneğinin şikayetçiye ve sanığa tebliğine) CMK. nın 172. maddesi gereğince itirazı kabil olmak üzere karar verildi.

İDDİANAME ÖRNEĞİ

Hiz. 2006/

İstanbul (.....) Asliye Ceza Mahkemesine

Davacı : K.H.

Mağdur : A.B.,adresinde mukim.

Sanıklar :

1- C.D., Yusuf oğlu, Emine'den doğma doğumlu, Adresinde mukim.

2- E.F., Arif oğlu, Elif'ten doğma,..... doğumlu,adresinde mukim.

3- G.H., Salih oğlu, Nazlı'dan doğma, doğumlu,adresinde mukim.

4- İ.K., Ahmet oğlu, Gülizar'dan doğma, 1934 doğumlu,adresinde mukim

5- L.M., Mehmet oğlu, Meryem'den doğma, 1935 doğumlu,adresin mukim.

Suç : Özel belgede sahtecilik

Suç Tarihi : 08.01.2006

Tutuklama Tarihi : 09.01.2006

Kanun Maddesi : TCK. m. 207

Deliller : İddia, ikrar ve ekspertiz raporu

Mağdur A.B'nin (E) A.Ş.'nin müteahhidi olup dışarıdan temin ettiği hurda demirleri, temin eden şahıslar vasıtası ile, adigeçen şirkete gönderip, şirketin vermiş olduğu tesellüm makbuzu üzerine hurda demirlerin bedelini makbuzu getiren şahsa ödemekte bulunduğu ve daha sonra bu makbuz ile kendisi mezkur şirkete gidip makbuz bedeli ile birlikte komisyonu şirketten tahsil ettiği evrak münderecatından anlaşılakta olup bu vaziyeti bilen sanıklardan C.D.'nin bir matbaada (E) A.Ş.'ye ait tesellüm makbuzları bastırıp, bu şirkete hurda demir teslim edilmiş gibi mezkur makbuzları sahte olarak tanzim edip, diğer sanıklar vasıtası ile müteahhit A.B.'ye göndererek muhtelif tarihlerde A.B'den beşbin YTL haksız para çektiği, sanıkların hazırlık tahkikatı sırasındaki açık ikrarlarından ve bu sahte tesellüm makbuzlarının sanık C.D. tarafından tanzim edilmiş olduğuna dair ekspertiz raporu münderecatı vesair delillerden anlaşıldığı gibi, diğer sanıkların da bu makbuzların sahte olduğunu bilerek kullandıkları yine tahkikat evrakı münderecatından anlaşılakta, tüm sanıklar hakkında mezkur suçtan dolayı kamu davası açılmıştır.

Sanıkların duruşmalarını yapılarak yukarıda tasrih edilen kanun maddesi gereğince ayrı ayrı cezalandırılmalarına karar verilmesi iddia olunur.

20.01.2006
İstanbul C. Savcısı
M.E.Y.

CEZA DAVASI DOSYASI

BİR CEZA DAVASININ KRONOLOJİSİ:

İŞLEM VE DİLEKÇE ÖRNEKLERİ

(Bir ceza davasına ait dosyadan alınmıştır)

1998/1-Tal.

HAKİM : H....G....

SAVCI : M....Ü....

KATİP : J....P.....

C.TARİHİ : 09.09.1998

Belli gün ve saatte celse açıldı tanık geldi açık duruşmaya devam olundu Sanık vekili de geldi yerini aldı.

Hakim değişikliğinden eski zabıtlar okundu.

TANIK:

G..... T..... H..... kızı 1949 d.lu 9 sokak no:D: 4 de oturur. SANIĞI OLAY SEBEBİ İLE TANIR TANIKLIĞA MANİ HALİ YOK USULEN AND VERİLDİ SORULDU: Olay tarihinde ben evimin balkonunda oturuyorum. Caddeyi balkondan rahatça görebiliyordum, misafir bekliyorduk. Bu sebeple yola bakıyordum 5 kişi bizim tarafa geçmek için yolun dışında yan yana duruyorlardı. Bu sırada yolun sağında vasıtalar vardı, bir ara ölen çocuk yola çıkmış olacak bunun farkında değiliz ama sanık yönetimindeki araç süratle geldi ve çocuğa çarptı, direksiyon manevrası yaptığını görmedim, sağı boştu manevra yapabilirdi korna çaldığını da duymadım ama yukarıda belirttiğim gibi şoför çok süratli geliyordu, ben hayatımda öyle sürat görmedim, dedi.

Diğer tanık beyanları okundu. Ben caddeye 6-7 ev içerdeyim, fren yaptığımı fark edemedim, daha doğrusu bilmiyordum belki de fren yapmıştır, benden değişik ifade verenler belki de yolun kenarında olduğu için daha iyi görmüş olabilirler, dedi.

SORULDU: Yolun sağ şeridi boştu fakat sanık şoför neden bilmiyorum yolun solundan seyrediyordu, dedi.

SANIK VEKİLİNDEN SORULDU: Bizde hazırlık ifadesi-nin fotokopisi var, dedi

Tanığın hazırlık ifadesinin fotokopisini verdi, alındı, okundu.

Bu ifadesinde olay tarihinden 500 metre mesafede olduğunu sanığının çarpmadan sonra yolun sağına kendi şeridine geçtiğini söylediği anlatıldı.

SORULDU: Ben mesafe hakkında bir şey söylemedim yolla benim bulduğum arasında 4-5 tane ev var mesafeyi tahmin edemem dedi.

SANIK VEKİLİ: Tanığın ifadesini kabul etmem trafik raporunda da ara-

banın sağda olduğu görülmektedir hatta sanık çarpmamak için olabildiği kadar sağa yanaşmış dedi.

Sanık vekili devamla, ölen bu tanığın yeğeni olup bu bakımdan taraflı beyanda bulunuyor kabul etmiyoruz, dedi.

G/O: İstek gibi:

İşi biten talimatın mahalline iadesine karar verildi 09.09.1998.

İHZAR MÜZEKKERESİ

(Sanıklar için)

Sanığın adı ve soyadı : G.....T.....

İkametgah ve işyeri adresi : H..... kızı 1949 d.lu M.....
caddesi 9 sokak no:3 daire: 4 de oturur;

İZMİR.

Sanığın eşkal ve alameti fikaraları

.....

.....

.....

İzhar kararını veren mahkeme : İZMİR 2. Asliye Ceza Mah.

Esas numarası : 1998/..... 1-tal.

Aleyhine isnat edilen suç :

İzhar kararı verilmesi sebebi : Karar gereği

Duruşma günü 09.09.1998 saat 09.30 dır.

CMUK.'nun 133. maddesi hükmüne tevfikan yukarıda yazılı sebeplerden dolayı ihzarına karar verilen nen duruşma için muayyen olan günde ihzarı için müzekkeredir. 26.08.1998

Katip Hâkim

İmza Mühür ve imza

T.C.

İZMİR VİLAYETİ

Emniyet Müdürlüğü

Yeşilyurt Karakol Amirliği

Sayı :

09.09.1998

SAYI : 2 Em A.:3

KONU : G..... T.....

1. ASLİYE CEZA MAHKEMESİNE

Ekli ihzar müzekkeresinde adı geçen G T isimli şahıs temin edilerek birlikte gönderilmiştir.

A/S Y...K

EKİ:1 Başkomiser

Y.Yurt Karakol Amiri

T.C.

İZMİR

2. Asliye Ceza Mahkemesi

Sayı :

TALİMAT TUTANAĞI

Hakim : A..... A.....

Katip : J..... P.....

Urla Asliye Ceza Hakimliğinin 12.08.1998 tarih ve 1998/1 sayılı talimatı bu gün gelmiş olmakla istinabe defterinin yukarıda sıra numarasına kaydı icrası ile tetkik edildi.

MÜŞTEKİ VE TANIKLAR'ın ifadesinin alınması için celbine duruşmanın 26.08.1998 günü saat 09.00 da icrasına tensip kılındı 21.08.1998

Katip Hakim

Celse N : 1

C.Tarihi : 26.08.1998

Hakim : A.....B.....

C.Savcısı : M.....O.....A.....

Katip : J.....P.....

Belirli gün ve saatte celse açıldı. Tanıklar geldi açık duruşmaya başlandı.

MÜŞTEKİ:

P.....L.....H..... Oğlu 1948 doğumlu Y.....M.....caddesi yanlış yazıldı 9..... sokak no:.....de oturur. TALİMATOKUNDU.

MÜŞTEKİDEN ŞİKAYETİ SORULDU : Olayı zamanı ismini bilmediğim sanık yönetimindeki araçla Kubilay L. isimli çocuğa çarparak ölüme sebebiyet vermiş ve hakkında soruşturma yapılmıştır şika-yetçiyim dedi.

TANIK B.....Y....., kızı 1968 doğumlu, güzelyalı mah. cd.1.....'de oturur olduğunu bildirir SANIK ENİŞTESİ OLDUĞUNU BİLDİRDİ TANIKLIK-TAN VE YEMİNDEN ÇEKİNME HAKKI ANLATILDI ÇEKİNMEYECEĞİNİ SÖYLEMEKLE YEMİNİ YAPTIRILDI SORULDU: Olay zamanı sanık eniştem bayram N....., S.....'ın kullandığı özel otomobilin arka ortasında oturuyordum şoför ehliyetim yoktur eniştem normal süratle gittiğini tahmin ediyorum. Olay yeri Zeytinalan köyü civarındaydı yoldaki çizgi durumunu hatırlamıyorum. Ben yayaya çarpıldığı anı gördüm daha önceden yayanın yoldan geçip geçmediğini fark etmedim. Bizim aracın önünde araç vardı ancak karşı taraftan gelen araç varmı yokmu bilemiyorum arkamda da araç vardı fren yapıp korma çaldığı hatırlıyorum araba kendi şeridi üzerinde gidiyordu dedi.

TANIK

S.....Y.....Y..... kızı 1968 doğumlu İzmir g....m..... numarada oturur

SANIĞI TANIR TANIKLIĞA MANİ HALİ YOK USULEN YEMİNİ VERİLDİ SORULDU:

Ben sanığın kullandığı aracın arka tarafında oturuyordum. Şoför ehliyetim yoktur ancak sanıyorum normal süratle gittiğini tahmin ediyorum. Diğer yayanın yolda yürüyüp yürümediğini fark edemedim çarpma anını gördüm fren yaptığını hatırlıyorum sanık eniştem kendi kullandığı şeritte gidiyordu arkasında araç vardı ancak önünde araç varmıydı yokmuydu bilemiyorum karşı taraftan araba gelip gelmediğininide fark edemiyorum tahminime göre arabanın sağ tarafı ile çocuğa çarptı yoldaki çizgi durumunu hatırlamıyorum. Çarpılan çocuğun olay anında başında kimse yoktu 5-10 dakika sonra çocuğun yanına geldiler dedi.

TANIK

H.....L.....H..... kızı 1330 d.lu, Yeşilyurt 9.... sokak no: 11'de outrur ÖLEN ÇOCUĞUN BABAANNESİ OLDUĞUNU BİLDİRDİĞİ TANIKLIĞA MANİ DURUMU YOK USULEN YEMİNİ VERİLDİ SORULDU: Olay zamanı Zeytinaları doktorlar sitesini geçtikten sonra yolun sağında ve ebe durağında, İzmir'e doğru ilk başta ben ve yanımda ölen torunum Kubilay, Ayfer, Arzu bir de Alman Maria isimli çocuk olduğu halde yolun sağında asfaltta yolun kenarı arasında vasıta bekliyordum yolun sağında karşı tarafa geçmek üzere bekli-yorduk geçmeye başlamamıştık. Nasıl oldu bilmiyorum arabanın rüzgârıyla mı oldu ne oldu torunuma çarptı orada ölçütler arabanın süratinin fazla olduğunu ifade ettiler, bana ve diğer çocuklara neden çarpmadıda o çocuğa çarptı bilemiyorum ölen çocuk yolu kat etmek için herhangi bir hareket etmedi. Arabanın klaksiyon çalıp çalmadığını bilmi-yorum ancak fren yaptığımı gördüm. Benim sağ gözüm hiç görmez, sol gözüm ise normaldir, çocuğun nasıl çarptığını anlıyamadım dedi.

SORULDU: Biz olay zamanı yolun deniz tarafından sağ şeritte asfalt ile yolun kenar çizgisi arasında bulunuyorduk dedi.

Sanık Bayram N. S. vekili, Av. A.....S.....nun hazır bulunduğu görüldü dinlenen tanıklara karşı **SORULDU:** H...nin ifadesini kabul ediyoruz diğerlerine bir diyeceğimiz yoktur dediler.

Diğer sanık Gülerin gelmediği çağrılmakla anlaşıldı.

G/D: İstek gibi

Gelmeyen tanık Güler'in ihzaren celple dinlenmesine bu tanık dinlendikten sonra talimatın mahalline iadesine ve duruşmanın 10.09.1998 günü saat 09.30'a bırakılmasına karar verildi. 26.08.1988.

T.C.
İZMİR VİLAYETİ
Emniyet Müdürlüğü
Yeşilyurt Karakol Amirliği
SAYI : 02.09.1998
E.A. : 3
KONU : G....T.....

2. ASLİYE CEZA MAHKEMESİNE

Ekli ihzar müzekkeresinde adı geçen'an ailesi ile birlikte Z..... köyünde Yazlık tatilde oldukları yaptırılan tahkikatla anlaşılmiş olup, şahıs temin edilememiştir.

Arz ederim.

A/S Y.....K
EKİ:1 Başkomiser
Y.Yurt Karakol Amiri
ÖrnekNo. 27

**TUTUKLU İŞTİR
İHZAR MÜZEKKERESİ**

(Sankılar için)

TANIK : G....., T.....

Sanığın adı ve soyadı : Y.....m.....

İkametgah ve işyeri adresi : cad 9... sokak no:
.....daire:.....de bulunur.

İZMİR

.....

.....

Sanığın eşkal ve alemeti farikaları :

.....
.....

İhzar kararını veren mahkeme : İZMİR2. Asliye Ceza Mah.

Esas numarası : 1998/6-Tal.

Aleyhine isnat edilen suç :

İhzar kararı verilmesi sebebi : karar gereği

Duruşma günü 26.08.1998 saat 9.30 dır.

C.M.U.K.nun 133. maddesi hükmüne tevfikan yukarıda yazılı sebeplerden dolayı ihzarı karar verilennen duruşma için muayyen olan günde ihzarı için müzekkeredir. 21.08.1998

Katip Hâkim

Mühür ve imza

T.C.

Asliye Ceza Mahkemesi

1998/1

TUTUKLUDUR

NÖBETÇİ ASLİYE CEZA HAKİMLİĞİNE

İZMİR

10.08.1998 tarihinde Tedbirsizlik Dikkatsizlikle Ölüme Sebebiyet suçundan tutuklu sanık B..... N..... hakkında açılan amme davasında verilen tensip kararı gereğince:

1- Aşağıda açık kimlik ve adresi yazılı bulunan müştekinin mahkememize celbiyle, olay hakkındaki şikayet ve delillerin nelerden ibaret olduğunun,

2- Yine aşağıda açık kimlik ve adresi yazılı bulunan şahitlerinde mahkememizce celbiyle olay hakkındaki bilgi ve görgülerinin nelerden ibaret olduklarının kendilerinden etraflıca ve olayın şahidi sıfatıyla yeminle sorularak bu hususta tanzim edilecek olan zaptın duruşmanın yapılacağı 27.08.1998 tarihinden evvel mahkememize gönderilmesinin temini ricası ile talimattır.

12.08.1998

C. Hakimi

MÜŞTEKİ : R.....L.....İzmir Y..... Cad Sok
..... No Dairede Oturur.

ŞAHİTLER :

1- B.....Y.....Y..... Kızı 1968 D.lu.....Daire: 1 de oturur.

2- S.....Y.....Y..... Kızı 1962 D.lu aynı adreste oturur.

3- G.....T.....H.....Kızı 1949 D.lu İzmir-Yeşilyurtde oturur.

4-H.....L.....A.....Kızı 1330 D.lu aynı adreste oturur.

T.C.

URLA

KAPALI CEZAEVİ

MEMURLUĐU

Jandarma Bölük Komutanlığına

Urla

Cezaevimiz tutuklarından M..... oğlu 1942 doğumlu B..... S.....
tedaevi olmak üzere İzmir Devlet Hastanesine 1.8.1998 günlü İzmir C.
Savcılığına sevk edilmiştir.

Bilgilerinize arz olunur.

20.08.1988

M.....T.....

İnf. Koruma Baş Memuru

T.C.

J.Gn.K.

İLÇE JANDARMA BÖLÜK KOMUTANLIĞI

Urla

İSTH

623-48-98/264

26 AĞUSTOS 1998

KONU : B.....N.....S.....'ın Hastanede olduğu.

CUMHURİYET SAVCILIĞINA

Urla

İLGİ : U.C. Savcılığının 13.08.1998 gün ve 5729 Sayılı müzekkeresi.

URLAKapalı cezaevinde tutuklu olduğu bildirilen ve 27.08.1998 günlü saat: 09.00 da duruşmanın yapılacağı mahkemede hazır bulundurulması istenen M..... oğlu 1942 D.lu B.....N.....S.....'ın 11.08.1998 günlü tedavi olmak üzere İZMİR C. Savcılığına teslim edildiğini arz ederim.

EKLER : E.....K.....

EK-A (2 Adet Evrak) J.Astsubay Kad. Bçvş.

İlçe J. Bl.K.V

T.C.

URLA

ASLİYE CEZA MAHKEMESİ

1998/171

TUTUKLUDUR

C. Savcılığına

U

Urla Kapalı Cezaevinde Tutuklu bulunan M..... oğlu, 1942 D.lu. sanık:
B.....N.....S.....'ın. Duruşmanın yapılacağı 27.08.1988 Perşembe Günü
Saat: 09'da Mahkememizde hazır edilmesinin te-mini rica olunur.
12.08.1998

C. Hakimi

12.10.1998

ASLİYE CEZA MAHKEMESİ HAKİMLİĞİNE

U.

DOSYA NO : 1998/17**MÜŞTEKİ** : N.....L.....R.....L.....**VEKİLİ** : AV. H....., T.....**SANIK** : B.....N.....S.....**KONUSU** : talebi ve 24.08.1998 tarihli bilirkişi raporuna itiraz.

Müvekkillerim müteveffa K.....L.....'nın anne ve babası olup sanığın işlediği suçtan dolayı zarar görmüş olmamız sebebiyle davaya müdahil olarak katılmamıza karar verilmesini arz ve rica ederim.

BİLİRKİŞİ RAPORUNA KARŞI İTİRAZLARIMIZ

18.08.1998 tarihli mahallinde yapılan keşi neticesinde bilirkişi Trafik Memuru M.....I..... 24.08.1998 tarihinde raporunu mahkemeye vererek olaydaki kusur derecelerini tam tersine değiştirerek müteveffa K.....L.....'yı 5/8 kusurlu bulmuştur. Oysa, dosyada mevcut 10.08.1998 tarihli ve üç kişilik heyetçe tanzim edilen krokili bilirkişi raporunda çarpan vasitanın meskun mahalde ters isitikamete geçerek maktule vurduğu ve yerde de 41 metre fren izninin tesbit edildiği ve raporda da vasita sürücüsünün 5/8 kusurlu olduğu saptanmıştır. Bizim için geçerli olan bu ilk rapordur. İkinci verilen raporu kabul etmiyoruz.

Saygılarımızla

Av. H....., T.....

T.C.

İZMİR

BÖLGE CEZA EVİ MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : 1998/191 Dış

İZMİR

31.08.1998

CUMHURİYET SAVCILIĞINA

İZMİR

Td.Dik.Öl.Seb.Ver.Suçundan dolayı kapalı cezaevinde tutuklu
oğlu/kızı B.....N.....S.....nın U. Asliye Ceza Mahkemesinin 27.08.1998
tarih ve 1998/171 Sayılı Kararı ile tahliyesine karar verilmiş olup tevkif
müzekkeresi ilişikte sunulmuştur.

Y.....K.....

Cezaevi Müdürü

Eki : 1. Tevkif Müz.

Tev : 11.08.1998

Tah : 27.08.1998

VEZNE ALINDISI

T.C.

MALİYE VE GÜMRÜK BAKANLIĞI

Seri : 1-4

Özel No. : 517060/19

Teslim edenin adı,

Soyadı ile adresi : B....N....S..... adına Av. A.....S.....

Teslim ettiren daire : C. Savcılığına

Tahsilat müzekkeresinin tahiri : 27.08.1998 No... .. /

Ne için teslim edildiği Nakti Kefalet Toplam 1.000.000-Lira Uurla
Saymanlığınca Bir Milyon Lira alınmıştır.

Veznedar

27.08.1998

T.C.

URLA

Asliye Ceza Mahkemesi

TAHLİYEDİR

Cumhuriyet Savcılığına

URLA

Tedbirsizlik, dikkatsizlikle ölüme sebebiyet suçundan tutuklu sanık B.....N.....S... Hakkında açılan amme davasında verilen ara kararı gereğince:

Sanığın (1.000.000) lira (Bir Milyon) kefalet ile tahliyesine karar verilmiş olduğundan, Sanık Vekili Av.....A.....S..... tarafından sanık adına, Urla Mal Sandığının 27.08.1998 Tarih ve 517 1931 Sayılı makbuz ile /1.000.000) (Bir Milyon)lira yatırılmış olduğu anlaşıldığından HALEN İZMİR DEVLET HASTANESİ MAHKUMLAR KO-ĞUŞUNDA Tedavi altında bulunan Tutuklu, oğlu, 1942 D.lu sanık B.....N.....S.... başka suçtan tutuklu veya hükümlü değil ise hemen tahliyesi ile, hakkında verilen Urla Sulh Ceza Hakimliğinin 11.03.1998 Tarih ve Sorgu: 1998/8 Sayılı Tevkif Müzekkeresinin Mahkememize iade edilmesi rica olunur.

27.08.1998

C.Hakimi

İzmir'e yazılan şahit talimatı gelmediği görüldü.

Sanık vekili söz aldı:Hazırlık tahkikatında dinlenmiş olan 5 Şahidin 4 Tanesi dinlendi, diğer şahidin dinlenmesi için talimat başka bir güne kalmıştır dedi.

Mahkemece yapılan keşif zaptı ve son verilen 24.08.1988 tarihli bilirkişi raporu okundu.

Sanık vekilinden soruldu: İlk Bilirkişi raporunu kabul etmiyoruz, fakat yapılan son keşifde verilen bilirkişi raporunun kusur nisbetini mahkemenin takdirine bırakıyoruz. fakat, müvekkilim süratli değil idi, Müvekkilimin kusur derecesi gittikçe azalmaktadır, belki de daha da azalacaktır, müvekkilim hastadır, halen cezasını çekmekte olduğu hastanede sıhhati bakımından elverişli değildir, ağır Şeker hastasıdır, ikametgah sahibidir, Bihakkın veya kefalet ile tahliyesine karar verilmesini talep ederim dedi.

Ölü Muayene ve Otopsi tutanağı, Trafik kazası tesbit tutanağı, sanığın Nüfus ve Sabıka kayıtları, sanık hakkındaki Dr.Raporları Son yaptırılan Keşif neticesi verilmiş 24.8.1998 Tarihli Bilirkişi raporu okundu.

Sanık vekilinden tekrar soruldu:Yukarıdaki beyanla-rımızı aynen tekrar ederiz, Talimatlar geldikten sonra dosyanın Müttehassıs Bilirkişi heyetine gönderilmesi hususunu mahkemenin takdirine bırakıyoruz, ikametgah sahibi olan ve hasta olan müvekkilimin tahliyesini talep ede-rim dedi.

C. Savcısından mütealası soruldu:

Deliller toplanmıştır, ikametgah sahibi bulunan sanığın kefalet ile tahliyesine, gelecek talimat ile birlikte Dosyanın Müttehassıs Bilirkişi heyetine gönderilerek sanığın Kusur derecesi hakkında rapor alınarak mübâyenetin giderilmesi mütalaa olunur dedi.

G.D: Talep veçhile

1- Şahitler için İzmir'e yazılan talimat cevabının beklenilmesine

2- Hazırlık tahkikatında verilen rapor ile mahkemece yapılan keşif neticesi verilen 24.08.1998 Tarihli Bilirkişi raporları arasında sanığın kusur derecesi hakkında mübâyenet görüldüğünden, İzmir'den şahitlerin talimatı geldikten sonra dosyanın İstanbul Adli Tıp Meclisi Trafik ihtisas şubesine gönderilerek sanığın olaydaki kusur derecesi hakkında verilen Raporlardaki mübâyenet mevcut olduğundan, sanığın kusur derecesi hakkında rapor alınmasına.

3- Sanığın son bilirkişi raporunda kusur derecesinin 3/8. Nisbetinde olduğu belirtildiğinden ve sanığın hasta olması sebebiyle İZMİR DEVLET HASTANESİ'nde tutuklu koğuşunda bulunduğu da nazara alınarak (BİRMİLYON) lira Nakti Kefalet yatırıldığında ikametgah sahibi bulunan sanığın Tahliyesine ve bu hususta C. Savcılığına müzekkere yazılmasına, bu sebeplerle duruşmanın 23.10.1998 cuma günü saat :10.00'a, bırakılmasına karar verildi. 27.08.1998.

C. Hakimi

T.C.

U.

Asliye Ceza Mahkemesi

1998/1

DURUŞMA TENSİP ZAPTI

C.Hakimi : A....K....

Z. Katibi : M....K.....

Tedbirsizlik Dikkatsizlikle Ölüme Sebebiyet Vermek suçundan tutuklu sanık B.....N....S..... hakkındaki hazırlık evrakı C. Savcılığının 11.08.1998 Tarih ve 1998 G. Esas sayılı iddianameleri ile mahkememize kaydı icra edildikten sonra duruşma hazırlığı yapılmak üzere Dosya tetkik edildikten sonra:

G.D:

1- Tutuklu bulunan sanık B.....N.....S.....'ın duruş-mada hazır edilmesi için C. Savcılığına müzekkere yazılmasına,

2- Müşteki, R.....L..... ile, şahitler B..... Y..... .SGT ve H.....L.....'nın İzmir'de Oturmaları sebebiyle ifadelerinin alınması için İzmir Nöbetçi Asliye Ceza Hakimliğine talimat yazılmasına.

3- Sanığın Dosyada mevcut ehliyetname suretine göre Nüfus ve Sabıka kaydının celbine.

4- Sanığın Ehliyetname suretinin celbi için C.Savcılığına müzekkere yazılmasına.

5- Sanık B.....N....S.....'ın tutukluluk halinin devamına bu se-beple duruşmanın 27.08.1998 Perşembe günü Saat 9'da icrası tensip kılındı.

12.08.1998

C.Hakimi**Celse. No** : 1**C.Hakimi** : A.....K.....**C.Savcı Yrd** : A.....V.....**Z.Katibi** : M.....K.....**Celse Ta.** : 27.08.1998

Belli gün ve saatte Duruşma salonunda celse açıldı.

Sanık gelmedi. Sanık vekili olduğunu söyleyen Avukat A..... S..... geldi. Açık duruşmaya başlandı.

Sanık vekilinin vekaletnamesinin Dosya'da Mevcut olduğu görüldü.

G.D : Talep veçhile

Avukat A.....S.....'nun sanık vekili olarak vekaletnamesinin kabulüne karar verildi.

Yerine alındı.

Açık duruşmaya devam olundu. (iddianame okundu)

Sanığın Şeker hastası olması sebebiyle, İzmir Devlet Hastahane-nesi Mahkumlar Koğuşuna nakledildiği ve İzmir Asliye Ceza Mahkemesince talimat ile ifadesinin alınmış olduğu görüldü, okundu.

1998/461-Tal.

KEŞİF ZABTI**HAKİM** : A.....A.....**KATİP** : J.....P.....**SAVCI** : M.....U.....A.....

U. Asliye ceza hakimliğinin 1998/1 esas sayılı talimatları gereğince olayın sanığı bulunan B.....N.....S.....'ın halen İzmir Devlet Hastanesinde tedavi edilmekte bulunduğu ve ifadesinin mahallinde alınması hususunda yazılan talimat gereğince sanığın mahallinde ifadesinin alınması tensip kılınmış olup bu işlemin bugün saat 16.00 yapılması uygun görülmüş olmakla hakim A.....A..... ve C. Savcısı U....., A..... ve katip J.....P..... ve mübaşir H.....Y..... ile İzmir'de taksi sahibi Y.....P.....'a ait plakalı taksi ile sanığın yatmakta olduğu Devlet hastanesinde gelindi.

Sanığın devlet hastanesi hükümlüler koğuşunda tedavide olduğu anlaşıldı.

Görevliler tarafından tedavi merkezinin giriş kısmına getirilip Sanık vekili olduğunu söyleyen Av. A.....S..... hazır olduğu görüldü. Sanığın ifadesinin tesbitine geçildi.

SANIK

B.....N.....S..... oğlu F.....Z..... olma 1942 d.lu evli 2 çocuklu okur yazar sabıkasız nakliyecilik yapar, mahallesinde kayıtlı olup..... cad-desi..... sokak..... apartmanıde oturur halen İzmir Devlet Hastanesi

tutuklular koğuşunda tedaviede oldu-ğunu bildirdi.

U. ASLİYE CEZA HAKİMLİĞİNİN 1998/1 Sayılı talimatı ile buna ekli Urla C. Savcılığının 1998/231 esas ve 154 iddia numaralı 11.08.1998 tarihli iddianamesi okundu. SANIKTAN SAVUNULMASI SORULDU: Olay günü saat 11.30 sıralarında ben Çeşmeden İzmir'e geliyordum hadisenin vukuu bulunduğu Zeytinalanı mevkiindeki orman kampı karşısında konvoy şeklinde trafikte araç kullanıyordum hatırladığıma göre süratim 50 veya 60 km civarındaydı zira araçlar konvoy halinde seyrediyordu, çeşme tarafına doğru seyreden trafik az olduğu için gelip geçen pek yoktu, deniz tarafından yani benim seyir istikametime doğru sol tarafımdan aniden bir çocuğun yola fırladığını fark ettim, kaza bu sırada meydana geldi ben daha önce kazaya maruz kalan çocuğun yol kenarında bekleyip karşıya geçmek isteyeceğini farkedemedim. Araçlar konvoy halinde gittiği için sol taraftaki karşıya geçmek isteyen şahsı farketmemde mümkün değildi bu sebeple olayda kusurlu olmadığım inancındayım daha önce yapılan tesbiti de bu sebeple kabul etmiyorum savunmam budur dedi.

SANIK VEKİLİNİN TALEBİ ÜZERİNE SORULDU: Müvekkilim kendi şeridinden konvoyu uymak suretiyle normal süratle hareket etmektedir. Hatta kendisi bahsi geçen küçük çocuğun önüne çıkması sonucu gerekli önlemler almış lazım gelen fren işlemini tamamlanmış hatta kendisine 1. Derecede kusur ithaf edilmiştir yapılan bu tesbiti kabul etmiyoruz dedi.

SANIKTAN SORULDU: En sol taraftan aniden önüne çocuğun çıktığını görünce idaredeki aracı mümkün olduğu kadar sağa aldım hatta şarampole kadar yaklaştım ve gerekli freni lüzumu kadar ifa ettim. Bu sebeple olayda kusurum olmadığı inancındayım dedi.

C. SAVCISI VE SANIK MÜDAFİİ, alınan ifadeye bir diyeceğimiz yoktur sorulacak başka bir husus kalmamıştır dediler.

G/D: İstem gibi:

1. Mahallinde tesbiti gerekli başka bir işlem kalmadığından tesbite son verildi düzenlenen tutanak imza altına alındı 19.08.1998

Hakim C.SavcısıKâtip Mübaşir

Sanıkvekili Sanık Şöför

TRAFİK KAZASI BİLİRKİŞİ RAPORU

U. Asliye Ceza Hakimliğinin 1998/1 sayılı dosyasından bahse konu dikkatsizlik ve tedbirsizlik neticesi ölümle neticelenen trafik olayı ile ilgili bilirkişi tayin edilmem üzerine mahkeme heyeti ile birlikte ola yerine gelindi. Olay yerinde yaptığım inceleme, tetkik dosya münderecatı sonucu:

Olay günü vaktin gündüz, yolun kuru, havanın açık, yolun görüşe müsait olduğu anlaşıldı, 10.08.1998 günü saat 11.45 sıralarında sevk ve idaresinde bulundurduğu plaka sayılı otomobili ile Çeşme İlçesi istikametinden İzmir istikametine seyreden sürücü B.....N.....S..... Urla Zeytinalanı köyü orman kampı civarına geldiği sırada karşıdan karşıya geçmek isteyen mütevefa 1989 doğumlu K.....L.....'ya çarparak ölümle

neticelenen trafik olayının vukuu bulunduğu anlaşılmıştır.

Olay anında sürücü B.....N....S.... süratini yol ve trafik durumuna uydurmadığı meskun mahalde süratli seyrettiğinin yerdeki fren izlerinden anlaşıldığı ancak müteveffa yaya K.....L.....'nın küçük yaşta oluşu ve trafik kurallarını bilmeyişi, şahit beyanlarından da anlaşılacağı gibi İzmir'den otobüsle geldikleri ve yol kenarında inip karşıdan karşıya geçmek istedikleri ve yanında yakınlarının bulunduğu ancak K.....L.....'nın yolu kontrol etmeden karşıdan karşıya geçmek istediği ve bir anda yola çıktığı çarpmanın kaplama üzerinde meydana geldiği olaya ilk müdahalede bulunan bölge trafik zabıtasının kaza tetkik raporunda gösterildiği müşahade edilmiştir. Bu nedenlerle müteveffa yaya K.....L.....'nın karayolları trafik yasası ve yönetmeliğinin ilgili maddeleri gereği karayolu üzerinde yolu kontrol etmeden karşıdan karşıya geçmek istemesi ilk geçiş hakkını motorlu kara nakli vasıtasına tanımadığı bu sebeble kazanın oluşmasında 5/8 nisbetinde Sekiz Beş nisbetinde kusurlu ve kabahatli bulunduğu, Sürücü B.....N.....S.....'ın ise meskun mahalde süratini yol ve trafik durumuna uydurmadığından ve daha dikkatli ve tedbirli davranmadığından kazanın oluşmasında 3/08 Sekiz Üç nisbetinde kusurlu ve kabahatli bulunduğu kanaatine hasıl olmuştur.

Arz ederim. 24.08.1998

M.....I.....

U. TrafikPolis Memuru

Bilirkişi

T.C.

Urla.

Asliye Ceza Mahkemesi

1998/17

KEŞİF ZABIT VARAKASI

Tedbirsizlik Dikkatsizlikle Ölüme sebebiyet vermek suçundan tututlu sanık B.....N.....S..... Vekili Av....A....S..... tarafından verilmiş dilekçede, işin tutuklu olması ve olay yerindeki izlerin kaybolması bakımından, Bilirkişi marifetiyle olay yerinde keşif yapılmasını ve keşif masraflarının taraflarınca yatırılacağını beyan etmesi üzerine Mahkeme heyeti ile birlikte olayın vukuu bulunduğu Zeytinalan köyü Orman kampı yanına gelindi.

Sanık Vekili olay yerini gösterdi.

Olay yerindeki izler incelendi.

Resen seçilen Bilirkişi huzura alındı.

BİLİRKİŞİ : M.....I.....

.....Oğlu, 1945 D.lu U.Emniyetinde Trafik polis memuru, samığı tanımaz, Bilirkişiliğe mani hali yok, usulen yemini verildi soruldu.

Olay yerine gördüm, olay yerindeki izleri inceledim, gerekli ölçümlerimi yaptım, dosyayı okudum, Bu husustaki raporumu mahkemeye ibraz edeceğim mehil verilmesini isterim, dedi.

Sanık ve kilinden soruldu:Müvekkilim olay günü Çeşmeden İzmir istikametine giderken yolun sağ şeridini takiben İzmir'e doğru gittiği sırada olay yerinde İzmir tarafına gidiş istikametine nazaran yolun sol tarafında bulunan çocuğun aniden yolun sağ tarafına geçmek için yolun sağ tarafına fırlaması neticesi bu olay olmuştur. Bilirkişi raporu verildikten sonra diyeceklerimizi söyleyeceğiz, şimdilik bir diyeceğim yoktur dedi.

C. Savcısından soruldu:Bilirkişiden tesbitini istediği başka bir husus olmadığını söyledi.

G.D.: Olay yerinde yapılacak başka bir husus kalmadığından, Bilirkişiye (.....lira) Ücret takdirine, bilirkişi raporunu mahkemeye ibraz etmesi için verilmesine ve tutulan zaptın imza altına alınması karar verildi. 18.8.1998

C.Hakimi C. Savcısı Yrd. Z.Kâtibi
Mübaşir Bilirkişi Sanık Vekili

Dosya No : 1998/1

Duruşma : 27.08.1998

URLA ASLİYE
CEZA MAHKEMESİ HAKİMLİĞİNE

SANIK : B.....N....S.

VEKİLİ : AV.A.....S....., İşhanı katNo..... İZMİR

SUÇ : Tedbirsizlik ve dikkatsizlik neticesi ölüme sebebiyet

AÇIKLAMA :

1- Müvekkilim tedbirsizlik ve dikkatsizlik neticesi ölüme sebebiyet suçundan tutukludur. Dava muhterem Mahke-menize açılmıştır.

2- Müvekkilim tek böbrekli ve şeker hastası olup sürekli tedaviye ve doktor kontrolüne muhtaç bir kişidir. Bu nedenle doktorun lüzum görmesi nedeniyle tam teşekküllü İzmir Devlet Hastahanesinde mahkum ve tutuklu bölümüne nakledilmiştir. Halen bu yerde bulunmaktadır.

3- Bu nedenlerle durumun mahkemenizce değerlendiril-mesi açısından bu dilekçenin yazılmasına ihtiyaç duyulmuş olup, ifade ve savunmasının istinabe yoluyla alınmasına karar verilmesini talep zorunlu kalmıştır.

SONUÇ VE İSTEM : Yukarıda açıkladığımız nedenlerle halen İzmir Devlet Hastahanesi tutuklu ve hükümlü koğuşunda bulunan sanık müvekkilimin savunmasının talimat yoluyla alınmasına karar verilmesini saygıyla talep ederim. 18.08.1998

Not : Vekaletname dosya içindedir.

Sanık B.....N....S.....

Vekili

Av.A.....S.....

T.C.

İZMİR

2. AĞIR CEZA MAHKEMESİ

1998/34

MÜTEFERRİK KARAR

Dikkatsizlik, tedbirsizlik ölüme sebebiyet vermek suçundan sanık B.....N.....S..... 11.08.1998 tarihli ve vekili Av. A.....S..... 11.08.1998 tarihli dilekçesi ile tevkife itirazda bulunmuş olmakla tutuklamayı Sulh Ceza Hakimi sıfatı ile Asliye Ceza Hakimi vermiş olduğundan U..... Asliye Ceza Mahkemesinin 1998/1 Sayılı Dosyası incelendi mütalaa alındıktan sonra,

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Sanığın 5/8 oranında kusurlu bulunmasına ve bu taraf şahitlerin şahadetlerine ve dosya münderecatına göre sanık vekilinin ve sanığın tevkife vaki itirazın ve tahliye talebinin REDDİNE.

Kararın sanık vekiline mahalli mahkemece tebliğine, dosyanın U. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmek üzere C. Savcılığına tevdiine, kesin olmak üzere karar verildi.13.08.1998

T.C.

İZMİR

2. AĞIR CEZA MAHKEMESİ

SAYI

Sanık B.....N.....S..... ve Vekili tutuklamaya itirazda bulunmuş olmakla mütalaa beyanı ricasıyla C. Savcılığına 13.08.1998

Başkan Y.

T.C.

Urla

Asliye Ceza Mahkemesi

1998/1

TUTUKLUDUR

İZMİR NÖBETÇİ AĞIR CEZA MAHKEMESİ

BAŞKANLIĞINA GÖNDERİLMEK ÜZERE

CUMHURİYET SAVCILILIĞINA

URLA

Tedbirsizlik ve Dikkatsizlik neticesi ölüme sebebiyet veren olayda 5/8, Nisbetinde kurulu olduğu belirtilen sanık: B..... N.... S..... Asliye Ceza Hakimi sıfatı ile tevkif edilmiş olması ve sanık tarafından verilen 11.08.1998 tarihli dilekçesiyle tevkife itiraz mahiyetinde görüldüğünde bu hususta bir karar verilmesi için dosya ilişikte sunulmuştur.

Gereği bilgilerinize rica olunur. 12.08.1998

C.Hakimi

EKİ :1 Adet Dosya

**İZMİR NÖBETÇİ AĞIR CEZA
MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA
TUTUKLAMAYA EK İTİRAZ DİLEKÇESİ**

VEREN SANIK : B....N....S..... Caddesi.....sokak Ap....de oturur

VEKİLİ : AV.A.....S..... İşhanı Kat:....No..... İZMİR

AÇIKLAMA :

1- Müvekkilim Bidaresindeki araç ile Çeşme'den İzmir'e gelirken öğle saatine yakın Z.... orman kampı yakınlarında 10 yaşlarında bir çocuğun aniden yola çıkması neticesi çocuğun ölümüyle neticelenen trafik olayı meydana gelmiştir.

2- Olayda müvekkilimin kusuru bulunmamaktadır. Her türlü trafik kaidesine riayet etmiş olay sırasında gereken önlemleri almıştır.

Olay çocuğun ani araç önüne çıkmasıyla meydana gelmiştir. Herne kadar olaydan sonra bilirkişi verdiği raporda müvekkilimi 5/8 oranında kusurlu bulmuş ise de müvekkilime verilen bu kusur oranı çok fazladır.Kanaatimizce kusur tamamen ölen çocuktur.

3- Müvekkilim 10.08.1998 tarihinde meydana gelen olaydan sonra tutuklanmıştır. Kendisi ibraz etmiş bulun-duğumuz raporlardanda anlaşılacağı şekilde bir böbrekle yaşayan ve şeker hastalığından devamlı tedavi gören bir kimse olduğu için İzmir Devlet Hastahanesine kaldırılmıştır ve halen Hastahanesinin Mahkumlar koğuşunda bulunmaktadır. Bu olaydan sonra da hastalığında artma müşahade edilmiştir.

4- Belirttiğimiz şekilde olayda müvekkilimin kusurlu olmamasına raman ilk verilen rapor dikkate alınarak hakkında tutuklama kararı verilmiştir. İleride tahkikat sırasında bütün delillerin değerlendirilmesi ve yeniden yapılacak bilirkişi incelemesi neticesinde müvekkilimize izafe edilen kusur oranında azalma olacağı kanaatindeyiz. Suç taksirli suçlardandır. İlerde müvekkilim yönünden telafisi imkansız durumlar yaratabilir: Müvekkilimin olaydan duyduğu elem büyüktür. Fakat kusurunun olmaması kendisini vicdan yönünden rahatlatmaktadır. Fakat hastahane de olsa bile tutuklu muamelesi görmesi onu bunalıma sürüklemektedir. İlerde kusur oranında azalma olma ihtimali, İstanbul'da bir işinin ve belirli bir ikametgahının bulunması, suçun taksirli suçlardan olup, diğer haklardan yararlanma durumunun dikkate alınması, delillerin toplanmasına engel bir durumunun bulunmaması ve bilhassa hastalığının çok vahim bir safhaya gelmiş bulunması dikkate alınarak hakkında verilen tutukluluk kararının kaldırılmasına karar verilmesini istemek zorunluğu doğmuştur.

NETİCE VE TALEP : Belirttiğimiz nedenlerle ve müvekkilimize izafe edilen kusur oranı tahkikat sırasında ve yeniden yapılacak bilirkişi incelemesi ile ortaya çıkacağından, kusur oranında azalma ve hatta

kusursuzluk ihtimali bulunduğundan ilerde telafisi imkansız durum yaratılmaması için müvekkilimin hiç olmazsa uygun birkefalet karşılığında TAHLİYESİ'sine karar verilmesini vekaleten talep ederim. 13.08.1998

EK : Vekaletname

Müvekkilime ait raporlar Sanık Vekili Av. A....S.....

T.C.

URLA

CUMHURİYET SAVCILIĞI

HAZIRLIK NO : 1998/73

ESAS NO : 1998/23

İDDİANAME NO : 1998/15

İDDANAME

U. ASLİYE CEZA HAKİMLİĞİNE

DAVACI : K.H.

ÖLEN KİŞİ : K.....L.....R..... OĞLU, 1989 D.LU.... MAHALLESİ
NUF. KAYITLI

MÜŞTEKİ : R.....L.....AYNI YERDE OTURUR.

SANIK : B....N....S... OĞLU 1942 DOĞUMLU
....NUF. KAYITLI OLUP.....CADDESİ....SOKAK.....APT..... 'DE OTURUR.

SUÇ : TEDBİRSİZLİK DİKKATSİZLİK ÖLÜ-ME
SEBEBİYET

SUÇTARİHİ : 10.8.1998

KANUN MADDESİ : TCK'NIN 455/1 SON, 40, 2918 S.K.'NUN 119 MAD-
DELERİ

HAZIRLIK EVRAKI İNCELENDİ:

Sanığın olay günü yönetimindeki mercedes otomobille Çeşmeden İzmir'e Z.... köyü orman kampı karşısında yolun sol tarafından karşıya geçmek için aniden yola çıkan 10 yaşlarındaki K.....L.....'ya tedbirsizlik dikkatsizlik ve aşırı hız yapması nedeniyle çarparak ölü-müne sebebiyet verdiği ve yapılan keşif ve bilirkişi incelenmesinde sanığın olayda 5/8 oranında kusurlu bulunduğu böylece sanığın üzerine atılan tedbirsizlik dikkatsizlikle ölüme sebebiyet virmek suçunu işlediği, iddia, ölü muayene ve otopsi tutanağı keşif ve bilirkişi inceleme tutanağı, tanık ifadesi ve sanığın savunması gibi delillerle anlaşılmış olduğundan,

Duruşmanın yapılarak sanığın üzerine atılan suçtan eylemine uyan yukarda yazılı kanun maddeleri uyarınca cezalandırmasına karar verilmesi kamu adına iddia olunur 11.08.1998.

A..... V..... C..... Savcı Yrd.

SORGU ZAPTI**T.C.****U.****SULH CEZA HAKİMLİĞİ****Sorgu : 1998/8**

Tedbirsizlik ve dikkatsizlikle ölüme sebebiyet vermek suçundan sanık B....N....S..... hakkındaki hazırlık evrakı U.....C. Savcılığının yazılarıyla sorgusunun yapılarak tutuklanmasına karar verilmesi talep edilmiş olmakla mevcuden hakimliğimize gönderilen sanık serbest olarak huzura alındı.

Sanık : B.....N.....S.....

M..... ve Z.....'den olma, 1942 D.lu doğum..... ilçesi.....mhl..... nüfusunda kayıtlı, evli, 2 Çocuklu okur yazar, Türk, İslam, sabıkasız, serbest meslek sahibi..... car, sk..... apt.....

Hazırlık evrakı okundu sanığa müspet suç anlatıldı sanıktan savunması soruldu: 10.08.1998 günü öğle üzeri saat 12.000 sıralarında idaredeki Mercedes araba ile Çeşme istikametinden İzmir istikametine doğru gitmekte olduğum bir sırada Zeytinaları mahl.sı orman kampı civarında bir çocuk deniz tarafından kara tarafına doğru çekmek için yola fırladı, tahminen süretim 50-60 kilometre civarında idi fren yapmama rağmen çarpmaya mani olamadım olay bu şekilde vuku bulmuştur dedi.

Evrak tetkik edildi.

G.D: olayın oluş şekline sanığın meskun mahalde çok hızlı gittiğinin bilirkişi raporunda belirtilmiş olmasına, trafik kazasının ölümle neticelenmiş olmasına ve trafik kaza raporundaki sanığın 8/5 nisbetinde kusurlu olduğunun açıklanmış olmasına mevcut delillere göre sanığın CMUK.'nun 104 maddesi gereğince tefkifine yeterli miktarda tevkif müzekkeresi çıkartılmasına tevkif durumunun C. Savcılığına tevdiine, itirazı kabil olmak üzere karar verildi.

Katip

11.08.1998

Hakim

T.C.

URLA

SAĞLIK OCAĞI

RAPOR:

M..... oğlu 1942 doğumlu B.....N.....S.....'ın saat 16.15'de yapılan muayenesinde:

Alkol almamış olduğunu bildirir rapordur. 10.8.1998.

Dr. C.....

M.....

Sağlık Ocağı

U.....

SANIK:

B.....N.....S.....M.....Oğlu, 1942 D.lu İ.....C.....S..... mah..... nufkaytlı olup, halencad....sokak, apt adresinde oturur, olay anlatıldı soruldu:

Dün öğle saatlerinde yönetimindeki mercedes otomobille Çeşmeden İzmir'e gidiyordum Z..... Orman kampı yakınlarında konvoy halinde giderken deniz tarafından yani yolun solundan aniden bir çocuk yola fırladı, direksiyonu sağa çevirip fren yaptım fakat çarpmaya engel olamadım aracım normal bir hızla gidiyordu, kornada çalamadım çünkü mesafe çok yakındı ve çocuk aniden yola fırladı, suçsuzum dedi, ifadesi okundu imzası alındı. 11.8.1998.

C.Savcısı

Katip

Sanık

TANIK:

B..... Y.....Y..... kızı, 1968, D.lu, İ.....caddesi, apt, daire:'de oturur, yemini verildi soruldu:

Biz bugün öğle saatlerinde enişte M.....S.....'ın kullandığı Mercedes otomobille İzmir'e gidiyorduk otomobil normal bir hızla gidiyordu Z..... mahallesi yakınlarında yolun sağ tarafında durmakta bulunan bir çocuğun aniden yola fırladığını gördüm; ben arka ortada oturuyordum, eniştem çocuğ görünce korma çaldı ve fren yaptı fakat çarpmaya engel olmadı, çünkü mesafe çok azdı çocuğun havaya fırladığını gördüm, çarptıktan sonra eniştem durdu aşağıya indi ve şeker hastası olduğu için bayıldı, daha sonra karakola gittik, olayda eniştemin kusuru yoktur, otomobil sollama falan yapmadı, kendi şeridinde ve normal hızla gidiyordu dedi ifadesi okundu imzası alındı.

C. Savısı

Katip

Tanık

TANIK:

G..... T..... H..... kızı 1949 D.lu İ..... sokak, caddesi, No daire:..... İzmir adresinde oturur, yemini öerildi soruldu:

Ölen K..... I..... benim abimR. Oğludur, kendisi bugün İzmir'den ablası A..... ile birlikte ve babaannesi H..... I..... ile birlikte otobüsle gelmişler ve otobüsten inip bizim eve doğru yolun karşısına geçmek istedikleri bir sırada yolun deniz tarafında banket üzerinde durdukları bir sırada U..... istikametinden hızla gelen bir açık yeşil bir otomobil kendisine çarptı ve daha sonra yolun sağına yani kendi şeridine geçip ilerde durdu ben evin balkonunda oturuyordum aramızda yaklaşık 500 metre bir mesafe mevcuttur, yani otomobil kendi şeridinden çıkıp sola geçti ve solda yolun karşısında duran çocuğa çarptı daha sonra sağ şeride geçti, araba çık hızlı geliyordu, korna falan çalındığını duymadım, dedi, ifadesi okundu imzası alındı. 10.08.1998.

C. Savısı

Katip

Tanık

TANIK:

H..... L.....A.....H..... Kızı 1330 D.lu, aynı adreste oturur, yemini verildi soruldu:

Ben bugün öğle saatlerinde İzmir'den Zeytinalanında bulunan B..... kızım, Gülertayın kızında kalmak üzere otobüsle geldim otobüsten indik, yolun deniz tarafındaki kenarında bekliyorduk, U..... istikametinden hızla gelen bir otomobil yolun kenarında duran K..... hızla çarptı ve çocuğun üzerinden geçip yolun sağ tarafına doğru geçti ve fren yaparak durdu araba çok hızlı geldi, ve sanıyorum sollama yaparken yolun solunda durmakta bulunan çocuğa çarptı çocuk asfalta çıkış falan yapmadı dedi ifadesi okundu imzası alındı. 10.08.1998

C. Savısı

Katip

Tanık

ÖLÜ MUAYENE VE OTOPSİ PAROPU TUTANAĞI

10.08.1998 Günü saat: 16.00 sıralarında ilçemiz U..... İzmir karayolunda ölümlü trafik kazası meydana geldiğinin emniyet amirliği tarafından bildirilmesi üzerine gecikilmesinde sakınca bulunduğundan ilden temin edilen Y..... Ü..... 'a plakalı taksi ile olay yerine gelindi Zeytinaları mahallesinde Orman kampı karşısında villa karşısına gelecek bir yerde kazanın meydana geldiği ve U..... İzmir'e doğru gidiş istikametine göre yolun sağ şeridinde bankete doğru giden 41 metre fren izi mevcut olduğu ve fren izlerinin bitim yerinde far kırıkları bulunduğu ve asfaltın sağ tarafında yoldan yaklaşık 4 metre aşağıda bulunan arazi üzerinde bir çocuk cesedinin yatmakta olduğu olay yerinde bölge trafik denetleme istasyon amirliğince gerekli güvenlik önlemlerinin alınmış olduğu ve kazaya karışan aracın sanık ile birlikte denetleme istasyon amirliğinde bulunduğu, anlaşıldı Ceset incelendiğinde 10 yaşlarında üzerinde giysi olarak bir mayo ve kısa kollu beyaz renkli bir gömlek bulunduğu, başta geniş ve parçalı bir yara bulunduğu, sağ bacağın diz üzerinden kırık olduğu, sağ kolun bilek üzerinden kırık olduğu, sol bacağın iç kısmında elyasa genişliğinde parçalı ve kanamalı bir yara bulunduğu, ölü katılığının henüz teşekkül etmemiş olduğu, ölü morluklarının yer yer sırtta teşekkül etmiş olduğu, vücutta başkaca bir darp ve cebir izi, ateşli ateşsiz silah yarası, boğmaya ve asiya, delalet eder herhangi bir bulgu mevcut olmadığı, görüldü, Cesedin kimliğinin tesbiti için G..... eniştesi olduğunu beyan eden C..... T.... huzura alındı.

Ölen benim kayınbiraderimin çocuğu olur, ben kazayı görmedim, ancak çocuk burada misafireten benim evimde kalmak üzere gelirken bu kaza meydana gelmiş adı soyadı K..... L..... R..... oğlu, M..... den olma 1989 D.lu dur, İzmir nf. Kayıtlıdır dedi.

Kesin ölüm sebebinin tayini için cesed hükümet tabibine tevdi edildi.

BİLİRKİŞİ:

Dr. C..... M.....B.....İ..... kızı 1960 doğumlu hala hükümet tabibi olarak görev yapar, yemini verildi soruldu:

Cesetteki bulgular ve fiziki yapısı konusunda C. Savcısının görüşlerine aynen katılıyorum vücutta ölüm meydana getirebilecek herhangi bir darp cebir izi ve ateşli ateşsiz silah yarası yoktur ancak, sağ bacak diz üzerinden kırıktır, sağ sol bilek üzerinden kırıktır, kafada frontal bölgede 15 cm. uzunluğunda, 3 cm. eninde parçalı çökme kırığı, ve beyinde laserasyon tesbit edilmiştir, kesin ölüm nedeni kaza sonucu oluşan KAZADAKİ HASARDIR, ölüm sebebi kesin ve aşıkardığından, klasik sistematik otopsi yapılmasına gerek yoktur, Cesedin hali sistematik otopsi yapılmasına müsait değildir dedi.

Ölüm sebebi kesinlikle saptanmış olduğundan sistematik otopsi yapılmasına gerek görülmedi, ve cesedin defnine izin verilerek mahallinde tutulan tutanak birlikte imza altına alındı 10.08.1988.

C. Savcısı Katip Kimlik Tanığı
Şöför Hizmetli

CEZA MUHALEMESİ KANUNU

Kanun Numarası : 5271
Kabul Tarihi : 4/12/2004
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 17/12/2004 Sayı :25673
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 44 Sayfa:

BİRİNCİ KİTAP**Genel Hükümler****BİRİNCİ KISIM****Kapsam, Tanımlar, Görev ve Yetki****BİRİNCİ BÖLÜM****Kapsam ve Tanımlar****Kanunun kapsamı****Madde 1**

(1) Bu Kanun, ceza muhakemesinin nasıl yapılacağı hususundaki kurallar ile bu sürece katılan kişilerin hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenler.

Tanımlar**Madde 2**

(1) Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Şüpheli: Soruşturma evresinde, suç şüphesi altında bulunan kişiyi,
- b) Sanık: Kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişiyi,
- c) Müdafî: Şüpheli veya sanığın ceza muhakemesinde savunmasını yapan avukatı,
- d) Vekil: Katılan, suçtan zarar gören veya malen sorumlu kişiyi ceza muhakemesinde temsil eden avukatı,
- e) Soruşturma: Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi,
- f) Kovuşturma: İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi,
- g) İfade alma: Şüphelinin kolluk görevlileri veya Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesini,
- h) Sorgu: Şüpheli veya sanığın hâkim veya mahkeme tarafından soruşturma veya kovuşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesini,
- i) Malen sorumlu: Yargılama konusu için hükme bağlanması ve bunun kesinleşmesinden sonra, maddî ve malî sorumluluk taşıyarak hükmün sonuçlarından etkilenecek veya bunlara katlanacak kişiyi,
- j) Suçüstü:
 1. İşlenmekte olan suç,

2. Henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suç,

3. Fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delille yakalanan kimsenin işlediği suç,

k) Toplu suç: Aralarında iştirak iradesi bulunmasa da üç veya daha fazla kişi tarafından işlenen suç,

l) Disiplin hapsi: Kısmî bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen, seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, önödeme uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adli sicil kayıtlarına geçirilmeyen hapsi, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Görev

Görev

Madde 3

(1) Mahkemelerin görevleri kanunla belirlenir.

(2) (Ek: 26/06/2009 – 5918/6 md.) Barış zamanında, asker olmayan kişilerin Askeri Ceza Kanununda veya diğer kanunlarda yer alan askerî mahkemelerin yargı yetkisine tabi bir suçta tek başına veya asker kişilerle iştirâk halinde işlemesi durumunda asker olmayan kişilerin soruşturmaları Cumhuriyet savcıları, kovuşturmaları adli yargı mahkemeleri tarafından yapılır.

Re'sen görev kararı ve görevde uyumsuzluk

Madde 4

(1) Davaya bakan mahkeme, görevli olup olmadığına kovuşturma evresinin her aşamasında re'sen karar verebilir. 6. madde hükmü saklıdır.

(2) Görev konusunda mahkemeler arasında uyumsuzluk çıktığında, görevli mahkemeyi ortak yüksek görevli mahkeme belirler.

Görevsizlik kararı verilmesi gereken hâl ve sonucu

Madde 5

(1) İddianamenin kabulünden sonra; işin, davayı gören mahkemenin görevini aştığı veya dışında kaldığı anlaşılırsa, mahkeme bir kararla işi görevli mahkemeye gönderir.

(2) Adli yargı içerisindeki mahkemeler bakımından verilen görevsizlik kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

Görevsizlik kararı verilemeyecek hâl

Madde 6

(Değişik: 06/12/2006 – 5560/16 md.)

(1) Duruşmada suçun hukukî niteliğinin değiştiğinden bahisle görevsizlik kararı verilerek dosya alt dereceli mahkemeye gönderilemez.

Görevli olmayan hâkim veya mahkemenin işlemleri**Madde 7**

(1) Yenilenmesi mümkün olmayanlar dışında, görevli olmayan hâkim veya mahkemece yapılan işlemler hükümsüzdür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**Bağlantılı Davalar****Bağlantı kavramı****Madde 8**

(1) Bir kişi, birden fazla suçtan sanık olur veya bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birden fazla sanık bulunursa bağlantı var sayılır.

(2) Suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme fiilleri de bağlantılı suç sayılır.

Davaların birleştirilerek açılması**Madde 9**

(1) Bağlantılı suçlardan her biri değişik mahkemelerin görevine giriyorsa, bunlar hakkında birleştirilmek suretiyle yüksek görevli mahkemede dava açılabilir.

Görülmekte olan davaların birleştirilmesi ve ayrılması**Madde 10**

(1) Kovuşturma evresinin her aşamasında, bağlantılı ceza davalarının birleştirilmesine veya ayrılmasına yüksek görevli mahkemece karar verilebilir.

(2) Birleştirilen davalarda, bu davaları gören mahkemenin tâbi olduğu yargılama usulü uygulanır.

(3) İşin esasına girdikten sonra ayrılan davalara aynı mahkemede devam olunur.

Geniş bağlantı sebebiyle birleştirme**Madde 11**

(1) Mahkeme, bakmakta olduğu birden çok dava arasında bağlantı görürse, bu bağlantı 8. maddede gösterilen türden olmasa bile, birlikte bakmak ve hükme bağlamak üzere bu davaların birleştirilmesine karar verebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**Yetki****Yetkili mahkeme****Madde 12**

(1) Davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir.

(2) Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir.

(3) Suç, ülkede yayımlanan bir basılı eserle işlenmişse yetki, eserin yayım merkezi olan yer mahkemesine aittir. Ancak, aynı eserin birden çok yerde basılması durumunda suç, eserin yayım merkezi dışındaki baskısında meydana gelmişse, bu

suç için eserin basıldığı yer mahkemesi de yetkilidir.

(4) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan hakaret suçunda eser, mağdurun yerleşim yerinde veya oturduğu yerde dağıtılmışsa, o yer mahkemesi de yetkilidir. Mağdur, suçun işlendiği yer dışında tutuklu veya hükümlü bulunuyorsa, o yer mahkemesi de yetkilidir.

(5) Görsel veya işitsel yayınlarda da bu maddenin üçüncü fıkrası hükmü uygulanır. Görsel ve işitsel yayın, mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde işitilmiş veya görülmüşse o yer mahkemesi de yetkilidir.

Özel yetki

Madde 13

(1) Suçun işlendiği yer belli değilse, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.

(2) Şüpheli veya sanığın Türkiye'de yerleşim yeri yoksa Türkiye'de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.

(3) Mahkemenin bu suretle de belirlenmesi olanağı yoksa, ilk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi yetkilidir.

Yabancı ülkede işlenen suçlarda yetki

Madde 14

(1) Yabancı ülkede işlenen ve kanun hükümleri uyarınca Türkiye'de soruşturulması ve kovuşturulması gereken suçlarda yetki, 13. maddenin birinci ve ikinci fıkralarına göre belirlenir.

(2) Bununla birlikte Cumhuriyet savcısının, şüphelinin veya sanığın istemi üzerine Yargıtay, suçun işlendiği yere daha yakın olan yer mahkemesine yetki verebilir.

(3) Bu gibi suçlarda şüpheli veya sanık Türkiye'de yakalanmamış, yerleşmemiş veya adresi yoksa; yetkili mahkeme, Adalet Bakanının istemi ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının başvurusu üzerine Yargıtay tarafından belirlenir.

(4) Yabancı ülkelerde bulunup da diplomatik bağışıklıktan yararlanan Türk kamu görevlilerinin işledikleri suçlardan dolayı yetkili mahkeme Ankara mahkemesidir.

Deniz, hava ve demiryolu taşıtlarında veya bu taşıtlarla işlenen suçlarda yetki

Madde 15

(1) Suç, Türk bayrağını taşıma yetkisine sahip olan bir gemide veya böyle bir taşıt Türkiye dışında iken işlenmişse, geminin ilk uğradığı Türk limanında veya bağlama limanında bulunan mahkeme yetkilidir.

(2) Türk bayrağını taşıma hakkına sahip olan hava taşıtları ile demiryolu taşıtları hakkında da yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır.

(3) Ülke içerisinde deniz, hava veya demiryolu taşıtlarında ya da bu taşıtlarla işlenen suçlarda, bunların ilk ulaştığı yer mahkemesi de yetkilidir.

(4) Çevreyi kirletme suçu, yabancı bayrağı taşıyan bir gemi tarafından Türk kara suları dışında işlendiği takdirde, suçun işlendiği yere en yakın veya geminin

Türkiye'de ilk uğradığı limanın bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.

Bağlantılı suçlarda yetki

Madde 16

(1) Yukarıdaki maddelere göre her biri değişik mahkemelerin yetkisi içinde bulunan bağlantılı ceza davaları, yetkili mahkemelerden herhangi birisinde birleştirilerek görülebilir.

(2) Bağlantılı ceza davalarının değişik mahkemelerde bakılmasına başlanmış olursa, Cumhuriyet savcılarının istemlerine uygun olmak koşuluyla, mahkemeler arasında oluşacak uyuşma üzerine, bu davaların hepsi veya bir kısmı bu mahkemelerin birinde birleştirilebilir.

(3) Uyuşulmazsa, Cumhuriyet savcısı veya sanığın istemi üzerine ortak yüksek görevli mahkeme birleştirmeye gerek olup olmadığına ve gerek varsa hangi mahkemede birleştirileceğine karar verir.

(4) Birleştirilmiş olan davaların ayrılması da bu suretle olur.

Yetkide olumlu veya olumsuz uyuşmazlık

Madde 17

(1) Birkaç hâkim veya mahkeme arasında olumlu veya olumsuz yetki uyuşmazlığı çıkarsa, ortak yüksek görevli mahkeme, yetkili hâkim veya mahkemeyi belirler.

Yetkisizlik iddiası

Madde 18

(1) Sanık, yetkisizlik iddiasını, ilk derece mahkemelerinde duruşmada sorgusundan, bölge adliye mahkemelerinde incelemenin başlamasından ve duruşmalı işlerde inceleme raporunun okunmasından önce bildirir.

(2) Yetkisizlik iddiasına ilişkin karar, ilk derece mahkemelerinde sanığın sorgusundan önce, bölge adliye mahkemelerinde duruşmasız işlerde incelemenin hemen başlangıcında, duruşmalı işlerde inceleme raporu okunmadan önce verilir. Bu aşamalardan sonra yetkisizlik iddiasında bulunulamayacağı gibi mahkemeler de bu hususta re'sen karar veremez.

(3) Yetkisizlik kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

Davanın nakli

Madde 19

(1) Yetkili hâkim veya mahkeme, hukukî veya fiilî sebeplerle görevini yerine getiremeyecek hâlde bulunursa; yüksek görevli mahkeme, davanın başka yerde bulunan aynı derecede bir mahkemeye nakline karar verir.

(2) Kovuşturmanın görevli ve yetkili olan mahkemenin bulunduğu yerde yapılması kamu güvenliği için tehlikeli olursa, davanın naklini Adalet Bakanı Yargıtay'dan ister.

Yetkili olmayan hâkim veya mahkemenin işlemleri

Madde 20

(1) Yetkili olmayan hâkim veya mahkemece yapılan işlemler, sadece yetkisizlik nedeniyle hükümsüz sayılmaz.

Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde yapılan işlemler

Madde 21

(1) Bir hâkim veya mahkeme, yetkili olmasa bile, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, yargı çevresi içerisinde gerekli işlemleri yapar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Hâkimin Davaya Bakamaması ve Reddi

Hâkimin davaya bakamayacağı hâller

Madde 22

(1) Hâkim;

- a) Suçtan kendisi zarar görmüşse,
- b) Sonradan kalksa bile şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlilik, vesayet veya kayımlık ilişkisi bulunmuşsa,
- c) Şüpheli, sanık veya mağdurun kan veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyundan biri ise,
- d) Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlât edinme bağlantısı varsa,
- e) Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında üçüncü derece dahil kan hısımlığı varsa,
- f) Evlilik sona ermiş olsa bile, şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında ikinci derece dahil kayın hısımlığı varsa,
- g) Aynı davada Cumhuriyet savcılığı, adli kolluk görevi, şüpheli veya sanık müdafiliği veya mağdur vekilliği yapmışsa,
- h) Aynı davada tanık veya bilirkişi sıfatıyla dinlenmişse,
Hâkimlik görevini yapamaz.

Yargılamaya katılamayacak hâkim

Madde 23

(1) Bir karar veya hükme katılan hâkim, yüksek görevli mahkemece bu hükme ilişkin olarak verilecek karar veya hükme katılamaz.

(2) Aynı işte soruşturma evresinde görev yapmış bulunan hâkim, kovuşturma evresinde görev yapamaz.

(3) Yargılamanın yenilenmesi halinde, önceki yargılamada görev yapan hâkim, aynı işte görev alamaz.

Hâkimin reddi sebepleri ve ret isteminde bulunabilecekler

Madde 24

(1) Hâkimin davaya bakamayacağı hâllerde reddi istenebileceği gibi, tarafsızlığını şüpheyne düşürecek diğer sebeplerden dolayı da reddi istenebilir.

(2) Cumhuriyet savcısı; şüpheli, sanık veya bunların müdafii; katılan veya vekili, hâkimin reddi isteminde bulunabilirler.

(3) Bunlardan herhangi biri istediği takdirde, karar veya hükme katılacak hâkimlerin isimleri kendisine bildirilir.

Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı hâkimin reddi isteminin süresi

Madde 25

(1) Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı bir hâkimin reddi, ilk derece mahkemelerinde sanığın sorgusu başlayıncaya; duruşmalı işlerde bölge adliye mahkemelerinde inceleme raporu ve Yargıtayda görevlendirilen üye veya tetkik hâkimi tarafından yazılmış olan rapor üyelere açıklanıncaya kadar istenebilir. Diğer hâllerde, inceleme başlayıncaya kadar hâkimin reddi istenebilir.

(2) Sonradan ortaya çıkan veya öğrenilen sebeplerle duruşma veya inceleme bitinceye kadar da hâkimin reddi istenebilir. Ancak bu istemin, ret sebebinin öğrenilmesinden itibaren yedi gün içinde yapılması şarttır.

Ret isteminin usulü

Madde 26

(1) Hâkimin reddi, mensup olduğu mahkemeye verilecek dilekçeyle veya bu hususta zabıt kâtibine bir tutanak düzenlenmesi için başvurulması suretiyle yapılır.

(2) Ret isteminde bulunan, öğrendiği ret sebeplerinin tümünü bir defada açıklamak ve süresi içinde olguları ile birlikte ortaya koymakla yükümlüdür.

(3) Reddi istenen hâkim, ret sebepleri hakkındaki görüşlerini yazılı olarak bildirir.

Hâkimin reddi istemine karar verecek mahkeme

Madde 27

(1) Hâkimin reddi istemine mensup olduğu mahkemece karar verilir. Ancak, reddi istenen hâkim müzakereye katılamaz. Bu nedenle mahkeme teşekkül edemezse bu hususta karar verilmesi;

a) Reddi istenen hâkim asliye ceza mahkemesine mensup ise bu mahkemenin yargı çevresi içerisinde bulunan ağır ceza mahkemesine,

b) Reddi istenen hâkim ağır ceza mahkemesine mensup ise o yerde ağır ceza mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için (1) numaralı daireye; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde ise, en yakın ağır ceza mahkemesine,

Aittir.

(2) Ret istemi sulh ceza hâkimine karşı ise, yargı çevresi içinde bulunduğu asliye ceza mahkemesi ve tek hâkime karşı ise, yargı çevresi içerisinde bulunan ağır ceza mahkemesi karar verir.

(3) Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin başkan ve üyelerinin reddi istemi, reddedilen başkan ve üye katılmaksızın görevli olduğu dairece incelenerek karara bağlanır.

(4) Ret isteminin kabulü halinde, davaya bakmakla bir başka hâkim veya mahkeme görevlendirilir.

Ret istemi üzerine verilecek kararlar ve başvurulacak kanun yolları

Madde 28

(1) Ret isteminin kabulüne ilişkin kararlar kesindir; kabul edilmemesine ilişkin kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir. İtiraz üzerine verilen ret kararı hükümle birlikte incelenir.

Reddi istenen hâkimin yapabileceği işlemler

Madde 29

(1) Reddi istenen hâkim, ret hakkında bir karar verilinceye kadar yalnız gecikmesinde sakınca olan işlemleri yapar.

(2) Ancak, hâkimin oturum sırasında reddedilmesi hâlinde, bu konuda bir karar verilebilmesi için oturuma ara vermek gerekse bile ara vermeksizin devam olunur. Şu kadar ki, 216. madde uyarınca tarafların iddia ve sözlerinin dinlenilmesine geçilemez ve ret konusunda bir karar verilmeden reddedilen hâkim tarafından veya onun katılımıyla bir sonraki oturuma başlanamaz.

(3) Ret isteminin kabulüne karar verildiğinde, gecikmesinde sakınca bulunan hâl nedeniyle yapılmış işlemler dışında, duruşma tekrarlanır.

Hâkimin çekinmesi ve inceleme mercii

Madde 30

(1) Hâkim, yasaklılığını gerektiren sebeplere dayanarak çekindiğinde; merci, bir başka hâkimi veya mahkemeyi davaya bakmakla görevlendirir.

(2) Hâkim, tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebepler ileri sürerek çekindiğinde, merci çekinmenin uygun olup olmadığına karar verir. Çekinmenin uygun bulunması halinde, davaya bakmakla bir başka hâkim veya mahkeme görevlendirilir.

(3) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde yapılan işler hakkında 29. madde hükmü uygulanır.

Ret isteminin geri çevrilmesi

Madde 31

(1) Mahkeme, kovuşturma evresinde ileri sürülen hâkimin reddi istemini aşağıdaki durumlarda geri çevirir:

- a) Ret istemi süresinde yapılmamışsa.
- b) Ret sebebi ve delili gösterilmemişse.
- c) Ret isteminin duruşmayı uzatmak amacı ile yapıldığı açıkça anlaşılıyorsa.

(2) Bu hâllerde ret istemi, toplu mahkemelerde reddedilen hâkimin müzakereye katılmasıyla, tek hâkimli mahkemelerde de reddedilen hâkimin kendisi tarafından geri çevrilir.

(3) Bu konudaki kararlara karşı itiraz yoluna başvurulabilir.

Zabıt kâtibinin reddi veya çekinmesi**Madde 32**

(1) Bu Bölümde yazılı hükümler zabıt kâtipleri hakkında da uygulanır.

(2) Zabıt kâtibinin reddi veya kendisinin reddini gerektiren sebepleri bildirerek görevden çekinmesi hâlinde gereken karar, yanında çalıştığı mahkeme başkanı veya hâkim tarafından verilir.

(3) Aynı işte zabıt kâtibinin hâkim ile birlikte reddi istemi hakkında veya çekinmelerine karar verecek merci, hâkime göre belirlenir.

İKİNCİ KISIM**Kararlar, Açıklanması ve Tebliği, Süreler ve Eski Hâle Getirme****BİRİNCİ BÖLÜM****Kararlar, Açıklanması ve Tebliği****Kararların verilmesi usulü****Madde 33**

(1) Duruşmada verilecek kararlar, Cumhuriyet savcısı, duruşmada hazır bulunan müdafî, vekil ve diğer ilgililer dinlendikten; duruşma dışındaki kararlar, Cumhuriyet savcısının yazılı veya sözlü görüşü alındıktan sonra verilir.

Kararların gerekçeli olması**Madde 34**

(1) Hâkim ve mahkemelerin her türlü kararı, karşı oy dahil, gerekçeli olarak yazılır. Gerekçenin yazımında 230. madde göz önünde bulundurulur. Kararların örneklerinde karşı oylar da gösterilir.

(2) Kararlarda, başvurulabilecek kanun yolu, süresi, mercii ve şekilleri belirtilir.

Kararların açıklanması ve tebliği**Madde 35**

(1) İlgili tarafın yüzüne karşı verilen karar kendisine açıklanır ve isterse kararın bir örneği de verilir.

(2) Koruma tedbirlerine ilişkin olanlar hariç, aleyhine kanun yo-luna başvurulabilecek hâkim veya mahkeme kararları, (...) hazır bulunamayan ilgisine tebliğ olunur.

(3) İlgili taraf serbest olmayan bir kişi veya tutuklu ise tebliğ edilen karar, kendisine okunup anlatılır.

Tebliğat ve yazışma usulü**Madde 36**

(1) Mahkeme başkanı veya hâkim, her türlü tebliğatı, tüm gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri veya kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili yazışmaları yapar.

(2) İnfaz edilecek kararlar, Cumhuriyet Başsavcılığına verilir.

Tebliğat usulleri

Madde 37

(1) Tebliğat, bu Kanunda belirtilen özel hükümler saklı kalmak koşuluyla, ilgili kanunda belirtilen hükümlere göre yapılır.

(2) Uluslararası andlaşmalar, yazılı belgelerin doğrudan doğruya postayla veya diğer iletişim araçlarıyla gönderilmesini kabul ettiğinde; yurt dışına yapılan tebliğat, iadeli taahhütlü posta veya diğer iletişim araçları ile gerçekleştirilir.

Cumhuriyet Başsavcılığına yapılan tebliğat

Madde 38

(1) Cumhuriyet Başsavcılığına yapılan tebliğat, tebliği gereken evrakın aslının verilmesi suretiyle olur. Tebliğ ile bir süre işlemeye başlıyorsa verildiği gün, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından evrakın aslına yazılır.

İKİNCİ BÖLÜM

Süreler ve Eski Hâle Getirme

Sürelerin hesaplanması

Madde 39

(1) Gün ile belirlenen süreler, tebliğatin yapıldığının ertesi günü işlemeye başlar.

(2) Süre, hafta olarak belirlenmiş ise, tebliğatin yapıldığı günün, son haftada isim itibarıyla karşılığı olan günün mesai saati bitiminde sona erer.

(3) Süre, ay olarak belirlenmiş ise tebliğatin yapıldığı günün, son ayda sayı itibarıyla karşılığı olan günün mesai saati bitiminde sona erer. Son bulunduğu ayda sayı itibarıyla karşılığı olan gün yoksa; süre, ayın son günü mesai saati bitiminde sona erer.

(4) Son gün bir tatile rastlarsa süre, tatilin ertesi günü biter.

Eski hâle getirme

Madde 40

(1) Kusuru olmaksızın bir süreyi geçirmiş olan kişi, eski hale getirme isteminde bulunabilir.

(2) Kanun yoluna başvuru hakkı kendisine bildirilmemesi halinde de, kişi kusursuz sayılır.

(1) 25/05/2005 tarihli ve 5353 Sayılı Kanununun 1. maddesiyle; bu fıkrada geçen "*hukuken geçerli mazerete dayanarak*" ibaresi madde metninden çıkarılmış ve "*bulanamayan*" ibaresi "*bulunamayan*" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Eski hâle getirme dilekçesi

Madde 41

(1) Eski hâle getirme dilekçesi, engelin kalkmasından itibaren yedi gün içinde, süreye uyulduğunda usule ilişkin işlemleri yapacak olan mahkemeye verilir.

(2) Dilekçe sahibi, sürenin geçmesinde kusuru olmadığına ilişkin olguları, varsa

belgelerini de ekleyerek açıklar. Dilekçe verildiği anda usule ilişkin yapılamayan işlemler de yerine getirilir.

Eski hâle getirme dilekçesi üzerine verilecek karar

Madde 42

(1) Süresi içinde usul işlemi yapılsaydı, esasa hangi mahkeme hükmedecek idiyse, eski hâle getirme dilekçesi hakkında da o mahkeme karar verir.

(2) Eski hâle getirme isteminin kabulüne ilişkin karar kesindir; reddine ilişkin karara karşı itiraz yoluna gidilebilir.

(3) Eski hâle getirme dilekçesi, kararın yerine getirilmesini durdurmaz; ancak, mahkeme yerine getirmeyi erteleyebilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Tanıklık, Bilirkişi İncelemesi ve Keşif

BİRİNCİ BÖLÜM

Tanıklık

Tanıkların çağrılması

Madde 43

(1) Tanıklar çağrı kâğıdı ile çağrılır. Çağrı kâğıdında gelmemenin sonuçları bildirilir. Tutuklu işlerde tanıklar için zorla getirme kararı verilebilir. Karar yazısında bu yoldan getirilmenin nedenleri gösterilir ve bunlara çağrı kâğıdı ile gelen tanıklar hakkındaki işlem uygulanır.

(2) Bu çağrı telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanılmak suretiyle de yapılabilir. Ancak, çağrı kâğıdına bağlanan sonuçlar, bu durumda uygulanmaz.

(3) Mahkeme, duruşmanın devamı sırasında hemen dinlenilmesi gerekli görülen tanıkların belirteceği gün ve saatte hazır bulundurulmasını görevlilere yazılı olarak emredebilir.

(4) Cumhurbaşkanı kendi takdiri ile tanıklıktan çekinebilir. Tanıklık yapmayı istemesi halinde beyanı konutunda alınabilir ya da yazılı olarak gönderebilir.

(5) Bu madde hükümleri, kişinin ancak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme önünde tanık olarak dinlenmesi halinde uygulanabilir.

Çağrıya uymayan tanıklar

Madde 44

(1) Usulüne uygun olarak çağrılıp da mazeretini bildirmeksizin gelmeyen tanıklar zorla getirilir ve gelmemelerinin sebep olduğu giderler takdir edilerek, kamu alacaklarının tahsili usulüne göre ödettirilir. Zorla getirilen tanık evvelce gelmemesini haklı gösterecek sebepleri sonradan bildirirse aleyhine hükmedilen giderler kaldırılır.

(2) Fiilî hizmette bulunan askerler hakkındaki zorla getirme kararı askerî makamlar aracılığıyla infaz olunur.

Tanıklıktan çekinme

Madde 45

(1) Aşağıdaki kimseler tanıklıktan çekinebilir:

- a) Şüpheli veya sanığın nişanlısı.
- b) Evlilik bağı kalmasa bile şüpheli veya sanığın eşi.
- c) Şüpheli veya sanığın kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyu.
- d) Şüpheli veya sanığın üçüncü derece dahil kan veya ikinci derece dahil kayın hısımları.
- e) Şüpheli veya sanıkla aralarında evlâtlık bağı bulunanlar.

(2) Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle tanıklıktan çekinmenin önemini anlayabilecek durumda olmayanlar, kanunî temsilcilerinin rızalarıyla tanık olarak dinlenebilirler. Kanunî temsilci şüpheli veya sanık ise, bu kişilerin çekinmeleri konusunda karar veremez.

(3) Tanıklıktan çekinebilecek olan kimselere, dinlenmeden önce tanıklıktan çekinebilecekleri bildirilir. Bu kimseler, dinlenirken de her zaman tanıklıktan çekinebilirler.

Meslek ve sürekli uğraşları sebebiyle tanıklıktan çekinme

Madde 46

(1) Meslekleri ve sürekli uğraşları sebebiyle tanıklıktan çekinebilecekler ile çekinme konu ve koşulları şunlardır:

- a) Avukatlar veya stajyerleri veya yardımcılarının, bu sıfatları dolayısıyla veya yüklendikleri yargı görevi sebebiyle öğrendikleri bilgiler.
- b) Hekimler, diş hekimleri, eczacılar, ebeler ve bunların yardımcıları ve diğer bütün tıp meslek veya sanatları mensuplarının, bu sıfatları dolayısıyla hastaları ve bunların yakınları hakkında öğrendikleri bilgiler.
- c) Malî işlerde görevlendirilmiş müşavirler ve noterlerin bu sıfatları dolayısıyla hizmet verdikleri kişiler hakkında öğrendikleri bilgiler.

(2) Yukarıdaki fıkranın (a) bendinde belirtilenler dışında kalan kişiler, ilgilinin rızasının varlığı halinde, tanıklıktan çekinemez.

Devlet sırrı niteliğindeki bilgilerle ilgili tanıklık

Madde 47

(1) Bir suç olgusuna ilişkin bilgiler, Devlet sırrı olarak mahkemeye karşı gizli tutulamaz. Açıklanması, Devletin dış ilişkilerine, milli savunmasına ve milli güvenliğine zarar verebilecek; anayasal düzeni ve dış ilişkilerinde tehlike yaratabilecek nitelikteki bilgiler, Devlet sırrı sayılır.

(2) Tanıklık konusu bilgilerin Devlet sırrı niteliğini taşıması halinde; tanık, sadece mahkeme hâkimi veya heyeti tarafından zâbıt kâtibi dahi olmaksızın dinlenir. Hâkim veya mahkeme başkanı, daha sonra, bu tanık açıklamalarından, sadece yüklenen suçlu açıklığa kavuşturabilecek nitelikte olan bilgileri tutanağa kaydettirir.

(3) Bu madde hükmü, hapis cezasının alt sınırı beş yıl veya daha fazla olan suçlarla ilgili olarak uygulanır.

(4) Cumhurbaşkanının tanıklığı söz konusu olduğunda sırrın niteliğini ve mahkemeye bildirilmesi hususunu kendisi takdir eder.

Kendisi veya yakınları aleyhine tanıklıktan çekinme

Madde 48

(1) Tanık, kendisini veya 45. maddenin birinci fıkrasında gösterilen kişileri ceza kovuşturmasına uğratabilecek nitelikte olan sorulara cevap vermekten çekinebilir. Tanığa cevap vermekten çekinebileceği önceden bildirilir.

Tanıklıktan çekinme sebebinin bildirilmesi

Madde 49

(1) Mahkeme başkanı veya hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından gerekli görüldüğünde 45, 46 ve 48. maddelerde gösterilen hâllerde tanık, tanıklıktan çekinmesinin dayanağını oluşturan olguları bildirir ve bu hususta gerektiğinde kendisine yemin verdirilir.

Yemin verilmeyen tanıklar

Madde 50

(1) Aşağıdaki kimseler yeminsiz dinlenir:

a) Dinlenme sırasında onbeş yaşını doldurmamış olanlar.

b) Ayırt etme gücüne sahip olmamaları nedeniyle yeminin niteliği ve önemini kavrayamayanlar.

c) Soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştiraktan veya bu suçlar nedeniyle suçluyu kayırmaktan ya da suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirmekten şüpheli, sanık veya hükümlü olanlar.

Tanıklıktan çekinebilecek kimsenin çekinmemesi

Madde 51

(1) 45. madde gereğince tanıklıktan çekinebileceklere yemin verip vermemek hâkim veya mahkemenin takdirine bağlıdır. Ancak, tanık yemin etmekten çekinebilir. Bu hususun kendisine bildirilmesi gereklidir.

Tanıkların dinlenmesi

Madde 52

(1) Her tanık, ayrı ayrı ve sonraki tanıklar yanında bulunmak-sızın dinlenir.

(2) Tanıklar, kovuşturma evresine kadar ancak gecikmesinde sakınca bulunan veya kimliğin belirlenmesine ilişkin hâllerde birbirleri ile ve şüpheli ile yüzleştirilebilirler.

(3) Tanıkların dinlenmesi sırasındaki görüntü veya sesler kayda alınabilir. Ancak;

a) Mağdur çocukların,

b) Duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin,

Tanıklığında bu kayıt zorunludur.

(4) Üçüncü fıkra hükmünün uygulanması suretiyle elde edilen ses ve görüntü kayıtları, sadece ceza muhakemesinde kullanılır.

Tanığa görevinin önemini anlatma

Madde 53

(1) Tanığa;

a) Dinlenmeden önce, gerçeği söylemesinin önemi,

b) Gerçeği söylememesi halinde yalan tanıklık suçundan dolayı cezalandırılacağı,

c) Doğruyu söyleyeceği hususunda yemin edeceği,

d) Duruşmada mahkeme başkanı veya hâkimin açık izni olmadan mahkeme salonunu terk edemeyeceği,

Anlatılır.

Tanıklara yemin verilmesi

Madde 54

(1) Tanıklar, tanıklıktan önce ayrı ayrı yemin ederler. Gerekliğinde veya bir kimşenin tanık sıfatıyla dinlenilmesinin uygun olup olmadığında tereddüt varsa yemin, tanıklığından sonraya bırakılabilir.

(2) Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcıları da tanıklara yemin verirler.

Yeminin biçimi

Madde 55

(1) Tanığa verilecek yemin, tanıklıktan önce "*Bildiğimi dosdoğru söyleyeceğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim.*" ve 54. maddeye göre tanıklıktan sonra verilmesi hâlinde "*Bildiğimi dosdoğru söylediğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim.*" biçiminde olur.

(2) Yemin edilirken herkes ayağa kalkar.

Yeminin yerine getirilmesi, sağır veya dilsizin yemini

Madde 56

(1) Tanık, yüksek sesle tekrar ederek veya okuyarak yemin eder.

(2) Okuma ve yazma bilen sağır veya dilsizler yemin biçimini yazarak ve imzalarını koyarak yemin ederler. Okuma ve yazma bilmeyen sağır veya dilsizler işaretlerinden anlayan bir tercüman aracılığıyla ve işaretle yemin ederler.

Tanığın tekrar dinlenmesi

Madde 57

(1) Yemin ile dinlenen tanığın aynı soruşturma veya kovuşturma evresinde tekrar dinlenmesi gerektiğinde, yeniden yemin verilmeyip önceki yemini hatırlatılmakla yetinilebilir.

Tanığa ilk önce sorulacak hususlar ve tanığın korunması**Madde 58**

(1) Tanığa, ilk önce adı, soyadı, yaşı, işi ve yerleşim yeri, işyerinin veya geçici olarak oturduğu yerin adresi, varsa telefon numaraları sorulur. Gerekirse tanıklığına ne dereceye kadar güvenilebileceği hakkında hâkimi aydınlatacak durumlara, özellikle şüpheli, sanık veya mağdur ile ilişkilerine dair sorular yöneltilir.

(2) Tanık olarak dinlenecek kişilerin kimliklerinin ortaya çıkması kendileri veya yakınları açısından ağır bir tehlike oluşturacaksa; kimliklerinin saklı tutulması için gerekli önlemler alınır. Kimliği saklı tutulan tanık, tanıklık ettiği olayları hangi sebep ve vesile ile öğrenmiş olduğunu açıklamakla yükümlüdür. Kimliğinin saklı tutulması için, tanığa ait kişisel bilgiler, Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından muhafaza edilir.

(3) Hazır bulunanların huzurunda dinlenmesi, tanık için ağır bir tehlike teşkil edecek ve bu tehlike başka türlü önlenemeyecekse ya da maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından tehlike oluşturacaksa; hâkim, hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan da tanığı dinleyebilir. Tanığın dinlenmesi sırasında ses ve görüntü aktarma yapılır. Soru sorma hakkı saklıdır.

(4) Tanıklık görevinin yapılmasından sonra, kişinin kimliğinin saklı tutulması veya güvenliğinin sağlanması hususunda alınacak önlemler, ilgili kanunda düzenlenir.

(5) İkinci, üçüncü ve dördüncü fıkra hükümleri, ancak bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak uygulanabilir.

Tanığa söylenecek şeyler ve sorulacak sorular**Madde 59**

(1) Tanık, dinlenmeden önce hakkında tanıklık yapacağı olayla ilgili olarak mahkeme başkanı veya hâkim tarafından, kendisine bilgi verilir; hazır olan sanık, tanığa gösterilir. Sanık hazır değilse kimliği açıklanır. Tanıktan, tanıklık edeceği konulara ilişkin bildiklerini söylemesi istenir ve tanıklık ederken sözü kesilmez.

(2) Tanıklık edilen konuları aydınlatmak, tamamlamak ve bilgilerinin dayandığı durumları gereğince değerlendirebilmek için tanığa ayrıca soru yöneltilir.

Tanıklıktan ve yeminden sebepsiz çekinme**Madde 60**

(1) Yasal bir sebep olmaksızın tanıklıktan veya yeminden çekinen tanık hakkında, bundan doğan giderlere hükmedilmekle beraber, yemininin veya tanıklığının gerçekleştirilmesi için dava hakkında hüküm verilinceye kadar ve her hâlde üç ayı geçmemek üzere disiplin hapsi verilebilir. Kişi, tanıklığa ilişkin yükümlülüğüne uygun davranması halinde, derhâl serbest bırakılır.

(2) Bu tedbirleri almaya naip hâkim ve istinabe olunan mahkeme ile soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi yetkilidir.

(3) Davanın görüldüğü sırada bu tedbirler alındıktan ve yukarıdaki süreler suçun türüne göre tümüyle uygulandıktan sonra o dava veya aynı işe ilişkin diğer davada tekrar edilmez.

(4) Disiplin hapsi kararına itiraz edilebilir.

Tanığa verilecek tazminat ve giderler

Madde 61

(1) Cumhuriyet savcısı veya mahkeme başkanı veya hâkim tarafından çağrılan tanığa, her yıl Adalet Bakanlığınca hazırlanan tarifeye göre kaybettiği zaman ile orantılı bir tazminat verilir. Tanık hazır olmak için seyahat etmek zorunda kalmışsa, yol giderleriyle tanıklığa çağrıldığı yerdeki ikamet ve beslenme giderleri de karşılanır.

(2) Birinci fıkra hükmüne istinaden ödenmesi gereken tazminat ve giderler, hiçbir vergi, resim ve harç alınmaksızın, ödenir.

İKİNCİ BÖLÜM

Bilirkişi İncelemesi

Bilirkişilere uygulanacak hükümler

Madde 62

(1) Tanıklara ilişkin hükümlerden aşağıdaki maddelere aykırı olmayanlar bilirkişiler hakkında da uygulanır.

Bilirkişinin atanması

Madde 63

(1) Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına re'sen, Cumhuriyet savcısının, katılanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafininin veya kanunî temsilcinin istemi üzerine karar verilebilir. Ancak hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukukî bilgi ile çözülmesi olanaklı konularda bilirkişi dinlenemez.

(2) Bilirkişi atanması ve gerekçe gösterilerek sayısının birden çok olarak saptanması, hâkim veya mahkemeye aittir. Birden çok bilirkişi atanmasına ilişkin istemler reddedildiğinde de aynı biçimde karar verilir.

(3) Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı da bu maddede gösterilen yetkileri kullanabilir.

Bilirkişi olarak atanabilecekler

Madde 64

(1) Bilirkişiler, il adli yargı adalet komisyonları tarafından her yıl düzenlenen bir listede yer alan gerçek veya tüzel kişiler arasından seçilirler. Cumhuriyet savcıları ve hâkimler, yalnız buldukları il bakımından yapılmış listelerden değil, diğer illerde oluşturulmuş listelerden de bilirkişi seçebilirler. Bu listelerin düzenlenmesine veya listelerde yer verilenlerin çıkarılmalarına ilişkin esas ve usuller, yönetmelikte gösterilir.

(2) Atama kararında, gerekçesi de gösterilmek suretiyle, birinci fıkrada belirtilen listelere girmeyenler arasından da bilirkişi seçilebilir.

(3) Kanunların belirli konularda görevlendirdiği resmî bilirkişiler öncelikle atanırlar. Ancak kamu görevlileri, bağlı buldukları kurumla ilgili davalarda bilirkişi olarak atanamazlar.

(4) Bilirkişi olarak atanan bir tüzel kişi ise, kendisi adına incelemeyi yapacak gerçek kişi veya kişilerin isimlerini, bilirkişi atayacak yargı merciinin onayına sunar.

(5) Listelere kaydedilen bilirkişiler, il adli yargı adalet komisyonu huzurunda "Görevimi adalete bağlı kalarak, bilim ve fenne uygun olarak, tarafsızlıkla yerine getireceğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim." sözlerini tekrarlayarak yemin ederler. Bu bilirkişilere görevlendirildikleri her işte yeniden yemin verilmez.

(6) Listelerde yer almamış bilirkişiler, görevlendirildiklerinde kendilerini atamış olan merci huzurunda yukarıdaki fıkrada öngörülen biçimde yemin ederler. Yeminin yapıldığına ilişkin tutanak hâkim veya Cumhuriyet savcısı, zabıt kâtabi ve bilirkişi tarafından imzalanır.

(7) Engel bulunan hâllerde yemin yazılı olarak verilebilir ve metni dosyaya konulur. Ancak bu hâle ilişkin gerekçenin kararda gösterilmesi zorunludur.

Bilirkişiliği kabul yükümlülüğü

Madde 65

(1) Aşağıda belirtilen kişi veya kurumlar, bilirkişilik görevini kabul etmekle yükümlüdürler:

a) Resmî bilirkişilikle görevlendirilmiş olanlar ve 64. maddede belirtilen listelerde yer almış bulunanlar.

b) İncelemenin yapılması için bilinmesi gerekli fen ve sanatları meslek edinenler.

c) İncelemenin yapılması için gerekli mesleği yapmaya resmen yetkili olanlar.

Atama kararı ve incelemelerin yürütülmesi

Madde 66

(1) Bilirkişi incelemesi yaptırılmasına ilişkin kararda, cevaplandırılması uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren sorularla inceleme konusu ve görevi yerine getirileceği süre belirtilir. Bu süre, işin niteliğine göre üç ayı geçemez. Özel sebepler zorunlu kıldığında bu süre, bilirkişinin istemi üzerine, kendisini atayan merciin gerekçeli kararıyla en çok üç ay daha uzatılabilir.

(2) Belirlenen süre içinde raporunu vermeyen bilirkişi hemen değiştirilebilir. Bu durumda bilirkişi, o ana kadar yaptığı işlemleri açıklayan bir rapor sunar ve görevi sebebiyle kendisine teslim edilmiş olan eşya ve belgeleri hemen geri verir. Bu bilirkişi, 64. maddede öngörülen listelerden çıkarılabileceği gibi; gecikme dolayısıyla uğranılmış zararları ödemesine de karar verilebilir.

(3) Bilirkişi, görevini, kendisini atamış olan merci ile ilişki içinde yerine getirir, gerektiğinde bu mercie incelemelerindeki gelişmeler hakkında bilgi verir, yararlı görülecek tedbirlerin alınmasını isteyebilir.

(4) Bilirkişi, görevini yerine getirmek amacıyla bilgi edinmek için şüpheli veya sanık dışındaki kimselerin de bilgilerine başvurabilir. Bilirkişi, uzmanlık alanına girmeyen bir sorun bakımından aydınlatılmasını isteyecek olursa; hâkim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı, nitelikli ve konusunda bilgisiyle tanınmış kişilerle bir araya gelmesine izin verebilir. Bu şekilde çağrılan kişiler yemin eder ve verecekleri raporlar, bilirkişi raporunun tamamlayıcı bir bölümü olarak dosyaya konulur.

(5) İlgililer de merciidenden, incelemeler yapılırken bilirkişiye teknik nitelikte bilgiler verebilecek olan ve ismen belirleyecekleri kişileri dinlemeleri veya bazı

araştırmaların yapılması hususlarında karar verilmesini isteyebilir.

(6) Gerekli olması halinde, bilirkişi, mağdur, şüpheli veya sanığa mahkeme başkanı, hâkim veya Cumhuriyet savcısı aracılığı ile soru sorabilir. Ancak, mahkeme başkanı, hâkim veya Cumhuriyet savcısı, bilirkişinin doğrudan soru sormasına da izin verebilir. Muayene ile görevlendirilen hekim bilirkişi, görevini yerine getirirken zorunlu saydığı soruları, hâkim, Cumhuriyet savcısı ve müdafii bulunmadan da mağdur, şüpheli veya sanığa doğrudan doğruya yöneltebilir.

(7) Bilirkişiye inceleyeceği şeyler mühür altında verilmeden önce bunların listesi ve sayımı yapılır. Bu hususlar bir tutanakla belirlenir. Bilirkişi, mühürlerin açılmasını ve yeniden konulmasını yine tutanakla belirtmek ve bir liste düzenlemekle yükümlüdür.

Bilirkişi raporu, uzman mütalaası

Madde 67

(1) İncelemeleri sona erdiğinde bilirkişi yaptığı işlemleri ve vardığı sonuçları açıklayan bir raporu, kendisinden istenen incelemeleri yaptığını ayrıca belirterek, imzalayıp ilgili mercie verir veya gönderir. Mühür altındaki şeyler de ilgili mercie verilir veya gönderilir ve bu husus bir tutanağa bağlanır.

(2) Birden çok atanmış bilirkişiler değişik görüşleri yansıtmışlarsa veya bunların ortak sonuçlar üzerinde ayrık görüşleri varsa, bu durumu gerekçeleri ile birlikte rapora yazarlar.

(3) Bilirkişi raporunda, hâkim tarafından yapılması gereken hukukî değerlendirmelerde bulunulamaz.

(4) Bilirkişi tarafından düzenlenen rapor örnekleri, duruşma sırasında Cumhuriyet savcısına, katılana, vekiline, şüpheliye veya sanığa, müdafii veya kanunî temsilciye doğrudan verilebileceği gibi; kendilerine iadeli taahhütlü mektupla da gönderilebilir.

(5) Bilirkişi incelemeleri tamamlandığında, yeni bilirkişi incelemesi yapılması veya itirazların bildirilmesi için istemde bulunabilmelerini sağlamak üzere Cumhuriyet savcısına, katılana, vekiline, şüpheliye veya sanığa, müdafii veya kanunî temsilciye süre verilir. Bu kişilerin istemleri reddedildiğinde, üç gün içinde bu hususta gerekçeli bir karar verilir.

(6) Cumhuriyet savcısı, katılan, vekili, şüpheli veya sanık, müdafii veya kanunî temsilci, yargılama konusu olayla ilgili olarak veya bilirkişi raporunun hazırlanmasında değerlendirilmek üzere ya da bilirkişi raporu hakkında, uzmanından bilimsel mütalaa alabilirler. Sadece bu nedenle ayrıca süre istenemez.

Duruşmada bilirkişinin açıklaması

Madde 68

(1) Mahkeme, her zaman bilirkişinin duruşmada dinlenmesine karar verebileceği gibi, ilgililerden birinin istemesi halinde de açıklamalarda bulunmak üzere duruşmaya çağırabilir.

(2) Yaptıkları açıklamalardan sonra mahkeme başkanı veya hâkim, çekilmelerine izin vermedikçe, bilirkişiler duruşma salonunda kalırlar; ancak salona teker teker

alınıp birbirinden ayrı olarak dinlenmeleri zorunlu değildir.

(3) Cumhuriyet savcısının, katılanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafinin veya kanunî temsilcinin istemi üzerine bilimsel mütalaa hazırlayan uzmanın duruşmada dinlenmesi hususunda da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır.

Bilirkişinin reddi

Madde 69

(1) Hâkimin reddini gerektiren sebepler, bilirkişi hakkında da geçerlidir.

(2) Cumhuriyet savcısı, katılan, vekili, şüpheli veya sanık, müdafii veya kanunî temsilci, ret hakkını kullanabilirler. Hâkim veya mahkeme tarafından atanan bilirkişinin adı ve soyadı, engel sebepleri olmadıkça ret hakkına sahip olanlara bildirilir.

(3) Ret istemini davayı görmekte olan hâkim veya mahkeme inceler. Soruşturma evresinde, Cumhuriyet savcısınca kabul edilmeyen ret istemi sulh ceza hâkimince incelenir. Reddi isteyen kişi, bunun nedenini, dayandığı olguları göstererek açıklamakla yükümlüdür.

Bilirkişilikten çekinme, bilirkişi olarak dinlenemeyenler

Madde 70

(1) Tanıklıktan çekinmeyi gerektirecek sebepler bilirkişiler hakkında da geçerlidir. Bilirkişi, geçerli diğer sebeplerle de görüş bildirmekten çekinebilir.

Görevini yapmayan bilirkişi hakkındaki işlem

Madde 71

(1) Usulünce çağrıldığı hâlde gelmeyen veya gelip de yeminden, oy ve görüş bildirmekten çekinen bilirkişiler hakkında 60. maddenin birinci fıkrası uygulanır.

Bilirkişi gider ve ücreti

Madde 72

(1) Bilirkişiye, inceleme ve seyahat gideri ile çalışmasıyla orantılı bir ücret ödenir.

Sahte para ve değerler üzerinde yapılacak incelemeler

Madde 73

(1) Para ve Devlet tarafından çıkarılan tahvil ve Hazine bonusu gibi değerler üzerinde işlenen sahtecilik suçlarında, elkonulan para ve değerlerin hepsi, bunların asıllarını tedavüle çıkaran kurumların merkez veya taşra birimlerine incelettirilir.

(2) Yabancı devletlerin paraları ve değerleri hakkında da, yetkili Türk makamlarının görüşlerinin alınmasına karar verilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gözlem Altına Alınma, Muayene, Keşif ve Otopsi

Gözlem altına alınma

Madde 74

(1) Fiili işlediği yolunda kuvvetli şüpheler bulunan şüpheli veya sanığın akıl has-

tası olup olmadığını, akıl hastası ise ne zamandan beri hasta olduğunu ve bunun, kişinin davranışları üzerindeki etkilerini saptamak için; uzman hekimin önerisi üzerine, Cumhuriyet savcısının ve müdafinin dinlenmesinden sonra resmî bir sağlık kurumunda gözlem altına alınmasına, soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından karar verilebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın müdafii yoksa hâkim veya mahkemenin istemi üzerine, baro tarafından bir müdafî görevlendirilir.

(3) Gözlem süresi üç haftayı geçemez. Bu sürenin yetmeyeceği anlaşılırsa resmî sağlık kurumunun istemi üzerine, her seferinde üç haftayı geçmemek üzere ek süreler verilebilir; ancak sürelerin toplamı üç ayı geçemez.

(4) Gözlem altına alınma kararına karşı itiraz yoluna gidilebilir; itiraz, kararın yerine getirilmesini durdurur.

(5) Bu madde hükmü, 223. maddenin sekizinci fıkrası gereğince yargılamanın durması kararı verilmesi gereken hâllerde de uygulanır.

Şüpheli veya sanığın beden muayenesi ve vücudundan örnek alınması

Madde 75

(Değişik: 25/5/2005 – 5353/2 md.)

(1) Bir suçla ilişkin delil elde etmek için şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine ya da vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

(2) İç beden muayenesi yapılabilmesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınabilmesi için müdahalenin, kişinin sağlığına zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir.

(3) İç beden muayenesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınması, ancak tabip veya sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir.

(4) Cinsel organlar veya anüs bölgesinde yapılan muayene de iç beden muayenesi sayılır.

(5) Üst sınırı iki yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlarda, kişi üzerinde iç beden muayenesi yapılamaz; kişiden kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınmaz.

(6) Bu madde gereğince alınacak hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir.

(7) Özel kanunlardaki alkol muayenesine ve kan örneği alınmasına ilişkin hükümler saklıdır.

Diğer kişilerin beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması (1)**Madde 76****(Değişik: 25/5/2005 – 5353/3 md.)**

(1) Bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine veya vücu-ndundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; sağlığını tehlikeye düşürmemek ve cerrahî bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

(2) Mağdurun rızasının varlığı halinde, bu işlemlerin yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınmasına gerek yoktur.

(3) Çocuğun soy bağıнын araştırılmasına gerek duyulması halinde; bu araştırmanın yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınması gerekir.

(4) Tanıklıktan çekinme sebepleri ile muayeneden veya vücuttan örnek alınmasından kaçınılabılır. Çocuk ve akıl hastasının çekinmesi konusunda kanunî temsilcisi karar verir. Çocuk veya akıl hastasının, tanıklığın hukukî anlam ve sonuçlarını algılayabilecek durumda olması hâlinde, görüşü de alınır. Kanunî temsilci de şüpheli veya sanık ise bu konuda hâkim tarafından karar verilir. Ancak, bu hâlde elde edilen deliller davanın ileri aşamalarında şüpheli veya sanık olmayan kanunî temsilcinin izni olmadıkça kullanılamaz.

(5) Bu madde gereğince verilen hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir.

Kadının muayenesi**Madde 77**

(1) Kadının muayenesi, istemi halinde ve olanaklar elverdiğinde bir kadın hekim tarafından yapılır.

Moleküler genetik incelemeler**Madde 78**

(1) 75 ve 76. maddelerde öngörülen işlemlerle elde edilen örnekler üzerinde, soybağının veya elde edilen bulgunun şüpheli veya sanığa ya da mağdura ait olup olmadığının tespiti için zorunlu olması hâlinde moleküler genetik incelemeler yapılabilir. Alınan örnekler üzerinde bu amaçlar dışında tespitler yapılmasına yönelik incelemeler yasaktır.

(2) Birinci fıkra uyarınca yapılabilen incelemeler, bulunan ve kime ait olduğu belli olmayan beden parçaları üzerinde de yapılabilir. Birinci fıkranın ikinci cümlesi, bu hâlde de uygulanır.

Hâkimin kararı ve inceleme yapılması**Madde 79**

(1) 78. madde uyarınca moleküler genetik incelemeler yapılmasına sadece hâkim karar verebilir. Kararda inceleme ile görevlendirilen bilirkişi de gösterilir.

(2) Yapılacak incelemeler için resmen atanan veya bilirkişilikle yükümlü olan ya da soruşturma veya kovuşturmayı yürüten makama mensup olmayan veya bu makamın soruşturma veya kovuşturmayı yürüten dairesinden teşkilât yapısı itibarıyla ve objektif olarak ayrı bir birimine mensup olan görevliler, bilirkişi olarak görevlendirilebilirler. Bu kişiler, teknik ve teşkilât bakımından uygun tedbirlerle yasak moleküler genetik incelemelerin yapılmasını ve yetkisiz üçüncü kişilerin bilgi edinmesini önlemekle yükümlüdürler. İncelenecek bulgu, bilirkişiye ilgilinin adı ve soyadı, adresi, doğum tarihi bildirilmeksizin verilir.

Genetik inceleme sonuçlarının gizliliği**Madde 80**

(Değişik: 25/5/2005 – 5353/4 md.)

(1) 75, 76 ve 78. madde hükümlerine göre alınan örnekler üzerinde yapılan inceleme sonuçları, kişisel veri niteliğinde olup, başka bir amaçla kullanılamaz; dosya içeriğini öğrenme yetkisine sahip bulunan kişiler tarafından bir başkasına verilemez.

(2) Bu bilgiler, kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hâllerinde Cumhuriyet savcısının huzurunda derhâl yok edilir ve bu husus dosyasında muhafaza edilmek üzere tutanağa geçirilir.

Fizik kimliğin tespiti**Madde 81**

(Değişik: 25/5/2005 – 5353/5 md.)

(1) Üst sınırı iki yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın, kimliğinin tespiti için gerekli olması halinde, Cumhuriyet savcısının emriyle fotoğrafı, beden ölçüleri, parmak ve avuç içi izi, bedeninde yer almış olup teşhisini kolaylaştıracak diğer özellikleri ile sesi ve görüntüleri kayda alınarak, soruşturma ve kovuşturma işlemlerine ilişkin dosyaya konulur.

(2) Kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hâllerinde söz konusu kayıtlar Cumhuriyet savcısının huzurunda derhâl yok edilir ve bu husus tutanağa geçirilir.

Yönetmelik**Madde 82**

(1) 75 ilâ 81. maddelerde öngörülen işlemlerin yapılması ile ilgili usuller yönetmelikte gösterilir.

Keşif**Madde 83**

(1) Keşif, hâkim veya mahkeme veya naip hâkim ya da istinabe olunan hâkim

veya mahkeme ile gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından yapılır.

(2) Keşif tutanağına, var olan durum ile olayın özel niteliğine göre varlığı umulup da elde edilemeyen delillerin yokluğu da yazılır.

Keşifte, tanık veya bilirkişinin dinlenmesinde bulunabilecekler

Madde 84

(1) Keşif yapılması sırasında şüpheli, sanık, mağdur ve bunların müdafii ve vekili hazır bulunabilirler.

(2) Tanık veya bilirkişinin duruşma sırasında hazır bulunamayacağı veya oturduğu yerin uzaklığı nedeniyle bulunmasının güç olduğu anlaşılırsa, bu tanık veya bilirkişinin dinlenmesinde de birinci fıkraya hükmü uygulanır.

(3) Mağdur, şüpheli veya sanığın huzuru, tanıklardan birinin gerçeğe uygun tanıklık etmesine engel olabilecekse, o işte şüpheli veya sanığın bulunmamasına karar verilebilir.

(4) Bu işlerde hazır bulunmaya hakkı olanlar, işin geri bırakılmasına neden olmamak koşuluyla, işlerin yapılması gününden önce haberdar edilirler.

(5) Şüpheli veya sanık tutuklu ise, hâkim veya mahkeme tarafından ancak zorunlu sayılan hâllerde keşifte hazır bulundurulmasına karar verilebilir.

Yer gösterme

Madde 85

(Değişik: 25/5/2005 – 5353/6 md.)

(1) Cumhuriyet savcısı, kendisine yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmuş olan şüpheliye yer gösterme işlemi yaptırabilir. 250. maddenin birinci fıkrası kapsamına giren suçlar söz konusu olduğunda, adli kolluk amiri de yer gösterme işlemi yaptırmaya yetkilidir.

(2) Soruşturmayı geciktirmemek kaydıyla, müdafii de yer gösterme işlemi sırasında hazır bulunabilir.

(3) Yer gösterme işlemi, 169. maddeye uygun olarak tutanağa bağlanır.

Ölünün kimliğini belirleme ve adli muayene

Madde 86

(1) Engelleyici sebepler olmadıkça ölü muayenesinden veya otopside önce ölünün kimliği her suretle ve özellikle kendisini tanıyanlara gösterilerek belirlenir ve elde edilmiş bir şüpheli veya sanık varsa, teşhis edilmek üzere ölü ona da gösterilebilir.

(2) Ölünün adli muayenesinde tıbbî belirtiler, ölüm zamanı ve ölüm nedenini belirlemek için tüm bulgular saptanır.

(3) Bu muayene, Cumhuriyet savcısının huzurunda ve bir hekim görevlendirilerek yapılır.

Otopsi**Madde 87**

(1) Otopsi, Cumhuriyet savcısının huzurunda biri adli tıp, diğeri patoloji uzmanı veya diğeri dallardan birisinin mensubu veya biri pratisyen iki hekim tarafından yapılır. Müdafî veya vekil tarafından getirilen hekim de otopside hazır bulunabilir. Zorunluluk bulunduğu otopsi işlemi bir hekim tarafından da yapılabilir; bu durum otopsi raporunda açıkça belirtilir.

(2) Otopsi, cesedin durumu olanak verdiği takdirde, mutlaka baş, göğüs ve karnın açılmasını gerektirir.

(3) Ölümünden hemen önceki hastalığında öleni tedavi etmiş olan tabibe, otopsi yapma görevi verilemez. Ancak, bu tabibin otopsi sırasında hazır bulunması ve hastalığın seyri hakkında bilgi vermesi istenebilir.

(4) Gömülmüş bulunan bir ceset, incelenmesi veya otopsi yapılması için mezardan çıkarılabilir. Bu husustaki karar, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından verilir. Mezardan çıkarma kararı, araştırmanın amacını tehlikeye düşürmeyecekse ve ulaştırılması da zor değilse ölünün bir yakınına derhâl bildirilir.

(5) Yukarıdaki fıkralarda sözü edilen işlemler yapılırken, cesedin görüntüleri kayda alınır.

Yeni doğanın cesedinin adli muayenesi veya otopsi**Madde 88**

(1) Yeni doğanın cesedi üzerinde adli muayene veya otopside, doğum sırasında veya doğumdan sonra yaşam bulgularının varlığı ve olağan süresinde doğup doğmadığı ve biyolojik olarak yaşamını rahim dışında sürdürebilecek kadar olgunlaşmış olup olmadığı veya yaşama yeteneği bulunup bulunmadığı saptanır.

Zehirlenme şüphesi üzerine yapılacak işlem**Madde 89**

(1) Zehirlenme şüphesi olan hâllerde organlardan parça alınırken, görünen şekli ile organın tahribatı tanımlanır. Ölüde veya başka yerlerde bulunmuş şüpheli maddeler, görevlendirilen uzman tarafından incelenerek tahlil edilir.

(2) Cumhuriyet savcısı veya mahkeme, bu incelemenin, hekimin katılımıyla veya onun yönetiminde yapılmasına karar verebilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM**Koruma Tedbirleri****BİRİNCİ BÖLÜM****Yakalama ve Gözetim****Yakalama ve yakalanan kişi hakkında yapılacak işlemler****Madde 90**

(1) Aşağıda belirtilen hâllerde, herkes tarafından geçici olarak yakalama yapılabilir:

a) Kişiyi suçu işlerken rastlanması.

b) Suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması.

(2) Kolluk görevlileri, tutuklama kararı veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde; Cumhuriyet savcısına veya âmirlerine derhâl başvurma olanağı bulunmadığı takdirde, yakalama yetkisine sahiptirler.

(3) Soruşturma ve kovuşturması şikâyete bağlı olmakla birlikte, çocuklara, beden veya akıl hastalığı, malûllük veya güçsüzlükleri nedeniyle kendilerini idareden aciz bulunanlara karşı işlenen suçüstü hallerinde kişinin yakalanması şikâyete bağlı değildir.

(4) (Değişik: 25/05/2005 – 5353/7 md.) Kolluk, yakalandığı sırada kaçmasını, kendisine veya başkalarına zarar vermesini önleyecek tedbirleri aldıktan sonra, yakalanan kişiye kanunî haklarını derhal bildirir.

(5) (Değişik: 25/05/2005 – 5353/7 md.) Birinci fıkraya göre yakalanıp kolluğa teslim edilen veya ikinci fıkra uyarınca görevlilerce yakalanan kişi ve olay hakkında Cumhuriyet savcısına hemen bilgi verilerek, emri doğrultusunda işlem yapılır.

(6) Yakalama emrine konu işlemin yerine getirilmesi nedeniyle yakalama emrinin çıkarılma amacının ortadan kalkması durumunda mahkeme, hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından yakalama emrinin derhâl iadesi istenir.

Gözaltı

Madde 91

(1) Yukarıdaki maddeye göre yakalanan kişi, Cumhuriyet Savcılığınca bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilebilir. (Değişik ikinci cümle: 25/5/2005 – 5353/8 md.) Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmidört saati geçemez. (Ek cümle: 25/5/2005 – 5353/8 md.) Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre oniki saatten fazla olamaz.

(2) Gözaltına alma, bu tedbirin soruşturma yönünden zorunlu olmasına ve kişinin bir suçu işlediğini düşündürebilecek emarelerin varlığına bağlıdır.

(3) Toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle; Cumhuriyet savcısı gözaltı süresinin, her defasında bir günü geçmemek üzere, üç gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. Gözaltı süresinin uzatılması emri gözaltına alınana derhâl tebliğ edilir.

(4) Yakalama işlemine, gözaltına alma ve gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin Cumhuriyet savcısının yazılı emrine karşı, yakalanan kişi, müdafii veya kanunî temsilcisi, eşi ya da birinci veya ikinci derecede kan hısımları, hemen serbest bırakılmayı sağlamak için sulh ceza hâkimine başvurabilir. Sulh ceza hâkimi incelemeyi evrak üzerinde yaparak derhâl ve nihayet yirmidört saat dolmadan başvuruyu sonuçlandırır. Yakalamanın veya gözaltına alma veya gözaltı süresini uzatmanın yerinde olduğu kanısına varılırsa başvuru reddedilir ya da yakalananın derhâl

soruşturma evrakı ile Cumhuriyet Savcılığında hazır bulundurulmasına karar verilir.

(5) Gözaltı süresinin dolması veya sulh ceza hâkiminin kararı üzerine serbest bırakılan kişi hakkında yakalamaya neden olan fiille ilgili yeni ve yeterli delil elde edilmedikçe ve Cumhuriyet savcısının kararı olmadıkça bir daha aynı nedenle yakalama işlemi uygulanamaz.

(6) Gözaltına alınan kişi bırakılmazsa, en geç bu süreler sonunda sulh ceza hâkimi önüne çıkarılıp sorguya çekilir. Sorguda müdafii de hazır bulunur.

Gözaltı işlemlerinin denetimi**Madde 92**

(1) Cumhuriyet başsavcıları veya görevlendirecekleri Cumhuriyet savcıları, adli görevlerinin gereği olarak, gözaltına alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethaneleri, varsa ifade alma odalarını, bu kişilerin durumlarını, gözaltına alınma neden ve sürelerini, gözaltına alınma ile ilgili tüm kayıt ve işlemleri denetler; sonucunu Nezarethaneye Alınanlar Defterine kaydederler.

Yakalanan veya tutuklanan kişilerin nakli**Madde 93**

(1) Yakalanan veya tutuklanarak bir yerden diğer bir yere nakledilen kişilere, kaçacaklarına ya da kendisi veya başkalarının hayat ve beden bütünlükleri bakımından tehlike arz ettiğine ilişkin belirtilerin varlığı hâllerinde kelepçe takılabilir.

Yakalanan kişinin mahkemeye götürülmesi**Madde 94**

(Değişik:25/05/2005 – 5353/9 md.)

(1) Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, en geç yirmidört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılmıyorsa, aynı süre içinde en yakın sulh ceza hâkimi önüne çıkarılır; serbest bırakılmadığı takdirde, yetkili hâkim veya mahkemeye en kısa zamanda gönderilmek üzere tutuklanır.

Yakalanan veya gözaltına alınanın durumunun yakınlarına bildirilmesi**Madde 95**

(1) Şüpheli veya sanık yakalandığında, gözaltına alındığında veya gözaltı süresi uzatıldığında, Cumhuriyet savcısının emriyle bir yakınına veya belirlediği bir kişiye gecikmeksizin haber verilir.

(2) Yakalanan veya gözaltına alınan yabancı ise, yazılı olarak karşı çıkmaması halinde, durumu, vatandaşı olduğu devletin konsolosluluğuna bildirilir.

Yakalamanın ilgililere bildirilmesi**Madde 96**

(1) Soruşturma ve kovuşturması şikâyete bağlı olan suç hakkında 90. maddenin üçüncü fıkrasına göre şikâyetten önce şüpheli yakalanmış olursa şikâyete yetkili olan kimseye ve bunlar birden fazla ise hiç olmazsa birine yakalama bildirilir.

Yakalama tutanağı**Madde 97**

(1) Yakalama işlemi bir tutanağa bağlanır. Bu tutanağa yakalananın, hangi suç nedeniyle, hangi koşullarda, hangi yer ve zamanda yakalandığı, yakalamayı kimlerin yaptığı, hangi kolluk mensubunca tespit edildiği, haklarının tam olarak anlatıldığı açıkça yazılır.

Yakalama emri ve nedenleri**Madde 98**

(1) (Değişik: 25/05/2005 – 5353/10 md.) Soruşturma evresinde çağrı üzerine gelmeyen veya çağrı yapılamayan şüpheli hakkında, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından yakalama emri düzenlenebilir. Ayrıca, tutuklama isteminin reddi kararına itiraz halinde, itiraz mercii tarafından da yakalama emri düzenlenebilir.

(2) Yakalanmış iken kolluk görevlisinin elinden kaçan şüpheli veya sanık ya da tutukevi veya ceza infaz kurumundan kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında Cumhuriyet savcıları ve kolluk kuvvetleri de yakalama emri düzenleyebilirler.

(3) Kovuşturma evresinde kaçak sanık hakkında yakalama emri re'sen veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim veya mahkeme tarafından düzenlenir.

(4) Yakalama emrinde, kişinin açık eşkâli, bildiğinde kimliği ve yüklenen suç ile yakalandığında nereye gönderileceği gösterilir.

Yönetmelik**Madde 99**

(1) Gözaltına alınan kişilerin bulundurulacakları nezaret-hanelerin maddî koşulları, bu kişinin hangi görevlinin sorumluluğuna bırakılacağı, sağlık kontrolünün nasıl yapılacağı, gözaltı işlemlerine ilişkin kayıt ve defterlerin nasıl tutulacağı, gözaltına alınmanın başlangıcında ve bu tedbire son verildiğinde hangi tutanakların tutulacağı ve gözaltına alınan kişiye hangi belgelerin verileceği ile kolluk tarafından gerçekleştirilen yakalama işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak kurallar, yönetmelikte gösterilir.

İKİNCİ BÖLÜM**Tutuklama****Tutuklama nedenleri****Madde 100**

(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma, Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan; (1)

1. Soykırım ve insanlığa karşı suçlar (madde 76, 77, 78),

2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

3.(Ek: 6/12/2006 – 5560/17 md.) Silahla işlenmiş kasten yaralama (madde 86, fıkra 3, bent e) ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış kasten yaralama (madde 87),

4. İşkence (madde 94, 95)

5. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102),

6. Çocukların cinsel istismarı (madde 103),

7.(Ek: 06/12/2006 – 5560/17 md.) Hırsızlık (madde 141, 142) ve yağma (madde 148, 149),

8. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),

9. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

10. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308),

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

b) 10.07.1953 tarihli ve 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.

c) 18.06.1999 tarihli ve 4389 Sayılı Bankalar Kanununun 22. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu.

d) 10.07.2003 tarihli ve 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.

e) 21.07.1983 tarihli ve 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74. maddelerinde tanımlanan suçlar.

f) 31.08.1956 tarihli ve 6831 Sayılı Orman Kanununun 110. maddesinin dört ve beşinci fıkralarında tanımlanan kasten orman yakma suçları.

(4) (Değişik: 25/5/2005 – 5353/11 md.) Sadece adli para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı bir yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.

Tutuklama kararı

Madde 101

(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir.

Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

(2) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu husustaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda hukukî ve fiilî nedenler ile gerekçeleri gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir.

(3) Tutuklama istenildiğinde, şüpheli veya sanık, kendisinin seçeceği veya baro tarafından görevlendirilecek bir müdafinin yardımından yararlanır.

(4) Tutuklama kararı verilmezse, şüpheli veya sanık derhâl serbest bırakılır.

(5) Bu madde ile 100. madde gereğince verilen kararlara itiraz edilebilir.

Tutuklulukta geçecek süre

Madde 102

(1) (Değişik: 06/12/2006 – 5560/18 md.) Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek altı ay daha uzatılabilir.

(2) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez.

(3) Bu maddede öngörülen uzatma kararları, Cumhuriyet savcısının, şüpheli veya sanık ile müdafinin görüşleri alındıktan sonra verilir.

Cumhuriyet savcısının tutuklama kararının geri alınmasını istemesi

Madde 103

(1) Cumhuriyet savcısı, şüphelinin adli kontrol altına alınarak serbest bırakılmasını sulh ceza hâkiminden isteyebilir. Hakkında tutuklama kararı verilmiş şüpheli ve müdafii de aynı istemde bulunabilirler. (Mülga üçüncü cümle: 25/5/2005 – 5353/12 md.)

(2) Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı adli kontrol veya tutuklamanın artık gereksiz olduğu kanısına varacak olursa, şüpheliyi re'sen serbest bırakır. Kuvuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğinde şüpheli serbest kalır.

Şüpheli veya sanığın salıverilme istemleri

Madde 104

(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir.

(3) Dosya bölge adliye mahkemesine veya Yargıtaya geldiğinde salıverilme istemi hakkındaki karar, bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay ilgili dairesi veya Yargıtay Ceza Genel Kurulunca dosya üzerinde yapılacak incelemeden sonra verilir; bu karar re'sen de verilebilir.

Usul

Madde 105

(Değişik: 25/05/2005 – 5353/13 md.)

(1) 103 ve 104. maddeler uyarınca yapılan istem üzerine, merciince Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alındıktan sonra, üç gün içinde istemin kabulüne, reddine veya adli kontrol uygulanmasına karar verilir. Bu kararlara itiraz edilebilir.

Salıverilenin yükümlülükleri

Madde 106

(1) Salıverilmeden önce şüpheli veya sanık, yetkili yargı merciine veya tutukevinin müdürüne adresini ve varsa telefon numarasını bildirmekle yükümlüdür.

(2) Şüpheli veya sanığa soruşturmanın veya kovuşturmanın sona erdirileceği tarihe kadar, yeniden beyanda bulunmak suretiyle veya iadeli taahhütlü mektupla önceden verdiği adreslerdeki her türlü değişiklikleri bildirmesi ihtar olunur; ayrıca, ihtaraya uygun hareket etmediğinde, önceden bildirdiği adrese tebligatın yapılacağı bildirilir. Bu ihtarların yapıldığını belirten ve yeni adresleri içeren tutanak veya tutuk-evi müdürünün düzenleyeceği belgenin aslı veya örneği yargı merciine gönderilir.

Tutuklananın durumunun yakınlarına bildirilmesi

Madde 107

(1) Tutuklamadan ve tutuklamanın uzatılmasına ilişkin her karardan tutuklunun bir yakınına veya belirlediği bir kişiye, hâkimin kararıyla gecikmeksizin haber verilir.

(2) Ayrıca, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürmemek kaydıyla, tutuklunun tutuklamayı bir yakınına veya belirlediği bir kişiye bizzat bildirmesine de izin verilir.

(3) Şüpheli veya sanık yabancı olduğunda tutuklanma durumu, yazılı olarak karşı çıkmaması halinde, vatandaşı olduğu devletin konsolosluğuna bildirilir.

Tutukluluğun incelenmesi

Madde 108

(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuzar günlük süreler itibarıyla tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerek-meyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından 100. madde hükümleri göz önünde bulundurularak karar verilir.

(2) Tutukluluk durumunun incelenmesi, yukarıdaki fıkrada öngörülen süre içinde şüpheli tarafından da istenebilir.

(3) Hâkim veya mahkeme, tutukevinde bulunan sanığın tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceğine her oturumda veya koşullar gerektirdiğinde otu-rumlar arasında ya da birinci fıkrada öngörülen süre içinde de re'sen karar verir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Adli Kontrol

Adli kontrol

Madde 109

(1) 100. maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, üst sınırı üç yıl veya daha az hapis cezasını gerektiren bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebilir.

(2) Kanunda tutuklama yasağı öngörülen hallerde de, adli kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir.

(3) Adli kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir:

a) Yurt dışına çıkamamak.

b) Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak.

c) Hâkimin belirttiği merci veya kişilerin çağrılarına ve gerektiğinde meslekî uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak.

d) Her türlü taşıtları veya bunlardan bazılarını kullanamamak ve gerektiğinde kaleme, makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek.

e) Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçuşu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek.

f) Şüphelinin parasal durumu göz önünde bulundurularak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine hâkimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırmak.

g) Silâh bulunduramamak veya taşıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silâhları makbuz karşılığında adli emanete teslim etmek.

h) Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere aynî veya kişisel güvenceye bağlamak.

ı) Aile yükümlülüklerini yerine getireceğine ve adli kararlar gereğince ödemeye mahkûm edildiği nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence vermek.

(4) (Ek: 25/05/2005 – 5353/14 md.) Şüphelinin, üçüncü fıkranın (a) ve (f) bentlerinde yazılı yükümlülüklerle tâbi tutulması bakımından, birinci fıkrada belirtilen süre sınırı dikkate alınmaz.

(5) Hâkim veya Cumhuriyet savcısı (d) bendinde belirtilen yükümlülüğün uygulamasında şüphelinin meslekî uğraşlarında araç kullanmasına sürekli veya geçici olarak izin verebilir.

(6) Adli kontrol altında geçen süre, şahsî hürriyeti sınırlama sebebi sayılarak cezadan mahsup edilemez. Bu hüküm, maddenin üçüncü fıkrasının (e) bendinde belirtilen hallerde uygulanmaz.

(7) (Ek: 06/12/2006 – 5560/19 md.) Kanunlarda öngörülen tutukluluk sürelerinin

dolması nedeniyle salıverilenler hakkında birinci fıkradaki süre koşulu aranmaksızın adli kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir.

Adli kontrol kararı ve hükmedecek merciler**Madde 110**

(1) Şüpheli, Cumhuriyet savcısının istemi ve sulh ceza hâkiminin kararı ile soruşturma evresinin her aşamasında adli kontrol altına alınabilir.

(2) Hâkim, Cumhuriyet savcısının istemiyle, adli kontrol uygulamasında şüpheliyi bir veya birden çok yeni yükümlülük altına koyabilir; kontrolün içeriğini oluşturan yükümlülükleri bütünüyle veya kısmen kaldırabilir, değiştirebilir veya şüpheliyi bunlardan bazılarına uymaktan geçici olarak muaf tutabilir.

(3) 109. madde ile bu madde hükümleri, gerekli görüldüğünde, görevli ve yetkili diğer yargı mercileri tarafından da, kovuşturma evresinin her aşamasında uygulanır.

Adli kontrol kararının kaldırılması**Madde 111**

(1) Şüpheli veya sanığın istemi üzerine, Cumhuriyet savcısının görüşünü aldıktan sonra hâkim veya mahkeme 110. maddenin ikinci fıkrasına göre beş gün içinde karar verebilir.

(2) Adli kontrole ilişkin kararlara itiraz edilebilir.

Tedbirlere uymama**Madde 112**

(1) Adli kontrol hükümlerini isteyerek yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında, hükmedilebilecek hapis cezasının süresi ne olursa olsun, yetkili yargı mercii hemen tutuklama kararı verebilir.

Güvence**Madde 113**

(1) Şüpheli veya sanık tarafından gösterilecek güvence, aşağıda yazılı hususların yerine getirilmesini sağlar:

a) Şüpheli veya sanığın bütün usul işlemlerinde, hükmün infazında veya altına alınabileceği diğer yükümlülükleri yerine getirmek üzere hazır bulunması.

b) Aşağıda gösterilen sıraya göre ödemelerin yapılması:

1. Katılanın yaptığı masraflar, suçun neden olduğu zararların giderilmesi ve eski hâle getirme; şüpheli veya sanık nafaka borçlarını ödememeleri nedeniyle kovuşturuluyorlarsa nafaka borçları.

2. Kamusal giderler.

3. Para cezaları.

(2) Şüpheli veya sanığı güvence göstermeye zorunlu kılan kararda, güvencenin karşıladığı kısımlar ayrı ayrı gösterilir.

Önceden ödetme**Madde 114**

(1) Hâkim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı, şüpheli veya sanığın rızasıyla güvencenin mağdurun haklarını karşılayan veya nafaka borcuna ilişkin bulunan kısımlarının, istedikleri takdirde, mağdura veya nafaka alacaklılarına verilmesini emredebilir.

(2) Soruşturma ve kovuşturmanın konusunu oluşturan olaylar nedeniyle, mağdur veya nafaka alacaklısı lehinde bir yargı kararı verilmiş ise, şüpheli veya sanığın rızası olmasa da ödemenin yapılması emredilebilir.

Güvencenin geri verilmesi**Madde 115**

(1) Hükümlü, 113. maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde yazılı bütün yükümlülükleri yerine getirmiş ise güvencenin 113. maddenin birinci fıkrasının (a) bendini karşılayan ve aynı maddenin ikinci fıkrasına göre verilecek kararda belirtilen kısmı kendisine geri verilir.

(2) Güvencenin, suç mağduruna veya nafaka alacaklısına verilmemiş olan ikinci kısmı, kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararları verildiğinde de şüpheli veya sanığa geri verilir. Aksi hâlde, geçerli mazereti dışında, güvence Devlet Hazinesine gelir yazılır.

(3) Hükümlülük hâlinde güvence 113. maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan hükümlere göre kullanılır, fazlası geri verilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**Arama ve Elkoyma****Şüpheli veya sanıkla ilgili arama****Madde 116**

(1) Yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe varsa; şüphelinin veya sanığın üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir.

Diğer kişilerle ilgili arama**Madde 117**

(1) Şüphelinin veya sanığın yakalanabilmesi veya suç delillerinin elde edilebilmesi amacıyla, diğer bir kişinin de üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir.

(2) Bu hâllerde aramanın yapılması, aranılan kişinin veya suçun delillerinin belirtilen yerlerde bulunduğu kabul edilebilmesine olanak sağlayan olayların varlığına bağlıdır.

(3) Bu sınırlama, şüphelinin veya sanığın bulunduğu yerler ile, izlendiği sırada girdiği yerler hakkında geçerli değildir.

Gece yapılacak arama

Madde 118

(1) Konutta, işyerinde veya diğer kapalı yerlerde gece vaktinde arama yapılamaz.

(2) Suçüstü veya gecikmesinde sakınca bulunan hâller ile yakalanmış veya gözaltına alınmış olup da firar eden kişi veya tutuklu veya hükümlünün tekrar yakalanması amacıyla yapılan aramalarda, birinci fıkrâ hükmü uygulanmaz.

Arama kararı

Madde 119

(1) (Değişik : 25/05/2005 – 5353/15 md.) Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hallerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri arama yapabilirler. Ancak, konutta, işyerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile yapılabilir. Kolluk amirinin yazılı emri ile yapılan arama sonuçları Cumhuriyet Başsavcılığına derhal bildirilir.

(2) Arama karar veya emrinde;

a) Aramanın nedenini oluşturan fiil,

b) Aranılacak kişi, aramanın yapılacağı konut veya diğer yerin adresi ya da eşya,

c) Karar veya emrin geçerli olacağı zaman süresi, Açıkça gösterilir.

(3) Arama tutanağına işlemi yapanların açık kimlikleri yazılır. (Mülga ikinci cümle: 25/05/2005 – 5353/15 md.)

(4) Cumhuriyet savcısı hazır olmaksızın konut, işyeri veya diğer kapalı yerlerde arama yapabilmek için o yer ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişi bulundurulur.

(5) Askerî mahallerde yapılacak arama, (...) Cumhuriyet savcısının istem ve katılımıyla askerî makamlar tarafından yerine getirilir.

Aramada hazır bulunabilecekler

Madde 120

(1) Aranacak yerlerin sahibi veya eşyanın zilyedi aramada hazır bulunabilir; kendisi bulunmazsa temsilcisi veya ayırt etme gücüne sahip hısımlarından biri veya kendisiyle birlikte oturmakta olan bir kişi veya komşusu hazır bulundurulur.

(2) 117. maddenin birinci fıkrasında gösterilen hâllerde zilyet ve bulunmazsa yerine çağrılacak kişiye, aramaya başlamadan önce aramanın amacı hakkında bilgi verilir.

(3) Kişinin avukatının aramada hazır bulunmasına engel olunamaz.

Arama sonunda verilecek belge

Madde 121

(1) Aramanın sonunda hakkında arama işlemi uygulanan kimseye istemi üye-

rine aramanın 116 ve 117. maddelere göre yapıldığını ve 116. maddede gösterilen durumda soruşturma veya kovuşturma konusu fiilin niteliğini belirten bir belge ve istemi üzerine elkonulan veya koruma altına alınan eşyanın listesini içeren bir defter ve eğer şüpheyi haklı kılan bir şey elde edilmemiş ise bunu belirten bir belge verilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen belgelerde, hakkında arama işlemi uygulanan kimsenin, elkonulan eşyanın mülkiyetine ilişkin görüş ve iddialarına da yer verilir.

(3) Koruma altına alınan veya elkonulan eşyanın tam bir defteri yapılır ve bu eşya resmî mühürle mühürlenir veya bir işaret konulur.

Belge veya kâğıtları inceleme yetkisi

Madde 122

(1) Hakkında arama işlemi uygulanan kimsenin belge veya kâğıtlarını inceleme yetkisi, Cumhuriyet savcısı ve hâkime aittir.

(2) Belge ve kâğıtların zilyedi veya temsilcisi kendi mührünü de koyabilir veya imzasını atabilir. İleride mührün kaldırılmasına ve kâğıtların incelenmesine karar verildiğinde bu işlemin yapılmasında hazır bulunmak üzere, zilyedi veya temsilcisi ya da müdafii veya vekili çağrılır; çağrıya uyulmadığında gerekli işlem yapılır.

(3) İnceleme sonucu soruşturma veya kovuşturma konusu suça ilişkin olmadığı anlaşılan belge veya kâğıtlar ilgisine geri verilir.

Eşya veya kazancın muhafaza altına alınması ve bunlara elkonulması

Madde 123

(1) İspat aracı olarak yararlı görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri, muhafaza altına alınır.

(2) Yanında bulunduran kişinin rızasıyla teslim etmediği bu tür eşyaya elkonulabilir.

İstenen eşyayı vermeyenler hakkında yapılacak işlem

Madde 124

(1) 123. maddede yazılı eşya veya diğer malvarlığı değerlerini yanında bulunduran kişi, istem üzerine bu şeyi göstermek ve teslim etmekle yükümlüdür.

(2) Kaçınma hâlinde bu şeyin zilyedi hakkında 60. maddede yer alan disiplin hapsine ilişkin hükümler uygulanır. Ancak, şüpheli veya sanık ya da tanıklıktan çekinebilecekler hakkında bu hüküm uygulanmaz.

İçeriği Devlet sırrı niteliğindeki belgelerin mahkemece incelenmesi

Madde 125

(1) Bir suç olgusuna ilişkin bilgileri içeren belgeler, Devlet sırrı olarak mahkemeye karşı gizli tutulamaz.

(2) Devlet sırrı niteliğindeki bilgileri içeren belgeler, ancak mahkeme hâkimi veya heyeti tarafından incelenebilir. Bu belgelerde yer alan ve sadece yüklenen suçta açıklığa kavuşturabilecek nitelikte olan bilgiler, hâkim veya mahkeme başkanı tarafından tutanağa kaydedilir.

(3) Bu madde hükmü, hapis cezasının alt sınırı beş yıl veya daha fazla olan suçlarla ilgili olarak uygulanır.

Elkonulamayacak mektuplar, belgeler

Madde 126

(1) Şüpheli veya sanık ile 45 ve 46. maddelere göre tanıklıktan çekinebilecek kimseler arasındaki mektuplara ve belgelere; bu kimselerin nezdinde bulundukça elkonulamaz.

Elkoyma kararını verme yetkisi

Madde 127

(1) (Değişik: 25/05/2005 – 5353/16 md.) Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hallerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri, elkoyma işlemini gerçekleştirebilir.

(2) Kolluk görevlisinin açık kimliği, elkoyma işlemine ilişkin tutanağa geçirilir.

(3) (Değişik: 25/05/2005 – 5353/16 md.) Hâkim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını elkoymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde elkoyma kendiliğinden kalkar.

(4) Zilyedliğinde bulunan eşya veya diğer malvarlığı değerlerine elkonulan kimse, hâkimden her zaman bu konuda bir karar verilmesini isteyebilir.

(5) Elkoyma işlemi, suçtan zarar gören mağdura gecikmeksizin bildirilir.

(6) Askerî mahâllerde yapılacak elkoyma işlemi, (...) (1) Cumhuriyet savcısının istem ve katılımıyla askerî makamlar tarafından yerine getirilir.

Taşınmazlara, hak ve alacaklara elkoyma

Madde 128

(1) Soruşturma veya kovuşturma konusu suçun işlendiğine ve bu suçlardan elde edildiğine dair kuvvetli şüphe sebebi bulunan hallerde, şüpheli veya sanığa ait;

- a) Taşınmazlara,
- b) Kara, deniz veya hava ulaşım araçlarına,
- c) Banka veya diğer malî kurumlardaki her türlü hesaba,
- d) Gerçek veya tüzel kişiler nezdindeki her türlü hak ve alacaklara,
- e) Kıymetli evraka,
- f) Ortağı bulunduğu şirketteki ortaklık paylarına,
- g) Kiralık kasa mevcutlarına,
- h) Diğer malvarlığı değerlerine,

Elkonulabilir. Bu taşınmaz, hak, alacak ve diğer malvarlığı değerlerinin şüpheli veya sanıktan başka bir kişinin zilyetliğinde bulunması halinde dahi, elkoyma işlemi yapılabilir.

(2) Birinci fıkra hükmü;

a) Türk Ceza Kanununda tanımlanan;

1. Soykırım ve insanlığa karşı suçlar (madde 76, 77, 78),

2. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),
3. Hırsızlık (madde 141, 142),
4. Yağma (madde 148, 149),
5. Güveni kötüye kullanma (madde 155),
6. Dolandırıcılık (madde 157, 158),
7. Hileli iflas (madde 161),
8. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
9. Parada sahtecilik (madde 197),
10. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (madde 220),
11. İhaleye fesat karıştırma (madde 235),
12. Edimin ifasına fesat karıştırma (madde 236),
13. Zimmet (madde 247),
14. İrtikap (madde 250)
15. Rüşvet (madde 252),
16. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308),
17. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315) suçları,
18. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337) suçları.
 - b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları,
 - c) Bankalar Kanununun 22. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,
 - d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,
 - e) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74. maddelerinde tanımlanan suçlar,
Hakkında uygulanır.
- (3) Taşınmaza elkonulması kararı, tapu kütüğüne şerh verilmek suretiyle icra edilir.
- (4) Kara, deniz ve hava ulaşım araçları hakkında verilen elkoyma kararı, bu araçların kayıtlı bulunduğu sicile şerh verilmek suretiyle icra olunur.
- (5) Banka veya diğer malî kurumlardaki her türlü hesaba elkonulması kararı, teknik iletişim araçlarıyla ilgili banka veya malî kuruma derhâl bildirilerek icra olunur. Söz konusu karar, ilgili banka veya malî kuruma ayrıca tebliğ edilir. Elkoyma kararı alındıktan sonra, hesaplar üzerinde yapılan bu kararı etkisiz kılmaya yönelik işlemler geçersizdir.
- (6) Şirketteki ortaklık paylarına elkoyma kararı, ilgili şirket yönetimine ve şirketin kayıtlı bulunduğu ticaret sicili müdürlüğüne teknik iletişim araçlarıyla derhâl bildiri-

lerek icra olunur. Söz konusu karar, ilgili şirkete ve ticaret sicili müdürlüğüne ayrıca tebliğ edilir.

(7) Hak ve alacaklara elkoyma kararı, ilgili gerçek veya tüzel kişiye teknik iletişim araçlarıyla derhâl bildirilerek icra olunur. Söz konusu karar, ilgili gerçek veya tüzel kişiye ayrıca tebliğ edilir.

(8) Bu madde hükmüne göre alınan elkoyma kararının gereklerine aykırı hareket edilmesi halinde, Türk Ceza Kanununun "*Muhafaza görevini kötüye kullanma*" başlıklı 289. maddesi hükümleri uygulanır.

(9) Bu madde hükmüne göre elkoymaya ancak hâkim karar verebilir.

Postada elkoyma

Madde 129

(1) Suçun delillerini oluşturduğundan şüphe edilen ve gerçeğin ortaya çıkarılması için soruşturma ve kovuşturmada adliyenin eli altında olması zorunlu sayılıp, posta hizmeti veren her türlü resmî veya özel kuruluştaki bulunan gönderilere, hâkimin veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının kararı ile elkonulabilir.

(2) Hâkim kararının veya Cumhuriyet savcısının emrinin kendilerine bildirilmesi üzerine elkoyma işlemini yerine getiren kolluk memurları, birinci fıkrada belirtilen gönderilerin içinde bulunduğu zarfları veya paketleri açamazlar. Elkonulan gönderiler, ilgili posta görevlilerinin huzuru ile mühür altına alınıp derhâl elkoyma kararını veya emrini veren hâkim veya Cumhuriyet savcısına teslim edilir.

(3) Soruşturma ve kovuşturmanın amacına zarar vermek olasılığı bulunmadıkça, alınmış tedbirler ilgililere bildirilir.

(4) Açılmamasına veya açılıp da içeriği bakımından adliyenin eli altında tutulmasına gerek bulunmadığına karar verilen gönderiler, hemen ilgililerine teslim olunur.

Avukat bürolarında arama, elkoyma ve postada elkoyma

Madde 130

(1) Avukat büroları ancak mahkeme kararı ile ve kararda belirtilen olayla ilgili olarak Cumhuriyet savcısının denetiminde aranabilir. Baro başkanı veya onu temsil eden bir avukat aramada hazır bulundurulur.

(2) Arama sonucu elkonulmasına karar verilen şeyler bakımından bürosunda arama yapılan avukat, baro başkanı veya onu temsil eden avukat, bunların avukat ile müvekkili arasındaki meslekî ilişkiye ait olduğunu öne sürerek karşı koyduğunda, bu şey ayrı bir zarf veya paket içerisine konularak hazır bulunanlarca mühürlenir ve bu konuda gerekli kararı vermesi, soruşturma evresinde sulh ceza hâkiminden, kovuşturma evresinde hâkim veya mahkemeden istenir. Yetkili hâkim elkonulan şeyin avukatla müvekkili arasındaki meslekî ilişkiye ait olduğunu saptadığında, elkonulan şey derhâl avukata iade edilir ve yapılan işlemi belirten tutanaklar ortadan kaldırılır. Bu fıkrada öngörülen kararlar, yirmidört saat içinde verilir.

(3) Postada elkoyma durumunda bürosunda arama yapılan avukat veya baro başkanı veya onu temsil eden avukatın karşı koyması üzerine ikinci fıkrada belirtilen usuller uygulanır.

Elkonulan eşyanın iadesi**Madde 131**

(1) Şüpheliye, sanığa veya üçüncü kişilere ait elkonulmuş eşyanın, soruşturma ve kovuşturma bakımından muhafazasına gerek kalmaması veya müsadereye tabi tutulmayacağına anlaşılması halinde, re'sen veya istem üzerine geri verilmesine Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından karar verilir. İstem reddi kararlarına itiraz edilebilir.

(2) 128. madde hükümlerine göre elkonulan eşya veya diğer malvarlığı değerleri, suçtan zarar gören mağdura ait olması ve bunlara delil olarak artık ihtiyaç bulunmaması halinde, sahibine iade edilir.

Elkonulan eşyanın muhafazası veya elden çıkarılması**Madde 132**

(1) Elkonulan eşya, zarara uğraması veya değerinde esaslı ölçüde kayıp meydana gelme tehlikesinin varlığı halinde, hükmün kesinleşmesinden önce elden çıkarılabilir.

(2) Elden çıkarma kararı, soruşturma evresinde hâkim, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından verilir.

(3) Karar verilmeden önce eşyanın sahibi olan şüpheli, sanık veya ilgili diğer kişiler dinlenir; elden çıkarma kararı, kendilerine bildirilir.

(4) Elkonulan eşyanın değerinin muhafazası ve zarar görmemesi için gerekli tedbirler alınır.

(5) Elkonulan eşya, soruşturma evresinde Cumhuriyet Başsavcılığı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından, bakım ve gözetimiyle ilgili tedbirleri almak ve istendiğinde derhâl iade edilmek koşuluyla, muhafaza edilmek üzere, şüpheliye, sanığa veya diğer bir kişiye teslim edilebilir. Bu bırakma, teminat gösterilmesi koşuluna da bağlanabilir.

(6) Elkonulan eşya, delil olarak saklanması gerek kalmaması halinde, rayiç değerinin derhâl ödenmesi karşılığında, ilgiliye teslim edilebilir. Bu durumda müsadere kararının konusunu, ödenen rayiç değer oluşturur.

Şirket yönetimi için kayyım tayini**Madde 133**

(1) Suçun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli olması halinde; soruşturma ve kovuşturma sürecinde, hâkim veya mahkeme, şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım atayabilir. Atama kararında, yönetim organının karar ve işlemlerinin geçerliliğinin kayyımın onayına bağlı kılındığı veya yönetim organının yetkilerinin tümüyle kayyıma verildiği açıkça belirtilir. Kayyım tayinine ilişkin karar, ticaret sicili gazetesinde ve diğer uygun vasıtalarla ilan olunur.

(2) Hâkim veya mahkemenin kayyım hakkında takdir etmiş bulunduğu ücret, şirket bütçesinden karşılanır. Ancak, soruşturma veya kovuşturma konusu suçtan dolayı kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararının verilmesi halinde; ücret

olarak şirket bütçesinden ödenen paranın tamamı, kanunî faiziyle birlikte Devlet Hazinesinden karşılanır.

(3) İlgililer, atanan kayyımın işlemlerine karşı, görevli mahkemeye 22.11.2001 tarihli ve 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu ve 29.06.1956 tarihli ve 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre başvurabilirler.

(4) Bu madde hükümleri ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir.

a) Türk Ceza Kanununda yer alan,

1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),
2. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
3. Parada sahtecilik (madde 197),
4. Fuhuş (madde 227),
5. Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228),
6. Zimmet (madde 247),
7. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (madde 282),
8. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315),
9. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337),

Suçları,

b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları,

c) Bankalar Kanununun 22. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,

d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,

e) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74. maddelerinde tanımlanan suçlar.

Bilgisayarlarda, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde arama, kopyalama ve elkoyma

Madde 134

(1) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmada, başka surette delil elde etme imkânının bulunmaması halinde, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar prog-ramları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına, bu kayıtların çözülerek metin hâline getirilmesine hâkim tarafından karar verilir.

(2) Bilgisayar, bilgisayar programları ve bilgisayar kütüklerine şifrenin çözülmemesinden dolayı girilememesi veya gizlenmiş bilgilere ulaşılamaması halinde çözümün yapılabilmesi ve gerekli kopyaların alınabilmesi için, bu araç ve gereklere elkonulabilir. Şifrenin çözümünün yapılması ve gerekli kopyaların alınması halinde, elkonulan cihazlar gecikme olmaksızın iade edilir.

(3) Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine elkoyma işlemi sırasında, sistemdeki bütün verilerin yedeklemesi yapılır.

(4) İstemesi halinde, bu yedekten bir kopya çıkarılarak şüpheliye veya vekiline verilir ve bu husus tutanağa geçirilerek imza altına alınır.

(5) Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine elkoymaksızın da, sistemdeki verilerin tamamının veya bir kısmının kopyası alınabilir. Kopyası alınan veriler kâğıda yazdırılarak, bu husus tutanağa kaydedilir ve ilgililer tarafından imza altına alınır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi

İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması

Madde 135

(1) (Değişik birinci cümle: 25/05/2005 – 5353/17 md.) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhâl hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl kaldırılır.

(2) Şüpheli veya sanığın tanıklıktan çekinebilecek kişilerle arasındaki iletişimi kayda alınmaz. Kayda alma gerçekleşikten sonra bu durumun anlaşılması hâlinde, alınan kayıtlar derhâl yok edilir.

(3) Birinci fıkra hükmüne göre verilen kararda, yüklenen suçun türü, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, telefon numarası veya iletişim bağlantısını tespiti imkân veren kodu, tedbirin türü, kapsamı ve süresi belirtilir. Tedbir kararı en çok üç ay için verilebilir; bu süre, bir defa daha uzatılabilir. (Ek cümle: 25/05/2005 – 5353/17 md.) Ancak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde, hâkim bir aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilir.

(4) Şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi için, (...) mobil telefonun yeri, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararına istinaden tespit edilebilir. Bu hususa ilişkin olarak verilen kararda, (...) mobil telefon numarası ve tespit işleminin süresi belirtilir. Tespit işlemi en çok üç ay için yapılabilir; bu süre, bir defa daha uzatılabilir.

(5) Bu madde hükümlerine göre alınan karar ve yapılan işlemler, tedbir süresince gizli tutulur.

(6) Bu madde kapsamında dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümler ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),

2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),
 3. İşkence (madde 94, 95),
 4. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102),
 5. Çocukların cinsel istismarı (madde 103),
 6. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
 7. Parada sahtecilik (madde 197),
 8. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),
 9. (Ek: 25/05/2005 – 5353/17 md.) Fuhuş (madde 227, fıkra 3), (1)
 10. İhaleye fesat karıştırma (madde 235),
 11. Rüşvet (madde 252),
 12. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (madde 282),
 13. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315),
 14. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337) suçları.
- b)** Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.
- c)** (Ek: 25/5/2005 – 5353/17 md.) Bankalar Kanununun 22. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,
- d)** Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.
- e)** Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74. maddelerinde tanımlanan suçlar.

(7) Bu maddede belirlenen esas ve usuller dışında hiç kimse, bir başkasının telekomünikasyon yoluyla iletişimini dinleyemez ve kayda alamaz.

Müdafiin bürosu ve yerleşim yeri

Madde 136

(1) Şüpheli veya sanığa yüklenen suç dolayısıyla müdafiin bürosu, konutu ve yerleşim yerindeki telekomünikasyon araçları hakkında, 135. madde hükmü uygulanamaz.

Kararların yerine getirilmesi, iletişim içeriklerinin yok edilmesi

Madde 137

(1) 135. maddeye göre verilecek karar gereğince Cumhuriyet savcısı veya görevlendireceği adli kolluk görevlisi, telekomünikasyon hizmeti veren kurum ve kuruluşların yetkililerinden iletişimin tespiti, dinlenmesi veya kayda alınması işlemlerinin yapılmasını ve bu amaçla cihazların yerleştirilmesini yazılı olarak istediğinde, bu istem derhâl yerine getirilir; yerine getirilmemesi hâlinde zor kullanılabilir. İşlemin başladığı ve bitirildiği tarih ve saat ile işlemi yapanın kimliği bir tutanakla saptanır.

(2) 135. maddeye göre verilen karar gereğince tutulan kayıtlar, Cumhuriyet

Savcılığınca görevlendirilen kişiler tarafından çözümlenerek metin hâline getirilir. Yabancı dildeki kayıtlar, tercüman aracılığı ile Türkçe'ye çevrilir.

(3) 135. maddeye göre verilen kararın uygulanması sırasında şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi ya da aynı maddenin birinci fıkrasına göre hâkim onayının alınamaması halinde, bunun uygulanmasına Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl son verilir. Bu durumda, yapılan tespit veya dinlemeye ilişkin kayıtlar Cumhuriyet savcısının denetimi altında en geç on gün içinde yok edilerek, durum bir tutanakla tespit edilir.

(4) Tespit ve dinlemeye ilişkin kayıtların yok edilmesi halinde soruşturma evresinin bitiminden itibaren, en geç onbeş gün içinde, Cumhuriyet Başsavcılığı, tedbirin nedeni, kapsamı, süresi ve sonucu hakkında ilgisine yazılı olarak bilgi verir.

Tesadüfen elde edilen deliller

Madde 138

(1) Arama veya elkoyma koruma tedbirlerinin uygulanması sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmaya ilgisi olmayan ancak, diğer bir suçun işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse; bu delil muhafaza altına alınır ve durum Cumhuriyet Savcılığına derhâl bildirilir.

(2) Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmaya ilgisi olmayan ve ancak, 135. maddenin altıncı fıkrasında sayılan suçlardan birinin işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse; bu delil muhafaza altına alınır ve durum Cumhuriyet Savcılığına derhâl bildirilir.

ALTINCI BÖLÜM

Gizli Soruşturmacı ve Teknik Araçlarla İzleme

Gizli soruşturmacı görevlendirilmesi

Madde 139

(1) Soruşturma konusu suçun işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması ve başka surette delil elde edilememesi halinde, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı kararı ile kamu görevlileri gizli soruşturmacı olarak görevlendirilebilir.

(2) Soruşturmacının kimliği değiştirilebilir. Bu kimlikle hukukî işlemler yapılabilir. Kimliğin oluşturulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belgeler hazırlanabilir, değiştirilebilir ve kullanılabilir.

(3) Soruşturmacı görevlendirilmesine ilişkin karar ve diğer belgeler ilgili Cumhuriyet Başsavcılığında muhafaza edilir. Soruşturmacının kimliği, görevinin sona ermesinden sonra da gizli tutulur.

(4) Soruşturmacı, faaliyetlerini izlemekle görevlendirildiği örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve bu örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili delilleri toplamakla yükümlüdür.

(5) Soruşturmacı, görevini yerine getirirken suç işleyemez ve görevlendirildiği örgütün işlemekte olduğu suçlardan sorumlu tutulamaz.

(6) Soruşturmacı görevlendirilmesi suretiyle elde edilen kişisel bilgiler, görevlendirildiği ceza soruşturması ve kovuşturması dışında kullanılamaz.

(7) Bu madde hükümleri ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),

2. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

3. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315).

b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.

c) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74. maddelerinde tanımlanan suçlar.

Teknik araçlarla izleme

Madde 140

(1) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebepleri bulunması ve başka suretle delil elde edilememesi hâlinde, şüpheli veya sanığın kamuya açık yerlerdeki faaliyetleri ve işyeri teknik araçlarla izlenebilir, ses veya görüntü kaydı alınabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),

2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

3. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),

4. Parada sahtecilik (madde 197),

5. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

6. (Ek: 25/5/2005 – 5353/19 md.) Fuhuş (madde 227, fıkra 3)

7. İhaleye fesat karıştırma (madde 235),

8. Rüşvet (madde 252),

9. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (madde 282),

10. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315),

11. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337),

Suçları.

b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.

c) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.

d) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74. maddelerinde

tanımlanan suçlar.

(2) Teknik araçlarla izlemeye hâkim, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilir. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kararlar yirmidört saat içinde hâkim onayına sunulur.

(3) Teknik araçlarla izleme kararı en çok dört haftalık süre için verilebilir. Bu süre gerektiğinde bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. (Ek cümle: 25/05/2005 – 5353/19 md.) Ancak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde, hâkim bir haftadan fazla olmamak üzere sürenin müteadit defalar uzatılmasına karar verebilir.

(4) Elde edilen deliller, yukarıda sayılan suçlarla ilgili soruşturma ve kovuşturma dışında kullanılamaz; ceza kovuşturması bakımından gerekli olmadığı takdirde Cumhuriyet savcısının gözetiminde derhâl yok edilir.

(5) Bu madde hükümleri, kişinin konutunda uygulanamaz.

YEDİNCİ BÖLÜM

Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat

Tazminat istemi

Madde 141

(1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

b) Kanunî gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılmayan,

c) Kanunî hakları hatırlatılmadan veya hatırlatılan haklarından yararlandırılma isteği yerine getirilmeden tutuklanan,

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen,

f) Mahkûm olup da gözaltı ve tutuklulukta geçirdiği süreleri, hükümlülük sürelerinden fazla olan veya işlediği suç için kanunda öngörülen cezanın sadece para cezası olması nedeniyle zorunlu olarak bu ceza ile cezalandırılan,

g) Yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine, yazıyla veya bunun hemen olanaklı bulunmadığı hâllerde sözle açıklanmayan,

h) Yakalanmaları veya tutuklanmaları yakınlarına bildirilmeyen,

ı) Hakkındaki arama kararı ölçsüz bir şekilde gerçekleştirilen,

j) Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen,

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler.

(2) Birinci fıkranın (e) ve (f) bentlerinde belirtilen kararları veren merciler, ilgiliye tazminat hakları bulunduğunu bildirirler ve bu husus verilen karara geçirilir.

Tazminat isteminin koşulları**Madde 142**

(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır.

(3) Tazminat isteminde bulunan kişinin dilekçesine, açık kimlik ve adresini, zarara uğradığı işlemin ve zararın nitelik ve niceliğini kaydetmesi ve bunların belgelerini eklemesi gereklidir.

(4) Dilekçesindeki bilgi ve belgelerin yetersizliği durumunda mahkeme, eksikliğin bir ay içinde giderilmesini, aksi hâlde istemin reddedileceğini ilgiliye duyurur. Süresinde eksikliği tamamlanmayan dilekçe, mahkemece, itiraz yolu açık olmak üzere reddolunur.

(5) Mahkeme, dosyayı inceledikten sonra yeterliliğini belirlediği dilekçe ve eki belgelerin bir örneğini Devlet Hazinesinin kendi yargı çevresindeki temsilcisine tebliğ ederek, varsa beyan ve itirazlarını onbeş gün içinde yazılı olarak bildirmesini ister.

(6) İstemin ve ispat belgelerinin değerlendirilmesinde ve tazminat hukukunun genel prensiplerine göre verilecek tazminat miktarının saptanmasında mahkeme gerekli gördüğü her türlü araştırmayı yapmaya veya hâkimlerinden birine yaptırmaya yetkilidir.

(7) (Değişik: 25/05/2005 - 5353/20 md.) Mahkeme, kararını duruşmalı olarak verir. İstemde bulunan ile Hazine temsilcisi, açıklamalı çağrı kâğıdı tebliğine rağmen gelmezlerse, yokluklarında karar verilebilir.

(8) Karara karşı, istemde bulunan, Cumhuriyet savcısı veya Hazine temsilcisi, istinaf yoluna başvurabilir; inceleme öncelikle ve ivedilikle yapılır.

Tazminatın geri alınması**Madde 143**

(1) Kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararı sonradan kaldırılarak, hakkında kamu davası açılan ve mahkûm edilenlerle, yargılamanın aleyhte yenilenmesiyle beraat kararı kaldırılıp mahkûm edilenlere ödenmiş tazminatların mahkûmiyet süresine ilişkin kısmı, Cumhuriyet savcısının yazılı istemi ile aynı mahkemeden alınacak kararlarla kamu alacaklarının tahsiline ilişkin mevzuat hükümleri uygulanarak geri alınır. Bu karara itiraz edilebilir.

(2) (Değişik: 25/05/2005 - 5353/21 md.) Devlet, ödediği tazminattan dolayı, koruma tedbiriyile ilgili olarak görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanan kamu görevlilerine rücu eder.

(3) İftira konusunu oluşturan suç veya yalan tanıklık nedeniyle gözaltına alınma ve tutuklama halinde; Devlet, iftira eden veya yalan tanıklıkta bulunan kişiye de rücu eder.

Tazminat isteyemeyecek kişiler**Madde 144**

(1) Kanuna uygun olarak yakalanan veya tutuklanan kişilerden aşağıda belirtilenler tazminat isteyemezler:

- a) Gözaltı ve tutukluluk süresi başka bir hükümlülüğünden indirilenler.
- b) Tazminata hak kazanmadığı hâlde, sonradan yürürlüğe giren ve lehte düzenlemeler getiren kanun gereği, durumları tazminat istemeye uygun hâle dönüşenler.
- c) Genel veya özel af, şikâyetten vazgeçme, uzlaşma gibi nedenlerle hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına veya davanın düşmesine karar verilen veya kamu davası geçici olarak durdurulan veya kamu davası ertelenen veya düşürülenler.
- d) Kusur yeteneğinin bulunmaması nedeniyle hakkında ceza verilmesine yer olmadığına karar verilenler.
- e) Adli makamlar huzurunda gerçek dışı beyanla suç işlediğini veya suça katıldığını bildirerek gözaltına alınmasına veya tutuklanmasına neden olanlar.

BEŞİNCİ KISIM**İfade ve Sorgu****BİRİNCİ BÖLÜM****İfade veya Sorgu İçin Çağrı****İfade veya sorgu için çağrı****Madde 145**

(1) İfadesi alınacak veya sorgusu yapılacak kişi davetiye ile çağrılır; çağırılma nedeni açıkça belirtilir; gelmezse zorla getirileceği yazılır.

Zorla getirme (1)**Madde 146**

(1) (Değişik: 06/12/2006 – 5560/20 md.) Hakkında tutuklama kararı verilmesi veya yakalama emri düzenlenmesi için yeterli nedenler bulunan veya 145. maddeye göre çağrıldığı halde gelmeyen şüpheli veya sanığın zorla getirilmesine karar verilebilir.

(2) Zorla getirme kararı, şüpheli veya sanığın açıkça kim olduğunu, kendisiyle ilgili suçu, gerektiğinde eşkâlini ve zorla getirilmesi nedenlerini içerir.

(3) Zorla getirme kararının bir örneği şüpheli veya sanığa verilir.

(4) (Değişik: 06/12/2006 – 5560/20 md.) Zorla getirme kararı ile çağrılan şüpheli veya sanık derhal, olanak bulunmadığında yol süresi hariç en geç yirmidört saat içinde çağırılan hâkimin, mahkemenin veya Cumhuriyet savcısının önüne götürülür ve sorguya çekilir veya ifadesi alınır.

(5) (Değişik: 06/12/2006 – 5560/20 md.) Zorla getirme, bunun için haklı görülecek bir zamanda başlar ve hâkim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı tarafından, sorguya çekilmenin veya ifade almanın sonuna kadar devam eder.

(6) Zorla getirme kararının yerine getirilememesinin nedenleri, köy veya mahalle muhtarı ile kolluk görevlisinin birlikte imzalayacakları bir tutanakla saptanır.

(7) (Ek: 06/12/2006 – 5560/20 md.) Çağrıya rağmen gelmeyen tanık, bilirkişi, mağdur ve şikâyetçi ile ilgili olarak da zorla getirme kararı verilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

İfade ve Sorgu Usulü

İfade ve sorgunun tarzı

Madde 147

(1) Şüphelinin veya sanığın ifadesinin alınmasında veya sorguya çekilmesinde aşağıdaki hususlara uyulur:

a) Şüpheli veya sanığın kimliği saptanır. Şüpheli veya sanık, kimliğine ilişkin soruları doğru olarak cevaplandırmakla yükümlüdür.

b) Kendisine yüklenen suç anlatılır.

c) Müdafî seçme hakkının bulunduğu ve onun hukukî yardımından yararlanabileceği, müdafîin ifade veya sorgusunda hazır bulunabileceği, kendisine bildirilir. Müdafî seçecek durumda olmadığı ve bir müdafî yardımından faydalanmak istediği takdirde, kendisine baro tarafından bir müdafî görevlendirilir.

d) 95. madde hükmü saklı kalmak üzere, yakalanan kişinin yakınlarından istediğine yakalandığı derhâl bildirilir.

e) Yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanunî hakkı olduğu söylenir.

f) Şüpheden kurtulması için somut delillerin toplanmasını isteyebileceği hatırlatılır ve kendisi aleyhine var olan şüphe nedenlerini ortadan kaldırmak ve lehine olan hususları ileri sürmek olanağı tanınır.

g) İfade verenin veya sorguya çekilenin kişisel ve ekonomik durumu hakkında bilgi alınır.

h) İfade ve sorgu işlemlerinin kaydında, teknik imkânlardan yararlanır.

i) İfade veya sorgu bir tutanağa bağlanır. Bu tutanakta aşağıda belirtilen hususlar yer alır:

1. İfade alma veya sorguya çekme işleminin yapıldığı yer ve tarih.

2. İfade alma veya sorguya çekme sırasında hazır bulunan kişilerin isim ve sıfatları ile ifade veren veya sorguya çekilen kişinin açık kimliği.

3. İfade almanın veya sorgunun yapılmasında yukarıdaki işlemlerin yerine getirilip getirilmediği, bu işlemler yerine getirilmemiş ise nedenleri.

4. Tutanak içeriğinin ifade veren veya sorguya çekilen ile hazır olan müdafî tarafından okunduğu ve imzalarının alındığı.

5. İmzadan çekinme hâlinde bunun nedenleri.

İfade alma ve sorguda yasak usuller

Madde 148

(1) Şüphelinin ve sanığın beyanı özgür iradesine dayanmalıdır. Bunu engelleyici nitelikte kötü davranma, işkence, ilâç verme, yorma, aldatma, cebir veya tehditte bulunma, bazı araçları kullanma gibi bedensel veya ruhsal müdahaleler yapılamaz.

- (2) Kanuna aykırı bir yarar vaat edilemez.
- (3) Yasak usullerle elde edilen ifadeler rıza ile verilmiş olsa da delil olarak değerlendirilemez.
- (4) Müdafî hazır bulunmaksızın kollukça alınan ifade, hâkim veya mahkeme huzurunda şüpheli veya sanık tarafından doğrulanmadıkça hükme esas alınamaz.
- (5) Şüphelinin aynı olayla ilgili olarak yeniden ifadesinin alınması ihtiyacı ortaya çıktığında, bu işlem ancak Cumhuriyet savcısı tarafından yapılabilir.

ALTINCI KISIM

Savunma

BİRİNCİ BÖLÜM

Müdafî Seçimi, Görevlendirilmesi, Görev ve Yetkileri

Şüphelinin veya sanığın müdafî seçimi

Madde 149

(1) Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafîin yardımından yararlanabilir; kanunî temsilcisi varsa, o da şüpheliye veya sanığa müdafî seçebilir.

(2) Soruşturma evresinde, ifade almada en çok üç avukat hazır bulunabilir.

(3) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında avukatın, şüpheli veya sanıkla görüşme, ifade alma veya sorgu süresince yanında olma ve hukukî yardımda bulunma hakkı engellenemez, kısıtlanamaz.

Müdafîin görevlendirilmesi

Madde 150

(Değişik: 06/12/2006 – 5560/21 md.)

(1) Şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafî seçmesi istenir. Şüpheli veya sanık, müdafî seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafî görevlendirilir.

(2) Müdafî bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafî görevlendirilir.

(3) Alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada ikinci fıkra hükmü uygulanır.

(4) Zorunlu müdafîlikle ilgili diğer hususlar, Türkiye Barolar Birliğinin görüşü alınarak çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Müdafî görevini yerine getirmediğinde yapılacak işlem ve müdafîlik görevinden yasaklanma.

Madde 151

(1) 150. madde hükmüne göre görevlendirilen müdafî, duruşmada hazır bulunmaz veya vakitsiz olarak duruşmadan çekilir veya görevini yerine getirmekten kaçınırsa, hâkim veya mahkeme derhâl başka bir müdafî görevlendirilmesi için gerekli işlemi yapar. Bu durumda mahkeme oturuma ara verebileceği gibi oturumun ertelenmesine de karar verebilir.

(2) Eğer yeni müdafî savunmasını hazırlamak için yeterli zaman olmadığı açıklarsa oturum ertelenir.

(3) (Ek:25/05/2005 - 5353/22 md.) 149. maddeye göre seçilen veya 150. maddeye göre görevlendirilen ve Türk Ceza Kanununun 220 ve 314. maddesinde sayılan suçlar ile terör suçlarından tutuklu ve hükümlü olanların müdafilik veya vekillik görevini üstlenen avukat, hakkında bu fıkrada sayılan suçlar nedeniyle kovuşturma açılması halinde tutuklu veya hükümlünün müdafilik veya vekilliğini üstlenmekten yasaklanabilir.

(4) (Ek:25/05/2005 - 5353/22 md.) Cumhuriyet savcısının yasaklamaya ilişkin talebi hakkında, müdafî veya vekil hakkında açılan kovuşturmanın yapıldığı mahkeme tarafından gecikmeksizin karar verilir. Bu kararlara karşı itiraz edilebilir. İtiraz sonucunda yasaklama kararının kaldırılması halinde avukat görevini devam ettirir. Müdafilik görevinden yasaklama kararı, kovuşturma konusu suçla sınırlı olmak üzere, bir yıl süre ile verilebilir. Ancak, kovuşturmanın niteliği itibarıyla bu süreler altı aydan fazla olmamak üzere en fazla iki defa uzatılabilir. Kovuşturma sonunda mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi halinde, kesinleşmesi beklenmeksizin yasaklama kararı kendiliğinden kalkar.

(5) (Ek:25/05/2005 - 5353/22 md.) Görevden yasaklama kararı, tutuklu veya hükümlü ile yeni bir müdafî görevlendirilmesi için derhal ilgili baro başkanlığına bildirilir.

(6) (Ek:25/05/2005 - 5353/22 md.) Müdafî veya vekil görevden yasaklanmış bulunduğu sürece başka davalarla ilgili olsa bile müdafiliğini veya vekilliğini üstlendiği kişiyi ceza infaz kurumunda veya tutukevinde ziyaret edemez.

Şüpheli veya sanığın birden fazla olması hâlinde savunma

Madde 152

(1) Yararları birbirine uygun olan birden fazla şüpheli veya sanığın savunması aynı müdafîye verilebilir.

Müdafîin dosyayı inceleme yetkisi

Madde 153

(1) Müdafî, soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyebilir ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabilir.

(2) Müdafîin dosya içeriğini incelemesi veya belgelerden örnek alması, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, sulh ceza hâkiminin kararıyla bu yetkisi kısıtlanabilir.

(3) Yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında, ikinci fıkra hükmü uygulanmaz.

(4) (Değişik: 25/05/2005 - 5353/23 md.) Müdafî, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir.

(5) Bu maddenin içerdiği haklardan suçtan zarar görenin vekili de yararlanır.

Müdafî ile görüşme**Madde 154**

(1) Şüpheli veya sanık, vekâletname aranmaksızın müdafî ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafî ile yazışmaları denetime tâbi tutulamaz.

Kanunî temsilci veya eşin duruşmada hazır bulunması**Madde 155**

(1) Sanığın kanunî temsilcisine duruşma gün ve saati bildirilir ve duruşmaya kabul edilerek istemi üzerine dinlenebilir.

(2) Sanığın eşi hakkında da tebligat yapılmaksızın birinci fıkrâ hükmü uygulanır.

Müdafîin görevlendirilmesinde usul**Madde 156**

(1) 150. maddede yazılı olan hâllerde, müdafî;

a) Soruşturma evresinde, ifadeyi alan merciin veya sorguyu yapan hâkimin istemi üzerine,

b) Kovuşturma evresinde, mahkemenin istemi üzerine,

Baro tarafından görevlendirilir.

(2) Yukarıda belirtilen hâllerde müdafî soruşturmanın veya kovuşturmanın yapıldığı yer barosunca görevlendirilir.

(3) Şüpheli veya sanığın kendisinin sonradan müdafî seçmesi halinde, baro tarafından görevlendirilen avukatın görevi sona erer.

İKİNCİ KİTAP**Soruşturma****BİRİNCİ KISIM****Suçlara İlişkin İhbarlar ve Soruşturma****BİRİNCİ BÖLÜM****Soruşturmanın Gizliliği, Suçların İhbarı****Soruşturmanın gizliliği****Madde 157**

(1) Kanunun başka hüküm koyduğu hâller saklı kalmak ve savunma haklarına zarar vermemek koşuluyla soruşturma evresindeki usul işlemleri gizlidir.

İhbar ve şikâyet**Madde 158**

(1) Suça ilişkin ihbar veya şikâyet, Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir.

(2) Valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikâyet, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

(3) Yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına da ihbar veya şikâyette bulunulabilir.

(4) Bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbar veya şikâyet, gecikmeksizin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

(5) İhbar veya şikâyet yazılı veya tutanağa geçirilmek üzere sözlü olarak yapılabilir.

(6) Yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturma evresine geçildikten sonra suçun şikâyete bağlı olduğunun anlaşılması halinde; mağdur açıkça şikâyetten vazgeçmediği takdirde, yargılamaya devam olunur.

Şüpheli ölümün ihbarı

Madde 159

(1) Bir ölümün doğal nedenlerden meydana gelmediği kuşkusunu doğuracak bir durumun varlığı veya ölünün kimliğinin belirlenememesi halinde; kolluk görevlisi, köy muhtarı ya da sağlık veya cenaze işleriyle görevli kişiler, durumu derhâl Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmekle yükümlüdürler.

(2) Birinci fıkra kapsamına giren hallerde ölünün gömülmesi ancak Cumhuriyet savcısı tarafından verilecek yazılı izne bağlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

Soruşturma İşlemleri

Bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının görevi

Madde 160

(1) Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar.

(2) Cumhuriyet savcısı, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür.

Cumhuriyet savcısının görev ve yetkileri

Madde 161

(1) Cumhuriyet savcısı, doğrudan doğruya veya emrindeki adli kolluk görevlileri aracılığı ile her türlü araştırmayı yapabilir; yukarıdaki maddede yazılı sonuçlara varmak için bütün kamu görevlilerinden her türlü bilgiyi isteyebilir. Cumhuriyet savcısı, adli görevi gereğince nezdinde görev yaptığı mahkemenin yargı çevresi dışında bir işlem yapmak ihtiyacı ortaya çıkınca, bu hususta o yer Cumhuriyet savcısından söz konusu işlemi yapmasını ister.

(2) Adli kolluk görevlileri, elkoydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri emrinde çalıştıkları Cumhuriyet savcısına derhâl bildirmek ve bu Cumhuriyet savcısının adliyeyle ilişkin bütün emirlerini gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlüdür.

(3) Cumhuriyet savcısı, adli kolluk görevlilerine emirleri yazılı; acele hâllerde, sözlü olarak verir. (Ek cümle: 25/05/2005 - 5353/24 md.) Sözlü emir, en kısa sürede yazılı olarak da bildirilir.

(4) Diğer kamu görevlileri de, yürütülmekte olan soruşturma kapsamında ihtiyaç duyulan bilgi ve belgeleri, talep eden Cumhuriyet savcısına vakit geçirmeksizin temin etmekle yükümlüdür.

(5) Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerinden istenen adliye ile ilgili görev veya işlerde kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kamu görevlileri ile Cumhuriyet savcılarının sözlü veya yazılı istem ve emirlerini yapmakta kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk âmir ve memurları hakkında Cumhuriyet savcılarınca doğrudan doğruya soruşturma yapılır. Vali ve kaymakamlar hakkında 02.12.1999 tarihli ve 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri, en üst dereceli kolluk amirleri hakkında ise, hâkimlerin görevlerinden dolayı tâbi oldukları yargılama usulü uygulanır.

(6) Ağır cezayı gerektiren suçüstü hâllerinde, bu Kanunun hükümleri uygulanmak koşuluyla, vali ve kaymakamların kişisel suçlarından dolayı haklarında genel hükümlere göre soruşturma yapılması kaymakamların mensup oldukları il ve valilerin buldukları ile en yakın il Cumhuriyet başsavcısına aittir. Bu suçlarda kovuşturma yapmaya, soruşturmanın yapıldığı yerin görevli mahkemesi yetkilidir.

Soruşturmada Cumhuriyet savcısının hâkim kararı istemi

Madde 162

(1) Cumhuriyet savcısı, ancak hâkim tarafından yapılabilecek olan bir soruşturma işlemine gerek görürse, istemlerini bu işlemin yapılacağı yerin sulh ceza hâkimine bildirir. Sulh ceza hâkimi istenilen işlem hakkında, kanuna uygun olup olmadığını inceleyerek karar verir ve gereğini yerine getirir.

Soruşturmanın sulh ceza hâkimi tarafından yapılması

Madde 163

(1) Suçüstü hâli ile gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, Cumhuriyet savcısına erişilemiyorsa veya olay genişliği itibarıyla Cumhuriyet savcısının iş gücünü aşılıyorsa, sulh ceza hâkimi de bütün soruşturma işlemlerini yapabilir.

(2) Kolluk âmir ve memurları, sulh ceza hâkimi tarafından emredilen tedbirleri alır ve araştırmaları yerine getirirler.

Adli kolluk ve görevi

Madde 164

(1) Adli kolluk; 04.06.1937 tarihli ve 3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 8, 9 ve 12. maddeleri, 10.03.1983 tarihli ve 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun 7. maddesi, 02.07.1993 tarihli ve 485 Sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 8. maddesi ve 09.07.1982 tarihli ve 2692 Sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 4. maddesinde belirtilen soruşturma işlemlerini yapan güvenlik görevlilerini ifade eder.

(2) Soruşturma işlemleri, Cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrultusunda-

da öncelikle adli kolluğa yaptırılır. Adli kolluk görevlileri, Cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini yerine getirir.

(3) Adli kolluk, adli görevlerin haricindeki hizmetlerde, üstlerinin emrindedir.

Diğer kolluk birimlerinin adli kolluk görevi**Madde 165**

(1) Gerektiğinde veya Cumhuriyet savcısının talebi halinde, diğer kolluk birimleri de adli kolluk görevini yerine getirmekle yükümlüdür. Bu durumda, kolluk görevlileri hakkında, adli görevleri dolayısıyla bu Kanun hükümleri uygulanır.

Değerlendirme raporu yetkisi**Madde 166**

(1) Cumhuriyet başsavcıları her yılın sonunda, o yerdeki adli kolluğun sorumluları hakkında değerlendirme raporları düzenleyerek, mülki idare amirlerine gönderir.

Yönetmelik**Madde 167**

(1) Adli kolluk görevlilerinin nitelikleri ve bunların hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimi, diğer hizmet birimleri ile ilişkileri, değerlendirme raporlarının düzenlenmesi, uzmanlık dallarına göre hangi bölümlerde çalıştırılacakları ve diğer hususlar; bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren altı ay içinde Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca müştereken çıkarılacak yönetmelikte belirlenir.

Adli kolluğun olay yerinde aldığı tedbirlere uyulmaması halinde yetkisi

Madde 168

(1) Olay yerinde görevine ait işlemlere başlayan adli kolluk görevlisi, bunların yapılmasına engel olan veya yetkisi içinde aldığı tedbirlere aykırı davranan kişileri, işlemler sonuçlanıncaya kadar ve gerektiğinde zor kullanarak bundan men eder.

Soruşturma evresinde yapılan işlemlerin tutanağa bağlanması**Madde 169**

(1) Şüphelinin ifadesinin alınması veya sorgusu, tanık ve bilirkişinin dinlenmesi veya bir keşif ve muayene sırasında Cumhuriyet savcısı veya sulh ceza hâkiminin yanında bir zabıt kâtabi bulunur. Acele hâllerde, yemin vermek koşuluyla, başka bir kimse, yazman olarak görevlendirilebilir.

(2) Her soruşturma işlemi tutanağa bağlanır. Tutanak, adli kolluk görevlisi, Cumhuriyet savcısı veya sulh ceza hâkimi ile hazır bulunan zabıt kâtabi tarafından imza edilir.

(3) Müdafî veya vekil sıfatıyla hazır bulunduğu işlemlerle ilgili tutanakta avukatın isim ve imzasına da yer verilir.

(4) Tutanak, işlemin yapıldığı yeri, zamanı ve işleme katılan veya ilgisi bulunan kimselerin isimlerini içerir.

(5) İşlemden hazır bulunan ilgililerce onanmak üzere tutanağın kendilerini ilgilendiren kısımları okunur veya okumaları için kendilerine verilir. Bu husus tutanağa yazılarak ilgililere imza ettirilir.

(6) İmzadan kaçınma hâlinde nedenleri tutanağa geçirilir.

İKİNCİ KISIM

Kamu Davasının Açılması

BİRİNCİ BÖLÜM

Kamu Davasının Açılması

Kamu davasını açma görevi

Madde 170

(1) Kamu davasını açma görevi, Cumhuriyet savcısı tarafından yerine getirilir.

(2) Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler.

(3) Görevli ve yetkili mahkemeye hitaben düzenlenen iddianamede;

a) Şüphelinin kimliği,

b) Müdafii,

c) Maktul, mağdur veya suçtan zarar görenin kimliği,

d) Mağdurun veya suçtan zarar görenin vekili veya kanunî temsilcisi,

e) Açıklanmasında sakınca bulunmaması halinde ihbarda bulunan kişinin kimliği,

f) Şikâyette bulunan kişinin kimliği,

g) Şikâyetin yapıldığı tarih,

h) Yüklenen suç ve uygulanması gereken kanun maddeleri,

i) Yüklenen suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi,

j) Suçun delilleri,

k) Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri,

Gösterilir.

(4) İddianamede, yüklenen suçu oluşturan olaylar, mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanır.

(5) İddianamenin sonuç kısmında, şüphelinin sadece aleyhine olan hususlar değil, lehine olan hususlar da ileri sürülür.

(6) İddianamenin sonuç kısmında, işlenen suç dolayısıyla ilgili kanunda öngörülen ceza ve güvenlik tedbirlerinden hangilerine hükmedilmesinin istendiği; suçun tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, ilgili tüzel kişi hakkında uygulanabilecek olan güvenlik tedbiri açıkça belirtilir.

Kamu davasını açmada takdir yetkisi

Madde 171

(Değişik: 06/12/2006 – 5560/22 md.)

(1) Cezayı kaldıran şahsî sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsî cezasızlık sebebinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısı kovuşturmayla yer olmadığı kararı verebilir.

(2) 253. maddenin ondokuzuncu fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere, Cumhuriyet savcısı, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olup, üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, kamu davasının açılmasının beş yıl süreyle ertelenmesine karar verebilir. Suçtan zarar gören, bu karara 173. madde hükümlerine göre itiraz edebilir.

(3) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilmesi için, uzlaşmaya ilişkin hükümler saklı kalmak üzere;

a) Şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması,

b) Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi,

c) Kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması,

d) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekir.

(4) Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmediği takdirde, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir. Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi halinde kamu davası açılır. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez.

(5) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararlar, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar, İtiraz ve İddianamenin İadesi

Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar

Madde 172

(1) Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hâllerinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verir. Bu karar, suçtan zarar gören ile önceden ifadesi alınmış veya sorguya çekilmiş şüpheliye bildirilir. Kararda itiraz hakkı, süresi ve mercii gösterilir.

(2) Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildikten sonra yeni delil meydana çıkmadıkça, aynı fiilden dolayı kamu davası açılamaz.

Cumhuriyet savcısının kararına itiraz

Madde 173

(1) Suçtan zarar gören, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi başkanına itiraz edebilir.

(2) İtiraz dilekçesinde, kamu davasının açılmasını gerektirebilecek olaylar ve deliller belirtilir.

(3) (Değişik: 25/05/2005 - 5353/26 md.) Başkan, kararını vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görür ise bu hususu açıkça belirtmek suretiyle, o yer sulh ceza hâkimini görevlendirebilir; kamu davasının açılması için yeterli nedenler bulunmazsa, istemi gerekçeli olarak reddeder; itiraz edeni giderlere mahkûm eder ve dosyayı Cumhuriyet savcısına gönderir. Cumhuriyet savcısı, kararı itiraz edene ve şüpheliye bildirir.

(4) (Değişik: 25/05/2005 - 5353/26 md.) Başkan istemi yerinde bulursa, Cumhuriyet savcısı iddianame düzenleyerek mahkemeye verir.

(5) Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılmaması hususunda takdir yetkisini kullandığı hâllerde bu madde hükmü uygulanmaz.

(6) İtirazın reddedilmesi halinde; Cumhuriyet savcısının, yeni delil varlığı nedeniyle kamu davasını açabilmesi, önceden verilen dilekçe hakkında karar vermiş olan ağır ceza mahkemesi başkanının bu hususta karar vermesine bağlıdır.

İddianamenin iadesi

Madde 174

(Değişik: 25/05/2005 - 5353/27 md.)

(1) Mahkeme tarafından, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeler incelendikten sonra, eksik veya hatalı noktalar belirtilmek suretiyle;

a) 170 inci maddeye aykırı olarak düzenlenen,

b) Suçun sübûtuna etki edeceği mutlak sayılan mevcut bir delil toplanmadan düzenlenen,

c) Önödemeye veya uzlaşmaya tâbi olduğu soruşturma dosyasından açıkça anlaşılan işlerde önödeme veya uzlaşma usulü uygulanmaksızın düzenlenen,

iddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verilir.

(2) Suçun hukukî nitelendirilmesi sebebiyle iddianame iade edilemez.

(3) En geç birinci fıkrada belirtilen süre sonunda iade edilmeyen iddianame kabul edilmiş sayılır.

(4) Cumhuriyet savcısı, iddianamenin iadesi üzerine, kararda gösterilen eksiklikleri tamamladıktan ve hatalı noktaları düzelttikten sonra, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesini gerektiren bir durumun bulunmaması halinde, yeniden iddianame düzenleyerek dosyayı mahkemeye gönderir. İlk kararda belirtilmeyen sebeplere dayanılarak yeniden iddianamenin iadesi yoluna gidilemez.

(5) İade kararına karşı Cumhuriyet savcısı itiraz edebilir.

ÜÇÜNCÜ KİTAP

Kovuşturma Evresi

BİRİNCİ KISIM

Kamu Davasının Yürütülmesi

BİRİNCİ BÖLÜM

Duruşma Hazırlığı

İddianamenin kabulü ve duruşma hazırlığı

Madde 175

(1) İddianamenin kabulüyle, kamu davası açılmış olur ve kovuşturma evresi başlar.

(2) Mahkeme, iddianamenin kabulünden sonra duruşma gününü belirler ve duruşmada hazır bulunması gereken kişileri çağırır.

İddianamenin sanığa tebliği ve sanığın çağırılması

Madde 176

(1) İddianame, çağrı kâğıdı ile birlikte sanığa tebliğ olunur.

(2) Tutuklu olmayan sanığa tebliğ olunacak çağrı kâğıdına mazereti olmaksızın gelmediğinde zorla getirileceği yazılır.

(3) Tutuklu sanığın çağırılması duruşma gününün tebliği suretiyle yapılır. Sanıktan duruşmada kendisini savunmak için bir istemde bulunup bulunmayacağı ve bulunacaksa neden ibaret olduğunu bildirmesi istenir; müdafii de sanıkla birlikte davet olunur. Bu işlem, tutuklunun bulunduğu ceza infaz kurumunda cezaevi kâtibi veya bu işle görevlendirilen personel yanına getirilerek tutanak tutulmak suretiyle yapılır.

(4) Yukarıdaki fıkralar gereğince, çağrı kâğıdının tebliğiyle duruşma günü arasında en az bir hafta süre bulunması gerekir.

Sanığın savunma delillerinin toplanması istemi

Madde 177

(1) Sanık, tanık veya bilirkişinin davetini veya savunma delillerinin toplanmasını istediğinde, bunların ilişkin olduğu olayları göstermek suretiyle bu husustaki dilekçesini duruşma gününden en az beş gün önce mahkeme başkanına veya hâkime verir.

(2) Bu dilekçe üzerine verilecek karar, kendisine derhâl bildirilir.

(3) Sanığın kabul edilen istemleri, Cumhuriyet savcısına da bildirilir.

Çağırılması reddedilen tanığın ve uzman kişinin doğrudan mahkemeye getirilmesi

Madde 178

(1) Mahkeme başkanı veya hâkim, sanığın veya katılanın gösterdiği tanık veya uzman kişinin çağırılması hakkındaki dilekçeyi reddettiğinde, sanık veya katılan o

kişileri mahkemeye getirebilir. Bu kişiler duruşmada dinlenir.

Çağrılan tanıkların ad ve adreslerinin sanığa ve Cumhuriyet savcısına bildirilmesi

Madde 179

(1) Sanık, doğrudan doğruya davet ettireceği veya duruşma sırasında getireceği bilirkişi ve tanıkların ad ve adreslerini Cumhuriyet savcısına makul süre içinde bildirir.

(2) Cumhuriyet savcısı da, iddianamede gösterilen veya sanığın istemi üzerine davet edilen tanık ve bilirkişiler dışında gerek mahkeme başkanı veya hâkim kararıyla, gerek kendiliğinden başka kimseleri davet ettirecek ise bunların ad ve adreslerini sanığa yine makul süre içinde bildirir.

Tanık ve bilirkişinin naiple veya istinabe yoluyla dinlenmeleri

Madde 180

(1) Hastalık veya malûllük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle bir tanık veya bilirkişinin uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman için duruşmada hazır bulunmasının olanaklı bulunmayacağı anlaşılırsa, mahkeme onun bir naiple veya istinabe yoluyla dinlenmesine karar verebilir.

(2) Bu hüküm, konutlarının yetkili mahkemenin yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı getirilmesi zor olan tanık ve bilirkişinin dinlenmesinde de uygulanır.

(3) Davayı görmekte olan mahkeme, zorunluluk olmadıkça, büyükşehir belediye sınırları içerisinde bulunan şikâyetçi, katılan, sanık, müdafî veya vekil, tanık ve bilirkişilerin istinabe yoluyla dinlenmesine karar veremez.

(4) İstinabe olunan mahkeme, büyükşehir belediye sınırları içerisinde ise, ilgili-ler kendi yargı çevresinde bulunmasa da büyükşehir belediye sınırları içerisinde yerine getirilmesi gereken istinabe evrakını geri çevirmeksizin gereğini yapar.

(5) Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır. Buna olanak verecek teknik donanımın kurulmasına ve kullanılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte gösterilir.

Tanık ve bilirkişinin dinleneceği günün bildirilmesi

Madde 181

(1) Tanık veya bilirkişilerin dinlenmesi için belirlenen gün, Cumhuriyet savcısına, suçtan zarar görene, vekiline, sanığa ve müdafîine bildirilir. Düzenlenen tutanağın örneği hazır bulunan Cumhuriyet savcısına ve müdafîe verilir.

(2) Yeniden keşif ve muayeneye ihtiyaç duyulursa, yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır.

(3) Tutuklu olan sanık, ancak tutuklu bulunduğu yer mahkemesinde yapılacak bu tür işlerde hazır bulundurulmasını isteyebilir. Ancak, hâkim veya mahkeme tarafından zorunlu sayılan hâllerde tutuklu bulunan şüpheli veya sanığın da bu tür işlerde hazır bulunmasına karar verilebilir.

Duruşmanın açıklığı

Madde 182

(1) Duruşma herkese açıktır.

(2) Genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir.

(3) Duruşmanın kapalı yapılması konusundaki gerekçeli karar ile hüküm açık duruşmada açıklanır.

Ses ve görüntü alıcı aletlerin kullanılması yasağı

Madde 183

(1) 180. maddenin beşinci fıkrası ile 196. maddenin dördüncü fıkrası hükmü saklı kalmak üzere, adliye binası içerisinde ve duruşma başladıktan sonra duruşma salonunda her türlü sesli veya görüntülü kayıt veya nakil olanağı sağlayan aletler kullanılamaz. Bu hüküm, adliye binası içerisinde ve dışındaki diğer adli işlemlerin icrasında da uygulanır.

Açıklığın kaldırılması hakkında karar

Madde 184

(1) 182. maddede gösterilen hâllerde, açıklığın kaldırılması istemine ilişkin olarak yapılacak duruşma, istem üzerine veya mahkemece uygun görülürse kapalı yapılır.

Zorunlu kapalılık

Madde 185

(1) Sanık, onsekiz yaşını doldurmamış ise duruşma kapalı yapılır; hüküm de kapalı duruşmada açıklanır.

Kapalılık kararının ve nedenlerinin yazılması

Madde 186

(1) Açıklığın kaldırılması kararı, nedenleriyle birlikte tutanağa geçirilir.

Kapalı duruşmada bulunabilme

Madde 187

(1) Kapalı duruşmada mahkeme, bazı kişilerin hazır bulunmasına izin verebilir. Bu hâlde adı geçenler, duruşmanın kapalı olmasını gerektiren hususları açıklamaları bakımından uyarılırlar ve bu husus tutanağa yazılır.

(2) Kapalı duruşmanın içeriği hiçbir iletişim aracıyla yayımlanamaz.

(3) Açık duruşmanın içeriği, millî güvenliğe veya genel ahlâka veya kişilerin saygınlık, onur ve haklarına dokunacak veya suç işlemeye kışkırtacak nitelikte ise; mahkeme, bunları önlemek amacı ile ve gerektiği ölçüde duruşmanın içeriğinin kısmen veya tamamen yayımlanmasını yasaklar ve kararını açık duruşmada açıklar.

Duruşmada hazır bulunacaklar

Madde 188

(1) Duruşmada, hükme katılacak hâkimler ve Cumhuriyet savcısı ile zabıt kâti-

binin ve Kanunun zorunlu müdafiliği kabul ettiği hâllerde müdafinin hazır bulunması şarttır.

(2) Sulh ceza mahkemelerinde yapılan duruşmalarda Cumhuriyet savcısı bulunmaz.

(3) Bir oturumda bitmeyecek davada, herhangi bir nedenle bulunamayacak üyenin yerine geçmek ve oya katılmak üzere yedek üye bulundurulabilir.

Birden çok Cumhuriyet savcısı ve avukatın duruşmaya katılması

Madde 189

(1) Birden çok Cumhuriyet savcısı ve birden çok avukat aynı zamanda duruşmaya katılabilecekleri gibi aralarında işbölümü de yapabilirler.

Ara verme

Madde 190

(1) Duruşmaya, ara verilmeksizin devam edilerek hüküm verilir. Ancak, zorunlu hâllerde davanın makul sürede sonuçlandırılmasını olanaklı kılacak surette duruşmaya ara verilebilir.

(2) 176. maddede belirlenen süreye uyulmamış ise duruşmaya ara verilmesini istemeye hakkı olduğu sanığa hatırlatılır.

Duruşmanın başlaması

Madde 191

(1) Sanığın ve müdafinin hazır bulunup bulunmadığı, çağrılmış tanık ve bilirkişilerin gelip gelmedikleri saptanarak duruşmaya başlanır. Sanık, duruşmaya bağımsız olarak alınır. Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmanın başladığını, iddianamenin kabulü kararını okuyarak açıklar.

(2) Tanıklar duruşma salonundan dışarı çıkarılırlar.

(3) Duruşmada, sırasıyla;

a) Sanığın açık kimliği saptanır, kişisel ve ekonomik durumu hakkında kendisinden bilgi alınır,

b) İddianame veya iddianame yerine geçen belge okunur,

c) Sanığa, yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanunî hakkı olduğu ve 147. maddede belirtilen diğer hakları bildirilir,

d) Sanık açıklamada bulunmaya hazır olduğunu bildirdiğinde, usulüne göre sorgusu yapılır.

Başkan veya hâkimin görevi

Madde 192

(1) Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmayı yönetir ve sanığı sorguya çeker; delillerin ikame edilmesini sağlar.

(2) Duruşmada ilgili olanlardan biri duruşmanın yönetimine ilişkin olarak mahkeme başkanı tarafından emrolunan bir tedbirin hukuken kabul edilemeyeceğini öne sürerse mahkeme, bu hususta bir karar verir.

Saniğin duruşmada hazır bulunmaması**Madde 193**

(1) Kanunun ayırık tuttuğu hâller saklı kalmak üzere, hazır bulunmayan sanık hakkında duruşma yapılmaz. Gelmemesinin geçerli nedeni olmayan saniğin zorla getirilmesine karar verilir.

(2) (Ek: 25/05/2005 - 5353/28 md.) Sanık hakkında, toplanan delillere göre mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi gerektiği kanısına varılırsa, sorgusu yapılmamış olsa da dava yokluğunda bitirilebilir.

Saniğin mahkemeden uzaklaşması**Madde 194**

(1) Mahkemeye gelen saniğin duruşmanın devamı süresince hazır bulunması sağlanır ve savuşmasının önüne geçmek için mahkeme gereken tedbirleri alır.

(2) Sanık savuşur veya ara vermeyi izleyen oturuma gelmezse, önceden sorguya çekilmiş ve artık hazır bulunmasına mahkemece gerek görülmezse, dava yokluğunda bitirilebilir.

Saniğin yokluğunda duruşma**Madde 195**

(1) Suç, yalnız veya birlikte adli para cezasını veya müsadereyi gerektirmekte ise; sanık gelmese bile duruşma yapılabilir. Bu gibi hâllerde saniğe gönderilecek davetiyede gelmese de duruşmanın yapılacağı yazılır.

Saniğin duruşmadan başışık tutulması**Madde 196**

(1) Mahkemece sorgusu yapılmış olan sanık veya bu hususta sanık tarafından yetkili kılındığı hâllerde müdafii isterse, mahkeme saniği duruşmada hazır bulunmaktan başışık tutabilir.

(2) Sanık, alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar hariç olmak üzere, istinabe suretiyle sorguya çekilebilir. Sorgu için belirlenen gün, Cumhuriyet savcısı ile sanık ve müdafiiine bildirilir. Cumhuriyet savcısı ile müdafiiin sorgu sırasında hazır bulunması zorunlu değildir. Sorgusundan önce saniğe, ifadesini esas mahkemesi huzurunda vermek isteyip istemediği sorulur.

(3) Sorgu tutanağı duruşmada okunur.

(4) Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre saniğin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle sorgusunun yapılabilmesi olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak sorgu yapılır.

(5) Hastalık veya disiplin önlemi ya da zorunlu diğer nedenlerle yargılamanın yapıldığı yargı çevresi dışındaki bir hastahane veya tutukevine nakledilmiş olan saniğin, sorgusu yapılmış olmak koşuluyla, hazır bulundurulmasına gerek görülmeyen oturumlar için getirilmemesine mahkemece karar verilebilir.

(6) Yurt dışında bulunan saniğin, belirlenen duruşma tarihinde hazır bulunmasının zorluğu halinde, bu tarihten önce duruşma açılarak veya istinabe suretiyle sorgusu yapılabilir.

Saniğin müdafii gönderebilmesi**Madde 197**

(1) Sanık hazır bulunmasa da müdafii bütün oturumlarda hazır bulunmak yetkisine sahiptir.

Sanık hazır bulunmaksızın yapılan duruşmada eski hâle getirme koşulu**Madde 198**

(1) Duruşma, sanık hazır bulunmaksızın yapılırsa, mahkemenin karar ve işlemlerinin kendisine tebliği tarihinden itibaren bir hafta içinde, sürenin geçmesinden doğan sonuçları gidermek için sanık, kanunî nedenlere dayanarak, mahkemenin o karar ve işlemleri hakkında eski hâle getirme isteminde bulunabilir.

(2) Ancak, sanık kendi istemi üzerine duruşmadan bağışık tutulmuş veya müdafii aracılığıyla temsil edilmek yetkisini kullanmış olursa artık eski hâle getirme isteminde bulunamaz.

Saniğin zorla getirilebilmesi**Madde 199**

(1) Mahkeme, saniğin hazır bulunmasına ve zorla getirme kararı veya yakalama emriyle getirilmesine her zaman karar verebilir.

Sorgu sırasında saniğin mahkeme salonundan çıkarılabilmesi**Madde 200**

(1) Saniğin yüzüne karşı suç ortaklarından birinin veya bir tanığın gerçeği söylemeyeceğinden endişe edilirse, mahkeme, sorgu ve dinleme sırasında o saniğin mahkeme salonundan çıkarılmasına karar verebilir.

(2) Sanık tekrar getirildiğinde, tutanaklar okunur ve gerektiğinde içeriği anlatılır.

Doğrudan soru yöneltilme**Madde 201**

(1) Cumhuriyet savcısı, müdafii veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; saniğe, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağırılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir. Gerektiğinde ilgililer yeniden soru sorabilir.

(2) Heyet halinde görev yapan mahkemelerde, heyeti oluşturan hâkimler, birinci fıkrada belirtilen kişilere soru sorabilir.

Tercüman bulundurulacak hâller**Madde 202**

(1) Sanık veya mağdur, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa; mahkeme tarafından atanan tercüman aracılığıyla duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar tercüme edilir.

(2) Engelli olan saniğe veya mağdura, duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar, anlayabilecekleri biçimde anlatılır.

(3) Bu madde hükümleri, soruşturma evresinde dinlenen şüpheli, mağdur veya tanıklar hakkında da uygulanır. Bu evrede tercüman, hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından atanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Duruşmanın Düzen ve Disiplini

Hâkim veya başkanın yetkisi

Madde 203

(1) Duruşmanın düzeni, mahkeme başkanı veya hâkim tarafından sağlanır.

(2) Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmanın düzenini bozan kişinin, savunma hakkının kullanılmasını engellemek koşuluyla salondan çıkarılmasını emreder.

(3) Kişi dışarı çıkarılması sırasında direnç gösterir veya karışıklıklara neden olursa yakalanır ve hâkim veya mahkeme tarafından, avukatlar hariç, verilecek bir kararla derhâl dört güne kadar disiplin hapsine konulabilir. Ancak çocuklar hakkında disiplin hapsi uygulanmaz.

Saniğin dışarı çıkarılması

Madde 204

(1) Davranışları nedeniyle, hazır bulunmasının duruşmanın düzenli olarak yürütülmesini tehlikeye sokacağı anlaşıldığında sanık, duruşma salonundan çıkarılır. Mahkeme, saniğin duruşmada hazır bulunmasını dosyanın durumuna göre savunması bakımından zorunlu görmezse, oturumu yokluğunda sürdürür ve bitirir. Ancak, saniğin müdafii yoksa, mahkeme barodan bir müdafii görevlendirilmesini ister. Oturuma yeniden alınmasına karar verilen sanığa, yokluğunda yapılan işlemler açıklanır.

Duruşma sırasında işlenen suç hakkında işlem

Madde 205

(1) Bir kimse, duruşma sırasında bir suç işlerse, mahkeme olayı tespit eder ve bu hususta düzenleyeceği tutanağı yetkili makama gönderir; gerek görürse failin tutuklanmasına da karar verebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Delillerin Ortaya Konulması ve Tartışılması

Delillerin ortaya konulması ve reddi

Madde 206

(1) Saniğin sorguya çekilmesinden sonra delillerin ortaya konulmasına başlanır. (Ek cümleler: 25/05/2005 - 5353/29 md.) Ancak, saniğin tebligata rağmen mazeretsiz olarak gelmemesi sebebiyle sorgusunun yapılamamış olması, delillerin ortaya konulmasına engel olmaz. Ortaya konulan deliller, sonradan gelen sanığa bildirilir.

(2) Ortaya konulması istenilen bir delil aşağıda yazılı hâllerde reddolunur:

a) Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse.

b) Delil ile ispat edilmek istenilen olayın karara etkisi yoksa.

c) İstem, sadece davayı uzatmak maksadıyla yapılmışsa.

(3) Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafii birlikte rıza gösterirlerse, tanığın dinlenmesinden veya başka herhangi bir delilin ortaya konulmasından vazgeçilebilir.

(4) (Mülga: 25/05/2005 - 5353/29 md.)

Delil ve olayın geç bildirilmesi

Madde 207

(1) Delilin ortaya konulması istemi, bunun veya ispat edilmek istenen olayın geç bildirilmiş olması nedeniyle reddedilemez.

Tanığın duruşma salonundan ayrılması

Madde 208

(1) Tanıklar, dinlendikten sonra ancak mahkeme başkanı veya hâkimin izniyle duruşma salonundan ayrılabilir.

Duruşmada okunması zorunlu belge ve tutanaklar

Madde 209

(1) Naip veya istinabe yoluyla sorgusu yapılan sanığa ait sorgu tutanakları, naip veya istinabe yoluyla dinlenen tanığın ifade tutanakları ile muayene ve keşif tutanakları gibi delil olarak kullanılacak belgeler ve diğer yazılar, adli sicil özetleri ve sanığın kişisel ve ekonomik durumuna ilişkin bilgilerin yer aldığı belgeler, duruşmada okunur.

(2) Sanığa veya mağdura ait kişisel verilerin yer aldığı belgelerin, açıkça istemeleri halinde, kapalı oturumda okunmasına mahkemece karar verilebilir.

Duruşmada okunmayacak belgeler

Madde 210

(1) Olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu tanık duruşmada mutlaka dinlenir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez.

(2) Tanıklıktan çekinebilecek olan kişi, duruşmada tanıklıktan çekindiğinde, önceki ifadesine ilişkin tutanak okunamaz.

Duruşmada okunmasıyla yetinilebilecek belgeler

Madde 211

(1) a) Tanık veya sanığın suç ortağı ölmüş veya akıl hastalığına tutulmuş olur veya bulunduğu yer öğrenilemezse,

b) Tanık veya sanığın suç ortağının duruşmada hazır bulunması, hastalık, malûllük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle belli olmayan bir süre için olanaklı değilse,

c) İfadesinin önem derecesi itibarıyla tanığın duruşmada hazır bulunması gerekli sayılmıyorsa,

Bu kişilerin dinlenmesi yerine, daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanaklar ile kendilerinin yazmış olduğu belgeler okunabilir.

(2) Cumhuriyet savcısı, katılan veya vekili, sanık veya müdafii birinci fıkrada belirtilenlerin dışında kalan tutanakların okunmasına birlikte rıza gösterebilirler.

Tanığın önceki ifadesinin okunması**Madde 212**

(1) Tanık, bir hususu hatırlayamadığını söylerse önceki ifadesini içeren tutanağın ilgili kısmı okunarak hatırlamasına yardım edilir.

(2) Tanığın duruşmadaki ifadesiyle önceki ifadesi arasında çelişki bulunduğu, evvelce alınmış ifadesi okunarak çelişkinin giderilmesine çalışılır.

Sanığın önceki ifadesinin okunması**Madde 213**

(1) Aralarında çelişki bulunması halinde; sanığının, hâkim veya mahkeme huzurunda yaptığı açıklamalar ile Cumhuriyet savcısı tarafından alınan veya müdafininin hazır bulunduğu kolluk ifadesine ilişkin tutanaklar duruşmada okunabilir.

Rapor, belge ve diğer yazıların okunması**Madde 214**

(1) Bir açıklamayı ve görüşü içeren resmî belge ve diğer yazılar ve fennî muayene ve doktor raporlarının okunmasından sonra gerekli görülürse belge ve diğer yazılar veya raporda imzası bulunanlar, açıklamada bulunmak üzere duruşmaya çağrılabilirler.

(2) Açıklama ve görüş veya rapor bir kurul tarafından verilmişse mahkeme, kurulun görüşünü açıklamak üzere görevi, üyelerden birine vermeyi kurula önerebilir.

(3) Bilimsel görüşlere ilişkin açıklama, bu Kanunun 68. madde hükümlerine göre yapılır.

Dinleme ve okumadan sonra diyeceğinin sorulması**Madde 215**

(1) Suç ortağının, tanığın veya bilirkişinin dinlenmesinden ve herhangi bir belgenin okunmasından sonra bunlara karşı bir diyecekleri olup olmadığı katılana veya vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve müdafiiine sorulur.

Delillerin tartışılması**Madde 216**

(1) Ortaya konulan delillerle ilgili tartışmada söz, sırasıyla katılana veya vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve müdafiiine veya kanunî temsilcisine verilir.

(2) Cumhuriyet savcısı, katılan veya vekili, sanığının, müdafininin veya kanunî temsilcisinin açıklamalarına; sanık ve müdafii ya da kanunî temsilcisi de Cumhuriyet savcısının ve katılanın veya vekilinin açıklamalarına cevap verebilir.

(3) Hükümden önce son söz, hazır bulunan sanığa verilir.

Delilleri takdir yetkisi**Madde 217**

(1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir.

Ceza mahkemelerinin ek yetkisi

Madde 218

(1) Yüklenen suçun ispatı, ceza mahkemelerinden başka bir mahkemenin görev alanına giren bir sorunun çözümüne bağlı ise; ceza mahkemesi bu sorunla ilgili olarak da bu Kanun hükümlerine göre karar verebilir. Ancak, bu sorunla ilgili olarak görevli mahkemede dava açılması veya açılmış davanın sonuçlanması ile ilgili olarak bekletilen sorun kararı verebilir.

(2) Kovuşturma evresinde mağdur veya sanığın yaşının ceza hükümleri bakımından tespitiyle ilgili bir sorunla karşılaşılması halinde; mahkeme, ilgili kanunda belirlenen usule göre bu sorunu çözerek hükmünü verir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Duruşma Tutanağı

Duruşma tutanağı

Madde 219

(1) Duruşma için tutanak tutulur. Tutanak, mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtabi tarafından imzalanır. Duruşmada yapılan işlemlerin teknik araçlarla kayda alınması halinde, bu kayıtlar vakit geçirilmeksizin yazılı tutanağa dönüştürülerek mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtabi tarafından imzalanır.

(2) Mahkeme başkanının mazereti bulunursa tutanak, üyelerin en kıdemlisi tarafından imzalanır.

Duruşma tutanağının başlığı

Madde 220

(1) Duruşma tutanağının başlığında;

- a) Duruşmanın yapıldığı mahkemenin adı,
- b) Oturum tarihleri,
- c) Hâkimin, Cumhuriyet savcısının ve zabıt kâtabinin adı ve soyadı, Belirtilir.

Duruşma tutanağının içeriği

Madde 221

(1) Duruşma tutanağında;

- a) Oturumlara katılan sanığın, müdafinin, katılanın, vekilinin, kanunî temsilcisinin, bilirkişinin, tercümanın, teknik danışmanın adı ve soyadı,
- b) Duruşmanın seyrini ve sonuçlarını yansıtan ve yargılama usulünün bütün temel kurallarına uyulduğunu gösteren unsurlar,
- c) Sanık açıklamaları,
- d) Tanık ifadeleri,
- e) Bilirkişi ve teknik danışman açıklamaları,

- f) Okunan veya okunmasından vazgeçilen belge ve yazılar,
 - g) İstemler, reddi halinde gerekçesi,
 - h) Verilen kararlar,
 - i) Hüküm,
- Yer alır.

Duruşma tutanağının ispat gücü

Madde 222

(1) Duruşmanın nasıl yapıldığı, kanunda belirtilen usul ve esaslara uygun olarak yapılıp yapılmadığı, ancak tutanakla ispat olunabilir. Tutanağa karşı yalnız sahtecilik iddiası yöneltilebilir.

İKİNCİ KISIM

Kamu Davasının Sona Ermesi

BİRİNCİ BÖLÜM

Duruşmanın Sona Ermesi ve Hüküm

Duruşmanın sona ermesi ve hüküm

Madde 223

(1) Duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra hüküm verilir. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükümdür.

(2) Beraat kararı;

- a) Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması,
 - b) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması,
 - c) Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması,
 - d) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması,
 - e) Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması,
- Hallerinde verilir.

(3) Sanık hakkında;

- a) Yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması,
 - b) (Değişik: 25/05/2005 - 5353/30 md.) Yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi,
 - c) Meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması,
 - d) Kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi,
- Hallerinde, kusurunun bulunmaması dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir.

(4) İşlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen;

- a) Etkin pişmanlık,
- b) Şahsî cezasızlık sebebinin varlığı,
- c) Karşılıklı hakaret,
- d) İşlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı,

Dolayısıyla, faile ceza verilmemesi hallerinde, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir.

(5) Yüklenen suçu işlediğinin sabit olması halinde, sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilir.

(6) Yüklenen suçu işlediğinin sabit olması halinde, belli bir cezaya mahkûmiyet yerine veya mahkûmiyetin yanı sıra güvenlik tedbirine hükmolunur.

(7) Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir.

(8) Türk Ceza Kanununda öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleş-meyeceğinin anlaşılması hallerinde, davanın düşmesine karar verilir. Ancak, soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir. Bu karara itiraz edilebilir.

(9) Derhâl beraat kararı verilebilecek hâllerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez.

(10) Adli yargı dışındaki bir yargı merciine yönelik görevsizlik kararı kanun yolu bakımından hüküm sayılır.

Karar ve hükümlerde gerekli oy sayısı

Madde 224

- (1) Mahkemece karar ve hükümler oybirliği veya oyçokluğuyla verilir.
- (2) Karşı oya tutanakta yer verilir; gerekçesi de tutanakta gösterilir.

Hükümün konusu ve suçu değerlendirmede mahkemenin yetkisi

Madde 225

(1) Hüküm, ancak iddianamede unsurları gösterilen suça ilişkin fiil ve faili hakkında verilir.

(2) Mahkeme, fiilin nitelendirilmesinde iddia ve savunmalarla bağlı değildir.

İKİNCİ BÖLÜM

Suç Niteliğinde Değişiklik

Suçun niteliğinin değişmesi

Madde 226

(1) Sanık, suçun hukukî niteliğinin değişmesinden önce haber verilip de savunmasını yapabilecek bir hâlde bulundurulmadıkça, iddianamede kanunî unsurları gösterilen suçun değiştiği kanun hükmünden başkasıyla mahkûm edilemez.

(2) Cezanın artırılmasını veya cezaya ek olarak güvenlik tedbirlerinin uygulanmasını gerektirecek hâller, ilk defa duruşma sırasında ortaya çıktığında aynı hüküm uygulanır.

(3) Ek savunma verilmesini gerektiren hâllerde istem üzerine sanığa ek savunmasını hazırlaması için süre verilir.

(4) Yukarıdaki fıkralarda yazılı bildirimler, varsa müdafie yapılır. Müdafii sanığa tanınan haklardan onun gibi yararlanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Karar ve Hüküm

Müzakereye katılacak hâkimler

Madde 227

(1) Müzakerede ancak karara ve hükme katılacak hâkimler bulunur.

(2) Mahkeme başkanı, mahkemesinde staj yapmakta olan hâkim ve avukat adaylarının müzakere sırasında hazır bulunmalarına izin verebilir.

Müzakerenin yönetimi

Madde 228

(1) Müzakereyi mahkeme başkanı yönetir.

Oyların toplanması

Madde 229

(1) Mahkeme başkanı, kıdemsiz üyeden başlayarak oyları ayrı ayrı toplar ve en sonra kendi oyunu verir.

(2) Mahkeme başkan ve üyelerinden hiçbiri herhangi bir konu veya sorun üzerinde azınlıkta kaldığını ileri sürerek oylamaya katılmaktan çekinemez.

(3) Oylar dağılırsa sanığın en çok aleyhine olan oy, çoğunluk meydana gelinceye kadar kendisine daha yakın olan oya eklenir.

Hükmün gerekçesinde gösterilmesi gereken hususlar

Madde 230

(1) Mahkûmiyet hükmünün gerekçesinde aşağıdaki hususlar gösterilir:

a) İddia ve savunmada ileri sürülen görüşler.

b) Delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, hükme esas alınan ve reddedilen delillerin belirtilmesi; bu kapsamda dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yönlemlerle elde edilen delillerin ayrıca ve açıkça gösterilmesi.

c) Ulaşılan kanaat, sanığın suç oluşturduğu sabit görülen fiili ve bunun nitelendirilmesi; bu hususta ileri sürülen istemleri de dikkate alarak, Türk Ceza Kanununun 61 ve 62. maddelerinde belirlenen sıra ve esaslara göre cezanın belirlenmesi; yine aynı Kanunun 53 ve devamı maddelerine göre, cezaya mahkûmiyet yerine veya cezanın yanı sıra uygulanacak güvenlik tedbirinin belirlenmesi.

d) Cezanın ertelenmesine, hapis cezasının adli para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilmesine veya ek güvenlik tedbirlerinin uygulanmasına veya bu hususlara ilişkin istemlerin kabul veya reddine ait dayanaklar.

(2) Beraat hükmünün gerekçesinde, 223. maddenin ikinci fıkrasında belirtilen hallerden hangisine dayanıldığına gösterilmesi gerekir.

(3) Ceza verilmesine yer olmadığına dair kararın gerekçesinde, 223. maddenin

üçüncü ve dördüncü fıkralarında belirtilen hallerden hangisine dayanıldığıının gösterilmesi gerekir.

(4) Yukarıdaki fıkralarda belirtilen hükümlerin dışında başka bir karar veya hükümün verilmesi hâlinde bunun nedenleri gerekçede gösterilir.

Hükümün açıklanması ve hükümün açıklanmasının geri bırakılması

Madde 231

(1) Duruşma sonunda, 232. maddede belirtilen esaslara göre duruşma tutanağına geçirilen hüküm fıkrası okunarak gerekçesi ana çizgileriyle anlatılır.

(2) Hazır bulunan sanığa ayrıca başvurabileceği kanun yolları, mercii ve süresi bildirilir.

(3) Beraat eden sanığa, tazminat isteyebileceği bir hâl varsa bu da bildirilir.

(4) Hüküm fıkrası herkes tarafından ayakta dinlenir.

(5) (Ek: 06/12/2006-5560/23 md.) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükümün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

(6) (Ek: 06/12/2006-5560/23 md.) Hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi,gerekir.

(7) (Ek: 06/12/2006-5560/23 md.) Açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hükümde, mahkûm olunan hapis cezası ertelenemez ve kısa süreli olması halinde seçenek yaptırımlara çevrilemez.

(8) (Ek: 06/12/2006-5560/23 md.) Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, beş yıl süreyle denetim süresine tâbi tutulur. Bu süre içinde bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süreyle, sanığın denetimli serbestlik tedbiri olarak;

a) Bir meslek veya sanat sahibi olmaması halinde, meslek veya sanat sahibinin olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine,

b) Bir meslek veya sanat sahibi olması halinde, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,

c) Belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine, karar verilebilir. Denetim süresi içinde dava zamanaşımı durur.

(9) (Ek: 06/12/2006-5560/23 md.) Altıncı fıkranın (c) bendinde belirtilen koşulu derhal yerine getiremediği takdirde; sanık hakkında mağdura veya kamuya verdiği

zararı denetim süresince aylık taksitler halinde ödemek suretiyle tamamen gidermesi koşuluyla da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir.

(10) (Ek: 06/12/2006-5560/23 md.) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir.

(11) (Ek: 06/12/2006-5560/23 md.) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar. Ancak mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir.

(12) (Ek: 06/12/2006-5560/23 md.) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir.

(13) (Ek: 06/12/2006-5560/23 md.) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.

(14) (Değişik: 23/01/2008 – 5728/562 md.) Bu maddenin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümleri, Anayasanın 174. maddesinde koruma altına alınan inkılâp kanunlarında yer alan suçlarla ilgili olarak uygulanmaz.

Hükmün gerekçesi ve hüküm fıkrasının içereceği hususlar

Madde 232

(1) Hükmün başına, "*Türk Milleti adına*" verildiği yazılır.

(2) Hükmün başında;

a) Hükmü veren mahkemenin adı,

b) Hükmü veren mahkeme başkanının ve üyelerinin veya hâkimin, Cumhuriyet savcısının ve zabıt kâtibinin, katılanın, mağdurun, vekilinin, kanunî temsilcisinin ve müdafinin adı ve soyadı ile sanığın açık kimliği,

c) Beraat kararı dışında, suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi,

d) Sanığın gözaltında veya tutuklu kaldığı tarih ve süre ile halen tutuklu olup olmadığı,

Yazılır.

(3) Hükmün gerekçesi, tümüyle tutanağa geçirilmemişse açıklanmasından itibaren en geç onbeş gün içinde dava dosyasına konulur.

(4) Karar ve hükümler bunlara katılan hâkimler tarafından imzalanır.

(5) Hâkimlerden biri hükmü imza edemeyecek hâle gelirse, bunun nedeni mahkeme başkanı veya hükümde bulunan hâkimlerin en kıdemlisi tarafından hükmün altına yazılır.

(6) Hüküm fıkrasında, 223. maddeye göre verilen kararın ne olduğunun, uygu-

lanan kanun maddelerinin, verilen ceza miktarının, kanun yollarına başvurma ve tazminat isteme olanağının bulunup bulunmadığının, başvuru olanağı varsa süresi ve merciinin tereddüde yer vermeyecek şekilde açıkça gösterilmesi gerekir.

(7) Hükümlerin nüshaları ve özetleri mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâatibi tarafından imzalanır ve mühürlenir.

DÖRDÜNCÜ KİTAP

Mağdur, Şikâyetçi, Malen Sorumlu, Katılan

BİRİNCİ KISIM

Suçun Mağduru ile Şikâyetçinin Hakları

Suçun mağduru ile şikâyetçinin çağırılması

Madde 233

(1) Mağdur ile şikâyetçi, Cumhuriyet savcısı veya mahkeme başkanı veya hâkim tarafından çağrı kâğıdı ile çağırılıp dinlenir.

(2) Bu hususta yapılacak çağrı bakımından tanıklara ilişkin hükümler uygulanır.

Mağdur ile şikâyetçinin hakları

Madde 234

(1) Mağdur ile şikâyetçinin hakları şunlardır:

a) Soruşturma evresinde;

1. Delillerin toplanmasını isteme,

2. Soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet savcısından belge örneği isteme,

3. (Değişik: 24/07/2008-5793/40 md.) Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,

4. 153. maddeye uygun olmak koşuluyla vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve elkonulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme,

5. Cumhuriyet savcısının, kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararına kanunda yazılı usule göre itiraz hakkını kullanma.

b) Kuvuşturma evresinde;

1. Duruşmadan haberdar edilme,

2. Kamu davasına katılma,

3. Tutanak ve belgelerden vekili aracılığı ile örnek isteme,

4. Tanıkların davetini isteme,

5. (Değişik: 24/07/2008-5793/40 md.) Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,

6. Davaya katılmış olma koşuluyla davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma.

(2) Mağdur, onsekiz yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade

edemeyecek derecede malûl olur ve bir vekili de bulunmazsa, istemi aranmaksızın bir vekil görevlendirilir.

(3) Bu haklar, suçun mağdurları ile şikâyetçiye anlatılıp açıklanır ve bu husus tutanağa yazılır.

Mağdur ile şikâyetçinin davete uymamaları**Madde 235**

(1) Mağdur, şikâyetçi veya vekilinin, dilekçelerinde veya tutanağa geçirilmiş olan beyanlarında belirttikleri adresleri tebligata esas alınır.

(2) Bu adrese çıkartılan çağrıya rağmen gelmeyen kimseye yeniden tebligatta bulunulmaz.

(3) Belirtilen adresin yanlışlığı, eksikliği veya adres değişikliğinin bildirilmemesi nedeniyle tebligat yapılamaması hâllerinde adresin araştırılması gerekmez.

(4) Bu kimselerin beyanının alınması zorunlu görüldüğü hâllerde üçüncü fıkraya uygulanmaz.

Mağdur ile şikâyetçinin dinlenmesi**Madde 236**

(1) Mağdurun tanık olarak dinlenmesi halinde, yemin hariç, tanıklığa ilişkin hükümler uygulanır.

(2) İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur, bu suça ilişkin soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak bir defa dinlenebilir. Maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz eden haller saklıdır.

(3) Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur. Bunlar hakkında bilirkişilere ilişkin hükümler uygulanır.

İKİNCİ KISIM**Kamu Davasına Katılma****Kamu davasına katılma****Madde 237**

(1) Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler.

(2) Kanun yolu muhakemesinde davaya katılma isteğinde bulunulamaz. Ancak, ilk derece mahkemesinde ileri sürülüp reddolunan veya karara bağlanmayan katılma istekleri, kanun yolu başvurusunda açıkça belirtilmişse incelenip karara bağlanır.

Katılma usulü**Madde 238**

(1) Katılma, kamu davasının açılmasından sonra mahkemeye dilekçe verilmesi veya katılma istemini içeren sözlü başvurunun duruşma tutanağına geçirilmesi suretiyle olur.

(2) Duruşma sırasında şikâyeti belirten ifade üzerine, suçtan zarar görenden davaya katılmak isteyip istemediği sorulur.

(3) Cumhuriyet savcısının, sanık ve varsa müdafinin dinlenmesinden sonra davaya katılma isteminin uygun olup olmadığına karar verilir.

(4) Sulh ceza mahkemesinde açılmış olan davalarda katılma hususunda Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaz.

Katılanın hakları

Madde 239

(1) (Değişik: 24/07/2008-5793/41 md.) Mağdur veya suçtan zarar gören davaya katıldığında, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteyebilir.

(2) Mağdur veya suçtan zarar görenin çocuk, sağır ve dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede akıl hastası olması halinde avukat görevlendirilmesi için istem aranmaz.

Katılmanın davaya etkisi

Madde 240

(1) Katılma davayı durdurmaz.

(2) Tarihi belirlenmiş olan duruşma ve yargılama usulüne ilişkin diğer işlemler vaktin darlığından dolayı katılan kimse çağrılmayacak veya kendisine haber verilemeyecek olsa bile belirli gününde yapılır.

Katılmadan önceki kararlara itiraz

Madde 241

(1) Katılmadan önce verilmiş olan kararlar katılana tebliğ edilmez.

(2) Bu kararlara karşı kanun yoluna başvurulabilmesi için Cumhuriyet savcısı için öngörülen sürenin geçmesiyle katılan da başvuru hakkını kaybeder.

Katılanın kanun yoluna başvurusu

Madde 242

(1) Katılan, Cumhuriyet savcısına bağlı olmaksızın kanun yollarına başvurabilir.

(2) Karar, katılanın başvurusu üzerine bozulursa, Cumhuriyet savcısı işi yeniden takip eder.

Katılmanın hükümsüz kalması

Madde 243

(1) Katılan, vazgeçerse veya ölürse katılma hükümsüz kalır. Mirasçılar, katılanın haklarını takip etmek üzere davaya katılabilirler.

BEŞİNCİ KİTAP

Özel Yargılama Usulleri

BİRİNCİ KISIM

**Gaiblerin ve Kaçakların Yargılanması, Tüzel Kişilerin Soruşturmada ve
Kovuşturmada Temsili, Bazı Suçlara İlişkin Muhakeme Usulü**

BİRİNCİ BÖLÜM

Gaiblerin Yargılanması

Gaibin tanımı ve yapılabilecek işlemler

Madde 244

(1) Bulunduğu yer bilinmeyen veya yurt dışında bulunup da yetkili mahkeme önüne getirilemeyen veya getirilmesi uygun bulunmayan sanık gaip sayılır.

(2) Gaip hakkında duruşma açılmaz; mahkeme, delillerin ele geçirilmesi veya korunması amacıyla gerekli işlemleri yapar.

(3) Bu işlemler naip hâkim veya istinabe olunan mahkeme aracılığıyla da yapılabilir.

(4) Bu işlemler sırasında sanığın müdafii veya kanunî temsilcisi veya eşi hazır bulunabilir. Gerektiğinde, mahkemece barodan bir müdafii görevlendirilmesi istenir.

Gaibe ihtar

Madde 245

(1) Adresi bilinmeyen gaibe, mahkeme önüne gelmesi veya adresini bildirmesi hususları uygun bir iletişim aracıyla ihtar edilir.

Sanığa verilecek güvence belgesi

Madde 246

(1) Mahkeme, gaip olan sanık hakkında duruşmaya gelmesi hâlinde tutuklanmayacağı hususunda bir güvence belgesi verebilir ve bu güvence koşullara bağlanabilir.

(2) Sanık, hapis cezası ile mahkûm olur veya kaçmak hazırlığında bulunur veya güvence belgesinin bağlı olduğu koşullara uymazsa belgenin hükmü kalmaz.

İKİNCİ BÖLÜM

Kaçakların Yargılanması

Kaçığın tanımı

Madde 247

(1) Hakkındaki kovuşturmanın sonuçsuz kalmasını sağlamak amacıyla yurt içinde saklanan veya yabancı ülkede bulunan ve bu nedenle mahkeme tarafından kendisine ulaşılamayan kişiye kaçak denir.

(2) (Ek: 25/05/2005 - 5353/31 md.) Hakkında, 248. maddenin ikinci fıkrasında belirtilen suçlardan dolayı kovuşturma başlatılmış olan sanığın, yetkili mahkemece usulüne göre yapılan tebligata uymamasından dolayı verilen zorla getirilme kararı da yerine geti-rilemez ise, mahkeme;

a) Çağrının bir gazete ile saniğın bilinen konutunun kapısına asılmak suretiyle ilânına karar verir; yapılacak ilânlarda, onbeş gün içinde gelmediği takdirde 248. maddede gösterilen tedbirlere hükmedilebileceğini ayrıca açıklar,

b) Bu işlemlerin yerine getirildiğinin bir tutanak ile saptanmasından itibaren onbeş gün içinde başvurmayan saniğın kaçak olduğuna karar verir.

(3) Kaçak sanık hakkında kovuşturma yapılabilir. Ancak, daha önce sorgusu yapılmamış ise, mahkûmiyet kararı verilemez.

(4) Duruşma yapılan hâllerde kaçak saniğın müdafii yoksa, mahkeme barodan bir avukat görevlendirilmesini ister.

Zorlama amaçlı elkoyma ve teminat belgesi

Madde 248

(1) Kaçak saniğın duruşmaya gelmesini sağlamak amacıyla Türkiye'de bulunan mallarına, hak ve alacaklarına amaçla orantılı olarak mahkeme kararıyla elkonulabilir ve gerektiğinde idaresi için kayyım atanır. Elkoyma ve kayyım atama kararı müdafii-ine bildirilir.

(2) Birinci fıkra hükmü;

a) Türk Ceza Kanununda tanımlanan;

1. Soykırım ve insanlığa karşı suçlar (madde 76, 77, 78),
2. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),
3. Hırsızlık (madde 141, 142),
4. Yağma (madde 148, 149),
5. Güveni kötüye kullanma (madde 155),
6. Dolandırıcılık (madde 157, 158),
7. Hileli iflas (madde 161),
8. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
9. Parada sahtecilik (madde 197),
10. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (madde 220),
11. Zimmet (madde 247),
12. İrtikâp (madde 250),
13. Rüşvet (madde 252),
14. İhaleye fesat karıştırma (madde 235),
15. Edimin ifasına fesat karıştırma (madde 236),
16. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308),
17. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315),
18. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337),

Suçları,

b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan

silah kaçakçılığı (madde 12) suçları,

c) Bankalar Kanununun 22. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,

d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,

e) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar,

Hakkında uygulanır.

(3) Elkonulan mal, hak ve alacakların korunmasında, elkoymaya ilişkin hükümler uygulanır. Tedbirlere ilişkin kararların özetinin bir gazetede ilânına mahkemece karar verilebilir.

(4) Kaçak yakalandığında veya kendiliğinden gelerek teslim olduğunda elkoymanın kaldırılmasına karar verilir.

(5) Kaçak hakkında 100. ve sonraki maddeler gereğince, sulh ceza hâkimi veya mahkeme tarafından yokluğunda tutuklama kararı verilebilir.

(6) Mahkeme elkoymaya karar verdiğinde, kaçığın yasal olarak bakmakla yükümlü bulunduğu yakınlarının alınan tedbirler nedeniyle yoksulluğa düşebileceklerini saptarsa, bunların geçimlerini sağlamak üzere, elkonulan mal varlığından sosyal durumları ile orantılı miktarda yardımda bulunulması konusunda kayıma izin verir.

(7) 246. madde hükmü kaçaklar hakkında da uygulanır.

(8) Bu kararlara karşı itiraz edilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tüzel Kişilerin Soruşturmada ve Kovuşturmada Temsili

Tüzel kişinin temsili

Madde 249

(1) Bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada tüzel kişinin organ veya temsilcisi, katılan veya savunma makamı yanında yer alan sıfatıyla duruşmaya kabul edilir.

(2) Bu durumda, tüzel kişinin organ veya temsilcisi bu Kanunun katılana veya sanığa sağladığı haklardan yararlanır.

(3) Birinci fıkra hükmü, sanığın aynı zamanda tüzel kişinin organ veya temsilcisi sıfatını taşıması hâlinde uygulanmaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bazı Suçlara İlişkin Muhakeme

Görev ve yargı çevresinin belirlenmesi

Madde 250

(1) Türk Ceza Kanununda yer alan;

a) (Değişik: 26/06/2009 - 5918/7 md.) Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imâl ve ticareti suçu veya suçtan kaynaklanan mal-

varlığı değerini aklama suçu,

b) Haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenen suçlar,

c) İkinci Kitap Dördüncü Kısımın Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (305, 318, 319, 323, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç),

Dolayısıyla açılan davalar; Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek ağır ceza mahkemelerinde görülür.

(2) Gelen iş durumu göz önünde bulundurularak birinci fıkrada belirtilen suçlara bakmakla görevli olmak üzere, aynı yerde birden fazla ağır ceza mahkemesi kurulmasına, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir. Bu hâlde, mahkemeler numaralandırılır. Bu mahkemelerin başkan ve üyeleri adli yargı adalet komisyonunca, bu mahkemelerden başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez.

(3) Birinci fıkrada belirtilen suçları işleyenler sıfat ve memuriyetleri ne olursa olsun bu Kanunla görevlendirilmiş ağır ceza mahkemelerinde yargılanır. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtayın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler ile savaş ve sıkıyönetim hâlinde askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler saklıdır.

Soruşturma

Madde 251

(1) 250. madde kapsamına giren suçlarda soruşturma, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu suçların soruşturma ve kovuşturmasında görevlendirilen Cumhuriyet savcılarınca bizzat yapılır. Bu suçlar görev sırasında veya görevden dolayı işlenmiş olsa bile Cumhuriyet savcılarınca doğrudan soruşturma yapılır. Cumhuriyet savcıları, Cumhuriyet Başsavcılığınca 250. madde kapsamındaki suçlarla ilgili davalara bakan ağır ceza mahkemelerinden başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez.

(2) 250. madde kapsamına giren suçların soruşturması ve kovuşturması sırasında Cumhuriyet savcıları, hâkim tarafından verilmesi gerekli kararları, varsa Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu işlerle görevlendirilen ağır ceza mahkemesi üyesinden, aksi halde yetkili adli yargı hâkimlerinden isteyebilirler.

(3) Soruşturmanın gerekli kıldığı hâllerde suç mahalli ile delillerin bulunduğu yerlere gidilerek soruşturma yapılabilir. Suç, ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yer dışında işlenmiş ise Cumhuriyet savcısı, suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcisından soruşturmanın yapılmasını isteyebilir.

(4) Suç askerî bir mahalde işlenmiş ise, Cumhuriyet savcısı ilgili askerî savcılıktan soruşturmanın yapılmasını isteyebilir. Üçüncü fıkraya göre soruşturma yapmak üzere görevlendirilen Cumhuriyet savcıları ile askerî savcılıklar, bu soruşturmayı öncelikle ve ivedilikle yaparlar.

(5) 250. madde kapsamına giren suçlarda, yakalananlar için 91. maddenin birinci fıkrasındaki yirmidört saatlik süre kırksekiz saat olarak uygulanır. Anayasanın 120. maddesi gereğince olağanüstü hâl ilân edilen bölgelerde yakalanan kişiler hakkında 91. maddenin üçüncü fıkrasında dört gün olarak belirlenen süre,

Cumhuriyet savcısının talebi ve hâkim kararıyla yedi güne kadar uzatılabilir. Hâkim, karar vermeden önce yakalanan veya tutuklanan kişiyi dinler.

(6) 250. madde kapsamına giren suçlarla ilgili soruşturma ve kovuşturmalarda kolluk; soruşturma ve kovuşturma sebebiyle şüpheli veya sanığı, tanığı, bilirkişiyi ve suçtan zarar gören şahsı, ağır ceza mahkemesi veya başkanının, Cumhuriyet savcısının, mahkeme naibinin veya istinabe olunan hâkimin emirleriyle belirtilen gün, saat ve yerde hazır bulundurmaya mecburdur.

(7) 250. maddede belirtilen suçlar nedeniyle Cumhuriyet savcıları, soruşturmanın gerekli kılması halinde geçici olarak, bu mahkemelerin yargı çevresi içindeki genel ve özel bütçeli idarelere, kamu iktisadi teşebbüslerine, il özel idarelerine ve belediyelere ait bina, araç, gereç ve personelden yararlanmak için istemde bulunabilirler.

(8) Türk Silahlı Kuvvetleri kıt'a, karargâh ve kurumlarından istemde bulunulması halinde istem, yetkili amirlikçe değerlendirilerek yerine getirilebilir.

Kovuşturma

Madde 252

(1) 250. madde kapsamına giren suçlarla ilgili davalara ait duruşmalarda aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) Bu suçlar acele işlerden sayılır ve bunlarla ilgili davalara adli tatilde de bakılır.

b) Sanık sayısının çok fazla olması durumunda, sanıkların bir kısmının duruşmanın bazı oturumları ile ilgileri bulunmuyor ise duruşmanın bu oturumlarının, yokluklarında yapılmasına mahkemece karar verilebilir. Ancak, bu sanıkların yokluklarında yapılan oturumlarda kendilerini etkileyen bir hâl ortaya çıktığı takdirde buna ilişkin söz ve işlerin esaslı noktaları sonraki oturumlarda kendilerine bildirilir.

c) Mahkeme, güvenliğin sağlanması bakımından duruşmanın başka bir yerde yapılmasına karar verebilir.

d) Bu davalarda esas hakkındaki iddiasını bildirmek için Cumhuriyet savcısına, katılan veya vekiline; iddialara karşı savunmasını yapmak için sanık veya müdafiiine makul bir süre verilir. Bu süre, savunma hakkının sınırlandırılması anlamına geleceği durumlarda re'sen uzatılabilir.

e) Mahkeme, duruşmanın düzen ve disiplinini bozan sözlü veya yazılı beyan ve davranışlar ile mahkemeye, mahkeme başkanı veya üyelerden herhangi birine, Cumhuriyet savcısına, müdafie, tutanak kâtibine yahut görevlilere tahkir veya hakaret oluşturan söz ve davranışlar hakkında yayım yasağı koyabilir.

f) Mahkeme başkanı, duruşmanın düzenini bozan sanığı veya müdafii o günkü oturumun tamamına çıkmamak üzere, duruşma salonundan çıkartır. Bunların, sonra gelen oturumda da duruşmayı önemli ölçüde aksatacak davranışlara devam edecekleri anlaşılırsa ve hazır bulunmaları gerekli görülmezse, yokluklarında duruşmaya devam olunmasına mahkemece karar verilebilir. Bu karar, esasa ilişkin iddia ve savunmanın yapılmasına engel olacak biçimde uygulanamaz ve sanığın kendisini başka bir müdafii ile temsil ettirmesine izin verilir. Duruşma salonundan çıkartılan

sanık veya müdafinin bundan sonraki oturumlarda da duruşmanın düzenini bozmakta ısrar etmeleri hâlinde, bir daha aynı dava ile ilgili oturumların tamamına veya bir kısmına katılmamalarına da karar verilebilir. Bu hüküm müdafii hakkında uygulandığı takdirde, durum ilgili baroya bildirilir. Bu halde de sanığın kendisini başka bir müdafii ile temsil ettirmesi için uygun bir süre verilir. Oturumların bir kısmına ya da tamamına katılmamasına karar verilen müdafii Avukatlık Kanununun 41. maddesinin ikinci fıkrası gereğince tayin edilmiş ise durum, kendisini tayin eden mercie de bildirilir. Duruşma salonundan çıkartılan sanık veya müdafii tekrar duruşmaya alındıklarında, yokluklarında yapılan iş ve işlemlerin esaslı noktaları kendilerine bildirilir. Sanık ya da müdafii dilerse yokluklarındaki tutanak örnekleri de kendilerine verilir.

Duruşma salonundan çıkartılan veya oturumlara katılmamalarına karar verilen sanık veya müdafiler mahkemenin tayin edeceği süre içerisinde yazılı savunma verebilirler.

g) Bu Kanunun 6. maddesi, 250. madde kapsamına giren suçlara bakan ağır ceza mahkemeleri hakkında uygulanmaz.

h) Kendisine veya onun namına tebligat yapılacak kimselere tebligat yapılması hâllerinde, işin ivediliğine göre basın veya diğer kitle iletişim araçlarıyla tebligat yapılabilir.

(2) 250. maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde öngörülen suçlar bakımından, Kanunda öngörülen tutuklama süresi iki kat olarak uygulanır.

İKİNCİ KISIM

Uzlaşma ve Müsadere

BİRİNCİ BÖLÜM

Uzlaşma

Uzlaşma

Madde 253

(Değişik: 06/12/2006-5560/24 md.)

(1) Aşağıdaki suçlarda, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur:

a) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar.

b) Şikâyete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın, Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde 86; madde 88),

2. Taksirle yaralama (madde 89),

3. Konut dokunulmazlığının ihlali (madde 116),

4. Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (madde 234),

5. Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (dördüncü fıkra hariç, madde 239),

suçları.

(2) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olanlar hariç olmak üzere;

diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, kanunda açık hüküm bulunması gerekir.

(3) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olsa bile, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemez. (Ek cümle: 26/06/2009 - 5918/8 md.) Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde de uzlaşma hükümleri uygulanmaz.

(4) Soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması halinde, Cumhuriyet savcısı veya talimatı üzerine adli kolluk görevlisi, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde, uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır. Cumhuriyet savcısı uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla da yapabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören, kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren üç gün içinde kararını bildirmedeği takdirde, teklifi reddetmiş sayılır.

(5) Uzlaşma teklifinde bulunulması halinde, kişiye uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukukî sonuçları anlatılır.

(6) Resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle mağdura, suçtan zarar görene, şüpheliye veya bunların kanunî temsilcisine ulaşılamaması halinde, uzlaştırma yo-luna gidilmeksizin soruşturma sonuçlandırılır.

(7) Birden fazla kişinin mağduriyetine veya zarar görmesine sebebiyet veren bir suçtan dolayı uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, mağdur veya suçtan zarar görenlerin hepsinin uzlaşmayı kabul etmesi gerekir.

(8) Uzlaşma teklifinde bulunulması veya teklifin kabul edilmesi, soruşturma konusu suçla ilişkin delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel değildir.

(9) Şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşma teklifini kabul etmesi halinde, Cumhuriyet savcısı uzlaştırmayı kendisi gerçekleştirebileceği gibi, uzlaştırmacı olarak avukat görevlendirilmesini barodan isteyebilir veya hukuk öğrenimi görmüş kişiler arasından uzlaştırmacı görevlendirebilir.

(10) Bu Kanunda belirlenen hâkimin davaya bakamayacağı haller ile reddi sebepleri, uzlaştırmacı görevlendirilmesi ile ilgili olarak göz önünde bulundurulur.

(11) Görevlendirilen uzlaştırmacıya soruşturma dosyasında yer alan ve Cumhuriyet savcısının uygun görülen belgelerin birer örneği verilir. Cumhuriyet savcısı uzlaştırmacıya, soruşturmanın gizliliği ilkesine uygun davranmakla yükümlü olduğunu hatırlatır.

(12) Uzlaştırmacı, dosya içindeki belgelerin birer örneği kendisine verildikten itibaren en geç otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır. Cumhuriyet savcısı bu süreyi en çok yirmi gün daha uzatabilir.

(13) Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütülür. Uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, mağdur, suçtan zarar gören, kanunî temsilci, müdafî ve vekil katılabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanunî temsilcisi ya da vek-

ilinin müzakerelere katılmaktan imtina etmesi halinde, uzlaşmayı kabul etmemiş sayılır.

(14) Uzlaştırmacı, müzakereler sırasında izlenmesi gereken yöntemle ilgili olarak Cumhuriyet savcısıyla görüşebilir; Cumhuriyet savcısı, uzlaştırmacıya talimat verebilir.

(15) Uzlaşma müzakereleri sonunda uzlaştırmacı, bir rapor hazırlayarak kendisine verilen belge örnekleriyle birlikte Cumhuriyet savcısına verir. Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde, tarafların imzalarını da içeren raporda, ne suretle uzlaşıldığı ayrıntılı olarak açıklanır.

(16) Uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaşmalarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaşmalarını beyan edebilirler.

(17) Cumhuriyet savcısı, uzlaşmanın, tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu belirlerse raporu veya belgeyi mühür ve imza altına alarak soruşturma dosyasında muhafaza eder.

(18) Uzlaştırmacının sonuçsuz kalması halinde tekrar uzlaştırma yoluna gidilemez.

(19) Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini defaten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksit bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde, 171. maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, 171. maddenin dördüncü fıkrasındaki şart aranmaksızın, kamu davası açılır. Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, 09/06/1932 tarihli ve 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanununun 38. maddesinde yazılı ilam mahiyetini haiz belgelerden sayılır.

(20) Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz.

(21) Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunduğu tarihten itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç, uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek Cumhuriyet savcısına verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemez.

(22) Uzlaştırmacıya Cumhuriyet savcısı tarafından çalışma ve masraflarıyla orantılı bir ücret takdir edilerek ödenir. Uzlaştırmacı ücreti ve diğer uzlaştırma giderleri, yargılama giderlerinden sayılır. Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde bu giderler Devlet Hazinesi tarafından karşılanır.

(23) Uzlaşma sonucunda verilecek kararlarla ilgili olarak bu Kanunda öngörülen kanun yollarına başvurulabilir.

(24) Uzlaştırmacının uygulanmasına ilişkin hususlar, yönetmelikle düzenlenir.

Mahkeme tarafından uzlaştırma

Madde 254

(Değişik: 6/12/2006-5560/25 md.)

(1) Kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, uzlaştırma işlemleri 253. maddede belirtilen esas ve usûle göre, mahkeme tarafından yapılır.

(2) Uzlaşma gerçekleştiği takdirde, mahkeme, uzlaşma sonucunda sanığın edimini def'aten yerine getirmesi halinde, davanın düşmesine karar verir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde; sanık hakkında, 231. maddedeki şartlar aranmaksızın, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir. Geri bırakma süresince zamanaşımı işlemez. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, mahkeme tarafından, 231. maddenin onbirinci fıkrasındaki şartlar aranmaksızın, hüküm açıklanır.

Birden çok fail bulunması hâlinde uzlaşma

Madde 255

(1) Aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda, ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanır.

İKİNCİ BÖLÜM

Müsadere Usulü

Başvuru

Madde 256

(1) Müsadere kararı verilmesi gereken hâllerde, kamu davası açılmamış veya kamu davası açılmış olup da esasla beraber bir karar verilmemişse; karar verilmesi için, Cumhuriyet savcısı veya katılan, davayı görmeye yetkili mahkemeye başvurabilir.

(2) Kamu davası açılmış olup da iade edilmesi gereken eşya veya malvarlığı değerleri ile ilgili olarak esasla birlikte bir karar verilmemiş olması durumunda, mahkemece re'sen veya ilgililerin istemi üzerine bunların iadesine karar verilir.

Duruşma ve karar

Madde 257

(1) 256. maddeye göre verilmesi gereken kararlar, duruşmalı olarak verilir.

(2) Müsadere veya iade olunacak eşya veya diğer malvarlığı değerleri üzerinde hakkı olan kimseler de duruşmaya çağrılır. Bu kişiler, sanığın sahip olduğu hakları kullanabilirler.

(3) Çağrıya uymamaları, işlemin ertelenmesine neden olmaz ve hükmün verilmesini engellemez.

Kanun yolu

Madde 258

(1) 256. maddeye göre verilecek hükümlere karşı Cumhuriyet savcısı, katılan

ve 257. maddede belirlenen kişiler için istinaf yolu açıktır.

Suç konusu olmayan eşyanın müsadereesi

Madde 259

(1) Suç konusu olmayıp sadece müsadereye tâbi bulunan eşyanın müsadere-sine sulh ceza hâkimi tarafından duruşma yapılmaksızın karar verilir.

ALTINCI KİTAP

Kanun Yolları

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

Kanun yollarına başvurma hakkı

Madde 260

(1) Hâkim ve mahkeme kararlarına karşı Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık ve bu Kanuna göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar için kanun yolları açıktır.

(2) Asliye ceza mahkemesinde bulunan Cumhuriyet savcıları, mahkemenin yargı çevresindeki sulh ceza mahkemelerinin; ağır ceza mahkemelerinde bulunan Cumhuriyet savcıları, ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki asliye ve sulh ceza mahkemelerinin; bölge adliye mahkemesinde bulunan Cumhuriyet savcıları, bölge adliye mahkemelerinin kararlarına karşı kanun yollarına başvurabilirler.

(3) Cumhuriyet savcısı, sanık lehine olarak da kanun yollarına başvurabilir.

Avukatın başvurma hakkı

Madde 261

(1) Avukat, müdafiliğini veya vekilliğini üstlendiği kişilerin açık arzusuna aykırı olmamak koşuluyla kanun yollarına başvurabilir.

Yasal temsilcinin ve eşin başvurma hakkı

Madde 262

(1) Şüpheli veya sanığın yasal temsilcisi ve eşi, şüpheli veya sanığa açık olan kanun yollarına süresi içinde kendiliklerinden başvurabilirler. Şüphelinin veya sanığın başvurusuna ilişkin hükümler, bunlar tarafından yapılacak başvuru ve onu izleyen işlemler için de geçerlidir.

Tutuklunun kanun yollarına başvurusu

Madde 263

(1) Tutuklu bulunan şüpheli veya sanık, zabıt kâtibine veya tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumu ve tutukevi müdürüne beyanda bulunmak suretiyle veya bu hususta bir dilekçe vererek kanun yollarına başvurabilir.

(2) Zabıt kâtibine başvuru hâlinde, kanun yollarına başvuru beyanı veya dilekçesi ilgili deftere kaydedildikten sonra bu hususları belirten bir tutanak düzenlenerek tutuklu bulunan şüpheli veya sanığa bir örneği verilir.

(3) Kurum müdürüne başvuru hâlinde ikinci fıkra hükmüne göre işlem yapılarak,

tutanak ve dilekçe derhâl ilgili mahkemeye gönderilir. Zabıt kâtibi başvuruyu ilgili deftere kaydeder.

(4) Zabıt kâtibi veya kurum müdürü tarafından ikinci fıkra hükmüne göre işlem yapıldığı zaman kanun yolları için bu Kanunda belirlenen süreler kesilmiş sayılır.

Kanun yolunun belirlenmesinde yanılma**Madde 264**

(1) Kabul edilebilir bir başvuruda kanun yolunun veya mercii belirlenmesinde yanılma, başvuranın haklarını ortadan kaldırmaz.

(2) Bu hâlde başvurunun yapıldığı merci, başvuruyu derhâl görevli ve yetkili olan mercie gönderir.

Cumhuriyet savcısının başvuru sonucunun kapsamı**Madde 265**

(1) Cumhuriyet savcısı tarafından aleyhine kanun yoluna gidilen karar, sanık lehine bozulabilir veya değiştirilebilir. Cumhuriyet savcısı, kanun yoluna sanık lehine başvurduğunda, yeniden verilen hüküm önceki hükümde tayin edilmiş olan cezadan daha ağır bir cezayı içeremez.

Başvurudan vazgeçilmesi ve etkisi**Madde 266**

(1) Kanun yoluna başvurulduktan sonra bundan vazgeçilmesi, mercii tarafından karar verilinceye kadar geçerlidir. Ancak, Cumhuriyet savcısı tarafından sanık lehine yapılan başvurudan onun rızası olmaksızın vazgeçilemez.

(2) Müdafinin veya vekilin başvurudan vazgeçebilmesi, vekâletnamede bu hususta özel yetkili kılınmış olması koşuluna bağlıdır.

(3) 150. maddenin ikinci fıkrası uyarınca, kendisine müdafî atanan şüpheli veya sanıklar yararına kanun yoluna başvurulduğunda veya başvuru kanun yolundan vazgeçildiğinde şüpheli veya sanık ile müdafîin iradesi çelişirse müdafîin iradesi geçerli sayılır.

İKİNCİ KISIM**Olağan Kanun Yolları****BİRİNCİ BÖLÜM****İtiraz****İtiraz olunabilecek kararlar****Madde 267**

(1) Hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

İtiraz usulü ve inceleme mercileri**Madde 268**

(1) Hâkim veya mahkeme kararına karşı itiraz, kanunun ayrıca hüküm koymadığı hâllerde 35. maddeye göre ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren yedi gün içinde kararı veren mercie verilecek bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile

zabıt kâtibine beyanda bulunmak suretiyle yapılır. Tutanakla tespit edilen beyanı ve imzayı mahkeme başkanı veya hâkim onaylar. 263. madde hükmü saklıdır.

(2) Kararına itiraz edilen hâkim veya mahkeme, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse en çok üç gün içinde, itirazi incelemeye yetkili olan mercie gönderir.

(3) İtirazi incelemeye yetkili merciler aşağıda gösterilmiştir:

a) Sulh ceza hâkiminin kararlarına yapılan itirazların incelenmesi, yargı çevresinde buldukları asliye ceza mahkemesi hâkimine aittir.

b) Sulh ceza işleri, asliye ceza hâkimi tarafından görülüyorsa itirazı inceleme yetkisi ağır ceza işlerini gören mahkeme başkanına aittir.

c) Asliye ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilen kararlara yapılacak itirazların incelenmesi, yargı çevresinde buldukları ağır ceza mahkemesine ve bu mahkeme ile başkanı tarafından verilen kararlar hakkındaki itirazların incelenmesi, o yerde ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye; son numaralı daire için birinci daireye; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi varsa, en yakın ağır ceza mahkemesine aittir.

d) Naip hâkim kararlarına yapılacak itirazların incelenmesi, mensup oldukları ağır ceza mahkemesi başkanına, istinabe olunan mahkeme kararlarına karşı yukarıdaki bentlerde belirtilen esaslara göre buldukları yerdeki mahkeme başkanı veya mahkemeye aittir.

e) Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararları ile Yargıtay ceza dairelerinin esas mahkeme olarak baktıkları davalarda verdikleri kararlara yapılan itirazlarda; üyenin kararını görevli olduğu dairenin başkanı, daire başkanı ile ceza dairesinin kararını numara itibarıyla izleyen ceza dairesi; son numaralı daire söz konusu ise birinci ceza dairesi inceler.

İtirazın kararın yerine getirilmesinde etkisi

Madde 269

(1) İtiraz, kararın yerine getirilmesinin geri bırakılması sonucunu doğurmaz.

(2) Ancak, kararına itiraz edilen makam veya kararı inceleyecek merci, geri bırakılmasına karar verebilir.

İtirazın Cumhuriyet savcısına ve karşı tarafa tebliği ile inceleme ve araştırma yapılması

Madde 270

(1) İtirazı inceleyecek merci, yazı ile cevap verebilmesi için itirazı, Cumhuriyet savcısı ve karşı tarafa bildirebilir. Mercii, inceleme ve araştırma yapabileceği gibi gerekli gördüğünde bunların yapılmasını da emredebilir.

Karar

Madde 271

(1) Kanunda yazılı olan hâller saklı kalmak üzere, itiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, gerekli görüldüğünde Cumhuriyet savcısı ve sonra müdafii veya vekil dinlenir.

(2) İtiraz yerinde görülürse merci, aynı zamanda itiraz konusu hakkında da karar verir.

(3) Karar mümkün olan en kısa sürede verilir.

(4) Merciiin, itiraz üzerine verdiği kararları kesindir; ancak ilk defa merci tarafından verilen tutuklama kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

İstinaf

İstinaf

Madde 272

(1) İlk derece mahkemelerinden verilen hükümlere karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Ancak, onbeş yıl ve daha fazla hapis cezalarına ilişkin hükümler, bölge adliye mahkemesince re'sen incelenir.

(2) Hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden veya başkaca kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararlarına karşı da hükümle birlikte istinaf yoluna başvurulabilir.

(3) Ancak;

a) Sonuç olarak belirlenen ikibin lira dahil adli para cezasına mahkûmiyet hükümlerine,

b) Üst sınırı beşyüz günü geçmeyen adli para cezasını gerektiren suçlardan beraat hükümlerine,

c) Kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümlere,

Karşı istinaf yoluna başvurulamaz.

İstinaf istemi ve süresi

Madde 273

(1) İstinaf istemi, hükmün açıklanmasından itibaren yedi gün içinde hükmü veren mahkemeye bir dilekçe verilmesi veya zabıt kâtibine bir beyanda bulunulması suretiyle yapılır; beyan tutanağa geçirilir ve tutanak hâkime onaylatılır. Tutuklu sanık hakkında 263. madde hükmü saklıdır.

(2) Hüküm, istinaf yoluna başvurma hakkı olanların yokluğunda açıklanmışsa, süre tebliğ tarihinden başlar.

(3) Asliye ceza mahkemelerinde bulunan Cumhuriyet savcıları, mahkemelerinin yargı çevresi içerisindeki sulh ceza mahkemelerinin; ağır ceza mahkemelerinde bulunan Cumhuriyet savcıları, mahkemelerinin yargı çevresi içerisindeki asliye ve sulh ceza mahkemelerinin hükümlerine karşı, kararın o yer Cumhuriyet Başsavcılığına geliş tarihinden itibaren yedi gün içinde istinaf yoluna başvurabilirler.

(4) Sanık ve bu Kanuna göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanların dilekçe veya beyanında, başvuruya ilişkin nedenlerin gösterilmemesi inceleme yapılmasına engel olmaz.

(5) Cumhuriyet savcısı, istinaf yoluna başvurma nedenlerini gerekçeleriyle birlikte yazılı isteminde açıkça gösterir. Bu istem ilgililere tebliğ edilir. İlgililer, tebliğ tar-

ihinden itibaren yedi gün içinde bu husustaki cevaplarını bildirebilirler.

Eski hâle getirme süresi içinde istinaf süresinin işlemesi

Madde 274

(1) Sanık, yokluğunda aleyhine verilen hükümlere karşı eski hâle getirme isteminde bulunabilir. Eski hâle getirme süresi içinde de istinaf süresi işler. Sanığın eski hâle getirme isteminde bulunduğu hâllerde, ayrıca istinaf isteminde bulunması gerekir. Bu hâlde istinaf istemi ile ilişkili işler, eski hâle getirme istemi hakkında karar verilinceye kadar ertelenir.

İstinaf başvurusunun etkisi

Madde 275

(1) Süresi içinde yapılan istinaf başvurusu, hükmün kesinleşmesini engeller.

(2) Hüküm, istinaf yoluna başvuran Cumhuriyet savcısına veya ilgililere gerekçesiyle birlikte açıklanmamışsa; hükme karşı istinaf yoluna başvurulduğundan mahkemece öğrenilmesinden itibaren gerekçe, yedi gün içinde tebliğ edilir.

İstinaf isteminin hükmü veren mahkemece reddi

Madde 276

(1) İstinaf istemi, kanunî sürenin geçmesinden sonra veya aleyhine istinaf yoluna başvurulamayacak bir hükme karşı yapılmışsa ya da istinaf yoluna başvuranın buna hakkı yoksa, hükmü veren mahkeme bir kararla dilekçeyi reddeder.

(2) İstinaf başvurusunda bulunan Cumhuriyet savcısı veya ilgililer, ret kararının kendilerine tebliğinden itibaren yedi gün içinde bölge adliye mahkemesinden bu hususta bir karar vermesini isteyebilirler. Bu takdirde dosya bölge adliye mahkemesine gönderilir. Ancak, bu nedenle hükmün infazı ertelenemez.

İstinaf isteminin tebliği ve cevabı

Madde 277

(1) 276. maddeye göre hükmü veren mahkemece reddedilmeyen istinaf dilekçesi veya beyana ilişkin tutanağın bir örneği karşı tarafa tebliğ olunur. Karşı taraf, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde yazılı olarak cevabını verebilir.

(2) Karşı taraf sanık ise, bir tutanağa bağlanmak üzere zabıt kâtibine yapılacak bir beyanla da cevabını verebilir. Cevap verildikten veya bunun için belirli süre bittikten sonra dava dosyası, bölge adliye mahkemesine sunulmak üzere, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

(3) 262 ve 263. madde hükümleri saklıdır.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcısının görevi

Madde 278

(1) Dava dosyası, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına geldiğinde incelenerek, varsa tebligat eksikliklerinin giderilmesi sağlandıktan ve sunulması gereken belge ve deliller de eklendikten sonra, yazılı düşüncüyü içeren bir tebliğname ile birlikte bölge adliye mahkemesi ceza dairesine verilir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğname ilgililere de tebliğ olunur.

Dosya üzerinde ön inceleme

Madde 279

(1) Dosya üzerinde yapılan ön inceleme sonunda;

a) Bölge adliye mahkemesinin yetkili olmadığına anlaşılması hâlinde dosyanın yetkili bölge adliye mahkemesine gönderilmesine,

b) Bölge adliye mahkemesine başvurunun süresi içinde yapılmadığının, incelenmesi istenen kararın bölge adliye mahkemesinde incelenebilecek kararlardan olmadığına, başvuranın buna hakkı bulunmadığının anlaşılması hâlinde istinaf başvurusunun reddine,

Bölge adliye mahkemesinde inceleme ve kovuşturma

Madde 280

(1) Bölge adliye mahkemesi, Cumhuriyet Başsavcılığının tebliğnamesini, dosyayı ve dosyayla birlikte sunulmuş olan delilleri inceledikten sonra;

a) İlk derece mahkemesinin kararında usule veya esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığını, delillerde veya işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığını, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olduğunu saptadığında istinaf başvurusunun esastan reddine,

b) İlk derece mahkemesinin kararında 289. maddede belirtilen bir hukuka aykırılık nedeninin bulunması hâlinde hükmün bozulmasına ve dosyanın yeniden incelenmek ve hükmolünmek üzere hükmü bozulan ilk derece mahkemesine veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği diğer bir ilk derece mahkemesine gönderilmesine,

c) Diğer hâllerde, gerekli tedbirleri aldıktan sonra ilk derece mahkemesinin kararını kaldırarak davanın yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasına,

Karar verir.

Duruşma hazırlığı

Madde 281

(1) Duruşma hazırlığı aşamasında bölge adliye mahkemesi başkanı veya görevlendireceği üye, 175. madde hükümlerine uygun olarak duruşma gününü saptar; gerekli çağrılar yapar. Tutuksuz sanığa yapılacak çağrıda kendi başvurusu üzerine açılacak davanın duruşmasına gelmediğinde davasının reddedileceği ayrıca bildirilir.

(2) Mahkemece, gerekli görülen tanıkların, bilirkişilerin dinlenilmesine ve keşfin yapılmasına karar verilir.

İstisnalar

Madde 282

(1) Duruşma açıldığında aşağıda gösterilen istisnalar dışında bu Kanunun duruşma hazırlığı, duruşma ve karara ilişkin hükümleri uygulanır:

a) Duruşma, bu Kanunun öngördüğü genel hükümlere göre başladıktan sonra görevlendirilen üyenin inceleme raporu okunur.

b) İlk derece mahkemesinin gerekçeli hükmü de okunur.

c) İlk derece mahkemesinde dinlenen tanıkların ifadelerini içeren tutanaklar ile keşif tutanakları, bilirkişi raporu, bölge adliye mahkemesi duruşma hazırlığı aşamasında toplanan delil ve belgeler, yapılmışsa keşif ve bilirkişi açıklamalarına ilişkin tutanak ve raporlar okunur.

d) Bölge adliye mahkemesi duruşmasında dinlenilmeleri gerekli görülen tanık ve bilirkişiler çağırılır.

Sanık lehine başvurma hâlinde verilecek hüküm

Madde 283

(1) İstinaf yoluna sanık lehine başvurulmuşsa, yeniden verilen hüküm, önceki hükümlle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz.

Direnme yasağı

Madde 284

(1) Bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemez; bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez.

(2) İtiraz ve temyize ilişkin hükümler saklıdır.

Özel kanunların temyize ilişkin hükümleri

Madde 285

(1) Türk Ceza Kanununun 18. maddesinin dördüncü fıkrası hükmü hariç; diğer kanunlarda temyiz edilebileceği veya haklarında Yargıtaya başvurulabileceği belirtilmiş olup da bölge adliye mahkemelerinin görev alanına giren dava ve işlere ilişkin ilk derece mahkemelerinin karar ve hükümlerine karşı istinaf yoluna başvurulur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Temyiz

Temyiz

Madde 286

(1) Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümleri temyiz edilebilir.

(2) Ancak;

a) İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları,

b) İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararları,

c) Sulh ceza mahkemesinin görevine giren suçlarla ilgili olarak ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları,

d) Adli para cezasını gerektiren suçlarda ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere ilişkin suç niteliğini değiştirmeyen bölge adliye mahkemesi kararları,

e) Sadece eşya veya kazanç müsaderesine veya bunlara yer olmadığına ilişkin

ilk derece mahkemesi kararlarını değiştirmeyen bölge adliye mahkemesi kararları,

f) On yıl veya daha az hapis cezasını veya adli para cezasını gerektiren suçlardan, ilk derece mahkemesince verilen beraat kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen beraat kararları ile istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları,

g) Davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine veya istinaf başvurusunun reddine dair kararlar,

h) Yukarıdaki bentlerde yer alan sınırlar içinde kalmak koşuluyla aynı hükümde, cezalardan ve kararlardan birden fazlasını içeren bölge adliye mahkemesi kararları,

Temyiz edilemez.

Hükümden önceki kararların temyizi

Madde 287

(1) Hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden veya başkaca kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararları da hükümle beraber temyiz olunabilir.

Temyiz nedeni

Madde 288

(1) Temyiz, ancak hükmün hukuka aykırı olması nedenine dayanır.

(2) Bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması hukuka aykırılıktır.

Hukuka kesin aykırılık hâlleri

Madde 289

(1) Temyiz dilekçesi veya beyanında gösterilmiş olmasa da aşağıda yazılı hâllerde hukuka kesin aykırılık var sayılır:

a) Mahkemenin kanuna uygun olarak teşekkül etmemiş olması.

b) Hâkimlik görevini yapmaktan kanun gereğince yasaklanmış hâkimin hükme katılması.

c) Geçerli şüphe nedeniyle hakkında ret istemi öne sürülmüş olup da bu istem kabul olunduğu hâlde hâkimin hükme katılması veya bu istemin kanuna aykırı olarak reddedilip hâkimin hükme katılması.

d) Mahkemenin kanuna aykırı olarak davaya bakmaya kendini görevli veya yetkili görmesi.

e) Cumhuriyet savcısı veya duruşmada kanunen mutlaka hazır bulunması gereken diğer kişilerin yokluğunda duruşma yapılması.

f) Duruşmalı olarak verilen hükümde açıklık kuralının ihlâl edilmesi.

g) Hükümün 230. madde gereğince gerekçeyi içermemesi.

h) Hüküm için önemli olan hususlarda mahkeme kararı ile savunma hakkının sınırlandırılmış olması.

i) Hükümün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması.

Sanığın yararına olan kurallara aykırılık**Madde 290**

(1) Sanığın yararına olan hukuk kurallarına aykırılık, sanık aleyhine hükmün bozdurulması için Cumhuriyet savcısına bir hak vermez.

Temyiz istemi ve süresi**Madde 291**

(1) Temyiz istemi, hükmün açıklanmasından itibaren yedi gün içinde hükmü veren mahkemeye bir dilekçe verilmesi veya zabıt kâtibine bir beyanda bulunulması suretiyle yapılır; beyan tutanağa geçirilir ve tutanak hâkime onaylatılır. Tutuklu bulunan sanık hakkında 263. madde hükmü saklıdır.

(2) Hüküm, temyiz yoluna başvurma hakkı olanların yokluğunda açıklanmışsa, süre tebliğ tarihinden başlar.

Eski hâle getirme süresi içinde temyiz süresinin işlemesi**Madde 292**

(1) Sanığın aleyhine, yokluğunda verilen hükümlerde eski hâle getirme istemiyle ilgili olarak 274. madde hükümleri uygulanır.

Temyiz başvurusunun etkisi**Madde 293**

(1) Süresi içinde yapılan temyiz başvurusu, hükmün kesinleşmesini engeller.

(2) Hüküm, temyiz eden Cumhuriyet savcısına veya ilgililere gerekçesiyle birlikte açıklanmamışsa; hükmün temyiz edildiğinin bölge adliye mahkemesince öğrenilmesinden itibaren gerekçe, yedi gün içinde tebliğ edilir.

Temyiz başvurusunun içeriği**Madde 294**

(1) Temyiz eden, hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır.

(2) Temyiz sebebi, ancak hükmün hukukî yönüne ilişkin olabilir.

Temyiz gerekçesi**Madde 295**

(1) Temyiz başvurusunda temyiz nedenleri gösterilmemişse temyiz başvurusu için belirlenen sürenin bitmesinden veya gerekçeli kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde hükmü temyiz olunan bölge adliye mahkemesine bu nedenleri içeren bir ek dilekçe verilir. Cumhuriyet savcısı temyiz dilekçesinde, temyiz isteğinin sanığın yararına veya aleyhine olduğunu açıkça belirtir.

(2) Temyiz, sanık tarafından yapılmış ise, ek dilekçe kendisi veya müdafii tarafından imza edilerek verilir.

(3) Müdafii yoksa sanık, tutanağa bağlanmak üzere zabıt kâtibine yapacağı bir beyanla gerekçesini açıklayabilir; tutanak hâkime onaylatılır. Sanığın yasal temsilcisi ve eşi hakkında 262. madde, tutuklu sanık hakkında ise 263. madde hükümleri saklıdır.

Temyiz isteminin kabule değer sayılmamasından dolayı hükmü veren mahkemece reddi

Madde 296

(1) Temyiz istemi, kanunî sürenin geçmesinden sonra yapılmış veya temyiz edilemeyecek bir hüküm temyiz edilmiş veya temyiz edenin buna hakkı yoksa, hükmü temyiz olunan bölge adliye veya ilk derece mahkemesi bir karar ile temyiz istemini reddeder.

(2) Temyiz eden, ret kararının kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde Yargıtaydan bu hususta bir karar vermesini isteyebilir. Bu takdirde dosya Yargıtaya gönderilir. Ancak, bu nedenden dolayı hükmün infazı ertelenemez.

Temyiz dilekçesinin tebliği ve cevabı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının görevi

Madde 297

(1) 296. maddeye göre hükmü veren bölge adliye mahkemesince reddedilmeyen temyiz istemine ilişkin dilekçesinin bir örneği karşı tarafa tebliğ olunur. Karşı taraf, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde yazılı olarak cevabını verebilir.

(2) Cevap verildikten veya bunun için belirli süre bittikten sonra dava dosyası, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

(3) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğname, hükmü temyiz etmeleri veya aleyhlerine sonuç doğurabilecek görüş içermesi hâlinde sanık veya müdafii ile katılan veya vekillerine ilgili dairesince tebliğ olunur. İlgili taraf tebliğden itibaren bir hafta içinde yazılı olarak cevap verebilir.

(4) Üçüncü fıkra uyarınca yapılacak tebligatlar, ilgililerin dava dosyasından belirlenen son adreslerine yapılmasıyla geçerli olur.

(5) 262 ve 263. madde hükümleri saklıdır.

Temyiz isteminin reddi**Madde 298**

(1) Yargıtay, süresi içinde temyiz başvurusunda bulunulmadığını, hükmün temyiz edilemez olduğunu, temyiz edenin buna hakkı olmadığını ya da temyiz dilekçesinin temyiz sebeplerini içermediğini saptarsa, temyiz istemini reddeder.

Duruşmalı inceleme**Madde 299**

(1) On yıl veya daha fazla hapis cezasına ilişkin hükümlerde, Yargıtay, incelemelerini sanığın veya katılanın temyiz başvurusundaki istemi üzerine veya re'sen duruşma yoluyla yapar. Duruşma gününden sanığa, katılana, müdafii ve vekile haber verilir. Sanık, duruşmada hazır bulunabileceği gibi, kendisini bir müdafii ile de temsil ettirebilir.

(2) Sanık, tutuklu ise duruşmaya katılmak isteminde bulunamaz.

Duruşmada usul**Madde 300**

(1) Duruşmadan önce görevlendirilen üye veya tetkik hâkimi tarafından hazırlanan rapor üyelere açıklanır. Üyeler, ayrıca bizzat dosyayı incelerler. Bu hususlar gerçekleşikten sonra duruşma açılır.

(2) Duruşmada Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya yerine görevlendirdiği Yargıtay Cumhuriyet savcısı, sanık, müdafii, katılan ve vekili iddia ve savunmalarını açıklar. Temyizi istemiş olan tarafa önce söz verilir. Her hâlde son söz sanığındır.

Temyizde incelenecek hususlar**Madde 301**

(1) Yargıtay, yalnız temyiz başvurusunda belirtilen hususlar ile temyiz istemi usule ilişkin noksanlardan kaynaklanmışsa, temyiz başvurusunda bunu belirten olaylar hakkında incelemeler yapar.

Temyiz isteminin esastan reddi veya hükmün bozulması**Madde 302**

(1) Bölge adliye mahkemesinin temyiz olunan hükmünün Yargıtayca hukuka uygun bulunması hâlinde temyiz isteminin esastan reddine karar verilir.

(2) Yargıtay, temyiz edilen hükmü, temyiz başvurusunda gösterilen, hükmü etkileyecek nitelikteki hukuka aykırılıklar nedeniyle bozar. Bozma sebepleri ilâmda ayrı ayrı gösterilir.

(3) Hüküm, temyiz dilekçesinde gösterilen sebeplerle bozulduğunda, dilekçede açıklanmış olmasa bile saptanan bütün diğer hukuka aykırılık hâlleri de ilâmda gösterilir.

(4) Hükmün bozulmasına neden olan hukuka aykırılık, bu hükme esas olarak saptanan işlemlerden kaynaklanmış ise, bunlar da aynı zamanda bozulur.

(5) 289. madde hükümleri saklıdır.

Yargıtayca davanın esasına hükmedilecek hâller, hukuka aykırılığın düzeltilmesi**Madde 303**

(1) Hükme esas olarak saptanan olaylara uygulanmasında hukuka aykırılıktan dolayı hüküm bozulmuş ise, aşağıdaki hâllerde Yargıtay davanın esasına hükmedebileceği gibi hükümdeki hukuka aykırılığı da düzeltebilir:

a) Olayın daha ziyade aydınlanması gerekmeden beraate veya davanın düşmesine ya da alt ve üst sınırı olmayan sabit bir cezaya hükmolunması gerekirse.

b) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının iddiasına uygun olarak sanığa kanunda yazılı cezanın en alt derecesini uygulamayı uygun görürse.

c) Mahkemece sabit görülen suçun unsurları, niteliği ve cezası hükümde doğru gösterilmiş olduğu hâlde sadece kanunun madde numarası yanlış yazılmış ise.

d) Hükümden sonra yürürlüğe giren kanun, suçun cezasını azaltmış ve mahkemece sanığa verilecek cezanın belirlenmesinde artırma sebebi kabul edilmemiş veya

yeni bir kanun ile fiil suç olmaktan çıkarılmış ise birinci hâlde daha az bir cezanın hükümlenmesi ve ikinci hâlde hiç ceza hükümlenmemesi gerekirse.

e) Sanığın açıkça saptanmış olan doğum ve suç tarihlerine göre verilecek cezanın belirlenmesinde gerekli indirim yapılmamış veya yanlış indirim yapılmış ise.

f) Artırma veya indirim sonucunda verilecek ceza süresi veya miktarının belirlenmesinde maddî hata yapılmış ise.

g) Türk Ceza Kanununun 61. maddesindeki sıralamanın gözetimelemesi yüzünden eksik veya fazla ceza verilmiş ise.

h) Harçlar Kanunu ile yargılama giderlerine ilişkin hükümlere ve Avukatlık Kanununa göre düzenlenen ücret tarifesine aykırılık mevcutsa.

Yargıtay kararının gönderileceği merci**Madde 304**

(1) Yargıtayca 302. maddenin birinci fıkrası veya 303. madde uyarınca verilen kararlara ilişkin dosya, hükmü veren bölge adliye mahkemesine gönderilmesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına verilir. Bölge adliye mahkemesi, dosyayı Yargıtaydan geldiği tarihten itibaren yedi gün içinde gereğinin yapılması için ilgili ilk derece mahkemesine gönderilmek üzere bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına verir.

(2) Yargıtay, dosyayı 303. maddede belirtilenlerin dışında kalan hâllerde yeniden incelenmek ve hüküm verilmek üzere hükmü bozulan bölge adliye mahkemesine veya diğer bir bölge adliye mahkemesine gönderir.

(3) Hüküm, mahkemenin hukuka aykırı olarak kendisini görevli veya yetkili görmesinden dolayı bozulmuşsa, Yargıtay aynı zamanda dosyayı görevli veya yetkili mahkemeye gönderir.

(4) İlk derece mahkemesi tarafından doğrudan temyiz yolu açık bulunan hükümlerle ilgili olarak verilen karara ilişkin dosya, hükmü veren ilk derece mahkemesine gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına verilir.

Yargıtayda hükmün açıklanması**Madde 305**

(1) Hüküm, 231. madde gereğince açıklanır. Buna olanak bulunmadığı takdirde duruşmanın bitiminden itibaren yedi gün içinde karar verilir.

Hükmün bozulmasının diğer sanıklara etkisi**Madde 306**

(1) Hüküm, sanık lehine bozulmuşsa ve bu hususların temyiz isteminde bulunmamış olan diğer sanıklara da uygulanması olanağı varsa, bu sanıklar da temyiz isteminde bulunmuşçasına hükmün bozulmasından yararlanırlar.

Davaya yeniden bakacak mahkemenin işlemleri**Madde 307**

(1) Yargıtaydan verilen bozma kararı üzerine davaya yeniden bakacak bölge adliye veya ilk derece mahkemesi, ilgililere bozmaya karşı diyeceklerini sorar.

(2) Sanık, müdafii, katılan ve vekilinin dosyada varolan adreslerine de davetiye tebliğ olunamaması veya davetiye tebliğ olunmasına rağmen duruşmaya gelmemeleri nedeniyle bozmaya karşı beyanları saptanmamış olsa da duruşmaya devam edilerek dava yokluklarında bitirilebilir. Ancak, sanık hakkında verilecek ceza, bozmaya konu olan cezadan daha ağır ise, her hâlde dinlenmesi gerekir.

(3) Yargıtaydan verilen bozma kararına bölge adliye veya ilk derece mahkemesinin direnme hakkı vardır. Ancak, direnme üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulunca verilen kararlara karşı direnilemez.

(4) Hüküm yalnız sanık tarafından veya onun lehine Cumhuriyet savcısı veya 262. maddede gösterilen kimselerce temyiz edilmişse, yeniden verilen hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Olağanüstü Kanun Yolları

BİRİNCİ BÖLÜM

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz yetkisi

Madde 308

(1) Yargıtay ceza dairelerinden birinin kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, re'sen veya istem üzerine, ilâmın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Ceza Genel Kuruluna itiraz edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz.

İKİNCİ BÖLÜM

Kanun Yararına Bozma

Kanun yararına bozma

Madde 309

(1) Hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğu öğrenen Adalet Bakanlığı, o karar veya hükmün Yargıtayca bozulması istemini, yasal nedenlerini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirir.

(2) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, bu nedenleri aynen yazarak karar veya hükmün bozulması istemini içeren yazısını Yargıtayın ilgili ceza dairesine verir.

(3) Yargıtayın ceza dairesi ileri sürülen nedenleri yerinde görürse, karar veya hükmü kanun yararına bozar.

(4) Bozma nedenleri:

a) 223. maddede tanımlanan ve davanın esasını çözmeyen bir karara ilişkin ise, kararı veren hâkim veya mahkeme, gerekli inceleme ve araştırma sonucunda yeniden karar verir.

b) Mahkûmiyete ilişkin hükmün, davanın esasını çözmeyen yönüne veya savunma hakkını kaldırma veya kısıtlama sonucunu doğuran usul işlemlerine ilişkin ise, kararı veren hâkim veya mahkemece yeniden yapılacak yargılama sonucuna göre gereken hüküm verilir. Bu hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz.

c) Davanın esasını çözüp de mahkûmiyet dışındaki hükümlere ilişkin ise, aleyhte sonuç doğurmaz ve yeniden yargılamayı gerektirmez.

d) Hükümlünün cezasının kaldırılmasını gerektiriyorsa cezanın kaldırılmasına, daha hafif bir cezanın verilmesini gerektiriyorsa bu hafif cezaya Yargıtay ceza dairesi doğrudan hükmeder.

(5) Bu madde uyarınca verilen bozma kararına karşı direnilemez.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının kanun yararına başvurusu

Madde 310

(1) 309. maddede belirtilen yetki, aynı maddenin dördüncü fıkrasının (d) bendindeki hâllere özgü olmak üzere ve kanun yararına olarak re'sen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından da kullanılabilir.

(2) 309. madde gereğince Adalet Bakanlığı tarafından başvurulduğunda bu yetki, artık Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından kullanılamaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yargılamanın Yenilenmesi

Hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi nedenleri

Madde 311

(1) Kesinleşen bir hükümlü ile sonuçlanmış bir dava, aşağıda yazılı hâllerde hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülür:

a) Duruşmada kullanılan ve hükmü etkileyen bir belgenin sahteliği anlaşılırsa.

b) Yemin verilerek dinlenmiş olan bir tanık veya bilirkişinin hükmü etkileyecek biçimde hükümlü lehine kasıt veya ihmal ile gerçek dışı tanıklıkta bulunduğu veya oy verdiği anlaşılırsa.

c) Hükme katılmış olan hâkimlerden biri, hükümlünün neden olduğu kusur dışında, aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza ile mahkûmiyetini gerektirecek biçimde görevlerini yapmada kusur etmiş ise.

d) Ceza hükmü hukuk mahkemesinin bir hükmüne dayandırılmış olup da bu hüküm kesinleşmiş diğer bir hüküm ile ortadan kaldırılmış ise.

e) Yeni olaylar veya yeni deliller ortaya konulup da bunlar yalnız başına veya önceden sunulan delillerle birlikte göz önüne alındıklarında sanığın beraatini veya daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmünün uygulanması ile mahkûm edilmesini gerektirecek nitelikte olursa.

f) Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması. Bu hâlde yargılamanın yenilenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir.

(2) Birinci fıkranın (f) bendi hükümleri, 04.02.2003 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararları ile, 04.02.2003 tarihinden sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurular üzerine verilecek kararlar hakkında uygulanır.

İnfazın geri bırakılması veya durdurulması**Madde 312**

(1) Yargılamanın yenilenmesi istemi hükmün infazını ertelemeyiz. Ancak mahkeme, infazın geri bırakılmasına veya durdurulmasına karar verebilir.

Yargılamanın yenilenmesine engel olmayan hâller**Madde 313**

(1) Hükmün infaz edilmiş olması veya hükümlünün ölümü, yargılamanın yenilenmesi istemine engel olmaz.

(2) Ölenin eşi, üstsoyu, altsoyu, kardeşleri yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunabilirler.

(3) İkinci fıkrada sayılan kişilerin yokluğu hâlinde, Adalet Bakanı da yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunabilir.

Sanık veya hükümlünün aleyhine yargılamanın yenilenmesi nedenleri**Madde 314**

(1) Kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış olan bir dava aşağıda yazılı hâllerde sanık veya hükümlünün aleyhine olarak yargılamanın yenilenmesi yolu ile tekrar görülür:

a) Duruşmada sanığın veya hükümlünün lehine ileri sürülen ve hükme etkili olan bir belgenin sahteliği anlaşılırsa.

b) Hükme katılmış olan hâkimlerden biri, aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza ile mahkûmiyetini gerektirecek nitelikte olarak görevlerini yapmada sanık veya hükümlü lehine kusur etmiş ise.

c) Sanık beraat ettikten sonra suçla ilgili olarak hâkim önünde güvenilebilir nitelikte ikrarda bulunmuşsa.

Yargılamanın yenilenmesinin kabul edilmeyeceği hâl**Madde 315**

(1) Kanunun aynı maddesinde yer almış sınır içinde olmak üzere cezanın değiştirilmesi amacıyla yargılamanın yenilenmesi kabul edilemez.

(2) Hatanın giderilebilmesini sağlayacak başka bir yol varsa, yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemez.

Bir suçta dayanan yenileme istemlerinin kabulü koşulları**Madde 316**

(1) Bir suç iddiasına dayandırılan yenileme istemi, ancak bu fiilden dolayı kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü verilmiş veya mahkûmiyeti gerektirecek nitelikte kuvvetli delil bulunmaması dışında bir nedenle ceza soruşturmasına başlanmamış veya sürdürülememişse kabul edilebilir. Bu madde, 311. maddenin birinci fıkrasının (e) bendinde yazılı hâlde uygulanmaz.

Yenileme istemi hakkında uygulanacak hükümler**Madde 317**

(1) Kanun yollarına başvurma hakkındaki genel hükümler, yargılamanın

yenilenmesi istemi hakkında da uygulanır.

(2) Yargılamanın yenilenmesi istemi, bunun yasal nedenleri ile dayandığı delilleri içerir.

Yenileme isteminin kabule değer olup olmadığı kararı ve mercii

Madde 318

(1) Yargılamanın yenilenmesi istemi, hükmü veren mahkemeye sunulur. Bu mahkeme, istemin kabule değer olup olmadığına karar verir.

(2) 303. madde gereğince Yargıtayın doğrudan hüküm kurduğu hâllerde de hüküm vermiş olan mahkemeye başvurulur.

(3) Yargılamanın yenilenmesi isteminin kabule değer olup olmadığına dair olan karar, duruşma yapılmaksızın verilir.

Yenileme isteminin kabule değer görülmemesi nedenleri ve kabulü hâlinde yapılacak işlem

Madde 319

(1) Yargılamanın yenilenmesi istemi, kanunda belirlenen şekilde yapılmamış veya yargılamanın yenilenmesini gerektirecek yasal hiçbir neden gösterilmemiş veya bunu doğrulayacak deliller açıklanmamış ise, bu istem kabule değer görülmeyerek reddedilir.

(2) Aksi hâlde yargılamanın yenilenmesi istemi, bir diyeceği varsa yedi gün içinde bildirmek üzere Cumhuriyet savcısı ve ilgili tarafa tebliğ olunur.

(3) Bu madde gereğince verilen kararlara itiraz edilebilir.

Delillerin toplanması

Madde 320

(1) Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi istemini yerinde bulursa delillerin toplanması için bir naip hâkimi veya istinabe olunan mahkemeyi görevlendirebileceği gibi; kendisi de bu hususları yerine getirebilir.

(2) Delillerin mahkemece veya naip hâkim tarafından veya istinabe suretiyle toplanması sırasında, soruşturmaya ilişkin hükümler uygulanır.

(3) Delillerin toplanması bittikten sonra Cumhuriyet savcısı ve hakkında hüküm kurulmuş olan kişiden yedi günlük süre içinde görüş ve düşüncelerini bildirmeleri istenir.

Yenileme isteminin esassız olmasından dolayı reddi, aksi takdirde kabulü

Madde 321

(1) Yargılamanın yenilenmesi isteminde ileri sürülen iddialar, yeterli derecede doğrulanmaz veya 311. maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri ile 314. maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde yazılı hâllerde işin durumuna göre bunların önce verilmiş olan hükme hiçbir etkisi olmadığı anlaşılırsa, yargılamanın yenilenmesi istemi esassız olması nedeniyle duruşma yapılmaksızın reddedilir.

(2) Aksi hâlde mahkeme, yargılamanın yenilenmesine ve duruşmanın açılmasına karar verir.

(3) Bu madde gereğince verilen kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir.

Duruşma yapılmaksızın yenileme isteminin incelenmesi

Madde 322

(1) Hükümlü ölmüşse mahkeme yeniden duruşma yapmaksızın gerekli delilleri topladıktan sonra hükümlünün beraatine veya yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine karar verir.

(2) Diğer hâllerde de mahkeme, bu hususta yeterli delil varsa Cumhuriyet savcısının uygun görüşünü aldıktan sonra duruşma yapmaksızın hükümlünün derhâl beraatine karar verir.

(3) Mahkeme beraat kararı ile beraber önceki hükmün ortadan kaldırılmasını da karar altına alır.

(4) Yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunan kimse isterse, gideri Devlet Hazinesine ait olmak üzere önceki hükmün iptaline ilişkin karar Resmî Gazete ile ilân olunacağı gibi mahkemenin takdirine göre diğer gazetelerle de ilân edilebilir.

Yeniden duruşma sonucunda verilecek hüküm

Madde 323

(1) Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir.

(2) Yargılamanın yenilenmesi istemi hükümlünün lehine olarak yapılmışsa, yeniden verilecek hüküm önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır bir cezayı içeremez.

(3) Yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi halinde, önceki mahkûmiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddî ve manevî zararlar bu Kanununun 141 ilâ 144. maddeleri hükümlerine göre tazmin edilir.

YEDİNCİ KİTAP

Yargılama Giderleri ve Çeşitli Hükümler

BİRİNCİ KISIM

Yargılama Giderleri

Yargılama giderleri

Madde 324

(1) Harçlar ve tarifesine göre ödenmesi gereken avukatlık ücretleri ile soruşturma ve kovuşturma evrelerinde yargılamanın yürütülmesi amacıyla Devlet Hazinesinden yapılan her türlü harcamalar ve taraflarca yapılan ödemeler yargılama giderleridir.

(2) Hüküm ve kararda yargılama giderlerinin kimlere yükletileceği gösterilir.

(3) Giderlerin miktarı ile iki taraftan birinin diğerine ödemesi gereken paranın miktarını mahkeme başkanı veya hâkim belirler.

(4) Devlete ait yargılama giderlerine ilişkin kararlar, Harçlar Kanunu hükümlerine göre; kişisel haklara ilişkin kararlar, 09.06.1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflâs

Kanunu hükümlerine göre yerine getirilir.

(5) Türkçe bilmeyen ya da engelli olan şüpheli, sanık, mağdur veya tanık için görevlendirilen tercümanın giderleri, yargılama gideri sayılmaz ve bu giderler Devlet Hazinesince karşılanır.

Sanığın yükümlülüğü**Madde 325**

(1) Cezaya veya güvenlik tedbirine mahkûm edilmesi hâlinde, bütün yargılama giderleri sanığa yüklenir.

(2) (Değişik: 06/12/2006-5560/27 md.) Hükümün açıklanmasının geri bırakılması ve cezanın ertelenmesi hallerinde de birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) Yargılamanın değişik evrelerinde yapılan araştırma veya işlemler nedeniyle giderler meydana gelmiş olup da, sonuç sanık lehine ortaya çıkmış ise, bu giderlerin sanığa yüklenmesinin hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında mahkeme, bunların kısmen veya tamamen Devlet Hazinesine yüklenmesine karar verir.

(4) Hüküm kesinleşmeden sanık ölürse, mirasçılar giderleri ödemekle yükümlü tutulmazlar.

Bağlantılı davalarda giderler**Madde 326**

(1) Birden çok suçtan dolayı aleyhinde kovuşturma yapılmış olan kimse, bunların bir kısmından mahkûm olmuş ise, beraat ettiği suçların duruşmasının gerektirdiği giderleri ödemekle yükümlü değildir.

(2) İştirak halinde işlenmiş bir suç nedeniyle mahkûm edilmiş olanlara, sebebiyet verdikleri yargılama giderleri ayrı ayrı yükletilir.

Beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi hâlinde gider**Madde 327**

(1) Hakkında beraat veya ceza verilmesine yer olmadığına karar verilen kişi, sadece kendi kusurundan ileri gelen giderleri ödemeye mahkûm edilir.

(2) Bu kişinin önceden ödemek zorunda kaldığı giderler, Devlet Hazinesince üstlenilir.

Karşılıklı hakaret hâllerinde gider**Madde 328**

(1) Karşılıklı hakaret hâllerinde taraflardan biri veya her ikisi hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi; bunlardan birinin veya her ikisinin giderleri karşılamaya mahkûm edilmelerine engel olmaz.

Suç uydurma ve iftira gibi hâllerde gider**Madde 329**

(1) Suç uydurup iftirada bulunduğu sabit olan kimse, bu nedenle yapılmış giderleri ödemeye mahkûm edilir.

Kanun yollarına başvuru sonucunda gider**Madde 330**

(1) Kanun yollarından birine başvuran taraf, bu başvurusunu geri almasından veya başvurunun reddolunmasından ileri gelen giderleri öder. Kanun yollarına başvuran Cumhuriyet savcısı ise, sanığın ödemek zorunda bulunduğu giderler Devlet Hazinesine yükletilir.

(2) Kanun yoluna başvuranın istemi kısmen kabul olunmuş ise, mahkeme uygun gördüğü şekilde giderleri bölüştürür.

(3) Kesinleşmiş bir hüküm ile sonuçlanan bir duruşma hakkındaki yargılamanın yenilenmesi isteminden ileri gelen giderler hakkında da aynı hüküm geçerlidir.

(4) Eski hâle getirme isteminden doğan giderler, hasım tarafının esassız karşı koymasından meydana gelmiş değilse, bu istemi ileri sürene yükletilir.

İKİNCİ KISIM**Çeşitli Hükümler****Adli tatil****Madde 331**

(1) Ceza işlerini gören makam ve mahkemeler her yıl ağustosun birinden eylülün beşine kadar tatil olunur.

(2) Soruşturma ile tutuklu işlere ilişkin kovuşturmaların ve ivedi sayılacak diğer hususların tatil süresi içinde ne suretle yerine getirileceği, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir.

(3) Tatil süresince bölge adliye mahkemeleri ile Yargıtay, yalnız tutuklu hükümlere ilişkin veya Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu gereğince görülen işlerin incelemelerini yapar.

(4) Adli tatile rastlayan süreler işlemez. Bu süreler tatilin bittiği günden itibaren üç gün uzatılmış sayılır.

Bilgi isteme**Madde 332**

(1) Suçların soruşturma ve kovuşturması sırasında Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından yazılı olarak istenilen bilgilere on gün içinde cevap verilmesi zorunludur. Eğer bu süre içinde istenen bilgilerin verilmesi imkânsız ise, sebebi ve en geç hangi tarihte cevap verilebileceği aynı süre içinde bildirilir.

(2) Bilgi istenen yazıda yukarıdaki fıkra hükmü ile buna aykırı hareket etmenin Türk Ceza Kanununun 257. maddesine aykırılık oluşturabileceği yazılır. Bu durumda haklarında kamu davasının açılması, izin veya karar alınmasına bağlı bulunan kişiler hakkında, yasama dokunulmazlığı saklı kalmak üzere, doğrudan soruşturma yapılır.

Yönetmelik**Madde 333**

(1) Bu Kanunda öngörülen yönetmelikler, aksine hüküm bulunmadıkça, ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılır.

Yürürlük

Madde 334

(1) Bu Kanun, 01 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 335

(1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

5271 SAYILI KANUNA İŞLENEMEYEN HÜKÜMLER

(1) 5560 Sayılı Kanunun Geçici 1. Maddesi:

GEÇİCİ MADDE 1 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla hükme bağlanmış olmakla beraber henüz kesinleşmemiş olan dosyalarda, uzlaşma kapsamının genişlediğinden bahisle bozma kararı verilemez.

(2) 5728 Sayılı Kanunun Geçici Maddeleri:

GEÇİCİ MADDE 1- Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Yargıtay ilgili ceza dairesinde bulunan dosyalar hakkında bu Kanunun lehe hükümlerinin derhal uygulanabileceği hallerde, usule aykırılık bulunmadığı takdirde, dosya esastan incelenmek, acele işlerden sayılmak ve Türk Ceza Kanununun 7. maddesi dikkate alınmak suretiyle karar verilir.

Bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten önce kesinleşmiş ve infaz edilmekte olan mahkûmiyet kararları hakkında, lehe kanun hükümleri, hükmü veren mahkemece 13/12/2004 tarihli ve 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 98 ilâ 101. maddeleri dikkate alınmak ve dosya üzerinden incelenmek suretiyle belirlenir. Ancak, hükmün konusunun herhangi bir inceleme, araştırma, delil tartışması ve takdir hakkının kullanılmasını gerektirmesi halinde inceleme, duruşma açılmak suretiyle yapılabilir.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kesin hükümle sonuçlanmış olan davalarda lehe hükmün belirlenmesi ve uygulanması amacıyla, yapılan yargılama bakımından dava zamanaşımı hükümleri uygulanmaz.

İşbu Kanun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla kesinleşmemiş olmakla beraber hükme bağlanmış olan dosyalarda uzlaşma kapsamının genişlediğinden bahisle bozma kararı verilemez.

GEÇİCİ MADDE 2- Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kovuşturma evresinde bulunan dava dosyaları hakkında:

a) Mahkemenin görevli olmaması hâlinde, dosya üzerinde yapılacak inceleme sonucunda verilecek görevsizlik kararıyla dosya, görevli mahkemeye gönderilir.

b) Daha önce soruşturma ve kovuşturma evrelerinde yapılmış olan işlem ve kararlar hukukî geçerliliklerini sürdürürler.

GEÇİCİ MADDE 3- Bu Kanun hükümlerine göre suç karşılığı uygulanan yaptırımı idarî yaptırıma dönüşen fiiller nedeniyle;

a) Soruşturma evresinde Cumhuriyet başsavcılığınca,

b) Kovuşturma evresinde mahkemece,

idarî yaptırım kararı verilir.

Birinci fıkraya kapsamına giren fiillerden, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında bulunan işlerde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca, Yargıtayın ilgili dairesinde bulunan işlerde ise ilgili dairece, bu Kanuna göre işlem yapılmak üzere gelişlerindeki usule uygun olarak dava dosyası hükmü veren mahkemeye gönderilir.

(3) 5918 Sayılı Kanunun Geçici 1. Maddesi:

GEÇİCİ MADDE 1 – Bu Kanunla, 5271 Sayılı Kanunun 3. ve 250. maddesinde yapılan değişiklik hükümleri, yürürlüğe girdiği tarihte devam etmekte olan soruşturma ve kovuşturmalarda da uygulanır.

Kanun Yürürlüğe No. Giriş Tarihi	Farklı Tarihte Yürürlüğe Giren Maddeler
5328 31/03/2005	334
5353 01/06/2005	35,75,76,80,81,85,90,91,94,98,100,103,105,109,119,127,135,137,142,143,151,153,161,164,173,174,193,206,223,247

Değiştiren Kanun Yürürlüğe No. Giriş Tarihi	Farklı Tarihte Yürürlüğe Giren Maddeler
5560 19/12/2006	6,100,102,109,146,150,171,231,253,254,309,310,325 ve İşlenemeyen Hüküm
5728 08/02/2008	231 , İşlenemeyen hükümler
5793 06/08/2008	234 ve 239
5918 09/07/2009	3, 250, 253 ve İşlenemeyen Hüküm